

Bulletin advokacie

Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku • **Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého** • Náhrada škody – závazky z deliktů • **Základní otázky smluvního zastoupení a NOZ** • Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku • **3. práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2010** •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**Vyhlášen 7. ročník
Právnicka roku
o ceny svatého
Yva**

(str. 12)

ADVOKÁTNÍ
STÁŽ V PAŘÍŽI!
(na str. 7)

Bulletin advokacie®

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČO 66 000 777)
v agentuře **IMPAX**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla
(1-2, 7-8). Přetisk povolen jen se souhlasem
redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16
110 00 Praha 1
telefon: 221 729 011
fax: 224 932 989
e-mail: bulletin@cak.cz
www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman
Šéfredaktor: JUDr. Pavel Blanický
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. JUDr. Alexander Bělohlávek, Dr.h.c.,
JUDr. Jiří Čisář, prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
JUDr. Pavel Holec,
JUDr. Ladislav Krym,
prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
doc. JUDr. Vladimír Mikule,
JUDr. Tomáš Pohl,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, PhD.,
prof. JUDr. František Zoulik, CSc.

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvyhodněné roční předplatné 850 Kč
kromě poštovného, balného a DPH. Advokátní
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamacemi při problémech s distribucí
se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 221 729 045.

Inzertní služby

zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 606 404 953 nebo
na 241 483 141. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.
Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu
redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním
také na internetu a v právních informačních
systémech spolupracujících s ČAK.

Toto číslo vyšlo 19. 5. 2011 v nákladu
13 900 výtisků.

Foto na obálce: socha sv. Yva na Karlově
mostě – Jakub Stadler
Tisk: PBTisk s. r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348

Úvodník

Radim Miketa: **Více advokacie u advokátních zkoušek** 3

Aktuality

Změna systému přihlašování na semináře a vstupní školení
ČAK pro koncipienty 5
Advokátní stáž v Paříži 2011 7
Návrh rekonstrukce soukromého práva předložen vládě
František Korbelt 9
XIX. Karlovarské právnické dny 10
Vyhlášen 7. ročník soutěže Právník roku 2011 12

z právní teorie a praxe

Články

Shrnutí 14
Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku Luboš Tichý 15
Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého Jan Petrov 27
Náhrada škody – závazky z deliktů Jaroslav Svejkovský 34
Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku Luboš Tichý 37
Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku
František Korbelt 46

Z judikatury

Splnění části dluhu, příslušenství pohledávky 52
Z judikatury ESLP 55

Z odborné literatury

Robert Pelikán: **Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář** (Vladimír Zoufalý) 58
Martin Maisner a kolektiv: **Základy softwarového práva**
(Zdeněk Vaníček) 58
Bronislava Pavelková: **Zákon o rodině. Komentář**
(Zdeňka Králíčková) 59
Bulletin slovenskej advokácie přináší... 60

z advokacie

Sloupek Karla Čermáka

Reformní propedeutika 62

Z české advokacie

Z kárné praxe Jan Syka.....	63
Z jednání představenstva ČAK icha	66
6. ročník Prezidentského poháru v tenise Radim Miketa	66

Z Evropy

Akademie evropského práva má novou budovu Jana Wurstová	67
Novinky z Evropy J. W.....	68

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

3. oceněná práce kategorie Talent roku soutěže	
Právník roku 2010 David Hozman.....	70
Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK	73
Pozvánka na CODEXIS GOLF TOUR 2011	75
Nový občanský zákoník v Senátu Ivana Cihlářová.....	76

Z právnické společnosti

Za JUDr. Josefem Haškem Jiří Sobotka	78
--	----

Nakonec

Z právnickova zápisníku Petr Hajn	79
Kresba Lubomíra Lichého	80
Víte, že... Stanislav Balík	80
Inhaltsverzeichnis	81
Zusammenfassung/Summary	82
Table of Contents	83

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu
Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky!

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zaslání portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládejte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručně shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Advokátní kancelář Vyšanská, Majer s. r. o.
se sídlem Korunní Dvůr, Korunní 104/810, Praha 10

NABÍZÍ

od 1. 7. 2011 samostatnému advokátovi či advokátům pronájem nově reprezentativní kanceláře

(2 místnosti s kuchyňkou a sociálním zařízením, cca 60m², klimatizace, nově reprezentativně zařízené), a to v 7. patře budovy F (nádherný výhled na Prahu). V souvislosti s pronájmem nabízíme dále možnost sdílení společného sekretariátu, parkování pro klienty, pochůzkářů, koncipientů, knihovny, substitucí apod. Advokátovi se zaměřením na občanské a obchodní právo (sporná agenda), případně stavební právo, nabízíme i možnost trvalejší spolupráce v rámci našeho portfolia klientů (dobrá znalost AJ je výhodou).

V případě zájmu volejte JUDr. Vyšanskou na 246090400 nebo pište na vyšanska@akvm.cz, www.akvm.cz.

Právní služby v Německu

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Rechtsanwalt Christian Bibelriether

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

Politických vězňů 98
280 00 Kolín 3

tel.: 0049 851 33403
fax: 0049 851 9666990

tel.: 910 259 869
fax: 315 550 115

www.advokanc.de
advokat@advokanc.de

Více advokacie

u advokátních zkoušek

Každý z nás již jistě slyšel stesky nad tím, jak se některý z advokátů chová nevhodně či neodborně ke svému klientovi, jinému kolegovi nebo v jednání před orgány, před kterými naše klienty zastupujeme. Ač ani náznakem nehodlám taková jednání paušalizovat, nutno připustit, že se mnohdy do podobných situací dostávají naši mladší kolegové. Můžeme sice poněkud neúčelně polemizovat nad tím, zda je nastupující generace advokátů odvážnější či méně opatrná, ale asi o ní můžeme hovořit jako o méně zkušené a mnohdy nedoceňující veškerá úskalí a rizika s výkonem našeho povolání spojená. Svědčí o tom nejen trvalý nárůst škodních událostí zaviněných advokátem, ale i zvyšující se počet kárných provinění advokátů.

Významnou příčinou uvedeného stavu může být také to, že samotní advokáti málo ví, co advokát vlastně smí a nesmí, co může a nemůže a co je „pouze“ nevhodné. Pokud dříve takové znalosti a dovednosti koncipienti „kopirovali“ od svých starších kolegů, neboť s nimi byli v každodenním kontaktu jak v kancelářích, tak v jednacích síních, pak se domnívám, že situace je dnes poněkud odlišná. Meritum činnosti koncipienta se v současné době zpravidla neodehrává u soudu či při jednání s advokátem protistrany, ale spočívá především v kontaktu s displejem počítače, kde praktické advokátní dovednosti načerpá stěží. Za této situace se jeví potřebné posílit význam znalostí předpisů upravujících poskytování právních služeb, etických pravidel a deontologie výkonu advokacie. V tomto směru je připravována nejen určitá úprava výchovného a vzdělávacího procesu advokátních koncipientů, ale vyvstává též úvaha, zda by povýšení významu tohoto oboru nemělo být promítnuto i do samotného průběhu advokátních zkoušek. Mám za to, že nikoliv výjimečně se stává, že uchazečům o advokátní zkoušku při přípravě již na „advokacii“ nevybude čas, neboť jiné zkoušené obory považují za důležitější a potřebnější. Nikoliv výjimečně se také stává, že i při samotných advokátních zkouškách již na tento poslední zkoušený obor nezbude patřičný časový prostor, neboť se uchazeč až příliš obšírně či detailně

věnoval určité právní problematice v jiném zkoušeném odvětví.

Je zřejmé, že ve vyhlášku stanovené dvouhodinové době advokátní zkoušky nemohou zkušební komisaři přezkoušet uchazeče ze znalosti všech institutů jednotlivých právních odvětví a uvedené není ani účelem advokátní zkoušky. Ta by měla zejména prokázat, zda je uchazeč připraven samostatně a nezávisle poskytovat právní službu klientům, zda ví, jaké jsou jeho povinnosti (ale i práva) vůči klientům, kolegům, soudům a podobně. Jsem přesvědčen, že s jistou mírou zjednodušení lze konstatovat, že znalost a dodržování předpisů upravujících poskytování právních služeb skýtá nejen potřebnou ochranu našim klientům, ale též ochranu nám samotným

nejen proti občasné kverulující klientům, ale např. i proti nekalosoutěžním jednáním mezi advokáty. Přidá-li se k výše uvedeným předpokladům také obecná lidská slušnost a dodržování základních etických pravidel, nebude důvod se obávat, že se z noblesního povolání advokáta stane pouhý „kšeft“.

Při těchto úvahách a pohledech zvažujeme, že i samotné advokátní zkoušky mohou doznat změn například právě tím, že znalost předpisů upravujících poskytování právních služeb bude zkoušena jako první. Tato problematika samozřejmě nemůže být zvýrazňována na úkor jednotlivých právních odvětví, ale jeví se potřebné i tímto nepatrným krokem posílit její význam.

Bude-li takto rozhodnuto, lze si jen přát, aby i tato drobná změna napomohla například tomu, že advokáti nebudou plnit pokyny klienta, které jsou v rozporu s právním či stavovským předpisem (§ 16 odst. 1 ZA), nebudou přebírat věci, v nichž nemají dostatek zkušenosti nebo speciálních znalostí (čl. VIII. odst. 3 etických pravidel), nebudou jednat s protistranou bez souhlasu jejího advokáta (čl. XI. odst. 1 etických pravidel) ...

JUDr. RADIM MIKETA, člen představenstva ČAK

LITERÁRNÍ NOVINY

Vážení čtenáři, dovolujeme si vás oslovit jménem Literárních novin, které navazují na slavnou tradici „Literárek“ z let šedesátých. Současné vedení redakce LtN se oprostilo od všech politických vlivů a vrací tyto noviny jejich původnímu poslání: stát se prestižním titulem nejen na kulturním poli, ale i obecně při formování názorů na současné dění doma i ve světě. Literární noviny čte nyní na 25 000 čtenářů. Podle nedávno provedeného průzkumu jsou to lidé kulturně vyspělí, patří k opinion leaders – tedy těm, jejichž slovo má váhu ve společnosti, pravidelně se věnují četbě novin, časopisů a knih. Najdete mezi nimi nejen literáty, milovníky kultury a umění, ale i učitele, právníky, techniky, lékaře, vědce, ekology, politiky, pracovníky státní správy, starosty, studenty.

Co vám nabízíme?

Literární noviny mají každý týden 32 plnobarevných stran novinového formátu, každé vydání pak s nějakou přílohou. První čtvrtek v měsíci přináší Interview s velkými rozhovory se zajímavými lidmi od nás i ze světa, druhý pak patří Harmonii života, v níž se snaží čtenáře inspirovat k „harmonickému“ způsobu života, a to jak v oblasti bydlení, gastronomie, tak ekologie či dopravy. Třetí čtvrtek je součástí Literárek výběr nejzajímavějších článků z prestižního francouzského měsíčníku Le Monde diplomatique (ostatně překlady z předního evropského a světového tisku, jako jsou Der Spiegel, Frankfurter Allgemeine Zeitung či New York Times najdete v každém vydání). Čtvrtletně je připravena Pražská knižní revue postupně přibližující současné evropské národní literatury jak v českých překladech, tak dosud nepřeložené.

Monotematický čtvrtletník Dossier se zabývá nejzávažnějšími celosvětovými problémy (Čeká nás třetí světová válka? Bude se nám na světě dařit lépe?) a Regiony kultury seznamují s kulturou v jednotlivých krajích.

Proč by neměly Literární noviny chybět ve vaší kanceláři?

Protože píšeme nejen o literatuře, kultuře, o dění ze světa knih, divadla, hudby, filmu a výtvarného umění, ale také o všech klíčových domácích a zahraničních událostech, společenských procesech, věnujeme se i jejich právním aspektům, přinášíme široké spektrum názorů. Nechybí ani pravidelné ukázky hodnotných beletristických textů. Máme široký okruh renomovaných autorů – osobností z nejrůznějších oborů.

Věříme, že si Literární noviny najdou cestu i k vám.

PhDr. Jan Štolba
výkonný ředitel
Litmedia a.s.

PhDr. Petr Bílek
šéfredaktor
Literárních novin

Ceny předplatného

tištěné noviny:

na jeden rok 1508 Kč
na půl roku 754 Kč
na čtvrt roku 377 Kč

elektronická verze na www.literarky.cz:

na jeden rok 999 Kč
na půl roku 450 Kč
na čtvrt roku 225 Kč

Vyplňte vybraný objednávací kupon a pošlete na adresu:

Literární noviny, Korunní 810/104, Budova D, 101 00 Praha 10
nebo požadované údaje zašlete na e-mail predplatne@literarky.cz
Objednávací kupon v elektronické podobě najdete také na adrese:
www.literarky.cz/predplatne

Poznámka: pokud se stanete předplatiteli tištěných Literárních novin, pak přístup k jejich plně elektronické verzi máte zdarma !

Objednávky předplatného

Objednávám Literární noviny (tištěné)
na 1 rok / půl roku / čtvrt roku*

počet kusů.....
Jméno a příjmení
Ulice a číslo
Město a PSČ.....
Podpis

Objednávám Literární noviny
v elektronické podobě na 1 rok / půl roku / čtvrt roku*

Jméno a příjmení
Ulice a číslo
Město a PSČ.....
Podpis

NEPŘEHLÉDNĚTE ▶▶▶▶

Změna systému přihlašování na semináře a vstupní školení ČAK pro koncipienty

Vážení advokátní koncipienti,

Česká advokátní komora vyhodnotila zkušební provoz stávajícího systému přihlašování na semináře jako neefektivní, a z tohoto důvodu **buď od 1. 7. 2011 spuštěn systém nový, podstatně jednodušší**. Pomocí tohoto systému se budete moci přihlašovat na semináře, které se budou konat **od září 2011**.

Bližší informace včetně návodu k přihlašování budou uvedeny v červnovém čísle Bulletinu advokacie a na našich webových stránkách: [www.cak.cz/Vzdělávání koncipientů](http://www.cak.cz/Vzdělávání_koncipientů).

Věříme, že spuštění tohoto systému vám umožní jednodušší přihlašování na semináře.

✿ Odbor výchovy a vzdělávání ČAK

inzerce

4 ze 7

... největších automobilek
už jedou s námi.

..... T-Mobile

Bytová vila Pod Altánem Strašnice

www.jrd.cz

Při podpisu rezervační
smlouvy do 15. 7. 2011
sleva **300 000 Kč**

Pouze 6 bytů • Řízené větrání s rekuperací tepla
Potřeba tepla na vytápění 15 kWh / m² / rok

Kontakt: +420 777 88 99 55 • info@jrd.cz

jrd

Bydlení nové generace

Společnosti pro Vás

Uděláme za Vás první krok

- Ready-made s.r.o. již za **25.500 Kč***
- Ready-made a.s. již za **59.500 Kč***
- Poskytování sídel v Praze již od **600 Kč*** měsíčně

www.spolecnostiprovas.cz

Společnosti pro Vás

Revoluční 655/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 776 522
GSM: +420 737 500 686

kontakt@spolecnostiprovas.cz

* Výše uvedené ceny nezahrnují 20% DPH.

Společnosti pro Vás s.r.o., IČ 28383605, DIČ CZ28383605, se sídlem Praha 6, Břevnov, Moravanů 2153/37, PSČ 169 00, zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 137686.

Právní služby jsou zajišťovány advokáty.

Advokátní stáž v Paříži 2011

Pařížská advokátní komora (l'Ordre des Avocats de Paris) organizuje již po sedmácté mezinárodní stáž pro mladé advokáty/advokátky, koncipienty/koncipientky ze střední a východní Evropy a některých dalších, zejména frankofonních, zemí. **Stáž je dvouměsíční, proběhne v říjnu a listopadu 2011** a bude rozdělena do dvou částí – studijní (v l'École de formation du Barreau) a pracovní (praxe v některé z pařížských advokátních kanceláří).

POŽADAVKY NA UCHAZEČE O STÁŽ:

Tato stáž je určena primárně advokátům/advokátkám, hlásit se ovšem mohou i koncipienti/koncipientky (všichni do 41 let věku). Vyžaduje se výborná znalost francouzského jazyka, včetně znalostí francouzské právní terminologie.

FINANCOVÁNÍ STÁŽE:

Náklady cesty do Francie a zpět, stejně jako náklady na ubytování a stravu ponese účastník. Letos Francouzské velvyslanectví v ČR z finančních důvodů stipendium nenabízí.

V případě zájmu o stáž zašlete, prosím, strukturovaný životopis a motivační dopis, obojí ve francouzském jazyce, poštou, e-mailem nebo faxem na odbor mezinárodních vztahů České advokátní komory, Národní třída 16, 110 00 Praha 1, k rukám paní Barbory Meliškové (e-mail: meliskova@cak.cz, fax: 224 932 989). V životopise, prosím, uveďte i svoje aktuální kontaktní údaje, včetně telefonu, faxu či e-mailu. Následně budete pozváni na pohovor s francouzským mluvčím, v němž bude ověřena znalost francouzského jazyka. Pohovory proběhnou koncem května nebo začátkem června 2011.

Uzávěrka přihlášek je 27. 5. 2011. Výběrové řízení proběhne 2. 6. 2011.

✿ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

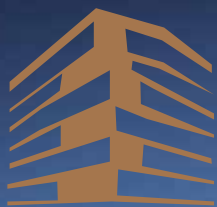
inzerce

3 ze 4

... největších bank
už spoléhají na nás.

..... T-Mobile

Erwin

Díky lokalitě a provedení splňující náročné požadavky se Váš nový domov stane nejen ideálním místem pro bydlení ale především pro život.

Klidné bydlení v centru dění

Bydlení Erwin

úřady

parkování

služby

obchody

banky

internet

mhd

bezpečné okolí

Bytový dům Erwin v Kischově ulici je situován v blízkosti veškerých linek MHD a se skvělou dopravní dostupností do centra Prahy avšak v sousedství parků a zeleně. V docházkové vzdálenosti, kde naleznete také nepřeborné množství služeb, úřadů, bank a nedalekých nákupních center.

www.bydlenierwin.cz
tel.: +420 775 592 430

Developerem projektu je: BM DEVELOP

Návrh rekodifikace soukromého práva předložen vládě

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI PO VÍCE NEŽ DESETI LETECH PRACÍ ZNOVU DOKONČILO NÁVRHY NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU (NOZ), ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH (ZOK) A ZÁKONA O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM (ZMPS).

Nahradiť se jimi má stávající občanský zákoník a ZMPS z let 1964 a 1963 a stávající obchodní zákoník. Nový název zákona o obchodních korporacích odpovídá koncepci výhradní úpravy práva obchodních společností a družstev. Obecná část závazkového práva i všechny smluvní typy mají být nově upraveny pouze v občanském zákoníku. **Projekt rekodifikace soukromého práva v České republice se tak dostává do fáze politického projednávání,** kterou zažil již před dvěma lety těsně před pádem Topolánkovy vlády.

Návrhy tehdy vláda schválila a stihla je ještě předložit Poslanecké sněmovně v pátém volebním období jako sněmovní tisky č. 835-837. Bohužel, rozvrat politické scény a praktická nefunkčnost sněmovny způsobily, že návrhy nebyly zařazeny na program jednání.

Po volbách v červnu 2010 a návratu ministra spravedlnosti JUDr. Jiřího Pospíšila na ministerstvo spravedlnosti se práce na rekodifikaci znovu rozeběhly. Byla obnovena spolupráce s hlavními autory návrhů, prof. Dr. JUDr. Karlem Eliášem a doc. JUDr. Michaelou Zuklínovou, CSc. (OZ), doc. JUDr. Bohumilem Havlem, Ph. D. (ZOK) a prof. JUDr. Zdeňkem Kucherou, DrSc. (ZMPS). Rekodifikační komise pod vedením JUDr. Miloše Tomsy, CSc., byla posílena o některé perspektivní akademiky mladší generace a zástupce stavů, zejména z advokacie.

Hlavní změnou, k níž došlo oproti předchozí verzi, je **zpracování materie vlastnictví bytů,** která je dnes upravena v samostatném zákoně č. 72/1994 Sb., do návrhu nového občanského

zákoníku. Další změny reagují na novinky v judikatuře (např. nález Ústavního soudu k popírání otcovství), v evropském právu i na posuny v názorech členů rekodifikační komise vyvolaných intenzivní diskusí v připomínkovém řízení.

Připomínkové řízení v zimě tohoto roku bylo koncipováno nejen jako klasické meziresortní a vnitrosortní s oslovením soudů, ale zároveň i veřejné. Účastnilo se jej i množství zájmových organizací od profesních organizací, přes obchodní sféru až po neziskové organizace. Za množství podnětných připomínek lze poděkovat zejména České advokátní komoře, která navíc od ledna věnuje rozsáhlý prostor Bulletinu statím z nového občanského zákoníku, týmu vědeckých pracovníků Centra právní komparistiky Právnické fakulty UK v Praze vedeného prof. JUDr. Lubošem Tichým, CSc., České bankovní asociaci, Americké obchodní komoře, advokátní kanceláři Kocián, Šolc, Balaščík a mnoha dalším.

Ve dnech **28.-30. dubna 2011** proběhlo výjezdní zasedání Legislativní rady vlády a její komise pro soukromé právo v Kroměříži. Přes padesát nejlepších expertů tam provedlo poslední revizi textu všech návrhů před jejich předložením vládě. **Tyto poslední verze návrhů lze získat na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti <http://obcanskyzakonik.justice.cz>.**

Vláda by měla schválit rekodifikaci soukromého práva v průběhu května jako jeden reformní celek tří navzájem provázaných zákonů. Stane-li se tak, Poslanecká sněmovna dostane návrhy na stůl v prvním čtení ještě na poslední předprázdninové schůzi v červnu tohoto roku. Cílem předkladatelů je dokončení legislativního procesu rekodifikace soukromého práva do konce tohoto roku, s pracovním termínem nabytí účinnosti od 1. ledna 2013.

✦ Mgr. FRANTIŠEK KORBEL, Ph.D., náměstek ministra spravedlnosti a místopředseda Legislativní rady vlády

inzerce

... největších stavebních firem už staví na nás. Přidejte se i vy.

T-Mobile

XIX. konference Karlovarské právnícké dny

9. 6. -10. 6. 2011
hotel Thermal Karlovy Vary

PROGRAM:

ČTVRTEK 9. 6. 2011

- **Úspěšné dovolání se právních principů (Dobré mravy a zásady poctivého obchodního styku v judikatuře SR a ČR)** prof. JUDr. Olga Ovečková, DrSc., Ústav státu a práva Bratislava
- **Rozhodovací praxe soudu jako součást „acquis communautaire“ při souběhu právních kvalifikací dle autorského práva a nekalé soutěže** prof. JUDr. Petr Hajn, DrSc., PF MU Brno
- **Uplatnění zákazu ne bis in idem ve správním trestání (judikatura, možnost dvojího postihu za komunitární a národní delikty)** doc. JUDr. Pavel Mates, CSc., PF ZČU Plzeň, Vysoká škola finanční a správní Praha
- **Hospodářskopolitické cíle EU po Lisabonské smlouvě a meze národní ústavní autonomie** JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc., Jean Monnet, Professor
- **Vymáhání práva EU v členských zemích, speciálně v ČR** Mgr. Michal Bobek, Evropský univerzitní institut, Florencie
- **„Compliance“ – Nové aspekty ručení bank za špatné poradenství** prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen, advokát, Kolín nad Rýnem
- **Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností** JUDr. Ivana Štenglová, předsedkyně senátu NS ČR
- **Praxe elektronických dokumentů** JUDr. Radim Polčák, PF MU Brno
- **Praktické problémy distribučních dohod** prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., PF MU Brno
- **„Compliance“ – „Corporate Responsibility“ – boj proti korupci, zabránění škodám na životním prostředí** Dr. Birgit Spießhofer, advokátka, Berlín

PÁTEK 10. 6. 2011

- **Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách** prof. JUDr. Irena Pelikánová, předsedkyně senátu Tribunálu Soudního dvora EU, Lucemburk
- **Energetické právo EU dle Lisabonské smlouvy** prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen, advokát, Kolín nad Rýnem, prezident KJT, Mandy Riedel, advokátka, Regensburg
- **Úpadkové delikty a podnikatelské riziko** JUDr. František Púry, předseda senátu NS ČR, PF UK Praha, doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc., PF MU Brno
- **K trestněprávní odpovědnosti právníků osob** prof. JUDr. Pavel Šámal, předseda senátu NS ČR, PF UK Praha
- **První zkušenosti s „novým“ insolvenčním právem a role spolků na ochranu věřitelů v insolvenčním řízení** Hans-Georg Kantner, Vídeň
- **Přeshraniční insolvence – zásadní úvahy, německo-česká zpráva o zkušenostech** Dr. Bruno M. Kübler, advokát, Drážďany
- **Společné závazky dlužníka (zejména podnikatele, akcionáře či společníka) v insolvenčním řízení** JUDr. Zdeněk Krčmář, předseda senátu NS ČR
- **K některým otázkám promlčení v soukromém právu** prof. JUDr. Karel Eliáš, PF ZČU Plzeň
- **Vybrané otázky právní etiky** JUDr. PhDr. Stanislav Balík
- **Skupiny společností v obchodním právu** JUDr. Robert Pelikán, advokát, Praha

WORKSHOP

- **Energetické právo EU – vnitřní trh EU a kompetence EU v oblasti energetického práva (Smlouvy o dodávkách energie)** prof. Dr. Friedrich Graf von Westphalen, advokát, Kolín nad Rýnem, prezident KJT, Mandy Riedel, advokátka, Regensburg

V průběhu konference budou na slavnostní recepci předány ceny společnosti Karlovarské právnícké dny (Prestižní cena, Autorská cena, Pocta judikátu).

Registrace a další informace na www.kjt.cz
Základní účastnický poplatek 8900 Kč + DPH.

Partnerem konference je
Česká advokátní komora.

Změna programu vyhrazena. Časové uspořádání bude dále upřesňováno.

Anketní lístek

PRESTIŽNÍ CENA pro nejlepší právníký časopis v České republice a ve Slovenské republice v roce 2011

ČASOPIS	VYDAVATEL	HODNOCENÍ (1 - 10)
1 Ad notam	Notářská komora ČR a EPRAVO.CZ a. s.	ČR
2 Ars notaria	Notářská komora SR	SR
3 Bulletin advokacie	Česká advokátní komora	ČR
4 Bulletin slovenskej advokácie	Slovenská advokátska komora	SR
5 Časopis pro právní vědu a praxi	Masarykova univerzita Brno	ČR
6 Jurisprudence	ASPI, a. s.	ČR
7 Justičná revue	Ministerstvo spravodlivosti SR	SR
8 Kriminalistika	MV ČR, odbor prevence kriminality	ČR
9 Notitie ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae	Poradca podnikateľa, Bratislavská vysoká škola práva	SR
10 Obchodné právo	EPOS	SR
11 Obchodní právo	Prospektrum	ČR
12 Právní fórum	ASPI Publishing, s. r. o.	ČR
13 Právní rádce	Hospodářské noviny – Economia	ČR
14 Právní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
15 Právník	Ústav státu a práva AV ČR	ČR
16 Právní obzor	Ústav státu a práva AV SR	SR
17 Právo a rodina	LINDE nakladatelství	ČR
18 Právo pro podnikání a zaměstnání	Sagit	ČR
19 Revue církevního práva	Společnost pro církevní právo	ČR
20 Soudní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR
21 Správní právo	Ministerstvo vnitra ČR	ČR
22 Státní zastupitelství	Novatrix, s. r. o.	ČR
23 Trestněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR
24 Trestní právo	Sagit	ČR
25 Zo súdnej praxe	Iura Edition	SR
26 Obchodněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR
27 Stavební právo Bulletin	Společnost pro stavební právo	ČR
28 Veřejné zakázky	VIZEA, s. r. o.	ČR
29 ANTITRUST	Sdružení KAIROS	ČR

Hodnotí se celková úroveň zejména z hlediska odborné úrovně publikovaných příspěvků, jejich aktuálnost a informační přínos.
Rozmezí 1 – 10 (10 nejvíce, 1 nejméně), **hodnocení pouze jednoho časopisu je neplatné.**

POCTA ZA NEJLEPŠÍ JUDIKÁT za období 2009/2010

V oblasti judikatury aplikované v ČR za období 2009 – 2010 doporučuji pro významný přínos právní praxi a teorii k ocenění:

JUDIKÁT: soud: _____ sp.zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

JUDIKÁT: soud: _____ sp.zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

JUDIKÁT: soud: _____ sp.zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

Jméno, příjmení, titul:

profese:

*Adresa:

tel./e-mail:

* Prosíme uvést přesný kontakt (e-mail, telefon, adresa), jinak Vás nebude možno vyzoomět o případné výhře.

Statut Prestižní ceny, Pocty judikátu i anketní lístek jsou k dispozici na www.kjt.cz. Prestižní ceny budou uděleny spolu s Autorskou cenou na slavnostní recepci dne 9. 6. 2011 v Karlových Varech. Anketní lístky došlé do 1. 6. 2011 budou slosovány o věcné ceny (jejich doplňovaný seznam je uveden na www.kjt.cz).

Anketní lístek vyplňte do 9. 6. 2011 do 15:00 hod. on-line na www.kjt.cz nebo zašlete do 1. 6. 2011 na KJT, 110 00 Praha 1, Národní 10.

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 7. ročník prestižní celojustiční soutěže

Mercedes-Benz

Generální partner

citibank

Hlavní finanční partner

eschranka.eu

Exekuce.cz

SP
SoudcePrávo
OFICIÁLNÍ DÍLČEK FIDUKAŘI A MEDIANTI

Novasoft

Čestovní členství
FISCHER

Beroun golf
BEROUM

Významní partneři

UniCredit Bank

CPI
HOTELS

CHBECK

Vydavatelství
a makléřství
Altař Česká r.s. s.r.o.

LEANSKÉ KOVINY
AZVETI

UHP

PROVIDENT

GENERALI
Pojistovna

Wolters Kluwer
Česká republika

APOGEO
audit / tax / valuation / finance

CODEXIS ADVOKACIE
PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Hästens
Fulfilling dreams
since 1952

CSOB

DAS
Pojistovna právní ochrany, a. s.

smart
companies

WI-ASS ČR s. r. o.
pojišťovna makléř

Hlavní partneři

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoli právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 15. 5. 2011 do 31. 10. 2011. Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formuláře. Informace o Právnickovi roku 2010 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a ve všech právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru se společenským programem 27. ledna 2012 v Brně. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 10/2011.

PARTNEŘI SOUTĚŽE:

- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Soudcovská unie ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků

Záštitu nad soutěží tradičně přebírá ministerstvo spravedlnosti ČR.

STÁLÉ KATEGORIE PRÁVNÍKA ROKU 2011

- Občanské právo (hmotné, procesní)
- Trestní právo (hmotné, procesní)
- Obchodní právo
- Správní právo
- Pracovní právo
- Právo duševního vlastnictví
- Lidská práva a právo ústavní

STÁLÉ KATEGORIE SE ZVLÁŠTNÍMI KRITÉRII

- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos právu)
- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO

z právní teorie a praxe

ČLÁNKY

Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku	15
Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého	27
Náhrada škody – závazky z deliktů	34
Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku	37
Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku	46

Z JUDIKATURY..... 52 – 57

Z ODBORNÉ LITERATURY 58 – 60

SHRNUTÍ

Luboš Tichý: Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku

Autor analyzuje institut bezdůvodného obohacení jako takový, přičemž vychází z evropských vývojových tendencí. Výsledkem analýzy jsou podněty autora k vylepšení navrhovaného znění nového občanského zákoníku. Autor se také zabývá vývojem právní úpravy bezdůvodného obohacení i přínosem nadnárodních projektů k tomuto institutu (PECL, CISG, PICC, DCFR).

Jan Petrov: Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého

Autor podrobně reaguje na příspěvek prof. Tichého, konkrétně na část obsahující připomínky k úpravě bezdůvodného obohacení v NOZ. Přiklání se k některým námitkám prof. Tichého (základním kritériem by neměla být absence spravedlivého důvodu, ustanovení o subsidiaritě úpravy by mělo být vypuštěno), vysvětluje, proč některé z nich nepovažuje za důvodné, a uvádí některé další návrhy na zlepšení textu NOZ.

Jaroslav Svejkovský: Náhrada škody – závazky a delikty

Autor nepřímou navazuje na články prof. Ireny Pelikánové „Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku“ a JUDr. Filipa Melzera, LL.M., Ph.D. „Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktivního práva v návrhu občanského zákoníku“ uveřejněný v č. 3/2011 Bulletinu advokacie s tím, že na rozdíl od těchto článků, zaměřených doktrinárně, se zabývá návrhem NOZ z důležitého hlediska srovnání aplikace navrhované úpravy s úpravou dosavadní. Novou úpravu autor představuje jako přehlednější, úplnější a srozumitelnější, než je úprava současná. Nově je například upravena odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, speciální odpovědnost expertů, odpovědnost za radu, je posílena autonomie vůle, zásahy do přirozených práv, přehledně jsou upraveny jednotlivé skutkové podstaty apod. Nová úprava je úpravou přirozeno-právní a s ohledem na její úplnost a srozumitelnost odstraňuje podle názoru autora aplikační a interpretační obtíže, které provázely úpravu současnou.

Luboš Tichý: Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku

Příspěvek především objasňuje některé základní charakteristiky smluvního zastoupení jakožto v ad-

vokátní praxi mimořádně důležitého, ale současně složitějšího právního institutu. Zastoupení, na rozdíl např. od mandátní smlouvy, je vztahem zástupce a zastoupeného vůči třetím osobám. Článek se dále zabývá podstatou vztahu zastoupení včetně plné moci a dále jevy, které jsou zastoupení podobné, a konečně instituty, které již zastoupením nejsou. Konečně provádí pozitivní kritiku a návrh na odlišné řešení pozitivní úpravy v předvídaném občanském zákoníku.

František Korbel: Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku

Článek je reakcí na příspěvek prof. Tichého „Základní otázky smluvního zastoupení“. Autor v první části srovnává právní úpravu současnou, která je velmi stručná a kusá, s právní úpravou obsaženou v NOZ, která je podrobnější a propracovanější. To platí především o zákonném zastoupení, střetu zájmů, substitučním zástupci, pluralitě zástupců, excesů apod. Nově je do NOZ zařazena i prokura. Výhodou nové úpravy je integrace celého institutu zastoupení do NOZ. V další části autor uvádí, v čem byly připomínky prof. Tichého akceptovány a přijaty do NOZ tak, aby byla zachována rovnováha práv a povinností zastoupeného, zástupce a třetích osob.

ISAK

info@isak.cz

INFORMAČNÍ SYSTÉM PRO ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE

ISAK VÁM UŠETŘÍ ČAS!

DOKONALÝ PŘEHLED O VAŠÍ ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘI!

- Evidence klientů, dokumentů, spisů, kontaktů, úkonů
- Evidence úkolů právníků (workflow)
- Insolvenční rejstřík
- Generování dokumentů ze vzorů
- Evidence výkonnosti jednotlivých právníků
- Evidence pokladny a ostatních výdajů
- Evidence doručené a odeslané pošty
- Podpora zálohových faktur
- Generování faktur včetně příloh
- Podpora CZK, EUR a dalších měn
- Podpora neomezeného počtu jazyků

Volejte 312 315 350

– na zkoušku Vám zapůjčíme předinstalovaný server

AKCE! K VERZI BASIC SERVER ZDARMA!

www.isak.cz

Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku

prof. JUDr. LUBOŠ TICHÝ

I. VYMEZENÍ PROBLEMATIKY, TERMINOLOGIE

Účelem tohoto příspěvku je podat analýzu institutu bezdůvodného obohacení (též „BO“) a na jejím základě zhodnotit navrhovanou úpravu v návrhu občanského zákoníku („NOZ“) včetně návrhu na její změnu. Východiskem tedy je analýza vývojových tendencí v Evropě, které jsou měřítkem navrhované úpravy. Přímým podnětem k vylepšení navrhovaného znění úpravy bezdůvodného obohacení jsou poznatky, k nimž dospívá evropská právní doktrína na základě zkušenosti z aplikace národních právních úprav, zejména však rozbořením nadnárodních projektů, jakými jsou např. DCFR (Draft Common Framework of Resence) či PICC (Principles of International).

Předmětem příspěvku je bezdůvodné obohacení – pojem, na jehož osvětlení je samotný příspěvek zaměřen, neboť není úplně zřejmý. Přesto – anebo právě proto – je zapotřebí podat již na tomto místě jeho vymezení. Bezdůvodné obohacení tedy chápeme jako přesun majetku (majetkových hodnot) z oprávněné dispozice jedné osoby nezávisle na zavinění do dispozice (neoprávněné) jiného subjektu a s tím spojené následky. Odpovědností z BO rozumíme souhrn práv a povinností osoby, v jejíž neoprávněné dispozici se přesunutý majetek nachází, a to bez ohledu na okolnost, zda se tato osoba na jeho posunu podílela či nikoliv. Vztahy z BO jsou právní poměry vzniklé v důsledku BO.

Relativně omezenému zájmu o tuto oblast práva odpovídá i stav české právní terminologie, jež je nerozvinutá. To jen reflektuje určitou pojmovou zaostalost. Je proto jen logické přispět tímto článkem k rozvoji i v tomto směru tak, aby označení jednotlivých jevů korespondovala s jejich obsahem, ale i ke zjednodušení a zpřesnění právního jazyka.

Proto pro nárok z bezdůvodného obohacení používáme termín římského práva – kondikce. Od tohoto slova odvozujeme i sloveso – „kondikcionovat“ značící vymáhání, nárokování, vydání či vrácení bezdůvodného obohacení či náhrady za ně. Osobu oprávněnou z BO, tedy v současné české právní terminologii označovanou jako osobu dotčenou, ve starší

literatuře pod vlivem německého/rakouského názvosloví „*entreicherte Person* – ukráčený“, označujeme jako věřitele. Osobu, proti níž nárok bezdůvodného obohacení směřuje, označujeme jako dlužníka, případně obohaceného.

II. KONTEXT

1. DALŠÍ VÝVOJ NA EVROPSKÉM KONTINENTĚ

Moderní vývoj práva bezdůvodného obohacení na kontinentě nastal relativně pozdě. Zasloužilo se o něj několik okolností. Mimo jiné i okolnost, že německé a švýcarské řešení má velkou slabinu v tom, že umožňuje vydání obohacení jen tehdy, existuje-li takové obohacení v době podání žaloby. Jestliže žalovaný nemůže obohacení prokázat, ať už z jakéhokoliv důvodu, tj. např. že majetek zpeněžil a investoval, věc podlehla zkáze apod., je žaloba zamítnuta.¹ Další problém spočíval v tom, že se množily hlasy upozorňující na skutečnost, že odpovědnost za bezdůvodné obohacení je založena pouze na úvahách o slušnosti a spravedlnosti. O to, že tyto názory byly přesvědčivě vyvráceny, se postaraly dvě osobnosti, a to Walter Wilburg a Ernst von Caemmerer. Oba provedli nutnou typologii restitučních nároků.² K některým speciálním otázkám, jež jsou relevantní, patří omyl. Na kontinentě je omyl jedním z případů možného vzniku bezdůvodného obohacení, přičemž důvod omylu není relevantní.

2. SOUČASNÝ STAV

Podstatné vývojové tendence lze zjistit především v recentní době. Především je třeba zmínit překonávání fragmentovaného římskoprávního systému, který má své kořeny ve smluvním právu. Uznáním zásady „*ex nudo pacto oritur actio*“³ je dokumentován příklon ke *condictio indebiti*. Čím snadněji

1 Srov. k tomu R. Zimmermann, *Bereicherung in Europa: eine Einführung*, in: R. Zimmermann (vyd.): *Grundstrukturen eines Europäischen Bereicherungsrechts*, Tübingen 2005, str. 17-45 (cit. Zimmermann, *Bereicherung*) str. 28.

2 Srov. zejména W. Wilburg: *Die Lehre von der ungerechtfertigten Bereicherung nach österreichischem und deutschem Recht*, Štýrský Hradec 1934 (cit. jako *Die Lehre*) a E. von Caemmerer, *Bereicherung und unerlaubte Handlung*, in: H. G. Leser (ed.), *Ernst von Caemmerer, Gesammelte Schriften*, sv. I, Tübingen, 1961, str. 209 an. (cit. jako von Caemmerer, *Bereicherung*).

3 R. Zimmermann: *The Law of Obligations*, Kapské Město et al., 1992 (cit. Zimmermann, *Obligations*), str. 838 an.

je možné žalovat z neformálních ujednání (smluv), tím více může být plněno *solvendī causa*.⁴ Zejména na kontinentě je zřetelný posun k poznání, že *condictio indebiti* je třeba poskytovat tehdy, jestliže plnění je uskutečněno bez právního důvodu. Jestliže určitá právní úprava hodlá vyloučit možnost dovolávat se neexistence právního důvodu tím, že strana poskytnutím svého plnění dojem existence právního důvodu vzbudila, může takový právní řád výjimečně zabránit i vrácení tohoto plnění v případě omylu. Nizozemské právo však ani to nepovažuje za nutné (srov. čl. 6:203 BW). Další rys spočívá v tom, že *condictio indebiti* zahrnuje nejen bezdůvodné věcné plnění, ale též placení peněz a poskytování služeb. To znamená změnu oproti stavu v některých jurisdikcích, které – jako např. *Code civil* – tuto zásadu dlouho neuznávaly.⁵ Důkazem tohoto vývoje je nizozemský občanský zákoník v čl. 6:203 odst. 1, odst. 2 a odst. 3, který upravuje jak „statek“, tak „peněžitou částku“, tak „plnění jiného druhu“. Německé a švýcarské právo považují za předmět kondikce jakékoliv plnění.⁶

Konečně dalším rysem kontinentálního vývoje je postavení kondikce plnění v širokém slova smyslu jako centrální právní kategorie ve své úpravě.⁷ To se týká jak Francie,⁸ Itálie,⁹ Nizozemí,¹⁰ Rakouska,¹¹ tak Švýcarska.¹² Zatímco dosud existuje určitý trend i k shodné úpravě, je na druhé straně příznačná značná diverzita. Ta se týká vztahu obohaceného k plnění a otázky rozhodné doby pro stanovení tohoto vztahu. Pravdou je, že ani jeden právní řád nemá o tom přesné ustanovení a praxe se značně odlišuje.¹³ Naproti tomu při zániku věci bezdůvodně nabyté je dobrověrný dlužník obvykle zproštěn odpovědnosti za obohacení.¹⁴

Relativně nejednotně se zato posuzuje skupina kondikcí plnění, které se týkají nároků z obohacení. Jde zejména o podmínky obecné žaloby na vydání a obohacení. Jde tedy o podmínky odpovědnosti a zde vyniká především problém, zda jejím předpokladem je vedle obohacení žalobce

(věřitele) též zkrácení oprávněného věřitele. Tato otázka je kladně zodpovádána ve francouzském právu a vůbec v románské právní rodině.¹⁵ Nizozemské právo podřizuje tuto otázku předpisům odpovědnosti za škodu.¹⁶ Naproti tomu podle německého práva je v současné době relevantní pouze osoba obohaceného dlužníka. Odčerpání je proto zapotřebí bezdůvodně nabytou výhodou, aniž je třeba přihlížet ke ztrátě věřitele.¹⁷

Odlišnosti existují též v oblasti tzv. kondikcí neplnění, neboli zásahových kondikcí. Zatímco německé právo si při klasifikaci podmínek odpovědnosti přivlastňuje kritéria vyvinutá v deliktním právu (v právu odpovědnosti za škodu),¹⁸ ve francouzském,¹⁹ italském²⁰ a nizozemském právu²¹ není právo deliktní odpovědnosti v tomto ohledu rozhodné.

3. PŘÍNOS NADNÁRODNÍCH PROJEKTŮ

a) PECL

V čl. 4:103, 104, 107, 108, 109 a 110 upravují Principy **následky vad právních úkonů**. Jde o případy následků právního omylu, nedostatku určitosti právní vůle, svobody vůle, resp. zneužití a nepřiměřených obchodních podmínek. Tyto vady však musí být předmětem prostředků právní ochrany (napadení) dotčenou stranou. Principy však výslovně nestanoví, že napadení má za následek neúčinnost napadené smlouvy. To však lze dovodit jako zřejmě samozřejmý právní následek systematickým výkladem. Zimmermann²² k čl. 4:115 tak výslovně uvádí, že napadení činí smlouvu neplatnou (anulace) – v anglickém originále se používá „set aside“. Zatímco např. podle našeho občanského zákoníku by se vypořádání řešilo podle ustanovení o bezdůvodném obohacení, stanoví čl. 4:115 PECL vlastní, samostatný a do samotného smluvního práva integrovaný systém vypořádání.²³ Principy nepovažují toto vypořádání za otázku práva bezdůvodného obohacení. Podle čl. 4:115 může každá z obou stran požadovat vydání toho, co druhé straně poskytla, oproti vrácení toho, co obdržela. Otázkou, kterou Principy neřeší, je, která ze smluvních stran nese riziko odpadnutí obohacení. Problému se sice dotýká čl. 4:115 věta druhá, stanoví, že, pokud vydání není možné *in natura*, je třeba poskytnout přiměřenou částku.²⁴ Základní problém však toto ustanovení neřeší, neboť klade důraz na slovo *in natura*, zatímco odpadnutí obohacení je podstatně širší pojem.

Jiná úprava vypořádání se nachází v čl. 9:305 a násl. PECL. Zde jde o **zrušení smlouvy v případě neplnění podstatných povinností**. Zrušení smlouvy se uskutečňuje prohlášením vůči druhé straně, v některých případech se smlouva považuje za zrušenou bez dalšího (čl. 9:303 odst. 4 PECL). Za nevhodný je pokládán stav, kdy smlouva, která byla anulována, se považuje, jako kdyby nebyla nikdy uzavřena. To znamená, že již poskytnutá plnění se v zásadě nevracejí. Tím Principy následují v podstatě anglický příklad²⁵ a odmítají francouzské řešení zrušení smlouvy *ex tunc*. Vycházejí tak vstřícně především případům smluv dlouhodobých. Pro případ jednoduché smlouvy jsou naproti tomu v čl. 9:303 – 9:306 PECL připuštěny výjimky ze zásady zrušení pro futuro. Tak může ten, kdo zrušil smlouvu, vrátit předměty, které přijal od druhé strany, pokud se jejich hodnota v důsledku nespl-

4 P. Schlechtriem, *Restitution und Bereicherungsausgleich in Europa*, sv. 1, Tübingen 2000 (dále Schlechtriem), str. 188.

5 Srov. Zimmermann, *Bereicherung*, str. 27.

6 Srov. Schlechtriem, str. 253 a násl.

7 Srov. Schlechtriem, str. 73.

8 Viz *Code Civil* čl. 1376 a násl.

9 Srov. čl. 2033 a násl. *Codice civile*.

10 Srov. čl. 6:203 a násl. NBW.

11 Srov. § 1431 a násl. ABGB.

12 Viz čl. 62 a 63 OR.

13 Srov. I. England, *International Encyclopedia of Comparative Law Volumes*, Volume X *Restitution – Unjust Enrichment and Negotiorum Gestio*, str. 274.

14 Srov. Schlechtriem, str. 400.

15 Srov. Schlechtriem, str. 4 a násl., str. 11 a násl.

16 Srov. čl. 6:212 odst. 1 NBW.

17 Srov. K. Larenz, C. W. Canaris, *Schuldrecht*, zvláštní část, 6. vydání, Mnichov 2005, str. 128 (dále Larenz, Canaris).

18 Srov. Larenz, Canaris, str. 170, Schlechtriem str. 88.

19 Viz *Code civil* čl. 1376.

20 Viz čl. 2033 *Codice civile*.

21 Viz čl. 6:213 NBW.

22 Srov. Zimmermann, *Bereicherung*, str. 28.

23 Viz Zimmermann, *Bereicherung*, str. 47, 31.

24 Viz Zimmermann, *Bereicherung*, str. 47, 32.

25 Srov. Zimmermann, *Bereicherung*, str. 47, 33.

nění smluvní povinnosti druhou stranou podstatně zmenšila. Tento model však není bez nedostatků. Na jedné straně je svoji diferenciací podle rozdílných předmětů plnění nezvykle a nadbytečně složitý. Na druhé straně se nezdá být plně účelným: středem zájmu úpravy není totiž jednoduchá typická smlouva.

Úprava obsažená v čl. 9:307 – 9:309 PECL je orientována na **zbylé protiplnění** a je tedy poplatná anglické konstrukci ztroskotání smlouvy a konsiderace (concoideration).²⁶

Čl. 9:307 a 9:308 (vrácení peněz a věci) mají nedostatek v tom, že pouze v případě vrácení peněz může jen strana, která zrušila smlouvu, požadovat zpět přijaté plnění od druhé strany, resp. nárokovat je.

Principy konečně obsahují ještě třetí systém vypořádání v čl. 15:104 PECL, které zahrnuje **případy, kdy je smlouva neúčinná pro svoji protiprávnost**. Taková protiprávnost může mít dvě formy: smlouva je v rozporu se zásadami, které jsou v právních řádech členských států považovány za podstatné, anebo je v rozporu s kogentní právní normou. Je-li smlouva neúčinná, může každá smluvní strana požadovat vrácení toho, co na základě smlouvy plnila, pokud to je přiměřené, a to z ruky do ruky. Ustanovení je velmi blízké čl. 4:115 s tím rozdílem, že vzájemnost vrácení je upravena při obecné výhradě, přičemž tato výhrada je v souvislosti s jinými předpisy zajišťujícími mimořádnou flexibilitu při stanovení následků protiprávnosti. Přiměřená odpověď, stejně jako rozhodující okolnosti jsou velmi obecné kategorie, které hrají roli rozhodných kritérií a v podstatě mají význam určitého znejistujícího faktoru.²⁷

Je zřejmé, že některé zásadní předpisy o odpovědnosti za bezdůvodné obohacení v této úpravě chybějí. Především není stanoveno, na základě kterých zásad lze vypořádání uskutečnit. Čl. 9:305 a násl. se totiž podle systematického výkladu na tento případ zrušení smlouvy nevztahují.

Troji úprava vypořádání následků vady smluv je určitou raritou. Přitom dvě z těchto úprav se ve své koncepci velmi blíží, třetí z nich pak vychází z naprosto rozdílných představ. Pravdou je, že některé národní právní řády²⁸ obsahují tradičně několik způsobů vypořádání. Německé právo²⁹ má jak úpravu bezdůvodného obohacení, tak předpisy o následcích odstoupení od smlouvy. Jiné právní řády obsahují ještě podstatně významnější diferenciaci. V anglickém právu, jak se možná přehnaně uvádí,³⁰ existuje tolik způsobů vypořádání, kolik existuje důvodů vad smlouvy. Takovéto řešení není ovšem ani praktické, ani teoreticky významné.

b) CISG

Úprava CISG (Convention on Contracts for the International Sale) se vztahuje především na **následky zrušení smlouvy v důsledku jejího porušení**. Následky zrušení smlouvy jsou upraveny v čl. 81 CISG. Obdobně jako v čl. 9:305 odst. 1 PECL jsou zrušením smlouvy obě strany osvobozeny od svých závazků, které zajišťují a stanoví povinnost poskytnout slíbené plnění a plnění přijmout. Na rozdíl od čl. 9:305 PECL a v souladu s čl. 4:115 PECL předvidá čl. 81 s ohledem na již poskytnuté plnění povinnost vrátit, které je třeba plnit z ruky do ruky. Na rozdíl od čl. 4:115 PECL nestano-

vi CISG pro kupujícího právo prohlásit smlouvu za zrušenou (§ 82 odst. 1 CISG).

c) Principy mezinárodních obchodních smluv (PICC)

PICC obsahují úpravu napadení smlouvy a jejích následků. Čl. 3.17 odpovídá čl. 4:115 PECL. Čl. 3.17 PICC vyvolává otázku, zda touto právní normou má být každé straně přičteno riziko náhody pro to, co je přijímáno.³¹

d) DCFR

Návrh evropského občanského zákoníku obsahuje též zvláštní ustanovení o bezdůvodném obohacení. První rozpor, které bylo třeba odstranit, byly v rozlišování praktikovaném v některých právních řádech³² mezi placením nedlužů a bezdůvodným obohacením. Došlo se nakonec k závěru, že rozlišování není únosné.

Zásadní diskuse byla o pojmu obohacení. Byly prosazovány dva koncepty: ekonomický a právně-formální. Podle ekonomického přístupu se nejedná o obohacení, ledaže existuje vzestup jisté hodnoty v majetku. To znamená, že přijetí bezcenného či zatěžujícího majetku nepředstavuje obohacení. Ani přijetí nechtěné služby není obohacením. Právně-formální přístup vychází z toho, že jakýkoliv majetek, který zvýšil rozsah majetku příjemce, i když je ekonomicky bezcenný nebo dokonce zatěžující, je třeba považovat za obohacení. Nakonec zvítězilo druhé řešení, které vedlo k jednodušší definici a jednoduššímu přístupu při řešení majetku společností. Přičitatelnost byla dalším problémem.³³ Vychází se z toho, že musí existovat souvislost mezi obohacením a ztrátou či zkrácením na druhé straně. Tato souvislost je jistě neproblematická v případě věci a služeb jako předmětu obohacení. Jiná situace vzniká v případě užívání věci. Pro tyto kategorie jsou podstatné pojmy obohacení a znevýhodnění. Je-li obohacení přičitatelné k znevýhodnění, pak se jedná o obohacení ve smyslu DCFR.

Dalším problémem je otázka důvodnosti (oprávněnosti, ospravedlnitelnosti) obohacení. Povinnost vrátit obohacení existuje jedině tehdy, takovéto obohacení je-li neospravedlnitelné. Nakonec po dlouhých sporech³⁴ bylo přijato řešení příkladného výčtu důvodů neoprávněnosti.

Jinou zásadní otázkou byl předmět vrácení. Obtížné se nacházelo řešení i v případě tzv. bezdůvodného obohacení u případech hraničících s negotiorum gestio.³⁵

26 Srov. Zimmermann, Bereicherung, str. 47, 33.

27 Srov. Zimmermann, Bereicherung, str. 47, 34.

28 Srov. Zimmermann, Bereicherung, str. 47, 35.

29 Viz Zimmermann, Bereicherung, str. 47, 36.

30 Viz Zimmermann, Bereicherung, str. 47.

31 Viz Zimmermann, Bereicherung, str. 41.

32 Srov. E. Clive, Restitution and Unjustified Enrichment, in: A. S. Hartkamp et al., Towards european civil code, 2. vyd., 2005 (dále jen Clive, Restitution), str. 383 an.

33 Viz Clive, Restitution, str. 384.

34 Viz Clive, Restitution, str. 385.

35 Viz Clive, Restitution, str. 386.

III. ZÁKLADY PRÁVNÍ DOGMATIKY

1. CHARAKTERISTIKA, PODSTATA

Institut odpovědnosti za bezdůvodné obohacení na rozdíl od odpovědnosti za škodu či náhrady škody nemá za cíl vyrovnat nevýhody, které věřitel (ukráčený, dotčený) na svém majetku utrpěl, nýbrž jde o odstranění zmnožení majetku u obohaceného, získaného k jeho prospěchu. Ustanovení § 812 odst. 1 věta první BGB³⁶ rozlišuje podle judikatury dvě základní skutkové podstaty obohacení, totiž obohacení prostřednictvím plnění druhého (tzv. kondikci plnění) a obohacení jiným způsobem (zásahem, vrácením či používáním). Jedna skutková podstata byla rozrůzněna, neboť jednoznačné chápání postavené na neexistenci právního důvodu nemůže představovat efektivní řešení. Podstatné je, že kondikce plnění má zásadně přednost před vrácením obohacení získaného jiným způsobem.

Odpovědnost za bezdůvodné obohacení má svoji primární funkci postavenou zcela nezávisle na přiřítání k jednání dlužníka. Zatopí-li např. domovník cizím dřevem, neodpovídá za bezdůvodné obohacení, protože zasáhl do majetku cizího, nýbrž odpovídá domácí jako zvýhodněný obohacený. Ne vždy však lze činit takto jednoznačnou hranici mezi deliktem a obohacením. I některé deliktne právní aspekty hrají v právu bezdůvodného obohacení určitou roli. Jestliže bylo vlastnictví k věci na základě neplatné smlouvy účinně převedeno a nabyvatel věc zničí, může se dovolávat odpadnutí obohacení, ale bude odpovídat za škodu.

³⁶ Srov. k tomu BGHZ 40, str. 272.

³⁷ Srov. H.-J. Wiehling: Bereicherungsrecht, 4. vydání, Vídeň, New York 2007 (dále jen Wiehling), str. 69 an.

Účelem práva bezdůvodného obohacení je odčerpání obohacení obohacenému dlužníku (viz shora). Naproti tomu újma či ztráta věřitele je bez významu. Nejedná se o právo obohacení, nýbrž o vyrovnání obohacení. Adresátem není ten, u něhož došlo ke ztrátě, ale ten, kdo byl obohacen (dlužník). Tím je naznačen rozdíl oproti právu na náhradu škody (právu deliktovnímu či odpovědnosti za škodu). Škoda se zjišťuje s ohledem na věřitele nároku na náhradu škody, adresátem je tedy poškozený. Rozhodující je tedy zmenšení jeho majetku v důsledku poškození. Nerozhodné je, do jaké míry se rozmnožil majetek škůdce. Ukradl-li někdo věc, je obohacen a odpovídá za škodu. Rozbil-li někdo okno, není obohacen, ale odpovídá za škodu, kterou způsobil. U bezdůvodného obohacení je relevantní pouze a jenom obohacení dlužníka. Otázka, zda byl věřitel poškozen (dotčen, zkrácen na majetku) je irelevantní.³⁷

2. JEDNOTLIVÉ KONDIKCE Z PLNĚNÍ (VLASTNÍ TYPOLOGIE)

a) *Condictio indebiti*

Condictio indebiti se uplatní vždy tehdy, jestliže bylo poskytnuto plnění k uhrazení dluhu, dluh však nebyl uhrazen, protože např. neexistoval. Otázka, na základě čeho, tedy z jakého důvodu dluh vyplýval, je irelevantní. Stejně tak bezvýznamná je okolnost, z jakého důvodu údajný dluh neexistoval nebo proč jinak nebylo dosaženo účelu plnění.

Kdo plní vědomě na neexistující dluh, nemůže požadovat plnění zpět. To platí i tehdy, jestliže věřitel má vědomost o tom, že existuje námitka, např. promlčení. Úmysl darovat, resp. darovací smlouva může ztroskotat na tom, že příjemce akceptuje plnění, jako kdyby dlužil. Věřitel v takovém případě nemůže požadovat své plnění zpět.

Kdo vědomě plní nedluh, nemusí mít úmysl darovat. X splácí Y půjčku, opomene však převzít kvitanci. Y zemře a jeho dědic nalezne dlužní úpis vůči X a na základě něho požaduje plnění. X si uvědomí, že nemůže prokázat splacení půjčky a že by tedy ve sporu neuspěl. Zaplatí tedy vůči Y dluh ještě jednou. Jestliže by X po zaplacení vůči dědici našel důkaz k uhrazení dluhu vůči Y, nemohl by požadovat plnění zpět. Musel by zřejmě plnit vůči dědici s výhradou, že tato možnost nastane. Tato výhrada zdůrazňuje, že ten, kdo plní, neplní vědomě nedluh a bude své plnění požadovat zpět, jakmile bude moci prokázat *condictio indebiti* (plnění nedluhu).

Uhradí-li někdo dluh třetího v přesvědčení, že je sám dlužníkem, může svoje plnění od věřitele požadovat, protože platil bez právního důvodu. Tak např. X požaduje na Y náhradu škody za zničenou košili, kterou roztrhal pes patřící Y. Y uhradí X škodu. Pak se ukáže, že pes patřil třetí osobě A. Y má vůči X nárok z placení nedluhu.

b) *Condictio ob causam finitam*

Jak již řečeno, *condictio ob causam finitam* je podskupina *condictio indebiti*. V obou případech je poskytováno plnění za účelem plnění závazků: *datio solvendi causa*. **V případě *condictio indebiti* závazek neexistuje, v případě *condictio ob causam finitam* závazek později odpadl, protože např. strany dodatečně smlouvu zrušily, protože nastala rozvazovací podmínka anebo uplynula příslušná lhůta.** X je např. známo, že Y může napadnout kupní smlouvu, přesto však uhradí kupní cenu vůči Y. Napadne-li Y smlouvu, může X požadovat vrácení kupní ceny.

c) *Condictio ob rem*

Condictio ob rem je označováno jako též *causa data causa non secuta* anebo *condictio ob causa*. **Jedná se o situace, ve kterých věřitel uskutečňuje plnění, jež nedluží, v očekávání, že určitá událost v budoucnosti nastane.** Očekávaná budoucí událost spočívá často v tom, že příjemce plnění je též povinen poskytnout plnění (protiplnění), na které však věřitel nemá nárok. Praktický význam této kondikce se však z mnoha důvodů velmi snížil. Již v Římě, ale i v novověku, zejména rozšířením autonomie vůle stran.³⁸ V současné době má význam jenom pro smlouvy v případech jednostranných plnění bez dohody s druhou stranou, anebo jestliže očekávaná budoucí událost nespočívá v plnění příjemce. Jestliže jednostranně stanovený účel plnění není dosažen, může si příjemce plnění ponechat. V opačném případě je může požadovat zpět.

Condictio ob rem nelze uplatnit v případě, jestliže výsledek je účinně dohodnut a tedy může být vynucován. Je-li plnění žalovatelné, není *condictio ob rem* praktické a nelze je aplikovat ani tehdy, jestliže se vyskytnou vady plnění.

d) *Datio obligandi causa*

Tento případ je pouze určitým zvláštním případem *condictio ob rem*. Věřitel chce dosáhnout vůči principálovi nároku na náhradu nákladů.

e) *Condictio ob turpem vel iniustam causam*

Tato kondikce je charakteristická tím, že příjemce přijetím plnění jedná v rozporu s dobrými mravy nebo s právním řádem. Takové plnění není příjemce oprávněn si ponechat ani tehdy, jestliže plnění splňuje svůj účel. Tato kondikce může někdy být v souběhu, resp. konkurovat kondikci *datio ob rem*.

Příkladem je jednání X, který hrozí Y spácháním násilného činu. Y zaplatí X 5000 Kč, aby od takového činu upustil. Jiným příkladem je, že X zadržuje protiprávně věc ve vlastnictví Y. Y zaplatí X 5000 Kč, aby mu věc vydal. Jestliže X nesplní účel plnění, má Y vůči němu nárok jak *condictio ob rem*, tak i *condictio ob turpem causam*. Vyhoví-li X přání Y a tedy nastane důsledek, který si Y přeje, odpadá důvod *condictio ob rem*. Y však zůstává *condictio ob turpem causam*.

3. JINÉ KONDIKCE

a) Zásahy do cizích práv, cizího majetku

Charakteristické pro tento typ obohacení je, že je získáno především jednáním dlužníka. O zásahu jako důvodu získání obohacení lze však uvažovat i bez jakéhokoliv lidského jednání. K obohacení může však dojít především jednáním obohaceného, přičemž je irelevantní, zda jedná zaviněně či nikoliv, zda je mu známo, že se obohacuje na účet či náklady dotčené osoby, či nikoliv. **K obohacení dochází přivlastněním, užíváním či spotřebováním věci nebo práva věřitele.** X užívá či spotřebuje věc Y. X smíchá cizí věci se svými a stane se držitelem, případně vlastníkem. X zcizí věc patřící do vlastnictví Y, takže ten vlastnictví pozbyde. X se ujme věci, kterou pozbyl Y a drží ji jako vlastní. Zásah se může uskutečnit i prostřednictvím třetí osoby.

K zásahu může dojít bez jakéhokoliv lidského přičinění, např. v důsledku přírodních jevů nebo jednání zvířat. Tak může „přirůst“ pozemek naplaveninou nebo dobytek X přežít plot k Y a spase trávu na jeho louce. Obohacení se uskutečňuje bez právního důvodu. Obdobně jako delikt, protiprávní jednání je typické pro zásah do cizího právního postavení, neexistence práva či právního důvodu. Jestliže X prodá Y pozemek, Y jej prodá A a žádá X, aby jej převedl na A, což se také stane. X si pronajal věc Y. X zcizí věc A, který však nepostřehne, že X věc nepatří. Y nemá nárok na vrácení věci vůči A. X zasáhl svým jednáním do vlastnictví Y, A se stal dobrověrným nabyvatelem. Y může uplatňovat nároky pouze vůči X.

b) Obohacení v důsledku spojení, smíšení, zpracování

Ztratí-li někdo své právo v důsledku spojení, smíchání či zpracování, může od obohaceného požadovat náhradu.

c) Kondikce z používání

Jestliže vlastník určitého práva, aniž plnil, způsobí, že příjemce je obohacen na úkor jednajícího, nejde o zásah. **Věřitel z této kondikce používá vlastní majetkové hodnoty ve prospěch obohaceného.** Obohacený se obohacuje na úkor, účet či náklady dotčeného věřitele. Za této situace může vzniknout

38 K. Zweigert, H. Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung, 3. vydání, Tübingen 1996 (dále Zweigert, Kötz), str. 570.

otázka, z jakého právního důvodu může věřitel uplatnit svůj nárok, jestliže obohacení nastalo v důsledku a na základě dobrovolně provedeného úkonu věřitele. Majetkový přesun se uskutečnil např. v důsledku vlastního omylu oprávněného. Domovník topí pro svého domácího omylem vlastním koksem. Problém těchto kondikcí spočívá v tom, že na rozdíl od zásahových kondikcí, které jsou v podstatě jednoduše odlišitelné od kondikcí plnění, je tomu v případech užívání kondikcí poněkud jinak. Jak plnění, tak užívání jsou použity samotným věřitelem. Rozlišovacím kritériem je plnění sledující určitý účel. U užívání kondikce není tento znak dán. Věřitel nesleduje žádný účel vůči obohacenému, neboť jedná v omylu.

Další problém spočívá v odlišení těchto případů od zvláštních právních poměrů, které s nimi souvisí, resp. vykazují s nimi společné znaky. Jde o smluvní vztahy a jednání bez příkazu. Jestliže situaci můžeme kvalifikovat podle znaků těchto právních poměrů, je kondikce z užívání vyloučena.

Dobrověrný držitel domu opraví střechu domu, který vlastní jiná osoba. Jiným příkladem je náklad nájemce, který opraví byt v domě pronajímatele. Jestliže lakýrník nalakuje plot bez vědomí jeho vlastníka, nemá zřejmě nárok na náhradu plnění.

4. NEEEXISTENCE PRÁVNÍHO DŮVODU

Příjemce plnění musí to, co přijal, vydat, jestliže se tak stalo bez právního důvodu. Právní důvod chybí v případě kondikce plnění vždy tehdy, jestliže účel, který byl sledován plněním, nebyl dosažen. V případě *datio solvendi causa* se jedná o plnění bez právního důvodu tehdy, nebyl-li uhrazen dluh, který měl být plněním uhrazen. To může spočívat např. v tom, že dluh vůbec neexistoval, ale i v tom, že bylo plněno něco jiného (*aliud*). V případě *datio ob rem* je přijato při plnění bez právního důvodu, jestliže budoucí událost, předpokládaná plnění nebo budoucí právní následek, nenastanou.

IV. SOUVISEJÍCÍ PROBLÉMY

1. VYPOŘÁDÁNÍ SELHAVŠÍCH SMLUV

Již tato problematika představuje na první pohled hlavní předmět úpravy bezdůvodného obohacení, není však uspokojivě vyřešena. Existuje celá řada přístupů a teorií, jak problémy vyplývající ze selhavších smluv řešit. V zásadě platí, že strany mají vzájemný nárok na vrácení poskytnutého plnění z neplatné smlouvy. Jejich nárok je relativně samostatný. Jeho postavení lze tedy odlišit od postavení protiplnění (vzájemného plnění). Jestliže tedy je kupní smlouva neplatná, může prodávající požadovat od kupujícího převod, resp. vrácení věci a kupující vrácení kupní ceny, když osud jedné pohledávky je ovlivňován druhou pohledávkou. Kupující ob-

drží kupní cenu i tehdy, jestliže věc zanikla a již nemá povinnost jejího vrácení, protože obohacení odpadlo. Toto řešení se nazývá teorie dvou kondikcí. Odpovídá mnohým právním úpravám, avšak mnohdy vede k neúnosným výsledkům. Jestliže např. kupující věc zahodil, daroval či dále prodal, zdá se být nespravedlivé, že poté, co se objevila vada právního úkonu, mohl vymáhat vrácení kupní ceny, aniž by musel splnit povinnost vrátit věc.

Tato teorie byla nahrazena tzv. saldo teorií.³⁹ Tato teorie v současné době znamená toto: jestliže existuje plnění a protiplnění, je třeba je v zásadě vyrovnat. Nárok na vydání obohacení se pak projeví v nároku na vydání nebo zaplacení hodnoty rozdílu mezi těmito dvěma plněními.

Slabina této teorie spočívá v tom, že zásadní věcné problémy a hlediska nejsou zohledněna a naopak potlačena. Proto se objevuje teorie o faktickém či stálém *synallagmatu*, podle které mají zásady smlouvy platit i po její neplatnosti. Jestliže věc zanikla, byla zničena, spadá tento jev, resp. událost do sféry rizika kupujícího, takže nemůže získat plnou hodnotu kupní ceny. Tato teorie ve svém výsledku odpovídá cílům saldo teorie.

Vzdor tomuto „vylepšení“ je saldo teorie i nadále kritizována. To však neznamená, že saldo teorie neobsahuje v zásadě správné jádro a základ. Potřebuje však určitých modifikací. Věřiteli je třeba přiznat relativně nezávislý nárok na náhradu hodnoty, která bude relativně neodvislá na obohacení. Věřiteli je třeba zajistit určité minimální standardy tím, že se vytvoří určitá hranice právní důvěry. Jde však pouze o dobrověrného věřitele a dobrověrného dlužníka. Odpovědnost dobrověrného dlužníka je proto omezena hodnotou plnění, které byl podle smlouvy povinen poskytnout. Touto hranicí se garantuje jednoznačné oddělení odpovědnosti dobrověrného a nedobrověrného dlužníka. Při vypořádání selhavších smluv je třeba vidět rozdíl oproti jiným kondikcím. Vypořádání smluv tedy představuje určitý samostatný typ obohacení a kondikce. Tento typ se vyznačuje právě kondikcemi z protiplnění.

2. ODPOVĚDNOST ZA BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ

Obohacený je v zásadě povinen vydat vše, co neoprávněně získal. To je dáno za těchto předpokladů:

- a) neexistují oprávněné námitky obohaceného,
- b) dlužník nabyl obohacení,
- c) obohacení bylo nabyto neoprávněně,
- d) mezi obohacením, resp. jeho vznikem a podmínkami obohacení existuje kauzální nexus.

Za splnění těchto podmínek není v mnohých případech možné předmět obohacení vydat, protože přestal existovat. Jiný případ může nastat tehdy, jestliže podle své povahy předmět obohacení vydat nelze, jako např. v případě neoprávněného užívání cizího patentu. V jiných případech vydání neoprávněně nabytého předmětu není dostačující, protože obohacený je v zásadě povinen vydat jenom to, o čem byl obohacen. Jinými slovy to znamená, že po vydání obohacení nemá mít ani majetkovou výhodu, ani majetkovou nevýhodu. Jak však posoudit užívání nabytého předmětu obohacení. Mnohdy je

39 Wiehling, str. 98. Viz však její překonávání či modifikace: Wiehling uvádí učení o celkovém vyúčtování (str. 121), Larenz, Canaris mluví o nahrazení saldo teorie „samostatnou kategorií kondikce protiplnění“ (str. 334). Podrobnější analýze těchto aspektů se v této studii bohužel nemůžeme věnovat.

povinnost vydat na jedné straně rozšířená a na druhé straně omezená. Odpadnutí obohacení se může odvolat pouze dobrověrný dlužník. Ten, kdo není dobrověrný, by měl odpovídat za zpřísněných odpovědnostních podmínek.

3. NÁROK NA VYDÁNÍ

Primárně směřuje nárok na vydání vůči tomu, co dlužník nabyl. V případě kondikcí z plnění se zřejmě nebudou vyskytovat podstatné problémy. V mnohých případech však problémy existují. V případě účinného převodu vlastnictví k věci, který je však bez právního důvodu, je třeba vlastnictví převést zpět. Jestliže dlužník nabyl v důsledku nedostatku účinnosti jenom držbu, je třeba držbu vrátit. Pohledávka nabytá bez právního důvodu musí být převedena zpět, a tak podobně.

V případě zásahových kondikcí je obdobně jako u kondikcí z plnění třeba vycházet z toho, že dlužník je primárně povinen vydat to, co získal. V mnoha případech kondikcí tohoto typu však není možné vydat nabytou věc in natura, protože je spotřebována. Pak vzniká otázka náhrady a tedy i hodnoty nabytého, případně hodnoty možnosti užívání imateriálních práv apod. Jak je ale možné hodnotu vypočítat? K nejspornějším problémům v této oblasti patří otázka, zda tento typ kondikce zahrnuje i zisk, který dlužník docílil bez právního důvodu. Převažující názor řeší tuto otázku tak, že nárok na vydání se omezuje jenom na hodnotu samotné věci, a nikoliv na zisk. Tento názor vychází z prací von Caemmerera,⁴⁰ který rozlišuje mezi bezdůvodným obohacením a jednatelstvím bez příkazu. V zásadě však není důvodu, proč by neměl být, obdobně jako v případě náhrady škody, požadován i zisk.

4. KONKURENCE NÁROKŮ: OBLIGAČNÍ A VĚCNÉ PRÁVO

Zejména v anglickém právu⁴¹ má mimořádný význam otázka nároku spočívajícího na bezdůvodném obohacení s ohledem na okolnost, zda vlastnictví přešlo na příjemce věci. Je zřejmé, že jestliže vlastnictví zůstalo převádějí osobě, jeho hlavní prostředek ochrany spočívá na vlastnickém právu. V kontinentálních systémech otázka ohledně prostředků právní ochrany převodce závisí, kromě jiných faktorů, na tom, zda rozhodný právní systém vychází z abstraktního či kauzálního přístupu k převodu vlastnictví.⁴²

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení nepřichází v úvahu, pokud existuje úprava, která má přednost. Takovéto řešení může spočívat ve smlouvě o vypořádání. Obsahuje-li tato smlouva např. ustanovení o tom, zda anebo v jakém rozsahu se může požadovat náhrada za výdaje vynaložené na vrácenou věc, je řešení *condictio ob causam finitam* vyloučeno.

Totéž platí v zásadě i tehdy, jestliže úprava vypořádání může být odvozena prostřednictvím výkladu smlouvy nebo jejích základů. Použití maximy *rebus sic stantibus* může vyvolat nároky z bezdůvodného obohacení, ať již v případě smlouvy s neplatností *ex tunc*, anebo při zániku smlouvy s následky *ex nunc*. Přednost smluvního řešení před řešením podle práva bezdůvodného obohacení platí však jenom potud, pokud to umožňuje struktura vypořádávaného po-

měru. Smluvní nároky o zpětném poskytnutí plnění anebo o nárocích na náhradu škody vytlačují nároky z bezdůvodného obohacení. Stanoví-li však právní předpis výslovně režim přednosti, resp. obsahuje-li právní řád speciální úpravu bezdůvodného obohacení pro určité právní oblasti, platí příslušný výslovně upravený způsob řešení.

To je mnohdy případ vypořádání, resp. řešení bezdůvodného obohacení v pracovních vztazích. Vůbec zřejmě nepřichází v úvahu používat zásad BO v oblasti práva obchodních společností, neboť pro tuto oblast byla vyvinuta speciální pravidla.

5. TZV. ŘETĚZOVÁ PLNĚNÍ, RESP. „TROJSTRANNÉ“ VZTAHY

Složité situace vznikají v případech tzv. řetězových plnění anebo trojúhelníkových vztahů. Vzniká otázka, kdo vůči komu může kondikcionovat. Problém lze ilustrovat na jednoduchém případě. X prodal věc Y a Y prodá věc A. Zatímco v tomto případě proběhnou všechny operace, resp. právní úkony mezi jednotlivými členy řetězu, není tomu tak v případě trojúhelníkových vztahů. X prodal věc Y a Y ji prodal dále A, který pak požádá X, aby mu tuto věc dodal. X tedy předá věc nikoliv Y, ale přímo A. V některých právních řádech se mluví o poměrech z poukázky. Zde se však nejedná o poukázku, nýbrž o příkazní smlouvu. V našem případě dodáním věci X přímo A představuje nejen plnění X vůči Y, nýbrž též plnění Y vůči A. Mezi Y a A existuje tzv. valutový poměr, mezi X a Y tzv. krycí poměr. Mezi X a A neexistují žádné vztahy z plnění, přesto lze však mluvit o určitém investičním vztahu.

Ani řetěz plnění, ani trojúhelníkový vztah nemusí bezpodmínečně spočívat ve dvou vztazích z plnění. Rozhodující je, že vztahem z plnění je vztah mezi Y a A. Jestliže X předal věc A a ukáže se, že v tomto vztahu existuje vada, která jej činí neúčinným, je zřejmé, že X má přímou kondikci vůči A. Právě to však chce nauka vyloučit. Sleduje totiž cíl, aby v případě poruch v těchto poměrech, konkrétně vad plnění, měl X kondikci jen vůči Y a Y kondikci vůči A. Právní poměry je třeba vypořádat jenom v přímých právních vztazích. Průlom X vůči A, tedy „přeskočení“ jednoho článku práv-

40 Srov. von Caemmerer, *Bereicherung*, str. 251.

41 D. Johnston, R. Zimmermann, *Unjustified enrichment: Surveying the landscape*, in: Johnston, Zimmermann (vyd.): *Unjustified enrichment: Key Issues in Comparative Perspective*, Cambridge 2002, str. 30-36 (dále Johnston, Zimmermann).

42 Chr. Wendehorst, *Die Leistungskondiktion und ihre Binnenstruktur in rechtsvergleichender Perspektive*, in: Zimmermann, (vyd.): *Grundstrukturen eines europäischen Bereicherungsrechts*, Tübingen 2005, str. 47-140, 68. Tato autorka je pozoruhodná tím, že se snaží prokázat, že kategorie bezdůvodného obohacení tak, jak se vyvinula na kontinentě a zejména v Německu, je umělým tvůrcem právní vědy, který neodpovídá adekvátnímu řešení problémů, pro které je určena. Bezdůvodné obohacení je podle této autorky zbytečně široký pojem, který zahrnuje několik odlišných případů, které by měly být upraveny zvlášť a systematicky být přiřazeny k těm skutkovým podstatám, s nimiž souvisí. Bezdůvodné obohacení je podle této autorky v souvislosti se ztroskotáním smluv, resp. neplatností právních úkonů, by mělo být upraveno právě v návaznosti a souvislosti s těmito případy. Obdobně to platí i pro vypořádání situací vzniklých z jiných důvodů. Mělo by se přihlížet i k úmyslu stran a v souladu s právní kulturou *common law* v některých případech se přibližovat řešení v deliktním právu. Základy pro tyto závěry jsou obsaženy v dílech autorky *Anspruch und Ausgleich*, Tübingen 1999, odůvodnění jejich teorií obsahují i novější příspěvky, jako např. *Unberechtigte Bereicherung*, ZEuP 2009, str. 61-98 a *No Headaeches over Unjust Enrichment: Response to Daniel Friedmann*, ERPL 2008, str. 114-132.

ního vztahu, by mělo být vyloučeno. To však může mít pro X velmi nepříjemné následky. Protože objekt plnění se nachází u A a nikoliv u Y, X může kondicionovat pouze vůči Y a riskuje, že nezíská věc, nýbrž jenom náhradu za ni. Ještě méně uspokojivá pro X je situace, jestliže Y je obohacen pouze o kondikci vůči A. Aby získal zpět svoji věc, musí X podávat dvě žaloby a vést dvoji řízení. Musí tedy žalovat X, aby na něho postoupil svoji kondikci vůči A. Stane-li se tak, musí X žalovat A.

Průlom, tedy přímý nárok X vůči A, by mohl mít velmi nepříznivé následky nejen pro Y, ale i pro A, a proto by měl být vyloučen. Z těchto důvodů tedy platí, že ten, kdo plnil, může vyžadovat plnění zpět jenom vůči příjemci plnění, jestliže pro plnění neexistuje právní důvod. Právo na vydání, tedy na kondikci je osobním nárokem, který nelze směřovat vůči třetímu, neboť v tomto případě nejde o vztah z bezdůvodného obohacení, protože především chybí jeden z jeho předpokladů, totiž neexistence právního důvodu. Vypořádáním mezi X a Y a mezi Y a A je zajištěno, že každé ze smluvních stran zůstanou zachována její práva, která by mohla být právě prolomením tohoto vztahu ohrožena.⁴³ Smluvní strana musí též nést riziko insolventnosti druhé smluvní strany.

Platí proto následující zásady:

- a) Nikdo se nesmí dovolávat neúčinnosti jiného vztahu plnění než toho, na kterém je zúčastněn.
- b) Každé smluvní straně musí zůstat zachovány námitky proti druhé smluvní straně.
- c) Riziko insolvence musí být rádě rozděleno, a sice tak, že každý musí nadále nést riziko insolvence druhé smluvní strany, ale nemůže přebírat takovéto riziko za třetí stranu.

Přímý nárok X vůči A musí být vyloučen nejen ve formě kondikce z plnění, ale i kondikce z neplnění X vůči A. To však zpravidla nečiní příliš problémy, protože taková situace nenastává často. I tato speciální kondikce musí být vyloučena. To se děje prostřednictvím tzv. pravidla subsidiarity: nikdo nemůže vyžadovat od druhého něco prostřednictvím kondikce z neplnění, co na základě plnění nezískal.⁴⁴

6. ODPOVĚDNOST ZA RIZIKA (ODPADNUTÍ OBOHACENÍ)

Případy odpadnutí obohacení lze dělit do dvou skupin. Prvně jde o případy, ve kterých nabyté již není k dispozici, a z tohoto důvodu vzniká otázka, zda se ještě jedná o obohacení. Za druhé se jedná o případy, ve kterých obohace-

ný s ohledem na získané učinil některé investice nebo utrpěl určité majetkové ztráty, u kterých je třeba zvážit, zda nesnižují jeho obohacení. Příkladem první skupiny případů budiž tato situace: A objedná v květinářství velkou kytici, která má být dopravena do jeho bytu. V důsledku omylu posla je kytice předána B, která vychází z toho, že se jedná o pozornost jejího přítele. Poté, co květiny odkvetou, vyhodí je.

Příkladem druhé skupiny, na němž lze ilustrovat snížení obohacení v důsledku majetkových nevýhod, je tato situace: A zakoupí od B psa.⁴⁵ Poté, co se zjistí, že kupní smlouva je neplatná, vyžaduje B jeho vydání. A je k tomu ochoten jenom tehdy, budou-li mu nahrazeny investice, které vynaložil, zejména náklady spojené s krmením, další péči o psa, poplatek ze psa, náhrada za koberec, který zničil, a další.

Otázka odpadnutí obohacení patří k nejspornějším a nejsložitějším. Existuje několik koncepcí řešení tohoto problému. Dvě nejvýznamnější jsou v podstatě postaveny na protichůdných myšlenkách. Podle první koncepce je nejvyšším principem práva bezdůvodného obohacení ustanovení, podle kterého povinnost k vydání, která stíhá obohaceného, nemůže v žádném případě vést k zmenšení jeho majetku, kterého skutečným obohacením nabyl. Obohacení je tedy chápáno jako rozdíl hodnot, který vyplývá ze srovnání získaných výhod a nevýhod jakožto přebytek ve prospěch příjemce. To vede k tomu, že dobrověrný obohacený se může dovolat nejen toho, že získané odpadlo bez náhrady, nýbrž že si může odečíst celou řadu jiných majetkových ztrát, pokud jsou v příčinné souvislosti s procesem obohacení.⁴⁶ Takové zvýhodnění dlužníka vůči věřiteli se odůvodňovalo vývojem chápání práva BO, které mělo za cíl poskytnout nárok pouze z důvodu slušnosti a v důsledku toho chránit obohaceného. Cíl odpovědnosti z bezdůvodného obohacení byl spatřován v odčerpání zmnožení majetku obohaceného. Tento názor představoval v Evropě a zejména v Německu naprosto převažující mínění a je zastáván do určité míry i v současné době.⁴⁷

Naproti tomu v novější literatuře získalo postupně převahu mínění, které vychází především z prací von Caemmerera,⁴⁸ podle kterého právo bezdůvodného obohacení není založeno na principu slušnosti, nýbrž představuje mechanismus vedoucí k vyrovnání bezdůvodně vzniklých přesunů majetku. Z tohoto hlediska jsou primární zájmy obohaceného. Mezi nabytím a obohacením je třeba rozlišovat. V popředí stojí nabyté hodnoty, které je třeba hodnotit i s ohledem na užívání, surrogáty a náhradu hodnoty, a teprve poté sledovat výše uvedenou zásadu ohledně omezení zmenšení majetku a skutečného obohacení. V tom spočívá možnost určitých korektur ve prospěch obohaceného. Zejména Flessner⁴⁹ vyvinul na základě srovnávací analýzy řadu kritérií přičítání, která je třeba použít při zodpovídání otázky, zda negativní položka obohaceného má význam jako okolnost, která snižuje v konkrétním případě obohacení či nikoliv.

43 Wiehling, str. 112.

44 Wiehling, str. 113.

45 Příklady převzaty z Wiehling, str. 112.

46 Srov. A. Flessner: Wegfall der Bereicherung, Berlin, Tübingen 1970, str. 130; viz též W. Flume: Der Wegfall der Bereicherung, str. 125 an., in: Studien zur Lehre von der ungerechtfertigten Bereicherung (vyd. W. Ernst), Tübingen 2003.

47 Srov. A. Flessner, op. cit. v pozn. 48, 123.

48 Srov. von Caemmerer, Grundprobleme des Bereicherungsrechts, in: H. G. Leser (vyd.), Ernst von Caemmerer, Gesammelte Schriften, sv. I. Tübingen 1961 (dále von Caemmerer, Grundprobleme) str. 212.

49 Viz A. Flessner, op. cit. v pozn. 48, 130.

Ilustrační foto

V. BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ A NÁHRADA ŠKODY, VINDIKAČNÍ ŽALOBA, JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

1. ODPOVĚDNOST Z DELIKTU A Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

Nároky na náhradu škody mohou v souvislosti s bezdůvodným obohacením vést k určitým korekturám řešení podle BO. V případě napadení platnosti kupní smlouvy, když předmět plnění v důsledku náhody zanikl, přichází v úvahu odpovědnost za náhradu zaniklého předmětu a takto dochází ke korektuře řešení z bezdůvodného obohacení. K obdobným výsledkům lze dospět i při odpovědnosti z culpa in contrahendo. Je-li někdo obohacen tím, že určitý obnos – např. z půjčky – byl připsán v jeho prospěch, zpronevěřil-li tento obnos, neodpovídá v zásadě podle režimu práva bezdůvodného obohacení, ale v důsledku porušení ochranného předpisu, a tudíž je povinen k náhradě škody. Naproti tomu se odmítá názor,⁵⁰ podle něhož se nedbalostní neznalost právního důvodu a z ní vycházející dispozice ohledně předmětu kondikce chápe jako pozitivní porušení obligace a v důsledku toho vznik povinnosti k náhradě škody a náhradě bezdůvodně nabytého majetku.⁵¹

2. VZTAH ODPOVĚDNOSTI Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ A VINDIKAČNÍ ŽALOBA

Povinnost vydat předmět bezdůvodného obohacení je v mnohých případech přísnější než podle vindikační žaloby. V mnohých právních řádech jsou totiž v případě bezdůvodného obohacení předmětem povinnosti vydat, zatímco po-

dle vindikační žaloby tato povinnost existuje jedině v případě nedostatku dobré víry či bezplatného nabytí. Proto je pozice dobrověrného držitele podstatně výhodnější v případě vindikační žaloby, než je tomu v rámci odpovědnosti z bezdůvodného obohacení. To však může vést k neúnosným následkům v případě tzv. dvojí neplatnosti, ve kterém kromě kauzálního právního úkonu existuje ještě věcnoprávní úkon a v obou případech jde o neplatnost. Tak např. osoba nezpůsobilá k právním úkonům v pozici prodávajícího by vůči dobrověrnému kupci neměla nárok na vydání užitků z prodávané věci, protože smlouva je neúčinná a je třeba používat vindikace, zatímco v případě pouhého nesouhlasu ohledně kupní ceny může zcizitel požadovat bez dalšího i užitky, protože neúčinnost se nevztahuje na souhlas, tedy uzavření smlouvy. Bez jakýchkoliv omezení je možno připustit nárok⁵² na náhradu hodnoty v případech vztahu vlastník – držitel. Je to neproblematické nejen, je-li držitel obohacen, ale i v případech, ve kterých obohacení odpadlo.

Jinak tomu je v případě vztahů z nájemní smlouvy či smlouvy o dílo. Z výše řečeného vyplývá, že rozhodující je dvojí funkce věřitele jako vlastníka a jako osoby uskutečňující plnění.⁵³ Následky z obohacení nebo vindikace však nelze svévolně kombinovat. Přednost kondikce z plnění je však dána pouze v některých výjimečných případech, ve kterých je třeba předejít neúnosným rozporům.

50 Srov. též Wiehling, str. 115.

51 Viz též Wiehling, str. 121.

52 Viz shora ad II.

53 Viz např. Wiehling, str. 90-91.

3. VZTAH ODPOVĚDNOSTI Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ A JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

V tomto případě nejde vlastně o problém konkurence, protože pravý důvod nároku na vydání bezdůvodného obohacení se zásadně odlišuje od důvodu z odpovědnosti za jednání bez příkazu. Neoprávněný z jednání bez příkazu představuje případ jiného druhu. Ani v případě neplatnosti smluv o zaopatření nelze dát přednost řešení podle jednání bez příkazu.

VI. BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ V ČESKÉM PRÁVU, ZEJMÉNA V NÁVRHU OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Jeden z hlavních úkolů příspěvku je posoudit návrh občanského zákoníku ve znění 2009 na základě a prismatem poznatků plynoucích ze srovnávací analýzy. Pro posouzení návrhu má však primární význam i současná právní úprava obsažená v občanském zákoníku. Proto nejprve stručně zhodnotíme současný stav práva bezdůvodného obohacení.

1. SOUČASNÝ STAV ČESKÉHO PRÁVA BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

a) Právní úprava

Právo bezdůvodného obohacení je upraveno především v občanském zákoníku, a to v ustanoveních § 451-459. Pouze reziduálně je obsažena tato úprava v jiných předpisech občanského práva a dalších odvětvích soukromého práva,

54 Srov. čl. 1275 a čl. 1376 Code civil.

55 Česká právní literatura se problému bezdůvodného obohacení přiliš nevěnovala. K tomu viz i J. Krčmář, *Právo občanské III. Právo obligační, druhé doplněné vydání*, Praha 1932, str. 289-298. Z nejnovější literatury stojí za pozornost citovat tyto někdy drobnější, některé však přesto významnější práce: V. Korecká: *Bezdůvodné obohacení podle novely občanského zákoníku*, *Právo a zákonost*, 1992, str. 458 an., R. Malenovský: *K jednomu aspektu bezdůvodného obohacení v případě neplatné či zrušené smlouvy dle § 457 Obč. z.*, *Právní rozhledy* 2007, str. 780 an., I. Štenglová: *Průlomení bezdůvodného obohacení v judikatuře českých soudů*, *Právní zpravodaj* 2003, str. 11 an., J. Handlar: *Oprávnění třetí osoby splnit závazek dlužníka a bezdůvodné obohacení podle § 454 Obč. z.*, *Soudní rozhledy* 9/2003, M. Pokorný: *O bezdůvodném obohacení podle novelizovaných ustanovení občanského zákoníku*, *Právní rozhledy* 1993, str. 185 an., L. Štursová: *Bezdůvodné obohacení de lege ferenda*, *Právní rádce* 2008, str. 12 an., J. Tuláček: *Bezdůvodné obohacení podle autorského zákona*, *Bulletin advokacie* č. 7-8/2008, str. 35 an., O. Kuchař, J. Horská: *Bezdůvodné obohacení v některých případech odstoupení od obchodní smlouvy o dílo*, *Bulletin advokacie* č. 1-2/2009, str. 42 an., J. Spáčil: *Vlastnická žaloba na vydání věci a žaloba z bezdůvodného obohacení*, *Právní fórum* 2005, str. 305 an., K. Lavický, in: K. Eliáš et al. (vyd.): *Občanský zákoník, Velký akademický komentář. Komentář k ustanovení § 451 an.*, F. Melzer: *Základní problémy současné právní úpravy bezdůvodného obohacení a jeho reflexe v návrhu občanského zákoníku*, in: J. Švestka, J. Dvořák, L. Tichý (vyd.): *Sborník statí z diskusních fór o rektifikaci občanského práva*, Praha 2008, str. 111 an.

56 Srov. verzi ze 7. 12. 2008 a z 31. 3. 2009 a verzi „konečného“ textu NOZ vydaného Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2009.

57 V tomto příspěvku vycházím z textu NOZ publikovaném v roce 2009 ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2009.

58 Srov. text návrhu občanského zákoníku v původní verzi a ve verzi z roku 2008, který v poslední verzi zní: (1) kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohacuje, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. (2) Bezdůvodně se obohacuje ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadá, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

59 § 2859 odst. 3. Nelze-li předmět bezdůvodného obohacení vydat proto, že došlo k jeho zkáze, ztrátě nebo zhoršení z příčin přičitatelných ochuzenému, nahradí obohacený nanejvýš tolik, co ušetřil na vlastním majetku. To platí i v případě, že by zkáza, ztráta nebo zhoršení předmětu nastala i u ochuzeného.

jako např. v zákoníku práce. Koncepce a úprava obsažená v platném občanském zákoníku rozhodně patří mezi nejlepší pasáže této kodifikace. Vyniká zejména ve srovnání s těmi zahraničními úpravami, jež nemají upraveny jednotlivé typy bezdůvodného obohacení a celá úprava je v nich obsažena v obecné klauzuli (Francie)⁵⁴ anebo je roztržena do rudimentárních předpisů v občanském zákoníku (rakouský ABGB). Česká úprava zahrnuje základní typy bezdůvodného obohacení a je založena na absolutní odpovědnosti. To je však z hlediska moderních tendencí již překonaný koncept, který neumožňuje přihlížet ke všem relevantním okolnostem a zájmům v době vzniku a trvání bezdůvodného obohacení. Celá řada „klasických“ typů bezdůvodného obohacení upravena není. S ohledem na vznik této úpravy, která nedoznála až na výjimky (viz velká novela občanského zákoníku odstraňující komunistické předpisy) od svého vzniku žádných změn, neobsahuje OZ např. řešení otázek řetězových vztahů či multipersonálních situací bezdůvodného obohacení.

b) Judikatura a teorie

Oproti relativně velmi dobré úrovni samotné právní úpravy je stav judikatury a právní teorie v této oblasti méně potěšující. Překvapivý je nízký počet judikátů a omezená pozornost právní doktríny, která je věnována tomuto problému v právní teorii.⁵⁵

Soudní praxe nevydala v podstatě žádné významnější rozhodnutí. Kromě jediné monografie neexistují žádné významnější příspěvky doktríny. I tak jsou však zřejmé tendence práva bezdůvodného obohacení. Jde především o výrazné odlišení tohoto právního vztahu od smluvního práva a méně zřetelné odlišení od práva deliktního. I zde však zejména s ohledem na subjektivní složku je třeba spatřovat určitou výraznější cezuru. Je zřejmé, že základní typologie nemůže postihnout relativně složitou a „pestrobarevnou“ problematiku, která v budoucnu musí nepochybně přibírat na četnosti.

2. NÁVRH OZ A JEHO VÝVOJ, NÁVRH NA VYLEPŠENÍ

a) Pokrok v návrhu občanského zákoníku

Sledujeme-li návrh od jeho první verze, je třeba konstatovat jeho značný rozvoj. Zatímco původní verze byla v podstatě kopii existující právní úpravy, současná verze se podstatným způsobem odlišuje.⁵⁶ Rozdíly jsou patrné jak v obsahu a rozsahu právní úpravy, tak i v právní terminologii, a především lze konstatovat určitý vývoj konceptuální. Podstatný rozdíl je zejména patrný ve verzi z roku 2008 oproti předchozí verzi z roku 2007.⁵⁷ Základní koncepční změna je především v základním ustanovení § 2852.⁵⁸ Základní důvod kondikce je totiž spatřován v neexistenci spravedlivého důvodu. Znamená to, že obranou obohaceného již není důvod nebo právní důvod, ale suprapozitivistická kategorie spravedlivého důvodu. Taková úprava vnáší určitou nejistotu a značné pole úvahy. Lze uvažovat i o tom, že ne každý právní důvod je v konkrétním případě důvodem spravedlivým a naopak i důvod, který není v souladu s právem, může být v daném případě spravedlivý.

Restituční povinnost je správně stanovena tak, že nelze přihlížet k odpadnutí bezdůvodného obohacení, ledaže by k odpadnutí (zkáza, ztráta, zhoršení) došlo z důvodů, jež

se přičítají ochuzenému (§ 2859 odst. 3, věta první).⁵⁹ Ustanovení § 2852 odst. 2⁶⁰ je velmi rozumnou a zdařilou formulací: základní typy bezdůvodného obohacení jsou uvedeny nikoliv v taxativním výčtu. Je zřejmé, že původní typologie římského práva je modifikována německým přístupem. To je zřejmé zejména z vložení jedné z kondicí neplnění, a sice protiprávním užitím cizí hodnoty (§ 2806 odst. 2 návrhu).

b) Řešení konkurence nároků

Co překvapuje, je velmi nezvyklé ustanovení o přednosti jiného právního důvodu (náhrada ztráty) před kondicemi, resp. jejich vyloučení, jak to stanoví § 2853.⁶¹ Takové radikální řešení konkurence právních nároků, resp. prostředků právní úpravy, jež koresponduje s jinými restriktivními přístupy, jako např. řešením souběhu nároků z odpovědnosti za vady, je nerozumné. Pro tyto restrikce není důvodu. Oprávněnému je třeba přiznat jeho nárok v plné šíři bez ohledu na právní základ, z něhož vyplývá. Naopak úprava přednosti s vyloučením ostatních nároků je evidentním omezením práv dotčené osoby (věřitele z bezdůvodného obohacení).

c) Legislativní koncept

Návrh vychází z obecné skutkové podstaty v § 2852 složené ze dvou relativně samostatných částí, v nichž jsou zakotveny podmínky kondikce, a z jednotlivých ustanovení o výjimkách z kondikcí, resp. o obsahu kondicí a způsobu jejich plnění.⁶² Obecná skutková podstata obsahuje vlastně dvě skutkové podstaty, přičemž první v § 2852 odst. 1 je „obecnější“ než druhá v § 2852 odst. 2, jež ji konkretizuje uváděním příkladů.

Jak již řečeno, skutková podstata v § 2852 odst. 1 je supra-positivistická konstrukce obohacení vyjadřující účel pozitivní úpravy bezdůvodného obohacení. Z mnoha důvodů však je zavádějí. Vytváří dojem, že nikoliv ten, komu primárně bezdůvodné obohacení vzniklo, je povinen je vydat, nýbrž tato povinnost stíhá toho, na něhož bylo bezdůvodné obohacení převedeno, aniž o tom věděl. To ovšem nejen neodpovídá navazující pozitivní úpravě (§ 2861 odst. 1),⁶³ ale obecně zásadě, že povinen z kondikce je ten, kdo bezdůvodné obohacení nabyl od ochuzeného, i když obohaceným již není, např. proto, že vzápětí obohatil někoho dalšího.

d) Ke kondicím ob rem

Ustanovení § 2854⁶⁴ v první větě před středníkem odpovídá zásadní koncepci bezdůvodného obohacení. Věta za středníkem v sobě skrývá závažný nedostatek. Pomineme-li první část této věty, neboť je zbytečná, protože bezpodmínečné darování v žádném případě nepředstavuje bezdůvodné obohacení, druhá část věty je velmi nešťastnou formulací kondikce ob rem. Základ tohoto pochybení spočívá v dikci „bez úmyslu právně se vázat“. Jde o neobvyklý a zejména nejasný obrat. Měl-li tvůrce na mysli případ *condictio ob rem*, pak to tato dikce nevyjadřuje. Prodává-li někdo svému sousedu část svého pozemku za účelem vytvoření dobrých sousedských vztahů, k nimž však nedojde, nejde o tento případ. Měl-li ovšem tvůrce na mysli případ plnění bez právního důvodu, je toto ustanovení nadbytečné.

e) *Condictio indebiti*

Ustanovení § 2855 odst. 1 je nadbytečné, neboť situace, kterou upravuje, je obsažena v obecné skutkové podstatě (§ 2852 odst. 2).⁶⁵

f) Obohacení třetí osoby

V ustanovení § 2855 odst. 2⁶⁶ se činí výjimka z pravidla povinnosti vydat obohacení ve prospěch třetí osoby. Přesněji řečeno, stanoví se, že třetí osoba, která byla obohacena, není povinna vydat ochuzenému plnění. Toto ustanovení je v prvé řadě nejasné. Klade se totiž otázka, zda má za účel vyloučit tzv. prolomení restituční povinnosti, znamenající, že třetí osoba, která není primárně obohacena, nemá přímou povinnost (kondikci) vůči ochuzenému, anebo zda jde o vyloučení této povinnosti vůbec, to je včetně povinnosti k regresnímu plnění vůči (primárně) obohacenému (přímý dlužník, který byl povinen oprávněnému ochuzenému plnění uhradit). Jestliže byl úmysl tvůrců návrhu upravit první možnost, pak si zaslouží výtka ohledně nepřesné dikce. Chtěl-li však způsobit posléze uvedený následek, vychází toto ustanovení z nesprávné koncepce. Není totiž důvodu činit výjimku ze zásadního účelu institutu bezdůvodného obohacení a působit proti nespravedlivému přesunu majetku. Ustanovení ve svém závěru (plnění pod vlivem lsti, hrozby nebo zneužití závislosti či plnění nesvéprávného), obsahuje nadbytečné skutkové podstaty jen rozvádějící obecnou skutkovou podstatu v § 2852 odst. 2.⁶⁷

g) Plnění quasi nedluhu

Ustanovení § 2857 odst. 1⁶⁸ obsahuje dvě skutkové podstaty, které mají společného jmenovatele: plnění nedluhu a quasi nedluhu. Přitom ovšem zákonodárce činí mezi nimi zásadní rozdíl. Zatímco dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo dokonce takový, který je neplatný pro nedostatek formy bez výjimky z kondikce vylučuje, pak plnění vlastního nedluhu není kondicí pouze tehdy, jestliže k pl-

60 Viz výše v pozn. 58.

61 Viz § 2853: Lze-li uplatnit jiné právo na náhradu ztráty, nelze v tomto rozsahu uplatnit právo na vydání bezdůvodného obohacení.

62 Viz v pozn. 58.

63 § 2861 odst. 1: Zcizil-li poctivý příjemce předmět bezdůvodného obohacení za úplat, může podle své volby vydat buď peněžitou náhradu, anebo co utřil. Zcizil-li jej poctivý příjemce bezúplatně, nemá vůči němu ochuzený právo na náhradu; může však požadovat plnění po osobě, která předmět od obohaceného nabyla a musela o bezdůvodném obohacení vědět.

64 § 2854: Byl-li splněn dluh, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, nebo učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, nevzniká povinnost obohacení vydat; to platí i v případě, že jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat.

65 Srov. § 2855 odst. 1: Plnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala to, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemnost plnění tím není dotčeno. Totéž platí i v případě, byl-li závazek zrušen. § 2852 odst. 1 viz pozn. 58.

66 § 2855 odst. 2: Vedlo-li plnění k obohacení třetí osoby, vydá je ochuzenému, jen pokud byl k plnění přiveden lstí, donucen hrozbou nebo zneužitím závislosti, anebo pokud nebyl svéprávný.

67 Viz pozn. 58.

68 § 2857 odst. 1: Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

nění došlo s vědomím věřitele (ochuzeného). Zatímco druhý případ řeší zákonodárce v souladu s převažujícím trendem, je řešení zvolené v prvním případě zásadně v rozporu s progresivní koncepcí bezdůvodného obohacení. Ta totiž vychází z premisy, že pohledávku nežalovatelnou či promlčenou je třeba hodnotit z hlediska (objektivního i subjektivního) vědomostí dotčeného. Jestliže tedy dlužník v původním vztahu (potenciální) a věřitel z BO (potenciální) plnil dluh, o kterém z objektivních důvodů nemohl vědět, že je promlčený, má nárok na vydání plnění, neboť jeho jednání zakládá bezdůvodné obohacení.

h) Plnění zcela nemožné a jednatelství bez příkazu

V § 2858⁶⁹ se upravují dvě skutkové podstaty. V prvním případě jde o kondikci turpem kauza, v druhém pak zřejmě o nepřikázané jednatelství. První skutková podstata má pouze jediný, nikoliv podstatný nedostatek: „zcela“ nemožný účel netřeba zdůrazňovat. Ostatně ani „nemožný účel“ není adekvátním výrazem. Zákonodárce zřejmě chce vyjádřit situaci nemožného plnění. Pak je ovšem třeba tuto skutkovou podstatu adekvátně modifikovat. V případě druhé skutkové podstaty nelze zákonodárci upřít zásluhu v tom, že i v rámci úpravy BO se snaží o prevenční působení tohoto institutu. Přesto lze vytýkat dvě závady. Byl-li totiž úmysl zákonodárce takový, jak uvádíme, je třeba se ptát, proč omezil jednání dotčeného pouze na „dání“. Zde by bylo na místě rozšířit jeho činnost na jakékoli jednání směřující k zabránění protiprávního činu. Druhá závada, tedy určitá redundance ve vztahu k úpravě nepřikázaného jednatelství, není irrelevantní. Zatímco v druhém případě (viz § 2866)⁷⁰ je možno za stejné jednání požadovat jen jeho náklady, v případě § 2858 věta druhá má dotčený – nepřikázaný jednatel nárok na plnou kondikci. Znamená to, že lze uplatňovat souběžně oba nároky, tedy podle uvedeného ustanovení a podle ustanovení § 2866?

69 Srov. § 2858: Plnila-li strana vědomě proto, aby druhá strana něco vykonala za účelem zakázaným nebo zcela nemožným, nemá právo požadovat, aby jí to bylo vráceno. Dal-li však někdo, aby zabránil protiprávnímu činu, něco tomu, kdo se chtěl činu dopustit, může požadovat vrácení.

70 § 2866: Obstará-li někdo, ač k tomu nebyl povolán, cizí záležitost, aby odvrátil hrozící škodu, pak mu ten, jehož záležitost byla obstarána, nahradí účelně vynaložené náklady, třebaže se výsledek bez zavinění nepřikázaného jednatele nedostavil.

§ 2862: Kdo plnil nepoctivému příjemci bezdůvodně, má právo domáhat se vydání toho, co ten od něho nabyl v době, kdy obohacení získal.

71 § 2860: Kdo plnil poctivému příjemci bezdůvodně, má právo domáhat se vydání toho, co ten od něho nabyl, ale jen v rozsahu, v jakém obohacení při uplatnění práva trvá.

72 Viz v pozn. 62.

73 § 2861 odst. 2: Získal-li obohacený předmět obohacení v dobré víře nebo bez svého svolení a nemůže-li jej dobře vydat, není povinen k náhradě. Právo na peněžitou náhradu toho, kdo plnil z úplatné smlouvy, byf nebyla platná, však dotčeno není; to platí i v případě, že byl závazek z úplatné smlouvy zrušen.

74 Viz v pozn. 63 a 73.

75 § 2862: Kdo plnil nepoctivému příjemci bezdůvodně, má právo domáhat se vydání toho, co ten od něho nabyl v době, kdy obohacení získal.

76 § 2863: Obohacený, který nebyl v dobré víře, vydá vše, co obohacením nabyl, včetně plodů a užitek; rovněž nahradí užitek, který by ochuzený byl získal. Zcizil-li předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utřížil.

i) Rozsah restituce

V ustanovení § 2860⁷¹ se rozsah kondikce omezuje na rozsah obohacení v době uplatnění práva. Jde o velmi nešťastné ustanovení. Při stanovení rozsahu obohacení je třeba rozlišovat jeho základ a surrogáty. Základní trend předpokládá vrácení toho, čeho obohacený nabyl. Pokud jde o surrogáty (úroky, plody apod.), pak je třeba vrátit i je. Je ovšem nesprávné rozsah omezovat (viz slůvko „jen“). Povinnost vydat se tak vztahuje mnohdy k podstatně většímu rozsahu v době uplatnění, než tomu bylo v době vzniku obohacení.

j) Obohacení v „řetězové“ situaci

Tento případ upravuje § 2861 odst. 1.⁷² Je správným vyjádřením tzv. subsidiarity kondikce, který jsme podrobně rozebírali shora (IV. 5.) První věta tohoto ustanovení zavazuje příjemce bezdůvodného obohacení k povinnosti restituce. Vylučuje tedy tzv. prolomení neboli přímý nárok oprávněného vůči třetímu obohacenému. Vzdor tomu je třeba vznést dvě relevantní námitky. Především povinnost restituce se týká kteréhokoliv příjemce, jenž obohacení zcizil úplatně. Není důvodu omezovat tuto povinnost pouze na osobu příjemce poctivého. Druhá námitka je zásadnější. Jak již řečeno, vychází se z toho, že v daném případě se příjemci stanoví povinnost a nikoliv právo restituce, o čemž svědčí užití slova „může“. Jinak řečeno, příjemci nelze ponechat na vůli, zda bude plnit, volbu má pouze ohledně formy plnění.

k) Bezdůvodné obohacení a dobrá víra

Ustanovení § 2861 odst. 2⁷³ omezuje povinnost vydat obohacení pro případ, že dlužník je v dobré víře a nemůže dobře předmět obohacení vydat. Jiným případem této výjimky je, že získal předmět obohacení bez svého svolení. Toto ustanovení je v zásadním rozporu se základním účelem bezdůvodného obohacení, včetně jeho úpravy obsažené v návrhu. Cíl této úpravy je, jak již řečeno, napravit neoprávněný přesun majetku, a to v zásadě bez ohledu na subjektivní vztah obohaceného k předmětu obohacení. Tak jako je poskytnutí, resp. přijetí předmětu bezdůvodného obohacení prosto zavinění, není podmíněno ani dobrou vírou či svolením obohaceného.

Další námitkou ve vztahu k tomuto ustanovení je výtka formálního rázu. Ustanovení § 2861⁷⁴ upravuje totiž tři navzájem nijak nesouvisející skutkové podstaty. Není proto důvodu k ustanovení § 2861 odst. 1 připojovat jako druhý odstavce text, který se váže ke dvěma odlišným skutkovým podstatám, které je třeba upravit ve zvláštních ustanoveních označených číslem paragrafu. Ze shora uvedených důvodů je zřejmé, že ustanovení § 2862⁷⁵ je nadbytečné. Faktor dobré víry má význam pouze pro rozsah povinnosti vydání ohledně surrogátů tak, jak je to správně stanoveno v § 2863.⁷⁶ Jde o určité sankční, resp. zpřísnující ustanovení, které též odpovídá obecnému trendu.

Článek je přepracovanou verzí příspěvku uveřejněného ve Sborníku statí z diskuzních fór o rekodifikaci občanského práva (eds. J. Švestka, J. Dvořák, L. Tichý), Praha 2008, 75 an.

✿ Autor je vedoucím Centra právní komparatistiky PF UK, členem Studijní skupiny pro Evropský občanský zákoník a Evropské skupiny pro deliktivní právo.

Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého

Mgr. Mgr. JAN PETROV, LL. M.

1. Prof. Tichý ve svém fundovaném článku¹ jako první, pokud vím, takto shrnul pro české prostředí živou evropskou debatu o bezdůvodném obohacení² která představuje dobrou inspiraci pro aplikaci stávající úpravy i přípravu NOZ. Nedává smysl, abych se zde pokoušel napsat toto shrnutí ještě jednou a patrně hůře. Mým úkolem je reagovat na závěrečnou část textu prof. Tichého, tj. na jeho stanovisko k úpravě bezdůvodného obohacení v NOZ.

K bodům a) a c): Základní ustanovení o bezdůvodném obohacení

§ 2852 NOZ (nově § 2933)³

(1) Kdo se na úkor jiného bez **spravedlivého** důvodu obohátí, musí ochuzenému vydat, oč se obohátí.

(2) Bezdůvodně se obohátí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

2. Prof. Tichý má za to, že v odstavci 1 by se pro vznik nároku z bezdůvodného obohacení měla vyžadovat absence nikoli *spravedlivého*, nýbrž *právního* důvodu. V pojmu *spravedlivý důvod* spatřuje extralegální kritérium vedoucí ke značné právní nejistotě, neboť „*ne každý právní důvod je v konkrétním případě důvodem spravedlivým a naopak i důvod, který není v souladu s právem, může být v daném případě spravedlivý*“.

3. Pojem *spravedlivý důvod* byl zvolen z následujícího důvodu: Je judikatorně zcela ustáleno, že dle současného občanského zákoníku se lze domáhat vydání bezdůvodného obohacení výhradně dle některé z obecných skutkových podstat (kondikcí), kterými jsou: plnění bez právního důvodu, plnění z neplatného právního úkonu, plnění z odpadnušího právního důvodu, plnění za jiného a bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů (srov. § 451 odst. 2 a § 454 obč. zák.). Jinými slovy: nelze přímo odvozovat nároky z obecného § 451 odst. 1 obč. zák. („Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohátí, musí obohacení vydat.“), který stanoví jen základní pravidlo, rozvedené navazujícími ustanoveními.⁴

Poznámka: Reálný dopad vypočtení kondikcí taxativním způsobem je však spíše omezený, pokud pojem *plnění* (na němž jsou v obč. zák. založeny čtyři z pěti kondikcí, tj. všechny vyjma obohacení z nepoctivých zdrojů) ztotožníme s pojmem *obohacení*, tedy ho trivializujeme a připustíme možnost postupovat podle ustanovení o bezdůvodném obohacení v podstatě libovolném případě. Ačkoli v zahraničí bývá pojem *plnění* vymezován jako „*vědomé rozmnožení cizího majetku (za určitým účelem)*“,⁵ některá rozhodnutí Nejvyššího soudu na tento pojem kladou podstatně menší nároky: spadá pod něj i situace, kdy někdo zhodnotí cizí věc v domněni, že se jedná o věc vlastní či najmutou⁶ nebo začne užívat vlastnickou věc bez jeho souhlasu nebo i vědomí.⁷

4. Od pravidla, že se vydání bezdůvodného obohacení lze domáhat jen podle některé z pěti taxativně stanovených kondikcí, se rekodifikační komise textuálně (nikoli však nutně věcně, viz poznámku výše) odchýlila, a to ve prospěch řešení v Evropě zcela obvyklého:⁸ Povinnost k vydání bezdůvod-

- 1 Poprvé vyšel in Švestka, J., Dvořák, J., Tichý, L.: Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva konaných 21. listopadu a 5. prosince 2008 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, IFEK, Beroun 2008, str. 75 an.
- 2 Bezdůvodné obohacení představuje pro svou složitost výzvu, která dala v evropském prostoru vzniknout podstatně více kvalitním a intelektuálně podnětným textům, než nakolik by odpovídalo významu této úpravy. Srov. např. Wendehorst, Ch. in Bamberger/Roth: Beck'scher Online Kommentar zum BGB, 18. vydání (stav k 1. 10. 2007), kom. k § 812, marg. č. 6: „*Stěží k nějakému institutu občanského práva vyvinula vědecká literatura 20. století tolik teorií na tak vysoké úrovni abstrakce jako k právu bezdůvodného obohacení.*“
- 3 Před závorkou odkazují na číslo paragrafu ve verzi NOZ, již cituje L. Tichý; konkrétně se jedná o verzi, která byla v minulém volebním období předložena poslanecké sněmovně a vyšla jako *Eliáš, K., Havel, B.: Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích, Aleš Čeněk, Plzeň 2009*. Naproti tomu v závorce („nově“) odkazují na verzi NOZ, jak byla v lednu roku 2011 rozeslána do vnějšího připomínkového řízení a jak je v současnosti dostupná na poslední uvedené webové stránce.
- 4 Srov. Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání. C. H. Beck, Praha 2009, str. 1328.
- 5 Srov. pro německé právo Sprau, H. in Palandt: Bürgerliches Gesetzbuch. 66. vydání, C. H. Beck, München 2007, str. 1170 (kom. k § 812, marg. č. 3) a pro právo rakouské Koziol, H. in Koziol, H., Bydlínský, P., Bollenberger, R. (vyd.): *Kurzkommentar zum ABGB*, 3. vydání, Springer, Wien 2010, str. 1714. Preciznější vymezení nabízí Wendehorst, Ch. in Bamberger/Roth, cit. v pozn. č. 2, kom. k § 812, marg. č. 37, která definuje plnění jako „*přičitatelné opatření výhody, o níž může příjemce vycházet, že vychází z jeho kauzálního vztahu k jinému.*“
- 6 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2005, sp. zn. 25 Cdo 2145/2004 (kdo vysadil stromy na domněle vlastním pozemku má vůči vlastníku právo z bezdůvodného obohacení – podle jaké kondikce?).
- 7 Pokud vím, jen osamocené rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2008, sp. zn. 28 Cdo 964/2008, a ze dne 8. prosince 2008, sp. zn. 29 Cdo 3334/2008 a 28 Cdo 3480/2008, takový případ podřadily pod bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů (pro naplnění této kondikce není podstatné, zda došlo k plnění).
- 8 Srov. důvodovou zprávu k NOZ: „*Příkladem mohou být úpravy v občanských zákonících Německa (§ 812), Švýcarska (čl. 62 OR), Itálie (čl. 2041), Portugalska (čl. 474), Nizozemí (čl. 6:212), Québecu (čl. 1493) a dalších. Rovněž návrh evropského občanského zákoníku (Draft Common Frame of Reference, DCFR) vychází ze stejného pojetí.*“

ného obohacení je založena obecným pravidlem a jednotlivé skutkové podstaty jsou uvedeny nanejvýš demonstrativně.

5. V návaznosti na tuto změnu se rekonfigurační komise začala obávat bezbřehé aplikace ustanovení o bezdůvodném obohacení: Tak jako každodenně způsobujeme jiným škodu (újmou na majetku), a přesto ji nejsme povinni nahradit (lepší producent vytlačí z trhu horšího; zavře-li banka svou pobočku, přinutí klientelu utrácet za dopravu do pobočky vzdálenější), stejně tak každý den jiné obohacujeme, a přesto po nich nemůžeme požadovat náhradu.

Příklady: (1) kdo postaví silnici, která zvýší hodnotu přilehlých pozemků; **(2)** kdo zkrášlí svoje domy a tím podpoří turistický ruch ve svém městě; **(3)** vůči majiteli pohledávky zajištěné zástavním právem ten, kdo dle smlouvy s vlastníkem zrekonstruuje (zhodnotí) jeho dům-zástavu, čímž zvýší pravděpodobnost splacení zajištěné pohledávky a tím i její obecnou hodnotu (tržní cenu).

9 Kritérium *spravedlivého důvodu* je pak dále rozvedeno – přinejmenším co do otázky, kdy tu není *právní*, avšak je *spravedlivý* důvod – v § 2854 NOZ (nově § 2935): „Byl-li splněn dluh, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, nebo učinila-li jedna osoba něco ve svém vylučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, nevzniká povinnost obohacení vydat; to platí i v případě, že jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat.“ Tento výčet však není taxativní a nevylučuje se, aby soud shledal existenci *spravedlivého důvodu* i v případech dalších.

10 Srov. Zimmermann, R. Unjustified Enrichment: The Modern Civilian Approach, Oxford Journal of Legal Studies, sv. 15, č. 3 (podzim 1995), str. 404 an. Zde autor, zejména v případě obohacení vzniklého z plnění, zdůrazňuje význam právního důvodu. Tím implicitně kritizuje přístup anglického *common law*, kde se nevychází z jednoduchého kritéria *právního důvodu* (pravidla plnění získané bez *právního důvodu* musí být vráceno), nýbrž z kritéria *nespravedlivého důvodu* (pravidla pro vydání *bezdůvodného obohacení* tu musí být důvod, tedy naplněn „*unjust factor*“, např. existence omylu); judikatura pak vymezuje desítky takových *unjust factors*. Srov. Krebs, T.: In defence of unjust factors in Johnston, P., Zimmermann, R. (eds.): Unjustified Enrichment: Key Issues in Comparative Perspective, Cambridge University Press, 2002, str. 76. Birks, P.: The Foundations of Unjust Enrichment: Six Centennial Lectures, Victoria University Press, Wellington 2002, str. 47 an.

11 Ve středověku (možná na základě mylné interpretace římských klasiků) se požadovalo, aby ten, kdo plnil, sám prokázal, že jednal v omylu. Moderní právo však tento požadavek překonalo. Srov. Gallo, P.: The American Journal of Comparative Law, sv. 40, č. 2 (jaro 1992), str. 442 a 443. V některých právních řádech (Nizozemí) byl požadavek na absenci omylu ze zákona dokonce vypuštěn. Zimmermann, cit. v pozn. č. 10, str. 410.

12 Dále připadá teoreticky v úvahu následující výklad, který však neodpovídá důvodové zprávě: Pojem *spravedlivý důvod* nemá samostatný obsah (a nepředstavuje tak extralegální kritérium), nýbrž je rozveden demonstrativním výčtem v druhém odstavci: Spadá-li případ obohacení do demonstrativního výčtu v druhém odstavci, pak je *spravedlivý důvod* dán, zatímco pokud případ obohacení do tohoto výčtu nespadá, pak *spravedlivý důvod* dán není.

13 Tomuto závěru odpovídá i důvodová zpráva, když uvádí: „Jaké obohacení je ospravedlněné a jaké nikoli, nelze usuzovat jen z existence nebo neexistence *právního důvodu*, ale i ze zásad slušnosti a zvyklostí soukromého života (např. spropitné se poskytuje bez *právního důvodu*, ale přesto nejde o *bezdůvodné obohacení*).“ Vzhledem k tomu, že případ spropitného výslovně řeší § 2854 (nově § 2935) (náhradu nemůže požadovat, kdo jiného úmyslně obohatil) i § 2857 (nově § 2940): (náhradu nemůže požadovat, kdo obohatil jiného s vědomím, že k tomu není povinen) nabízí se výklad: Základní klauzule chce jen říci, že v některých případech může být obohacení ospravedlněno i jiným než ryze právním důvodem, tedy důvodem *spravedlivým*, přičemž co jím je, vymezují § 2854 (nově § 2935) a § 2857 (nově § 2940).

14 Avšak (dle mého názoru nepodložená) obava z otevřeného výčtu skutkových podstat nemůže být řešena zavedením nového pojmu, nýbrž tím, že soudy budou zdrženlivé při rozšiřování výčtu i na situace, které v něm nejsou výslovně uvedené.

15 Srov. von Bar, Ch., Swann, S.: Principles of European Law: Unjustified Enrichment, Sellier, 2010, str. 213 an. Myslím, že uvedené nezpochybňuje ani důvodová zpráva k § 2933 NOZ (nově 2852). Ta sice k podložení pojmu *spravedlivý důvod* odkazuje na pojmy *ungerechtfertigte Weise* a *ongerechtaardig*, resp. *causa justificativa* a *giusta causa*. První dva pojmy mají patrně význam „*právně odůvodněno*“, druhé dva nelze vyložit bez znalosti portugalského či italského práva.

16 Této formulaci, myslím, lépe odpovídají i základní klauzule *bezdůvodného obohacení* v BGB, OR i NBW.

6. Právě to patrně vedlo k preferenci pojmu *bez spravedlivého důvodu*, který zdůrazňuje, že obohacenému sice může chybět *právní* důvod, avšak i přesto není obohacený povinen obohacení vydat, neboť má pro ně důvod *spravedlivý*.⁹

7. Lze však namítat, že kritérium *spravedlivého důvodu* není třeba, neboť NOZ obsahuje řadu dalších filtrů. Soud může nárok z *bezdůvodného obohacení* vyloučit:

(a) rozhodnutím, že obohacení nevzniklo *na úkor* ochuzeného, tedy, že mezi obohacením a ochuzením není dostatečná (přímá) souvislost (takto by bylo možné se vypořádat s příklady uvedenými pod odstavcem 5 výše);

(b) aplikací pravidla § 2857 (nově § 2940). „*Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenašel nebo odpadl*“, resp. § 2854 (nově § 2935); a

(c) odmítnutím rozšíření demonstrativního výčtu na posuzovanou situaci, která nespadá pod některý z případů výslovně zmíněných v § 2852 odst. 2 NOZ (nově § 2933).

8. Dále lze namítat, že z hlediska kontinentálního pojetí (na rozdíl od pojetí angloamerického) je kritérium *absentce právního důvodu* základní:¹⁰ Komu protistrana plnila, kdo užil cizí hodnotu, nebo komu byla zhodnocena věc – ten si může obohacení ponechat, má-li pro to *právní důvod* (zejména smlouvu).

Poznámka: Kritérium *právního důvodu* je v evropských právních řádech zpravidla doplněno požadavkem, že nárok z *bezdůvodného obohacení* má ten, kdo plnil, jen pokud jednal v omylu, resp. aniž by věděl, že k plnění není povinen.¹¹

9. Je přitom otázkou, zda pojem *spravedlivý důvod* v § 2852 odst. 1 NOZ (nově § 2933 odst. 1):¹²

(a) nemá samostatný obsah (a nepředstavuje tak extralegální kritérium), nýbrž je blíže vymezen navazujícími ustanoveními upravujícími případy, kdy si obohacený může obohacení ponechat, i pokud *právní důvod* chybí;¹³ anebo

(b) má samostatný aplikační význam: soud může bez dalšího prohlásit, že obohacený není povinen k vydání, neboť má pro obohacení *spravedlivý důvod*. V takovém případě restriktivní pojem *spravedlivý důvod* představuje určitou (spíše jen pocitovou než reálně významnou)¹⁴ protiváhu vůči potenciální expanzivnosti ustanovení o *bezdůvodném obohacení* a demonstrativního výčtu jeho skutkových podstat.

10. Jakkoli ani výklad (b) nepředstavuje, myslím, zásadní problém (a nemůže vést v české realitě k posunu ke koncepci *unjust factors* uplatňované v *common law*), přesto bych mírně preferoval pojem *spravedlivého důvodu* nepoužívat. Myslím, že NOZ dává soudci k dispozici řadu jiných filtrů (srov. odstavec 7 tohoto příspěvku výše); že samostatné používání kritéria *spravedlivého důvodu* by bylo z komparativního hlediska neobvyklé;¹⁵ že by vedlo k nesystematické „*pocitové jurisprudence*“; a že si lze v daném ohledu vystačit se stávající formulací § 451 odst. 1 obč. zák.: „*Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí*...“¹⁶

K bodu b): Řešení konkurence nároků

§ 2853 NOZ (nově § 2934)

Lze-li uplatnit jiné právo na náhradu ztráty, nelze v tomto rozsahu uplatnit právo na vydání bezdůvodného obohacení.

11. Prof. Tichý tomuto ustanovení vytýká, že nadměrně omezuje souběh nároků: nárok z bezdůvodného obohacení nelze vyloučit jen proto, že tu je i nárok další. Je ovšem otázkou, jak uvedené ustanovení vyložit:

První výklad: započítání nároku

12. Zaměříme se na případ, kdy vám někdo bez vašeho souhlasu odveče vaši věc v obecné hodnotě 20 tisíc Kč a podaří se mu ji prodat jinému za 25 tisíc Kč. Tím vám způsobil škodu a zároveň se na váš úkor bezdůvodně obohatil, a proto vám náleží:

(a) nárok na náhradu škody ve výši 20 tisíc Kč (předpokládejme, že si za obecnou cenu můžete snadno pořídit věc novou a že vám odnětím věci jiná škoda nevznikla); a

(b) nárok na náhradu bezdůvodného obohacení ve výši 25 tisíc Kč, srov. § 2863 NOZ (nově § 2947): „Zcizil-li [obohacený, který nebyl v dobré víře,] předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utržil.“

13. V uvedené situaci se zdá § 2853 NOZ (nově § 2934) říkat jen tolik, že nemůžete náhradu požadovat „dvakrát“. Tedy že máte nárok na 20 tisíc Kč z titulu náhrady škody, a proto „v tomto rozsahu“ nemůžete požadovat náhradu z titulu bezdůvodného obohacení. Jinými slovy, vedle dvacetitisícového nároku na náhradu škody nemůžete požadovat z titulu bezdůvodného obohacení dalších 25 tisíc, ale jen tisíc pět (= 25 tisíc Kč - 20 tisíc Kč). Ještě jinak řečeno: V případě souběžných nároků dostanete v souhrnu částku odpovídající tomu nejvyššímu z nich.¹⁷

Druhý výklad: vyloučení nároku

14. Ustanovení § 2853 NOZ (nově § 2934) však může směřovat i k něčemu jinému: Konkurující nárok z bezdůvodného obohacení nejen omezit, ale zcela vyloučit. Tomu na jednu stranu neodpovídá textace („nelze v tomto rozsahu uplatnit právo na vydání bezdůvodného obohacení“), avšak, na stranu druhou, odpovídá důvodová zpráva: „I se zřetelem k tomu se považuje za vhodné potvrdit výslovným ustanovením, co dovozuje praxe, že právo na vydání bezdůvodného obohacení je podřídné povahy a že je nelze uplatnit v případech, kdy se nabízí k využití jiné právo k vymožení náhrady.“

15. Přitom se zdá, že § 2853 (nově § 2943) vychází (s vyloučením vsuvky „v tomto rozsahu“) z italského práva, konkrétně z čl. 2042 CC („Ochuzený nemůže vznést žalobu z bezdůvodného obohacení, připadá-li v úvahu jiná žaloba na náhradu.“) Toto ustanovení plní v italském právu též funkci zabránit tomu, kdo plnil dle smlouvy druhé straně, aby uplatňoval nárok vůči osobě třetí, kterou plněním též obohatil (kdo plnil druhé straně, má vůči ní nárok ze smlouvy, a tím pádem

striktní zásada subsidiarity vylučuje, aby mu z tohoto plnění vznikl nárok z bezdůvodného obohacení, ať už vůči druhé straně, anebo osobě třetí).¹⁸ Jenže to dle NOZ plyne již z jeho § 2855 odst. 2 (nově § 2938) – srov. odstavce 24 an. tohoto příspěvku níže.

16. Existují sice úpravy, které celistvě řeší vypořádání mezi obohaceným a ochuzeným, tedy jsou k ustanovení o bezdůvodném obohacení speciální: např. ustanovení o přestavku či o vypořádání mezi zřizovatelem neoprávněné stavby a vlastníkem pozemku.

Poznámka: Otázka subsidiarity je dosti složitá ve vztahu k ustanovením o držbě (vypořádání držitele a vlastníka). Tak pokud by tato ustanovení představovala *lex specialis* k bezdůvodnému obohacení, a to včetně ustanovení, že poctivý držitel může věc i zničit a není z toho nikomu odpovědný (srov. § 935 odst. 1 NOZ, nově § 941 odst. 1 NOZ, ve spojení s § 932 odst. 3 NOZ, nově § 938 odst. 3), znamenalo by to: kdo si (neplatnou smlouvou) koupil na dluh automobil (a byl tak jeho poctivým držitelem) a zničil jej, byť třeba i úmyslně, není prodávajícím povinen k žádné náhradě. (I proto je dnes, dle mého názoru správně, § 457 obč. zák. o vypořádání neplatných smluv aplikován přednostně před § 130 obč. zák. o oprávněném držiteli).¹⁹

17. Co jsme uvedli v předchozím odstavci o speciálních úpravách, však platí bez dalšího (*lex specialis derogat lex generali*), tedy bez potřeby výslovně to zakotvit v § 2853 (nově § 2934). Problém subsidiarity/speciality úpravy bezdůvodného obohacení je možná příliš komplikovaný (srov. příklad uvedený v odstavci 12. výše nebo otázku poctivého držitele, na straně jedné, a příklady uvedené v odstavci 16. výše, na straně druhé) a při přípravě NOZ nepromyšlený, než aby mohl být vyřešen jediným pašálním pravidlem. Navíc takovým, které má sice původ v italském či francouzském právu,²⁰ avšak je zasazeno mezi ustanovení vycházející spíše z ABGB, BGB, NJW a DCFR, tedy úprav, které ze subsidiarity ustanovení o bezdůvodném obohacení nevycházejí.²¹

18. Není ani jednoznačné, že by se § 2853 NOZ (nově § 2943) a tam zakotvené pravidlo subsidiarity měly uplatnit ve vztahu k promlčení, ač možná právě tento úmysl dost možná stál za vložení uvedeného ustanovení.²²

17 Srov. pravidlo o souběhu nároku z bezdůvodného obohacení s dalším nárokem v „Evropském občanském zákoníku“, konkrétně čl. VII.-7:102 DCFR.

18 Srov. Schrage, E.J.H. Unjustified Enrichment; Recent Dutch developments from a comparative and historical perspective, Netherlands International Law Review, sv. 46, 1999, str. 57 an. přetištěno v Beatson, J., Schrage, E. (eds.): Cases, Materials and Texts on Unjustified Enrichment, Hart Publishing, Oxford and Portland 2003, str. 452.

19 Srov. např. Švestka/Spáčil/Škárková/Hulmák, cit. v pozn. č. 4, str. 745.

20 K subsidiaritě *actio de in rem verso* srov. např. von Bar/Swann, cit. v pozn. č. 15, str. 524.

21 Srov. Beatson/Schrage, cit. v pozn. č. 18, str. 440, 441 a 457 a von Bar/Swann, cit. v pozn. č. 15, str. 98. Naopak, ustanovení o subsidiaritě chválí Smits, D.: Bezdůvodné obohacení návrhu českého občanského zákoníku z evropské perspektivy in Švestka/Dvořák/Tichý, cit. v pozn. č. 1 (jenž ovšem zjevně vychází z anglického práva a s pomocí subsidiarity řeší případ, na který by dopadal jiný institut: kondikce *ob rem* nebo *culpa in contrahendo*).

22 Pro subsidiaritě bezdůvodného obohacení k náhradě škody se vyjadřuje Švestka/Spáčil/Škárková/Hulmák, cit. v pozn. č. 4, str. 1325, ovšem bez jakéhokoliv odůvodnění či rozboru.

Příklad: Dozvíte se, že během doby, kdy hlídač strážil váš vinný sklep, ztratilo se 10 cenných lahví (je vám tvrzeno, že se lahve neopatrnou manipulací rozbily). Tím vám začne běžet promlčecí lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody. Později se dozvíte, že lahve se nerozbily, nýbrž je hlídač vypil – tím by vám začala běžet lhůta uplatnění nároku z bezdůvodného obohacení, která by uplynula později než lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody. Klade se otázka, zda poté, kdy je nárok na náhradu škody promlčen: (a) nemůžete nárok z bezdůvodného obohacení vůbec uplatnit; (b) můžete jej uplatnit jen do částky, v níž případně převyšuje nárok na náhradu škody; (c) můžete jej uplatnit bez omezení (dokud pro něj neuplyne promlčecí lhůta). Řešení (a) by v plné a (b) v částečné míře znamenalo: pokud jste se z dobrého srdce rozhodli nevymáhat nárok na náhradu škody (prominete mu rozbití lahví), tedy nechali jej promlčet, nemůžete vůči hlídači nic požadovat, i pokud později zjistíte, že vás obelhal a lahve vypil.

K bodu d): Ke kondikci ob rem

§ 2854 NOZ (nově § 2935)

Byl-li splněn dluh, a to i předčasně, nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo, nebo učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí, nevzniká povinnost obohacení vydat; to platí i v případě, že jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu právně se vázat.

19. Prof. Tichý má za to, že část za středníkem by měla být vypuštěna, neboť představuje nevhodnou formulaci kondikce ob rem. V této souvislosti připomeňme, že o kondikci ob rem se jedná v případě, kdy někdo plnil za účelem, který se neuskutečnil.

23 Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2008, sp. zn. 33 Odo 1453/2006 a tam citovanou judikaturu.

24 Švestka/Spáčil/Škárová/Hulmák, cit. v pozn. č. 4, str. 317: „O právní úkon nejde tam, kde projev vůle, který za okolností, za nichž byl učiněn, nesměřuje vůbec ke způsobení právního účinku – následku v podobě vzniku, změny či zániku občanskoprávního vztahu (např. pozvání na oběd, na výlet). V těchto případech, které se označují jako případy tzv. společenské přátelské služby (liberality) či jako projevy vůle neprávní povahy, jde sice též o projev vůle, jež však působí následky pouze v mimoprávní, konkrétně v morální sféře.“ Hulmák, M.: Uzavírání smluv v civilním právu, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2008, str. 6: „Pokud zde právní následky nejsou, a nebo nejsou zamýšleny, nejde o smlouvu; může však jít o společenskou službu...“

25 Navíc nelze přehlížet, že formulace „jedna osoba obohatí druhou bez úmyslu právně se vázat“ navazuje na § 1899 odst. 2 NOZ (nově: § 1973 odst. 2): „Plnění z pouhé společenské služby není darováním, je-li z chování stran zřejmé, že se nechtějí smluvně vázat.“

26 Mimochodem právé do § 2857 NOZ (nově § 2940) – a nikoli do § 2854 (nově § 2935) – se promítá kondikce ob rem, jak je patrné ze spojení „ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl“.

27 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002.

28 Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 2632/2009 nebo ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 1615/2006.

29 Srov. důvodovou zprávu k NOZ: „Nezamýšlí se komplikovat procesní postavení žalobce tím, aby v žalobě sám podmiňoval své právo na vydání poskytnutého plnění žalovaným vlastním protiplněním a formuloval žalobní návrh tak, že mu je žalovaný povinen zaplatit ... proti vydání (popřípadě ... proti povinnosti); jak vyžaduje současná soudní praxe (srov. R 26/75 a navazující rozhodnutí). Při vzájemném plnění z neplatné smlouvy vznikají každé ze stran její majetková práva a je věcí každé strany, zda své právo uplatní. Navrhuje se proto ponechat autonomii každé ze stran, zda bude požadovat, nač má sama právo; to je záležitost spadající výlučně do její sféry a výsostnou záležitostí žalovaného, zda případně vznese námitku povinnosti žalobce k protiplnění.“

Příklad: Potenciální nabyvatel poskytne potenciálnímu zci- zíteli zálohu na kupní cenu, avšak později se ukáže, že koupě se neuskuteční.²³ A opraví B-ův automobil, o němž se oba dohodli, že jim budou rozvázet zboží a tím dosáhnou společného zisku; následně se B na rozvozu podílet odmítne.

20. V této souvislosti však nutno uvést, že § 2854 NOZ (nově § 2935) kondikci ob rem vůbec neupravuje. Část za středníkem má pouze zdůraznit, že existují případy, kdy někdo plnil bez právního důvodu, a přesto nemá právo na náhradu z bezdůvodného obohacení.

Příklad: Soused svezde souseda do práce, aniž by kdokoli z nich měl v úmyslu uzavřít smlouvu [jedná se o případ společenské služby, kterou § 2853 NOZ (nově § 2934) adresuje slovním spojením „obohatí jiného bez úmyslu právně se vázat“].²⁴ Matka připraví dítěti pokrm. Přestávající kuřák ponechá na volně přístupném místě krabičku cigaret.²⁵

21. Jinými slovy, ustanovení § 2854 NOZ (nově § 2935) je odrazem obavy, že vymezení kondikci bezdůvodného obohacení příkladným výčtem může vést k bezbřehé aplikaci této úpravy. Přesto se domnívám, že přinejmenším část za středníkem (výslovně stanoví, že právo na vrácení nemá ten, kdo jiného obdaroval nebo vědomě obohatil) je zbytečná, neboť je duplicitní k § 2857 odst. 1 (nově § 2940 odst. 1) NOZ: „Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.“²⁶

K bodu e): Condictio indebiti

§ 2855 NOZ (nově § 2936)

(1) Plnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala to, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen.

22. Prof. Tichý tomuto ustanovení vytyká, že je nadbytečné, neboť již pokryté v základním ustanovení o bezdůvodném obohacení, § 2852 odst. 2 NOZ (nově § 2933): „Bez důvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl...“.

23. S touto výtkou nesouhlasím. Dané ustanovení má za smysl vyjádřit, že se přednostně vypořádají plnění z neplatných smluv (srov. dnešní § 457 obč. zák.), a především se v následujícím odchýlit od nynějšího stavu:

(a) Podle stávajícího občanského zákoníku soud při vypořádání neplatné smlouvy automaticky salduje (započte) nárok jedné strany neplatné smlouvy na náhradu plnění vůči nároku druhé strany a vydá rozsudek jen co do rozdílu.²⁷ Navíc kdo žaluje na náhradu bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, ten musí vůči druhé straně požadovat vrácení jen proti vydání toho, co sám obdržel.²⁸

(b) Naproti tomu, § 2855 odst. 1 NOZ (nově § 2936) jasně stanoví, že saldování neprobíhá automaticky a že ani ten, kdo podává žalobu na druhou stranu neplatné smlouvy, nemusí v petitu zmiňovat svou povinnost vydat, co dle této neplatné smlouvy obdržel.²⁹ Je na druhé straně, aby v tomto ohledu podala námitku.³⁰

K bodu f): Obohacení třetí osoby

§ 2855 odst. 2 NOZ (nově § 2938)

Vedlo-li plnění k obohacení třetí osoby, vydá je **ochuzenému**, jen pokud byl ochuzený k plnění přiveden lstí, donucen hrozbou či zneužitím závislosti nebo pokud nebyl svéprávný.

24. Toto ustanovení se týká případu, kdy někdo plnil druhé straně (např. dodavatel dle smlouvy s objednatelem dodal a rozvezl hnojiva po poli, které měl objednatel v nájmu) a tím zároveň obohatil osobu třetí (vlastníka pozemku, který bude mít z úrodnějšího pole výhodu, jakmile nájem skončí, a tedy se mu pole vrátí do užívání).³¹

25. Prof. Tichý vytýká ustanovení jeho nejasnost, neboť prý není zřejmé, zda má ustanovení vyloučit restituční povinnost sekundárního obohaceného (vlastníka pole): (a) správně jen vůči tomu, kdo plnil (dodavatel hnojiv): správné řešení; anebo (b) vůči komukoli (tedy i vůči nájemci-objednateli): nesprávné řešení.

26. Ustanovení má ten význam, ke kterému se přiklání i prof. Tichý [srov. bod (a) výše]: Výslovně vyjádřit zásadu, která se dnes dovozuje z § 457 obč. zák., totiž že se bezdůvodné obohacení z neplatné smlouvy vypořádá jen mezi jejími stranami.

27. Tento význam by v textu § 2855 odst. 2 NOZ (nově § 2938) mohl být zdůrazněn tak, že by se namísto výrazu „vydá je ochuzenému“ použil výraz „vydá je tomu, kdo plnil“. Alternativně se nabízí formulace: „Kdo obohatil třetí osobu tím, že plnil dluh svému věřiteli, má proti ní právo z bezdůvodného obohacení, jen pokud...“

K bodu g): Plnění quasi nedluhu (plnění promlčeného dluhu)

§ 2857 odst. 1 NOZ (nově § 2940 odst. 1)

Dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo **promlčený** nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

28. Prof. Tichý vůči tomuto ustanovení namítá, že nerespektuje současný trend. Tím údajně je umožnit osobě, která nevědomky plnila promlčený dluh, aby se plnění domohla nazpět.

29. Uvedené tvrzení o dnešním trendu však problematizuje přinejmenším následující: V SRN byla r. 2002 provedena rozsáhlá novelizace úpravy promlčení, a přesto dnešní § 214 odst. 2 BGB výslovně stanoví: „Co bylo plněno k uspokojení promlčeného práva, nemůže být požadováno nazpět, a to i pokud plnil, kdo o promlčení nevěděl.“³² A ještě novější čl. III.-7:501 odst. 2 DCFR obsahuje v podstatě totožné pravidlo: „Cokoli bylo zapláceno či převedeno dlužníkem při plnění závazku, nemůže být požadováno nazpět, jen proto, že uplynula promlčecí lhůta.“

30. Mimo to by požadavek prof. Tichého, tedy restituovat i plnění promlčeného dluhu, znamenal opustit zcela tradiční dělení na nároky (právo, které může být vymáháno) a natu-

rální obligaci (právo, které být vymáháno nemůže, avšak je -li uspokojeno, nejedná se o bezdůvodné obohacení).

K bodu h): Plnění zcela nemožné, plnění nedovolené a jednatelství bez příkazu

§ 2858 NOZ (nově § 2941)

Plnila-li strana vědomě proto, aby druhá strana něco vykonala za účelem zakázaným nebo **zcela nemožným**, nemá právo požadovat, aby jí to bylo vráceno. **Dal-li** však někdo, aby zabránil protiprávnímu činu, něco tomu, kdo se chtěl činu dopustit, může požadovat vrácení.

31. Za prvé, prof. Tichý ustanovení vytýká, že by postačilo použít výraz „*nemožným*“, namísto spojení „*zcela nemožným*“. S tím souhlasím, i proto, že se spojení „*zcela nemožným*“ na jiném místě NOZ nevyskytuje.

32. Za druhé, věta druhá uvedeného ustanovení prý nevhodně stanoví, že ochuzený je (i přes pravidlo věty první) oprávněn požadovat vrácení, jen pokud něco dal, ačkoli správně by měl mít možnost požadovat vrácení, ať už zamezil protiprávnímu jednání jakýmkoli způsobem. Avšak z § 2858 NOZ (nově § 2941), jakož i jeho předlohy (§ 1174 ABGB),³³ je zcela zřejmé, že *dáním* se má na mysli nikoli *darování*, nýbrž plnění. Pro větší srozumitelnost lze však snadno nahradit spojení „*Dal-li*“ výrazem „*Plnil-li*“.

33. Konečně, za třetí, prof. Tichý srovnává ustanovení (a) § 2858 NOZ (nově § 2941), věty druhé: „*Dal-li však někdo, aby zabránil protiprávnímu činu, něco tomu, kdo se chtěl činu dopustit, může požadovat vrácení.*“; s ustanovením (b) § 2866 NOZ (nově § 2950): „*Obstará-li někdo, ač k tomu nebyl povolán, cizí záležitost, aby odvrátil hrozící škodu, pak mu ten, jehož záležitost byla obstarána, nahradí účelně vynaložené náklady, třebaže se výsledek bez zavinění nepřikázaného jednatele nedostavil.*“

a přitom poukazuje na údajný rozpor, že první z ustanovení přiznává plnou náhradu, zatímco to druhé jen náhradu nákladů.

34. Přehlíží však, že obě ustanovení míří na jiné osoby: Zatímco § 2858 NOZ (nově § 2941), jakožto ustanovení

30 NOZ tak odmítá Saldotheorie a přiklání se k modernější modifikované teorii dvou kondicí: Srov. odst. 46 a 47 tohoto příspěvku níže a dále např. Schwarz, G. Ch., Wandt, M. Gesetzliche Schuldverhältnisse, 2. vyd. Vahlen, München 2006, str. 233 an.

31 Jedná se o skutkový stav posuzovaný v rozhodnutí francouzského Cour de cassation z 15. června 1892 ve věci Julien Patureau contre Boudier, které představuje základ francouzského práva bezdůvodného obohacení. V tomto rozhodnutí soud připustil snadné přeskočení (leapfrogging) smluvního vztahu (obohacený se domohl náhrady vůči tomu, komu neplnil). Takto širokou podobu *actio de in rem verso* vylučuje řada úprav: nejen ta německá, anglická či obsažená v DCFR, ale i stávající český občanský zákoník (viz jeho § 457 a judikaturu k němu) a NOZ (viz právě § 2855 odst. 2 NOZ, nově § 2938). Srov. Birks, P. „At the expense of the claimant: direct and indirect enrichment in English law in Johnston/Zimmermann, cit. v pozn. č. 10, str. 513.

32 Z tohoto pravidla však existuje výjimka pro případ, že kdo plnil promlčený dluh, byl k tomu přinucen, a to např. i nutností odvrátit exekuci. Srov. Bamberger/Roth: Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, svazek 1, C. H. Beck, München 2003, str. 661. Pravidlo, že kdo byl přinucen ke splnění promlčeného dluhu, může požadovat plnění nazpět, stanoví i NOZ.

33 Toto ustanovení zní: „*Co někdo dal vědomě, aby způsobil nemožné nebo nedovolené jednání, nemůže požadovat opět nazpět. ... Bylo-li však něco, aby se zabránilo činu nedovolenému, dáno tomu, kdo chtěl se tohoto činu dopustiti, má vrácení místa.*“

o bezdůvodném obohacení, řeší vztah toho, kdo plnil, s příjemcem plnění, § 2866 NOZ (nově § 2950), jakožto ustanovení o nepříkázaném jednatelství, řeší vztah toho, kdo plnil, s tím, v jehož prospěch takovým plněním odvrátil škodu (tj. tím, vůči komu měl příjemce plnění protiprávně jednat). Jinými slovy, uvedená ustanovení v žádném konfliktu nejsou.

Příklad (poněkud nadsazený): A věrohodně vyhrožuje, že zavraždí B, pokud mu C ihned nevydá automobil, který A použije k vykradení banky; C automobil vydá. V takové situaci řeší § 2959 NOZ (nově § 2941) vztah A a C (jakkoli C poskytl B-ovi automobil za účelem protiprávního jednání, může jej po něm požadovat nazpět, neboť tak učinil, aby zabránil protiprávnímu jednání ještě závažnějším),³⁴ zatímco § 2866 (nově § 2950) vztah A a B (B nahradí A-ovi náklady, které ten účelně vynaložil, aby B-ovi zachránil život).

K bodu i): Rozsah restituce (náhrada za plody a užítky)

§ 2860 NOZ (nově § 2943)³⁵

Kdo plnil poctivému příjemci bezdůvodně, má právo domáhat se vydání toho, co ten od něho nabyl, ale jen v rozsahu, v jakém obohacení při uplatnění práva trvá.

35. Prof. Tichý na daném ustanovení kritizuje, že údajně vylučuje, aby poctivý příjemce nahradil plody a užítky, které čerpal z předmětu plnění (obohacení).

Poznámka: Prof. Tichý přitom používá pojem *surogáty*, za něž typicky považuje právě plody a užítky. Obvykle se jimi označuje hodnota, která vstupuje na místo zaniknuvšího předmětu obohacení.³⁶ Typickým surogátem tak je v situaci *A užívá B-ův automobil v domnění, že je jeho vlastní; C tento automobil úmyslně zničí; A nemůže automobil vydat in natura* to, co C vyplatil B-ovi z titulu náhrady škody. Přitom § 2860 NOZ (nově § 2943) povinnost vydat surogát nijak neomezuje: Kdo nabyl auto, které následně škůdce zničil, je nadále obohacen v rozsahu toho, co nabyl z titulu náhrady škody (surogátu).

36. Co se týká plodů a užitků: Nemyslím, že by ze slova „jen“ plynul výklad, že poctivý příjemce není povinen k náhradě plodů ani užitků – který je nevhodný dle názoru prof. Tichého i mého. Tento výklad však, žel, lze dovodit z jiných zdrojů, konkrétně:

34 Je ovšem otázka, zda se § 2858 NOZ (nově § 2941) věta první, která vylučuje za určité situace vydání, vztahuje i na případy, kdy by se ten, kdo plnil, mohl domáhat vydání vlastnickou žalobou (reivindikací).

35 Tento paragraf stanoví, že odpadne-li obohacení (Entreicherung, disenrichment), odpadá i povinnost dobrověrného obohaceného k náhradě. Tato úprava představuje obdobu § 818 odst. 3 BGB, čl. 6:101 DCFR, čl. 6:212 NBW nebo § 1035, 1035 a 1038 estonského zákona o závazcích. Nutno přiznat, že velká část právních řádů takovou úpravu odpadnutí obohacení (Entreicherung, disenrichment) ovšem nezná.

36 Srov. Wendehorst, Ch. in Bamberger/Roth, cit. v pozn. č. 2, kom. k § 818, marg. č. 2.

37 Jak vidíme, základní nespravedlnost vzniká z toho, pokud obě plnění jsou poskytována v jiný čas. Uvedený příklad je záměrně formulován tak, aby nespravedlnost byla zcela zjevná. Nastane však i tehdy (byť v menší míře), pokud vám budu být postupně splácet. Naopak, pokud vám za byt zaplatím k okamžiku prodeje, pak vy od tohoto okamžiku užíváte peníze a já byt, a tedy lze obojí užítky pomyslně započíst – jak stanoví např. rozsudek rakouského OGH ze dne 15. 1. 1987, sp. zn. 7 Ob 672/86 (uveřejněné jako SZ 60/6 = EvBl 1987/116 S 438 = JBl 1987,513 = RdW 1987,325). Tento rozsudek připouští (nenastává-li uvedená ekvivalence plnění) náhradu užitků z plnění obdrženého dle neplatné smlouvy, a to i přes ustanovení ABGB (převzatá od NOZ) o poctivém držiteli a jeho ochraně.

38 Toto ustanovení lze vnímat jako speciální případ § 2860 NOZ, nově § 2943.

(a) z toho, že uvedené ustanovení nijak neadresuje otázku plodů a užitků poctivým příjemcem, zatímco pro příjemce nepoctivého § 2863 NOZ (nově § 2947) výslovně stanoví, že ten vydá vše, co nabyl, včetně plodů a užitků;

(b) z ustanovení o poctivém držiteli vlastnického práva (osobě, která se k věci v dobré víře chová jako vlastník). Srov. § 935 odst. 2 NOZ (nově § 941 odst. 2): „Oprávněnému držiteli náleží všechny plody věci, jakmile se oddělí. Jeho jsou také všechny již vybrané užítky, které za držby dospěly.“ ve spojení s § 932 odst. 3 NOZ (nově § 938 odst. 3): „Poctivému držiteli náleží stejná práva jako držiteli oprávněnému“; a především

(c) z důvodové zprávy k § 2860 NOZ (nově § 2943): „Nenavrhuje se zvlášť řešit otázku plodů a užitků nabytých poctivým příjemcem; takový příjemce má stejná práva jako poctivý držitel.“

37. Jinými slovy, NOZ zachovává stávající právní stav: kdo věc užíval na základě neplatné nájemní smlouvy, je povinen k náhradě, zatímco ten, kdo věc užíval na základě neplatné kupní smlouvy, k poskytnutí náhrady za její užívání povinen není. Toto řešení přináší následující neblahé důsledky:

Příklad: Prodáte mi byt, za který vám mám zaplatit až za 15 let. Za devět let (těsně před uplynutím vydržecí lhůty) se zjistí, že kupní smlouva je neplatná. Pak vzniká problém: Já jsem byl po devět let poctivým držitelem. Proto, (dle názoru zastávaného v důvodové zprávě) vám nejsem vůbec povinen poskytnout za užívání bytu náhradu: Mám za to, že nelze rozumně upřednostňovat pravidlo, že jsem mohl byt po 9 let zcela zdarma užívat, na váš (vlastníkův) úkor.³⁷

K bodu j): Obohacení v řetězové situaci

§ 2861 odst. 1 NOZ (nově § 2944 odst. 1)³⁸

Zcizil-li poctivý příjemce předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, může podle své volby vydat buď peněžitou náhradu, anebo co utržil. Zcizil-li jej poctivý příjemce bezúplatně, nemá vůči němu ochuzený právo na náhradu; může však požadovat plnění po osobě, která předmět od obohaceného nabyla a musela o bezdůvodném obohacení vědět.

38. Prof. Tichý tomuto ustanovení vytýká, že se vztahuje jen na poctivého příjemce, ačkoli správně by se povinnost restituce měla týkat jakéhokoli příjemce, jenž obohacení zcizil úplatně. Přehlíží však, že pro nepoctivého příjemce situaci řeší § 2863 věta 2 NOZ (nově: § 2947 NOZ): „Zcizil-li [nepoctivý příjemce] předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžita náhrada, anebo co obohacený zcizením utržil.“

39. Představme si, že příjemce (např. coby neoprávněný dědic) obdržel automobil v hodnotě 1 milion Kč a že jej: výhodně prodá za 1,1 milionu Kč díky svým obchodním schopnostem nebo pouhému štěstí (resp. prodá jen za 0,8 milionu Kč, neboť potřebuje rychle peníze). Jde-li o příjemce poctivého, náleží právo volby – tedy zda požadovat 1,1 milionu (resp. 0,8 milionu), anebo 1 milion Kč – jemu samému: vyplatí tedy nižší z obecné ceny a prodejní ceny. Jde-li o příjemce nepoctivého, náleží právo volby ochuzenému (tj. bývalému vlastníku věci, který svého vlastnického práva pozbyl tím, že jej kupující nabyl od neoprávněného): vyplatí tedy vyšší z obou částek.

Poznámka: Mohlo by se zdát, že právo volby je nadbytečné a že NOZ by prostě mohl stanovit: poctivý příjemce vyplatí nižší a nepoctivý příjemce vyšší z obou částek. Přesto má právo volby význam, a to pokud příjemce zcizil předmět obohacení nikoli za peníze (které mají pro každého stejnou hodnotu), nýbrž za jinou věc, např. haldu písku (která má pro každého jinou individuální hodnotu).

40. NOZ tedy ve skutečnosti upravuje důsledky zcizení předmětu obohacení poctivým i nepoctivým příjemcem. Činí tak diferencovaně: Chrání dobrou víru poctivého příjemce (tedy jej neuvrhává do horšího postavení, než v kterém by byl, kdyby předmět obohacení nikdy nezískal) a nepoctivému příjemci odnímá veškeré obohacení.³⁹

41. Dále prof. Tichý namítá, že příjemci nelze ponechat na vůli, zda bude plnit, jak by naznačovalo slovo „může“. Význam ustanovení je sice zcela nepochybný, avšak textaci lze skutečně vylepšit: nahradit spojení „může dle své volby vydat“ spojením „vydá dle své volby“.

42. Větší problém spočívá v něčem jiném. Druhá věta v části za středníkem přiznává ochuzenému právo: „požadovat **plnění** po [obdarované] osobě, která předmět od obohaceného nabyla a musela o bezdůvodném obohacení vědět.“ Je otázka, co v uvedeném ustanovení značí pojem plnění:

(a) Pokud značí i právo požadovat vydání věci: Pak je uvedené ustanovení ve zjevném rozporu s ustanovením o nabytí vlastnického práva od neoprávněného (§ 1041 NOZ, nově § 1048), které obsahuje vlastní a odlišnou sadu předpokladů, za nichž si obdarovaný může věc ponechat (stává se jejím vlastníkem). Ostatně mám za to, že § 1041 NOZ (nově § 1048) je z ústavněprávního hlediska neudržitelný:⁴⁰ Umožňuje, aby se na úkor stávajícího vlastníka stal vlastníkem věci i ten, kdo nabyl *bezplatně*.⁴¹

(b) Pokud značí jen právo na náhradu: Uvedené ustanovení sice vhodně chrání dobrověrného obdarovaného – pozbuďte-li daru (ztráta, zničení, zcizení), není povinen k náhradě. Avšak tuto ochranu již dostatečně poskytují ostatní ustanovení (viz § 2861 odst. 2 NOZ, nově § 2944 odst. 2, citováno níže). Navíc je zde nesoulad: zatímco tato ustanovení chrání obdarovaného za předpokladu jeho dobré víry, § 2861 NOZ (nově § 2944), část za středníkem, poskytuje obdarovanému ochranu při naplnění kritéria, které je pro něj podstatně výhodnější, totiž že o bezdůvodném obohacení *musel vědět*.

K bodu k): Bezdůvodné obohacení a dobrá víra

§ 2861 odst. 2 věta 1 (nově § 2944 odst. 2)

Získal-li obohacený předmět obohacení v dobré víře nebo bez svého svolení a nemůže-li jej dobře vydat, není povinen k náhradě.

43. Uvedené ustanovení poskytuje ochranu jednak tomu, kdo získal obohacení bez svého svolení: Někdo vysází strohy na vašem pozemku, nalakuje váš automobil, umyje okna vašich kanceláří nebo opraví váš vodovod; to vše v omylu a bez toho, že byste takovou činnost schválil/a či o ní věděl/a. Vaše ochrana před tím, aby vám obohacení bylo takto vnučeno, není z komparativního hlediska ničím výjimečným.⁴²

44. Dále citované ustanovení chrání i toho, kdo v dobré víře získal obohacení, jež nemůže dobře vydat. Tak například

zaparkujete na nevyznačeném soukromém pozemku, domnívaje se v dobré víře, že jde o veřejný pozemek. Lze snadno zdůvodnit: (i) ve vztahu k plodům a užitkům je poskytována široká ochrana poctivému držiteli, a tedy by neměl vyjít zkrátka ani poctivý detentor; a (ii) je na vlastníku, aby své vlastnictví (neni-li už samo o sobě důvodně předpokládátné) vyznačil způsobem, který je pro ostatní rozpoznatelný.

45. Toto ustanovení má však jednu zásadní vadu: poskytuje nadměrnou ochranu. Toho, kdo získal obohacení v dobré víře nebo komu bylo vnučeno, zcela zprošťuje povinnosti k náhradě. Ve skutečnosti by takový obohacený měl poskytnout náhradu co do svého subjektivního užítku, resp. částky, kterou v důsledku obohacení nemusel vynaložit.⁴³

46. Závěrem bych zdůraznil, že ochrana dle ustanovení citovaných v částech i), j) a k) tohoto příspěvku se nevztahuje na toho, kdo přijal plnění z (neplatné) smlouvy, jak plyne z nového § 2945 NOZ: „*Plnila-li strana podle úplatné smlouvy, byť nebyla platná, není její právo na peněžitou náhradu ustanoveními § 2943 a § 2944 dotčeno. ...*“ Kdo si nechal plnit dle úplatné smlouvy, byť neplatné, nemůže namítat, že plnění nemůže dobře vydat nebo že je pozbyl; bez ohledu na jeho dobrou víru musí zaplatit smlouvenou, resp. tržní úplatu.⁴⁴

47. V případě plnění dle smlouvy se otázka, kdo nese riziko ztráty, zkázy či zhoršení předmětu obohacení, řídí § 2859 odst. 3 NOZ (nově § 2942 odst. 3), záměrně formulovaným tak, aby otevíral prostor pro uvážení: „*Nelze-li předmět bezdůvodného obohacení vydat proto, že došlo k jeho zkáze, ztrátě nebo zhoršení z příčin, které jdou k tíži ochuzeného, nahradí obohacený nanejvýš tolik, co ušetřil na vlastním majetku.*“ Judikatura a doktrína by myslím při rozdělení rizika měly vycházet z účelu pravidla vylučujícího platnost smlouvy a toho, kdo by riziko nesl, pokud by smlouva byla platná.⁴⁵

✦ Autor je ředitelem Justiční akademie

a členem rekodifikační komise k novému občanskému zákoníku.

39 Tuto diferenciaci výslovně stanoví též čl. VII.-5:101 odst. 4 DCFR. Dodává ovšem, že má-li si ochuzený zvolit, aby mu nepoctivý příjemce vydal, co nabyl zcizením předmětu bezdůvodného obohacení, nesmí být taková volba nespravedlivá.

40 Lze poukázat na judikaturu ÚS (např. nález z 13. dubna 2006, Pl. ÚS 75/04 a tam citovaná rozhodnutí) k § 446 obč. zák. (toto ustanovení o nabytí od nevlastníka se týká jen kupní smlouvy, *per definitivem* úplatné): „*Úřednostně dobré víry nabyvatele před ochranou vlastnického práva původního vlastníka představuje v rovině ústavněprávní zákonné omezení jednoho z nejpodstatnějších základních práv a svobod*“. Není pochyb, že tento zásah bude pečlivě poměřován se zájmem na poskytnutí ochrany nabyvateli.

41 Bezúplatné nabytí vlastnického práva od neoprávněného není možné dle rakouského (§ 367 ABGB), nizozemského (čl. 3:11 NBW) a ve výsledku ani německého práva (bezúplatný nabyvatel se sice stane vlastníkem, avšak má povinnost převést vlastnictví dosavadnímu vlastníku, § 816 odst. 1 věta 2 a § 822 BGB a Schwarz/Wandt, cit. v pozn. č. 30, str. 201 an.).

42 Srov. Kozíol/Bydlínský/Bollenberger, cit. v pozn. č. 5, str. 1158 (kom. k § 1041 ABGB, str. marg. č. 15) pro rakouské právo, Wendehorst, Ch. in Bamberger/Roth, cit. v pozn. č. 2, kom. k § 812, marg. č. 159 pro právo německé a von Bar/Swann, cit. v pozn. č. 15, str. 464 an. pro více právních řádů. Srov. též čl. VII.-5:102 DCFR, který pro případ obohacení, které nelze rozumně vydat nazpět stanoví: „*obohacený není povinen nahradit více, než co ušetřil na vlastním majetku, pokud byl obohacen bez svého svolení nebo jednal v dobré víře*“.

43 Viz pozn. č. 42. Jistou ochranu poskytuje i stávající judikatura NS, dle které vlastník věci nahradí jen to, oč byla věc objektivně zhodnocena.

44 S výhradou případu, kdy by účel ustanovení, dle kterého je smlouva neplatná, vylučoval povinnost k náhradě – zejména pokud příjemce plnění nebyl plně svéprávný. Srov. § 2859 odst. 1 NOZ (nově § 2942).

45 Toto, myslím vhodné, řešení pochází z § 1.5 Königova návrhu na reformu práva bezdůvodného obohacení v BGB, přetištěného v Zimmermann, cit. v pozn. č. 10, str. 425 an.

Náhrada škody – závazky z deliktů

JUDr. JAROSLAV SVEJKOVSKÝ

V současnosti je náhrada škody upravena v ustanoveních § 420 – 450, respektive, s přičtením i preventivních ustanovení při předcházení hrozícím škodám, i v ustanovení § 415 a násl.

stávajícího občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.

Uvažovaná úprava v novém občanském zákoníku je vedena v ustanoveních § 2845 – 2922,¹ a to u hlavy III. – závazky z deliktů, díl 1 – náhrada majetkové a nemajetkové újmy.

Z porovnání obou úprav je patrné, že uvažovaná úprava respektuje jednak základní principy odpovědnosti za škodu, nahrazuje novými ustanoveními vztahy, jejichž úprava chybí či není v současném kodexu popsána, event. vypouští ta ustanovení, která jsou do odpovědnosti za škodu zařazována nesystematicky. V článku prof. Pelikánové,² případně na ně reagujících úvahách JUDr. Melzera,³ se zabývají autoři doktrinálním přístupem k řešení závazku z deliktů, resp. odpovědnosti za škodu apod. **Tento článek se zabývá aplikací navrhované úpravy ve srovnání s aplikací úpravy dosud platné.**

Pro praxi samotnou je samozřejmě důležité používání správné terminologie, ale zejména je důležité to, zda text příslušných ustanovení (i ve srovnání s pojmy) je dostatečně srozumitelný a schopný naplnit úpravou uvažované vztahy.

Koncepčně v hlavě III. nový občanský zákoník nejprve definuje škodu, která je základním předpokladem vzniku odpovědnosti za ni, a je následkem deliktu, z něhož vzniká závazek tomu, kdo jej způsobí, či se na něm podílí. Škoda je přímo v textu zákona definována jako „újmá na jmění“, a je systematicky naprosto správně řazena do úvodního základního ustanovení u závazku z deliktu. **Nahradit takovou škodu (újmu na jmění) je základní povinností toho, kdo má dále definovanou účast na deliktu. Povinnost nahradit takovou újmu stihá škůdce, a to jednak za zaviněné deliktní jednání, a jednak za jednání bez ohledu na zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.**

Naprosto správně, na rozdíl od současné úpravy, je upravena možnost varování před nebezpečím, které samo o sobě nemá za následek vyloučení nebo omezení odpovědnosti za deliktní jednání, ale na druhou stranu může přispět k přesunutí odpovědnosti za náhradu škody i na toho, kdo nedbal takového varování.

Účastníci závazků se mohou dohodnout na vyloučení či omezení povinnosti k náhradě újmy, což je opět úprava, která v současném občanském zákoníku víceméně absentuje. Nicméně tato dohoda má své limity, a nelze takto vyloučit či omezit po-

vinnost k náhradě újmy na přirozených právech, či na škodě způsobené úmyslně, event. z hrubé nedbalosti. Zákon též (nejen v úpravě závazků z deliktů) bere v ochranu slabší stranu.

V podstatě možnost zasáhnout do zákoně upravené úpravy graduje tím, že poškozený se může vzdát i nároku na náhradu újmy. Nicméně opět tam, kde je zapovězeno i oboustranné ujednání o omezení či vyloučení povinnosti k náhradě újmy, je zapovězeno i vzdání se práva na náhradu.

Zákon naprosto správně systematicky upravuje možnost vzdání se práva na náhradu újmy (s omezením); možnost dohodnout se o omezení či vyloučení odpovědnosti za náhradu újmy (s omezením); nemožnost jednostranně vyloučit či omezit svou odpovědnost k náhradě újmy (s úpravou varování), která snižuje rozsah odpovědnosti pro případ nedbání takového varování.

Zákon v tomto případě přehledně postupuje od možných jednání účastníků k úpravě prevence. Současné ustanovení § 415, které je řazeno poněkud nesystematicky a pro aplikaci se používá až ve spojení s ustanovením § 420 obč. zák., je nyní správně řazeno mezi preventivní ustanovení do samotných závazků z deliktů, a to v podstatě jako jedna ze skutkových podstat. Taková skutková podstata má samozřejmě své znaky. Ty jsou v současné úpravě § 415 uváděny velmi široce a obecně (připouštějící v podstatě i libovolný výklad). **Navrhovaná úprava stihá každého (jako současná úprava), ale jednak prevencí směřuje k vymezení újme jako „nedůvodné“, dále prevencí ohraničuje okolnostmi případu či zvyklostmi soukromého života, a samotnou újmu vztahuje ke svobodě, k životu, zdraví nebo vlastnictví jiného.** Jedná se o správné vymezení, které vychází z toho, že občanský zákoník upravuje soukromoprávní vztahy, nikoliv veřejnoprávní, které nepochybně v dnešní úpravě (ochrana přírody a životního prostředí) jsou stejně upraveny v příslušných předpisech veřejného práva.

Zákon dále definuje osoby, které mají povinnost zakročít na ochranu jiného (v podstatě tak, že tuto povinnosti vztahuje k osobám, které mají vládu nad situací, jež může vést k újmě). Vláda nad takovou situací buď vyplývá z postavení příslušné osoby k této situaci, nebo ze schopnosti či možnosti takové osoby. Zákon též, na rozdíl od současné úpravy, dává prostor i tomu, kdo jinak způsobuje škodu, aby oznámením (včasným) eliminoval svůj podíl na náhradě újmy.

Dosud chybějící úprava odpovědnosti za náhodu je vyplněna ustanovením § 2855, a to ve vztahu k zavinění takové náhody, které je demonstrativně vztahováno k jednání porušujícímu příkaz nebo vedoucímu k poškození zařízení.

Nutná obrana a krajní nouze jsou v podstatě upraveny tak, jak odpovídá i současné aplikační praxi. Ve vztahu k těmto

Uvažovaná úprava [náhrady škody] v novém občanském zákoníku je vedena v ustanoveních § 2845 – 2922...

úpravám však ještě nová úprava zohledňuje i subjektivní pocity toho, kdo jednal při odvrácení útoku u nutné obrany nebo kdo odvracel hrozící nebezpečí újmy při krajní nouzi. Úprava je dostatečně srozumitelná, a na rozdíl od současné úpravy, která je doplňována výkladovými pravidly soudů (někdy i nepředvídatelnými), nepotřebuje dodatečná odůvodnění příslušných tvrzení pro event. aplikaci nutné obrany nebo krajní nouze, případně pro uspokojení nároků vyplývajících z těchto jednání. Samotné pravidlo upravené v ustanovení § 2856 a násl. je totiž i ve svých limitech srozumitelné.

Další úprava se týká jednotlivých jednání, jimiž jsou speciálně vyjmenované porušení dobrých mravů, porušení zákona, porušení smluvní povinnosti. Dnešní úprava je vztažena pouze k „porušení právní povinnosti“ v ustanovení § 420. Samozřejmě, že výkladem se použije i na jednotlivá jednání směřující k porušení jak dobrých mravů, tak zákona, tak smluvní povinnosti. Nicméně úprava uvedená v ustanovení § 2860 – 2870, kde je zahrnuta ještě odpovědnost více škůdců a odpovědnost poškozeného, je pro aplikační praxi mnohem přehlednější. Je např. i jasnější v úpravě odpovědnosti při vykonávání práva, které musí pro vznik odpovědnosti zahrnout v úmyslu či zavinění jednání směřující hlavně k poškození jiného. Takové ustanovení nemůže činit praxi potíže, pokud se škůdce bude bránit tím, že vykonával své právo, a pokud se prokáže, že způsobení škody bylo pouze průvodním jevem výkonu takového práva, nebo (opačně) pokud se prokáže, že výkon takového práva byl pouze „zástěrkou“ pro způsobení škody jinému. Naproti tomu při porušení zákona se stanoví vyvratitelná domněnka, že škoda byla zaviněna z nedbalosti. Úprava u porušení smluvní povinnosti počítá s nepředvídatelnou a nepřekonatelnou překážkou vzniklou nezávisle na vůli škůdce, jejímž prokázáním se škůdce povinnosti k náhradě zproští.

Pokud je správně na úvod závazků z deliktů upravováno to, co vůbec je podmínkou pro vznik odpovědnosti z takového deliktu (škoda), následně je popsáno jednání, které je nahrazeno současnou úpravou o „protiprávním jednání“ tím, že se jedná o porušení dobrých mravů, resp. zákona, resp. smluvní povinnosti, pokud následuje rozdělení odpovědnosti podle účasti, resp. s úpravou solidarity k poškozenému, a pokud jsou následně rozebrány zvláštní skutkové podstaty, u nichž je vždy srozumitelně popsána příčinná souvislost, neměla by, na rozdíl od současné úpravy, činit v praxi aplikace těchto ustanovení potíže.

Nová úprava respektuje při větší přehlednosti jednotlivé skutkové podstaty. U skutkových podstat správně systematicky zařazuje nejprve odpovědnost za jednání těch, kteří nemohou posoudit následky svého jednání. U takových osob je třeba posoudit tuto odpovědnost, resp. jednání ad hoc. Vedle nich, případně i místo nich, odpovídají ti, kteří jsou povinni náležitým dohledem, a odpovídají tehdy, pokud náležitý dohled zanedbali. Stejně jako dnes je upravena odpovědnost toho, kdo se uvedl vlastní vinou do stavu, v němž není schopen se ovládat atd. Vedle toho je i vedena odpovědnost za škodu způsobenou osobou nebezpečných vlastností. Vždy je vztažena taková odpovědnost tomu, kdo v podstatě umožní bez vytvoření opatření k zabránění vzniku odpovědnosti za škodu takové osobě škodu způsobit.

Stejně jako dnes jsou upraveny i odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností, speciálně se zaměřením na provoz zvláště nebezpečný. Nová úprava respektuje také speciální vlastnosti dopravních prostředků. Na rozdíl od současné úpravy § 427 správně nespecifikuje, co je takovou dopravou, resp. specifikuje dopravní prostředek na takový, který není poháněn lidskou silou.

Nově občanský zákoník upravuje odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem. Tato úprava dnes absentuje, a je zdrojem mnoha volných úvah při aplikaci odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. Úprava navržená v ustanovení § 2884 a násl. velmi dobře rozlišuje vládu vlastníka, resp. odpovědnost vlastníka za vládu nad zvířetem, rozdělení zvířat na ta, která slouží k výkonu povolání, k obživě nebo jako pomocník pro osoby se zdravotním postižením. Rozlišuje i odpovědnost těch, kteří odňali svémocně zvíře vlastníkově či osobě, již je zvíře vlastníkem svěřené. Zákon zde pamatuje v podstatě na všechny v úvahu přicházející situace a popisuje je srozumitelně.

V podstatě lépe než současná úprava v ustanovení § 421a (odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje či věci použité při plnění závazku), upravuje **odpovědnost za škodu způsobenou věcí.** Jednak se upravuje škoda způsobená při plnění použitím vadné věci, jednak je upravena i odpovědnost za škodu způsobenou věcí samotnou. Tím se předejde současným nejednotným výkladům při použití věci, zejména v rámci poskytování zdravotnických služeb.

Aplikační potíže by neměla působit ani úprava, která je vedena i dnes v ustanoveních § 433 a násl. – vnesené, odložené či převzaté věci. Úprava respektuje i současnou terminologii, lhůty, které v praxi nečiní potíže.

Nově se upravuje i speciální odpovědnost expertů, kteří odpovídají za neúplnou a nesprávnou či škodlivou radu, event. informaci ve vztahu k odbornosti, k níž se hlásí. Ostatní za informace či rady odpovídají tehdy, pokud škodu způsobí vědomě.

Při způsobu a rozsahu náhrady dostává přednost naturální restituce oproti stavu v ustanovení § 442 současné úpravy. Teprve není-li to dobře možné, se poskytne peněžní náhrada.

Zákon nyní celkem srozumitelně upravuje i přiměřené zadostiučinění, u něhož je na prvním místě odčinění stanoveno přiměřené zadostiučinění. Na rozdíl od současné úpravy se nebude muset dokazovat při takovém zadostiučinění to, co je uvedeno v ustanovení § 13 odst. 2 – to je značná míra snížení důstojnosti či vážnosti fyzické osoby, ale postačí uvést (a samozřejmě prokázat), že jiný způsob zadostiučinění nezajistí skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy než právě zadostiučinění poskytnuté v penězích.

Zákon dává možnost i moderovat výši náhrady škody, avšak s hranicemi – není-li škoda způsobena úmyslně, a nutností nejenom tvrdit, ale i vztáhnout osobní a majetkové poměry odpovědného za škodu i poměry poškozeného k tomu, jak vysokou náhradu škody má poskytnout. Dalším limitem je i jednání specialistů, expertů, u nichž se nelze u soudu domáhat modorce náhrady výše škody.

Předložený předpis systematicky řadí k odpovědnosti či k závazkům z deliktů i **útok do sféry ochrany osobnosti.** Upravuje v ustanovení § 2907 i náhradu újmy na přirozených právech člověka. Současná úprava, která je mimořádně nesyste-

matická, sporá a nenechává prostor pro předvídatelný výklad a aplikaci, ale prostor pro volný výklad soudům, se tím stává přehlednější, systematictější a přirozenoprávnější. Při útoku do přirozeného práva chráněného již v obecných ustanoveních zákona je povinen hradit útočník škodu i nemajetkovou újmu. **Nemajetková újma má být hrazena způsobem, který zajistí skutečné a dostatečné účinné odčinění způsobené újmy**, a to v podstatě při nedostatečném jiném způsobu takového odčinění poskytnutím zadostiučinění v penězích. Na rozdíl od současné úpravy se celkem srozumitelně spojuje náhrada škody s náhradou nemajetkové újmy. Současná aplikace § 13 odst. 2, která v podstatě stojí vedle, resp. mimo aplikaci ustanovení § 420 a násl. (zejména pak § 415 či dnešního ustanovení § 444) se sice zdvojuje, působí však mimořádně potíže, působí absolutní nepředvídatelnost výkladu jednotlivých soudů. Soudy si při aplikaci současných ustanovení § 11 a násl. a § 420 a násl. pomáhají nesystematicky a nepředvídatelně úvahami o promlčení, úvahami o změně nemajetkové újmy v majetkové právo, úvahami o změnách pohledů jednotlivých soudů pro změny jednotlivých ustanovení. Zejména naprosto nesystematické zařazení ustanovení § 444 odst. 3 způsobilo značné zmatky při výkladu možného uplatnění nároku na náhradu škody (je to pojmenování jen jednoho z demonstrativně výtčených nároků?) ve vztahu k tomu, zda by bylo možno aplikovat jej i na újmy způsobené před účinností takové novely (proč ne?). Způsobil značný chaos v úvahách soudů ohledně promlčitelnosti nároků na náhradu nemajetkové újmy v penězích (které musel řešit až Ústavní soud, ale pouze úvahou o předvídatelnosti práva, nikoliv vyřešením otázky promlčitelnosti takových nároků).

Soudy šly dokonce v některých případech tak daleko, že znalecky i v řízeních o ochraně osobnosti začaly zkoumat otázku útoků, újmy apod. Přitom úvahy o útocích do sféry ochrany osobnosti jsou otázkou útoku do přirozených práv člověka.

Nová úprava velmi správně v demonstrativním výčtu na jedné straně zohledňuje subjektivní stránku toho, kdo útočí do přirozených práv, na druhé straně zohledňuje i chráněný zájem, a samozřejmě respektuje též v základních pravidlech pocitu toho, do jehož přirozených práv je zasahováno.

Nová úprava velmi správně řadí k přirozeným právům i **odpovědnost za ublížení na zdraví a při usmrcení**. Při úpravě výše náhrady, resp. jednotlivých komponentů k náhradě, respektuje současnou úpravu ohledně náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění. Na rozdíl od současné úpravy však neodkazuje na vyhlášku, kterou aplikuje současné ustanovení § 444 odst. 2. Na první pohled by se zdálo, že tato absence vyhlášky může činit v praxi potíže. Ti, kteří aplikují odpovědnost za škodu na zdraví (ať z pozice poškozeného, či z pozice případného škůdce) si na jedné straně pomáhají příslušnou vyhláškou při úvahách o uplatňovaných výších náhrady škody, na druhou stranu se však často mohou dostat díky existenci takového kazuistického předpisu (vyhlášky) do pastí. V případech, kdy je standardně možno jednak ocenit základ a následně podle příslušného ustanovení vyhlášky násobit tento základ argumentací o újmách v osobním, rodinném atd. životě, sice na jedné straně to je vcelku pohodlné, na druhé straně je to však též nepředvídatelné či neuchopitelné, proč se uplatní tak vysoké násobky atd. Nicméně se tato vyhláška i s mož-

ností násobků může stát omezením i tehdy, pokud není přesně vyjmenováno poškození zdraví v příloze (i když je možné použít analogii legis – v rámci vyhlášky), lépe vyjadřuje i při útoku na zdraví zohlednění obavy poškozeného ze ztráty života, než možné násobky vztahované k jeho možným kulturním, sportovním či společenským aktivitám. V současné době bere soud v ochranu více ty, kteří mají ztížené společenské uplatnění než ty, kteří při útoku na zdraví cítí obavy ze ztráty života či vážného poškození zdraví. V nové úpravě by obojí mělo být vyrovnáno, což je nepochybně správné. Samotné ztížení společenského uplatnění samozřejmě zůstává, stejně jako zůstávají upraveny náklady spojené s péčí o zdraví, s pohřbem a peněžité dávky.

Rekapitulace a závěr

Při srovnání obou úprav (to je té, která platí dnes podle občanského zákoníku č. 40 z roku 1964 v ustanoveních § 415 – 449a, s úpravou provedenou v ustanoveních § 2845 – 2922) je patrné, že současná úprava je nepřehledná, nesystematická, neodpovídá upravovaným vztahům, mnohdy je kazuistická. Naproti tomu **navrhovaná úprava naprosto správně v linii nutného naplnění odpovědnosti za závazky z deliktů je přehledná, stoupá od vymezení škody přes protiprávní jednání k jednotlivým skutkovým podstatám, v nichž je vymezena příčinná souvislost, respektive i při vyjádření příčinné souvislosti v obecných ustanoveních**. Správně stanoví i rozsah škody, k jejíž náhradě je povinen ten, kdo za ni odpovídá, případně ten, kdo odpovědnost za některá svá jednání neunesl. Nová úprava je i srozumitelnější při aplikaci náhrady nemajetkové újmy ve vztahu k útoku do přirozených práv chráněných v obecných ustanoveních zákona. Nová úprava je každopádně, na rozdíl od pozitivistické až kazuistické úpravy, úpravou přirozenoprávní, která popisuje pravidelné způsoby chování, a ta chování, která vybočují z těchto pravidel, postihuje odpovědností.

Je třeba samozřejmě vést diskuse o doktrinnálních teoriích, ale v první řadě je třeba obrátit pozornost tam, kde mají být předpisy aplikovány, to je k úpravě vztahů, jichž se občanské právo týká. Pokud ve výkladových pravidlech v úvodě občanského zákoníku jsou stanovena pravidla i pro výklad jednotlivých ustanovení, a pokud i závazky z deliktů jsou popsány srozumitelně tak, že při tvrzení a při dokázání těchto tvrzení musí odpovědný ze závazku z deliktů svoji odpovědnost unést a případně způsobenou škodu odčinit, je úprava novým předpisem nejen žádoucí, ale i nutná.

✿ Autor je členem kontrolní rady České advokátní komory, členem Legislativní rady vlády ČR a členem rekonfigurační komise pro přípravu nového občanského zákoníku.

- 1 Číslování jednotlivých ustanovení je použito z textu občanského zákoníku, který byl předložen Vládě ČR – stav k 12. 4. 2011.
- 2 Irena Pelikánová: Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku, Bulletin advokacie č. 3/2011, str. 15-23.
- 3 Filip Melzer: Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktivního práva v návrhu občanského zákoníku, Bulletin advokacie č. 3/2011, str. 24-27.

Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku

prof. JUDr. LUBOŠ TICHÝ

I. ÚVOD

Tento příspěvek je rozsáhlejší z několika důvodů. Především proto, že jde o jeden ze základních, stěžejních institutů „advokátního práva“. Další důvod relativní podrobnosti výkladu slouží k ozřejmění některých problematických a mnohdy „zapomenutých“ otázek zástupčího vztahu. Považovali jsme za nutné objasnit vztah mezi zástupcem a zastoupeným a mezi zastoupeným a třetí stranou, což jsou dva zásadně odlišné a poněkud rozdílnými pravidly spravující se právní poměry. Hlavním důvodem našeho přístupu je vlastní účel tohoto příspěvku, který spočívá v analýze a vylepšení návrhu občanského zákoníku (dále „Návrh“ či „NOZ“).

Je třeba ovšem konstatovat, že ani v Návrhu se nesetkáváme s podrobnější, rozsáhlejší, ale ani s koncepčně jinou úpravou, než kterou známe z platného občanského zákoníku, resp. občanského zákoníku z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.).

Nerozvinutost a zdánlivá bezrozpornost¹ platné právní úpravy tohoto institutu nás nesmí mýlit. Problémy na sebe jistě nenechají dlouho čekat. Již J. Sedláček totiž správně poznamenává v komentáři k obecnému zákoníku občanskému, že „hlava 22 (o zmocnění) obsahuje nejspornější ustanovení našeho o. z. o.“ Avšak již v obecném právu byla podle Sedláčka ustanovení (o mandátu!) různě vykládána, takže se vyvinula „různá partikulární praxe.“²

II. ZÁKLADY SMLUVNÍHO ZASTOUPENÍ

1. PŘEDPOKLADY A PRVKY ZASTOUPENÍ

a) Legislativní základ

Předpokladem zastoupení je, aby tento právní institut byl uznán právním řádem, tj., aby jednání agenta (zástupce či zmocněnce) byl příkládán význam a účinky právních úkonů za principála (zastoupeného). Aby se tento předpoklad uskutečnil, musí právní řád vytvořit nezbytné podmínky tohoto právního institutu. Právo je tedy povinno umožnit zastoupení i tím, že stanoví případy, kde zastoupení či uskutečňování právních úkonů jménem jiného vyloučí. Tak tomu je zpravidla v případech uzavírání manželství či pořízení pro případ smrti (viz ad III. 6.).

b) Zmocnění, zástupčí oprávnění, pověření

Prvním předpokladem existence zastoupení je zmocnění agenta, tedy jeho oprávnění jednat a uskutečňovat právní úko-

ny jménem a za principála.³ Zástupčí oprávnění (též pověření, ale i zmocnění) je oprávnění zástupce uskutečňovat pro a za zastoupeného právní jednání, jejichž následky nepůsobí vůči agentu, nýbrž přímo vůči zastoupenému.⁴ Neexistuje žádné právně účinné zastoupení bez zástupčího oprávnění zástupce.⁵ V důsledku požadavku zástupčího oprávnění je principál chráněn ve vlastním zájmu před tím, že v jeho právní sféře budou nekontrolovatelně jednat osoby proti jeho vůli.

Zástupčí oprávnění vzniká smlouvou mezi agentem a principálem, kterou některé právní úpravy nesprávně označují za plnou moc (viz marginální rubriku nad § 31 platné úpravy OZ: „zastoupení na základě plné moci“, anebo přímo na základě zákona (tímto problémem se, jak již uvedeno shora, zabývat nebudeme). Zástupčí oprávnění je samostatným právním základem zastoupení. Nepatří ovšem do kategorie subjektivních práv nebo osobních vlastností jako např. způsobilost k právním úkonům.

Rozsah zástupčího oprávnění závisí na jeho základě (smlouvě). Obvykle je vyjádřen též v plné moci, kterou může principál v rámci zákona libovolně formulovat. Pro zástupčí oprávnění není rozhodující jenom okamžik uskutečnění projevu vůle, nýbrž i okamžik účinnosti takového projevu, tedy okamžik jeho dojití určenému subjektu.⁶

c) Jednání jménem zastoupeného

Dalším předpokladem účinného zastoupení je jednání jménem, resp. ve jménu zastoupeného.⁷ Tímto jednáním mu-

1 Švestka, J.: Komentář k § 22-33 občanského zákoníku, in: Jehlička et al. (vyd.), Občanský zákoník, Komentář 9. vydání, Praha 2004, str. 185-206, Knapp, V., et al.: Zastoupení, in: Knappová, Švestka (eds.): Občanské právo hmotné, Praha 2002, str. 199-204.

Viz např. Melicharová Karfíková, D.: Několik poznámek k problematice zastoupení na základě plné moci, Pocta Martě Knappové, Praha 2005, str. 275 a násl., Spáčil, J.: Poznámky k problematice zastoupení na základě plné moci, Právo a podnikání, 1996 č. 1 a judikáty PR č. 3/1996, SJ č. 5/1997, SR č. 3/2000, SJ 3/2001.

2 Sedláček J.: 22. hlava, O zmocnění a jiných druzích jednatelství, in: Rouček, Sedláček: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl 4., Praha 1936, str. 573 a násl.

3 Srov. shodně kromě naší teorie i Schramm, K.-H., in: Rebmann et al. (eds.): Münchener Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch, svazek 1, Mnichov 2001, Komentář k 5. části, Vertretung, Vollmacht, 1621 a násl., str. 1622-1624, Larenz, K., Wolf, M.: Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts, 9. vyd., Mnichov 2004, str. 829-830, 863-4, Flume, W.: Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts, 3. vydání, 2. svazek, Berlin et al., 1979, str. 749-750, W. Müller-Freienfels, Stellvertretungsregelungen in Einheit und Vielfalt, Frankfurt 1982, str. 5-13.

4 Srov. k tomu Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 852 a násl.

5 Flume W., str. 733, Larenz, str. 831.

6 Srov. k tomu zejména Müller-Freienfels, W.: Die Vertretung beim Rechtsgeschäft, Tübingen 1955, str. 21 a násl., týž Die Abstraktion der Vollmachtverteilung im 19. Jahrhundert, in: Stellvertretungsregelungen in Einheit und Vielfalt, Frankfurt 1982, str. 198 a násl., Zweigert, K., Kötz, H.: Einführung in die Rechtsvergleichung, 3. vyd., Tübingen 1996, str. 427 a násl.

7 Viz Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1660-1663, Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 837-838.

sí agent dát najevo zástupčí poměr. Projevením či zveřejněním tohoto vztahu se uspokojí zájmy příjemce projevu vůle agenta, který se tím dozvídá o tom, že právní následky takového projevu je třeba přičítat nikoliv agentu, nýbrž principálovi. V případě nejasnosti právní úpravy obvykle stanoví domněnku, že agent jedná vlastním jménem. Je proto důležité, aby příjemce projevu znal jméno zástupce. Ale i principál musí být jasně označen tak, aby bylo možno s jistotou zjistit, komu lze projev vůle uskutečněné zástupcem přičítat.⁸

2. PODSTATA A FUNKCE. VNĚJŠÍ A VNITŘNÍ VZTAH ZASTOUPENÍ (SEPARACE ZÁSTUPČÍHO OPRAVNĚNÍ A VNITŘNÍHO VZTAHU)

Zástupčí pověření (oprávnění) je oprávnění agenta vůči třetím osobám v právním styku adresovat právní úkony s právními účinky pro zastoupeného. Zástupčí oprávnění není omezeno obecnou povinností zástupce. Takovéto omezení zástupčí moci by ohrožovalo právní jistotu, neboť strana, které je právní úkon určen, zná sice obsah a rozsah zástupčího oprávnění, které obvykle může zjistit z plné moci, avšak není schopna posoudit, zda je v konkrétním případě právní úkon uskutečněný zástupcem ještě řádným uskutečňováním povinností zástupce a plněním jeho úkolu či nikoliv.⁹

Proto je třeba zástupčí oprávnění ve vztahu ke třetím osobám oddělovat od povinností agenta v jeho vnitřním poměru k principálovi. Proto je zástupčí oprávnění ve vnějším právním poměru, tj. ve vztahu ke třetím osobám, kterým jsou právní úkony zástupce určeny, separováno a je relativně nezávislé na vnitřním vztahu, tj. právním poměru agenta k principálovi, i když vnitřní vztah je pro výkon zástupčího oprávnění nepochybně určující.

Tato základní myšlenka je opomenuta v návrhu zákonného zastoupení o opatrovnictví (§ 429 an. NOZ). V ustanovení § 429-434 je totiž obsažena úprava vnitřního poměru mezi zákonným zástupcem a zastoupeným. Pokud bylo úmyslem tvůrce návrhu upravit práva a povinnosti zákonného zástupce, pak je zapotřebí, i když to není předmětem tohoto příspěvku, označit tento oddíl jako např. „postavení zákonného zástupce“ či „práva a povinnosti zákonného zástupce“.

3. PŘIČÍTÁNÍ

V zásadě platí, že veškeré jednání zástupce a jeho právní následky je třeba přičítat nikoliv agentu, nýbrž principálovi.

Principálovi však je třeba přičítat i jednání agenta, kterým nejsou právní úkony.¹⁰

Právní řády obvykle stanoví, že v rámci existujících obligačních vztahů založených smlouvami a jinými právními úkony je třeba jednání agenta v souladu s právem přičítat zastoupenému. Naproti tomu zaviněné protiprávní jednání mimo rámec smluvních obligačních vztahů se přičítá přímo zástupci a nikoliv zastoupenému.¹¹

Z reprezentační teorie plyne, že následky právního jednání agenta se sice přičítají zastoupenému, ohledně obsahu včetně znalostí a zkušeností předpokládaných pro právní úkon učiněný zástupcem je nicméně rozhodující osoba agenta, nikoliv principála.¹² Z toho plyne, že v pochybnostech je třeba vykládat právní jednání zástupce s přihlédnutím k jeho osobě a nikoliv osobě zastoupeného (to je např. podstatný rozdíl oproti případu posla, u něhož platí, že nejen následky jeho jednání, ale jednání samo je přičítáno principálovi). V případě omylu je rozhodný právní úkon právním úkonem zástupce a je třeba jej zkoumat na základě situace, ve kterém se zástupce ve vztahu ke třetí osobě nacházel. To platí i v případě dalších vad vůle právního úkonu, jako je např. tíseň, hrozba apod. I tyto okolnosti se vztahují nikoliv k principálovi, nýbrž k zástupci.

Rozhodující jsou znalosti, resp. povinnosti zástupce. V případě více zástupců postačí, jestliže je požadovaná úroveň dána alespoň u jednoho z nich. Nepochybnou výjimkou je otázka vlastnosti druhé strany, již jsou projevy vůle zástupce určeny, zejména spotřebitele. Zde je rozhodující nikoliv osoba zástupce, nýbrž zastoupeného.¹³

Výjimkou z této zásady naopak není rozpor se zásadou dobré víry, kdy druhá strana a zástupce vědomě jednají k tíži či v rozporu se zájmy zastoupeného.¹⁴

Výjimkou z reprezentační teorie je ovšem případ přihlížení k znalostem zastoupeného. To přichází v úvahu v případech, jestliže neznalý zplnomocněný zástupce jednal podle určitých pokynů zastoupeného. V takové situaci se zastoupený nemůže dovolat neznalosti zástupce. Totéž platí i v případě, že povinnost vědět je rovnocenná znalosti. Příkladem je případ kupní smlouvy o věci, jejíž nedostatky zastoupený zná, zmocní však druhého jeho jménem věc zcizit v přesvědčení, že v případě odpovědnosti za vady prodávajícího se bude moci dovolat neznalosti vad v osobě zástupce.

V případě vady vůle, kterou způsobila druhá strana, není rozhodné, zda uvedla v omyl zastoupeného, či zástupce. Zastoupený pak má všechny možnosti obrany.¹⁵

III. DRUHY ZASTOUPENÍ A OBDOBŇÉ SITUACE

1. KRITÉRIA ROZLIŠOVÁNÍ

Zastoupení se pojmově odlišuje od ostatních případů přičítání jednání třetího (např. jednání posla, viz níže) tím, že jde o právní jednání cizím jménem. To předpokládá učinění určitého projevu vůle jménem zastoupeného na základě zmocnění k takovému úkonu. Toto zmocnění může být založeno jiným právním jednáním, zákonem anebo v důsledku existence určité entity, zejména právnické osoby. Správce cizího majetku naproti tomu nejedná na základě zmocnění

⁸ Viz poněkud jinak Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 840-842.

⁹ K tomu srov. např. Flume, W., op. cit. v pozn. 7, 755 a násl., Kletečka, A., in: Koziol, H., Welsch, R.: Grundriss des bürgerlichen Rechts, svazek I, 13. vyd., Vídeň 2006, str. 220 a násl., Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1630-1634, Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1626-1627.

¹⁰ Kletečka, A., op. cit. v pozn. 13, str. 220.

¹¹ Kletečka, A., op. cit. v pozn. 13, str. 218, Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1627-1630, Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 845-847.

¹² Viz k tomu Larenz, K., Wolf, M., str. 900-911, Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 788 a násl., Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1665, Kletečka, A., op. cit. v pozn. 7, str. 205, 214.

¹³ Viz Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1636-1637.

¹⁴ Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 750 an., Müller-Freienfels, W., op. cit. v pozn. 10, str. 283, Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 752.

¹⁵ Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 869-900, Kletečka, A., op. cit. v pozn. 1, str. 209-211, Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1694 an.

k zastoupení, nýbrž jako držitel určitého úřadu či na základě rozhodnutí, např. soudního rozsudku.

Zastoupení lze rozlišovat podle mnohých kritérií.

Prvně jde o rozlišování na základě právního důvodu, tedy základu zastoupení. Rozlišujeme dále podle druhů právních odvětví, zejména na zastoupení v soukromém a veřejném právu.

Na základě jiného kritéria, totiž na základě rozsahu zástupčího oprávnění můžeme rozlišovat plné a částečné zastoupení s ohledem na právní úkon, který je základem plné moci. Částečné zastoupení obvykle vyžaduje speciální plnou moc, která specifikuje druhy úkonů, které je zástupce oprávněn činit, či vymezení působnosti jednotlivých zástupců, je-li každý oprávněn jednat sám (viz níže).

2. DRUHY SOUKROMOPRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ

Soukromé právo obvykle upravuje několik druhů zastoupení.

a) Smluvní zastoupení

Smluvní zastoupení je založeno právním úkonem, tedy zmocněním. Zmocnění je podle reprezentační doktríny samostatný jednostranný právní úkon, který je třeba odlišovat od právního vztahu založeného tímto zmocněním (viz shora).

b) Zákonné zastoupení

Osoby, které jsou nezpůsobilé k právním úkonům nebo jejich způsobilost je omezena anebo z jiných důvodů nemohou vykonávat svá práva, mají zákonného zástupce, jenž odvozuje svoje oprávnění ze zákona (např. rodiče ve vztahu k dětem), nebo právního aktu (rozhodnutí soudu apod.).

c) Zastoupení orgánem

Za právnickou osobu jedná jeho orgán. Toto zastoupení je velmi blízké zastoupení zákonnému. Tato převládající doktrína se odlišuje od jiného pojetí, které zřejmě je stále relevantní v českém právu, že totiž nejde o zastoupení, nýbrž o jednání samotné právnické osoby (např. § 13 odst. 1 ObchZ), a to vzdor ustanovení § 31 odst. 2 OZ.

d) Správce cizího majetku

Podle některých teorií lze za zástupce považovat např. správce konkurzní podstaty, správce dědictví nebo vykonavatele testamentu.

3. ODLIŠNOSTI VEŘEJNOPRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ

a) Zastoupení v případě procesních úkonů

Jednání za účastníka řízení procesním zástupcem je založeno smlouvou nebo zákonem či rozhodnutím soudu. Podobá se velmi soukromoprávnímu zastoupení, i když se vyznačuje některými odlišnostmi. Tak např. procesní plnou moc lze považovat za procesněprávní úkon. Pravidla zastoupení v procesu jsou obdobná ve všech řízeních (civilním, trestním i správním).

b) Zastoupení v oblasti veřejné správy

V oblasti výkonu správy lze jednat prostřednictvím zástupce.

Ilustrační foto

4. ČÁSTEČNÉ A SOUHRNNÉ ZASTOUPENÍ

a) Rozsah zastoupení (jednotlivé, souhrnné)

Rozsah zástupčího oprávnění má svůj základ v právním důvodu zastoupení. Rozsah smluvního zástupčího oprávnění je určován obsahem zmocnění. Na základě toho rozeznáváme tedy speciální plnou moc k uskutečnění jednotlivého úkonu, druhovou plnou moc k provedení celé množiny úkonů určitého druhu (skupiny) anebo plnou moc k vyřízení veškerých záležitostí (generální plná moc).

Rozsah zástupčího oprávnění zahrnuje také otázku, zda z několika zástupců může jediný zástupce účinně jednat za zastoupeného anebo zda musejí jednat všichni společně či jenom někteří z nich jednají jako souhrnný zástupce, který může založit právní následky pro zastoupeného. Souhrnné zastoupení existuje např. při zastupování dítěte oběma rodiči. Ve většině případů může několik souhrnných zástupců jednat pouze tak, že se na úkonu zastoupeného podílí všichni, i když nikoliv současně. Naproti tomu v případě pasivního jednání obvykle platí, že každý souhrnný zástupce je oprávněn k přijetí projevu vůle od třetí osoby s následky pro zastoupeného, aniž by se ostatní souhrnní zástupci na tomto přijetí podíleli.

Obvykle též platí, že souhrnní zástupci mohou zmocnit jednoho ze svého středu, aby uskutečňoval jak úkony pasivního, tak aktivního zastoupení.

5. OBDOBNÉ SITUACE

a) Nepřímé zastoupení

Tzv. nepřímé či zprostředkované, tiché či zakryté zastoupení spočívá v tom, že jedna osoba činí právní úkon vlastním jménem, ale v cizím zájmu a na cizí účet. Evidentně zde chybí znak jednání za druhého. Příkazce se právně nezúčastní právního úkonu, který je činěn mezi nepřímým zástupcem a třetí osobou.¹⁶ Nepřímý zástupce je stranou takového právního úkonu, i když jednání a jeho následky jsou určeny pro oprávněného z tohoto úkonu. Zákonodárce obvykle, protože nezná pojem nepřímého zastoupení, upravuje tento vztah smlouvou komisionářskou nebo smlouvou přepravní, které jsou typicky „nepřímým zastoupením“. Z právního úkonu, který nepřímý zástupce uzavírá, je právě on výlučně oprávněn a povinen.¹⁷

b) Posel

Podle teorie reprezentace odlišuje se zástupce od posla tím, že zástupce činí vlastní projevy vůle, zatímco posel pouze zprostředkovává projev vůle svého příkazce. Zatímco zástupce jedná v rámci zmocnění podle své vlastní vůle a určuje tak obsah právního úkonu, který za zastoupeného činí, převádí (zprostředkovává) posel již „hotový“ projev vůle ve vztahu k jeho adresátu.¹⁸

I když v teorii existuje spor ohledně rozlišovacích kritérií vedoucích k rozhranění obou těchto jevů (viz tzv. princip transparence, pro který je rozhodující projev vůle navenek, a opačný názor, pro který je rozhodující vnitřní vztah mezi rozhodnými osobami), je rozdíl mezi zástupcem a poslem naprosto zřetelný. Posel totiž nemusí být způsobilý k právním úkonům, neboť činí pouze tzv. faktické úkony. Jestliže by v případě na místě právem požadovaného zástupce jednal zastoupený prostřednictvím posla, je takový postup v rozporu s právem, a zřejmě bude znamenat neplatnost či neexistenci právního úkonu. V případě jakýchkoliv právních jednání, tj. jednání nad rámec faktického konání posla, odpovídá za ně výlučně příkazník posla.

c) Tiché zastoupení (Ströhmman)

Ströhmman je německý výraz vyjadřující nastrčenou osobu. Jde o určitý druh nepřímého zastoupení. Ströhmman je používán osobou, která zůstává v pozadí, protože nemůže vlastní

právní úkon z právních či jiných důvodů osobně uskutečnit.¹⁹ Na rozdíl od nepřímého zastoupení je Ströhmman specifický právě úmyslem zastřít či ponechat v tajnosti tichého příkazníka. Typickými formami či projevy „tichého zastoupení“ je např. založení obchodní společnosti prostřednictvím nastrčených společníků, nebo řízení podniku, které nemůže osoba stojící v pozadí samostatně provádět (např. protože k tomu nemá oprávnění) apod. Protože právní následky „Ströhmmanství“ jsou míněny vážně, neboť ekonomický účel takovýchto jednání nelze dosáhnout jinak, nejsou úkony Ströhmmana jednáním naoko. Tichý zástupce je z právních úkonů, které činí, přímo oprávněn a povinen, a to i tehdy, jestliže druhá strana věděla o „Ströhmmanství“. Obvykle se Ströhmman považuje za důvěrníka svého příkazníka, i když důvěrníka zvláštního druhu.²⁰

d) Věrná ruka

Věrná ruka se odlišuje nejen od zastoupení, ale i od tzv. nepřímého zastoupení (viz shora). Má sice základ a je formou určitého uskutečňování cizích zájmů, a to prostřednictvím věrné ruky vlastním jménem, avšak v zájmu pověřence. Věrná ruka tedy spočívá na stejných základech jako nepřímé zastoupení. Avšak od něho se odlišuje tím, že zatímco nepřímé zastoupení má zpravidla za cíl uskutečnění jednoho jediného úkonu a nepřímý zástupce je pouze krátkodobým přechodným nabyvatelem, věrná ruka spravuje pro pověřence typicky dlouhodobě jedno nebo více práv jako jejich nositel. Účelem fideikomisu je činit veškeré úkony potřebné pro správu vlastním jménem, avšak na účet pověřence. Věrná ruka má navíc nejen povinnost a právo uzavírat právní úkony, nýbrž taktéž oprávnění provádět i jiná jednání včetně správních aktů.²¹

Vztah věrné ruky může sloužit mnoha účelům. Věrná ruka může v zájmu pověřence nebo třetí osoby (např. věřitele pověřence) spravovat svěřenecké jmění, může realizovat svěřenou pohledávku pověřence a převést na něho její výtežek apod.

Svěřenecký majetek však může být přenechán věrné ruce také za účelem uspokojení své pohledávky z něho (zajišťovací věrná ruka). Tam patří např. zajištění převodem pohledávky nebo zajištění postoupení pohledávky.

O zastoupení se tedy nejedná tehdy, jestliže určitá osoba je pověřena tím, aby zprostředkovala uzavření určitých obchodů či právních úkonů. Jde o obchodní zastoupení.

6. VYLOUČENÍ ZASTOUPENÍ

Jak již shora řečeno, zastoupení je přípustné u všech právních a obchodních jednání. To plyne mimo jiné nepřímo z taxativního vyloučení zastoupení zákonem. Týká se zejména specifických oblastí rodinného a dědického práva. Jde o uzavírání manželství (jež lze uskutečnit v zastoupení ve výjimečných a formálně přesně upravených případech) a uznání otcovství, přidělení k adopci, zrušení adopce, zřízení závěti, jednání prokuristy apod.²²

Zastoupení však může být vyloučeno též právním úkonem uzavřeným s budoucím smluvním partnerem. Zastoupení může být omezeno pouze na určitou osobu. Zastoupení

16 Viz k tomu Švestka, in: Komentář k § 22 občanského zákoníku, op. cit. v pozn. 2, str. 185; Hartkamp, A.: *Indirect Representation According to the Principles of European Contract Law, Unidroit Agency Convention and the Dutch Civil Code*, Festschrift für U. Drobnig, Tübingen 1998, str. 45 an.

17 Viz též Švestka, Komentář k § 22 občanského zákoníku, in: op. cit. v pozn. 2, str. 185.

18 Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 866-868.

19 Kletečka, A., op. cit. v pozn. 13, str. 216.

20 Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 886 an.

21 Bydlínský, P., in: Koziol, Bydlínský, Bollenberger: *Kurzkommentar zum ABGB*, 2. vydání, Vídeň 2007, str. 1062-1137.

22 Schramm, S.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1792.

může být vyloučeno či omezeno i ve všeobecných podmínkách (obchodních, bankovních apod.).

Ve výjimečných případech vylučuje zastoupení samotná povaha právního úkonu.

V případě rozporu s těmito omezujícími či zakazujícími ustanoveními je právní úkon provedený zástupcem v těchto případech absolutně neplatný.

IV. OBSAH A SOUČÁSTI ZASTOUPENÍ, JEHO MEZE

1. JEDNÁNÍ ZÁSTUPCE

a) Obsah úkonů zástupce

Právní úpravy obvykle považují za zastoupení případy právních úkonů. Obsah jednání zástupce tvoří projevy vůle, které jsou buď činěny, anebo přijímány. Je však nepochybné, zda se zastoupení může týkat i jednání, které se blíží právním úkonům. Např. upomínky, výzvy k souhlasu, stanovení lhůt apod.

Naproti tomu u reálných úkonů nelze počítat se zastoupením. Nabytí či vzdání se držby, zpracování, přivlastnění si nebo nález nejsou právními úkony ani jednáními, která se jim blíží. Právní následky reálných aktů se mohou týkat pouze samotného jednajícího. V případě protiprávních či nedovolených jednání není zástupčí oprávnění důvodem k přičítání určitého jednání a jeho následků principálovi.²³

b) Jednání bez zástupčího oprávnění (pověření)

O jednání bez zástupčího oprávnění jde tehdy, jestliže zástupce buď nemá vůbec žádné zástupčí oprávnění, anebo takové oprávnění překročil. Zástupce bez zástupčího oprávnění je označován jako falsus procurator.²⁴

Právní úkon uskutečněný ve jménu zastoupeného bez zástupčího oprávnění je pro zastoupeného v zásadě neúčinný. Z takového úkonu mu nevznikají ani práva, ani povinnosti. Jestliže však druhá strana počítá s následky takového jednání, umožňují zákonné úpravy za určitých předpokladů, aby zastoupený dodatečně schválil původně neúčinný či neplatný právní úkon a umožňuje tedy působení právních následků vůči jeho osobě. Původně neúčinný či neplatný právní úkon se stává dodatečně platným či účinným.²⁵

Zastoupený se může schválením stát smluvní stranou a tedy např. učinit smlouvu vůči sobě účinnou. Schválením vzniká smlouva se všemi právy a povinnostmi pro osobu zastoupeného. Schválení může provést i zástupce s řádným zástupčím oprávněním. Účinným se schválení stává dojitím druhé straně, je však obvykle zproštěno od jakýchkoliv formálních požadavků. Schválení má zpětnou účinnost.

Zástupce, který jednal bez zástupčího zmocnění, odpovídá za škodu, která následkem toho zastoupenému vznikla.²⁶

c) Zneužití zástupčího oprávnění (pověření)

Jestliže zástupce překročí svůj mandát, avšak jedná v rámci plné moci, je v zásadě jeho jednání platné a účinné. To je důsledek abstraktní teorie a teorie reprezentanční, tedy separace mandátu a plné moci.²⁷

Jednání v rozporu s mandátem je však vždy neplatné, jestliže zástupce a třetí strana úmyslně společně jednají za účelem poškození zastoupeného (koluze). I když abstraktnost

plné moci slouží ochraně právního styku a důvěry, při jejím porušení je relevantní, zda třetí je ještě hoden ochrany. O neúčinnost právního úkonu uskutečněného zástupcem v rámci plné moci se jedná i tehdy, jestliže zástupci sice nebyla protiprávnost jeho jednání zřejmá, byla však známá třetímu. Jinak řečeno, o zneužití jde tehdy, jestliže zástupce překročil hranice dané vnitřním vztahem k zastoupenému a třetí osoba o tom věděla. Zneužití zástupčího oprávnění tedy znamená nerespektování existující závaznosti vnitřního poměru mezi zástupcem a zastoupeným. Zastoupený nese v zásadě riziko protiprávního jednání zástupce. Problematika zneužití zástupčího oprávnění není obvykle v právních rádech upravena. Řešení nabízí pouze obecné soukromoprávní principy, jako např. institut dobré víry. Proto řešení nejsou jednotná a velmi často i protichůdná.²⁸

Nesporný však je případ tzv. koluze (viz shora). V takovém případě je právní úkon uskutečněný v neprospěch zastoupeného neplatný. Rozpor s dobrými mravy koluzních úmluv mezi zástupcem a druhou stranou obvykle znamená i neplatnost hlavního právního úkonu mezi smluvními stranami.²⁹

Zneužití zástupčího oprávnění představuje případ nepřipustného protiprávního výkonu práva.

Obvykle se za zneužití zástupčího oprávnění považuje jen ten případ, ve kterém zástupce jedná vědomě k tíži (ke škodě) zastoupeného a v rozporu s právem. O jednání ke škodě, resp. k tíži zastoupeného jde mnohdy již tehdy, jestliže zástupce nedělá zastoupenému skutečnosti, jejichž znalost by zastoupeného odradila od uskutečnění takového úkonu. Je nepodstatné, zda zástupce nerespektuje pokyny uvnitř vnitřního poměru vědomě či pouze nedopatřením. Pro ochranu třetího je relevantní, zda zneužití bylo pro třetí stranu zřejmé či rozpoznatelné.³⁰

V. PRÁVNÍ NÁSLEDKY ZASTOUPENÍ

1. PRÁVNÍ NÁSLEDKY PRO ZASTOUPENÉHO

Za předpokladu, že zástupce jedná jménem zastoupeného a v rámci zástupčího oprávnění, nastávají právní následky právních úkonů uskutečněných zástupcem nikoliv pro zástupce, nýbrž pro zastoupeného. Zástupcem uskutečněný právní úkon je úkon zastoupeného se všemi z toho plynoucími právy a povinnostmi. Zastoupený se stává stranou tohoto úkonu, tedy především smluvní stranou. Jednostranný právní úkon je právním úkonem učiněným zastoupeným. Projev vůle přijatý zástupcem platí, jako kdyby došel zastoupenému.

Právní následky jednání, která učinil za zastoupeného zá-

23 Viz v českém právu např. § 9 a 52 ZR, § 476a OZ.

24 Törner, H., in Bürgerliches Gesetzbuch, Nomos Kommentar, 4. vydání, 2005, str. 123-142.

25 Schmidt, K.: Falsus-Procurator-Haftung und Scheinsvollmacht, FS Gernhuber, Tübingen 1993, str. 435 a násl.

26 Beuthien, V.: Zur Theorie der Stellvertretung im bürgerlichen Recht, FS Medicus, Köln et al., 1999, str. 1 a násl.

27 Srov. např. Schramm, op. cit. v pozn. 7, str. 1754-5.

28 K tomu viz Pawlowski, H.-M.: Die gewillkürkte Stellvertretung, JZ 1996, str. 125 a násl.

29 Heckelmann, D.: Mitverschulden des Vertretenen beim Missbrauch der Vertretungsmacht, JZ 1970, str. 62 a násl.

30 Srov. k tomu Larenz, K.: Wolf M., op. cit. v pozn. 7, str. 912.

stupce s cílem rušit, zpochybňovat či napadat právní úkony, jsou právní úkony zastoupeného, a to i tehdy, jestliže se zástupce mýlil nebo byl podveden. Jak již řečeno (ad II. 2.), pro otázky vad vůle je rozhodující osoba zástupce. Je však na příjemci těchto úkonů, aby rozhodl, zda je ponechá v platnosti anebo je napadne. I v těchto případech má právo posouzení těchto úkonů nikoliv zástupce, ale zastoupený. Totéž platí o případech odstoupení či odvolání.³¹

2. PRÁVNÍ NÁSLEDKY PRO ZÁSTUPCE

Zástupce se u přímého zastupení nestává nikdy stranou právního úkonu, smluvní stranou. Zástupce není oprávněn z právního úkonu, který učinil za zastoupeného, ani mu nevznikají žádné povinnosti v důsledku toho. Zástupce neodpovídá ani za nesplnění povinností zastoupeného, které vznikly z jednání zástupce za a jménem zastoupeného.

3. ODPOVĚDNOST ZASTOUPENÉHO A ZÁSTUPCE Z CULPA IN CONTRAHENDO

Obligační vztah, který byl založen jednáním zástupce, se, jak již plyne z předchozího, týká v zásadě pouze zastoupeného. Zástupce však jednal jakožto vyjednávač za zastoupeného nejen při uzavírání smlouvy, ale obvykle od počátku vyjednávání. Zastoupený tedy odpovídá nejen za vlastní porušení svých povinností, nýbrž v zásadě i za obdobné jednání svého zástupce. Samostatná odpovědnost zástupce přichází v úvahu vedle odpovědnosti zastoupeného tehdy, jestliže zástupce měl či mohl mít na uzavření smlouvy či uskutečnění právního úkonu vlastní hospodářský zájem nebo využil mimořádným způsobem důvěry druhé strany.³²

4. KONKURENCE JEDNÁNÍ ZÁSTUPCE A ZASTOUPENÉHO

Zástupčí oprávnění se týká zástupce a nikoliv zastoupeného. Zastoupený si vzdor zástupčímu poměru ponechává oprávnění k vlastnímu jednání. Zmocnění tedy nezbavuje zastoupeného oprávnění ve své věci dále jednat, jinými slovy, plná moc nemá „výtěšňující“ účinky.

Z toho plyne, že mohou vznikat kolizní situace, pro které a jejich řešení platí následující zásady:

a) V případě jednání, která nemají bezprostřední následky pro třetí strany (tzv. dispoziční úkony) platí zásada priority. Bylo-li disponováno určitým právem, později učiněný úkon má právní účinky jen potud, pokud nebylo toto právo dřívějším úkonem vyčerpáno.

b) V případě jednání, která se týkají třetích osob, jsou úkony zástupce i zastoupeného v zásadě účinné a druhá strana je oprávněna tvrdit, že nemůže splnit oba závazky. V případě

uzavření smlouvy se stejným smluvním partnerem při rozdílných podmínkách platí, že obě smlouvy jsou platné, jestliže druhá strana nevěděla o uzavření první smlouvy a nemohla vědět, že se jedná o změnu původní smlouvy. Jestliže však jde o posléze uvedený případ, lze druhou smlouvu napadnout. Věděla-li druhá strana o uzavření předchozí smlouvy, je platná pouze smlouva dřívější.³³

VI. PLNÁ MOC

1. POJEM

Plná moc je základem zástupčího oprávnění a jeho průkazem. Udílí zástupci oprávnění uskutečňovat právní úkony s následky pro zastoupeného.

2. PLNÁ MOC VE VZTAHU K TŘETÍM OSOBÁM

Plná moc se vztahuje na jednání zástupce vůči třetím osobám. Z plné moci plyne, co je zástupce (zmocněnec) oprávněn učinit ve vztahu k třetím osobám s účinky pro zastoupeného. Od tohoto pojmu je třeba odlišovat otázku, co je zástupce ve vnitřním poměru k zastoupenému oprávněn podniknout (co smí podniknout). To vyplývá z obligačního vztahu mezi zástupcem a zastoupeným (mandát). Udělení plné moci vyžaduje zvláštního aktu zmocnění, který je třeba odlišovat od založení vnitřního poměru mezi zástupcem a zastoupeným. Vnitřní vztah mezi zástupcem a zastoupeným je založen jakožto smluvní poměr na základě smlouvy, plná moc je založena jednostranným právním úkonem. Plná moc je abstraktní právní úkon. Z abstraktního principu (principu abstrakce) pro plnou moc plyne, že její účinnost stejně jako zástupčí oprávnění vůbec je nezávislá na existenci vnitřního vztahu mezi zástupcem a zastoupeným.³⁴

Vzdor uvedenému principu abstrakce, který znamená separaci plné moci a vnitřního vztahu, existují mezi těmito dvěma oblastmi určitá spojení. Obligační vztah je relevantní jakožto vnitřní poměr, účel, k němuž má plná moc sloužit, a závazek pro zástupce, používat ji v určitém smyslu. Jestliže zastoupení slouží k uskutečňování úkolů plynoucích z vnitřního poměru mezi zástupcem a zastoupeným, řídí se též zánik plné moci vnitřním poměrem, který je jejím základem.³⁵

3. ROZSAH PLNÉ MOCI

Rozsah plné moci je plně výronem autonomie vůle stran. Zde jsou dány meze pouze kogentními předpisy. Pro rozsah je rozhodující prohlášení zastoupeného, který udílí plnou moc. Pro rozsah plné moci není v důsledku v její abstraktnosti přímo rozhodující vnitřní poměr a jeho účel.

Jak již jinde zmíněno (viz V. 4), udělení plné moci neznamená ztrátu způsobilosti zastoupeného i v rámci jejího rozsahu jednat. Vytěšňující plná moc je zřejmě nepřipustná a neúčinná.

4. UDĚLENÍ PLNÉ MOCI

Plná moc je udělena prostřednictvím jednostranného právního úkonu, který musí být přijat zástupcem. Jedná se o prů-

31 Fassbender, Chr., Neuhaus, H.: Zum aktuellen Stand der Diskussion in der Frage der Wissenszurechnung, WM 2002, str. 1253 a násl.

32 Welser, R.: Die drei Fragen des Stellvertretungsrechts, JBl 1972, str. 337 a násl.

33 Heckelmann, D., op. cit. v pozn. 47 a 68.

34 Festner, S.: Interessenkonflikte im deutschen und englischen Vertretungsrecht, Tübingen, 2006.

35 Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 832.

kaz zmocnění, tedy průkaz zástupčího oprávnění. Udělení plné moci smlouvou však není neplatné.

5. VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ UDĚLENÍ PLNÉ MOCI

Plná moc jako jednostranný právní úkon musí dojít jednak zmocněnci (zástupci), a dále pak třetí osobě, vůči níž má zástupce jednat. V prvním případě jde o interní, v druhém o externí udělení plné moci.³⁶

6. FORMA PLNÉ MOCI

Plná moc je zpravidla udělena písemně, forma však není předepsána, a tudíž může být udělena i ústně nebo dokonce konkludentně. Ve výjimečných případech předepisují právní řády písemnou formu, zpravidla tehdy, slouží-li plná moc k uskutečnění úkonu, který písemnost vyžaduje.³⁷

7. SEPARACE UDĚLENÍ PLNÉ MOCI A ZÁKLADU ZASTOUPENÍ

Zásadní separace (viz ad II. 2. a VI. 2. shora) mezi plnou mocí, resp. jejím udělením a základem zástupčího poměru smlouvou o zastoupení neznámá, že mezi oběma oblastmi neexistují žádné souvislosti. Existence plné moci je nepochybně požadavkem efektivity zástupčího úkonu pro zastoupeného.

8. VADY VŮLE PŘI UDĚLENÍ PLNÉ MOCI

Dopustil-li se zastoupený při udělení plné moci omylu, má právo na právní ochranu. To platí zejména, jestliže plná moc ještě nebyla použita. V případech, kdy již byla použita plná moc udělená v omylu, je otázkou, zda jeho napadení má následky ex tunc. Lze se k tomuto stanovisku v zásadě přiklonit.³⁸

9. DRUHY PLNÉ MOCI

a) Podplná moc (substituční plná moc)

Právní řády zpravidla připouštějí možnost několikastupňového zastoupení. To je možné tehdy, jestliže to je zástupci dovoleno. Podplná moc může mít stejný rozsah, ale zpravidla je omezenější než základní plná moc. I pro podplnou moc platí zásada transparentnosti, která zde znamená průkaz o tom, že podzástupce jedná jménem zastoupeného, a nikoliv hlavního zástupce.³⁹

b) Generální plná moc a plná moc speciální, jednotlivá plná moc a souhrnná plná moc

Jak již o tom bylo pojednáno v souvislosti se zastoupením [III. 4. a)] generální plná moc je průkazem k jednání zástupce ve všech dotčených záležitostech. Speciální (omezená) plná moc se naopak týká jediné záležitosti. Mezi omezenou a generální plnou mocí existuje celá řada jiných plných mocí s rozdílným rozsahem plné moci (viz ad 3 shora).

Jednotlivá plná moc znamená, že za zastoupeného či zastoupené jedná jediný zástupce. Plná moc může však být udělena více osobám (souhrnná plná moc). Zpravidla mohou tyto osoby jednat pouze společně.

10. ODVOLATELNÁ A NEODVOLATELNÁ PLNÁ MOC

V zásadě lze udělit plnou moc neodvolatelně. Neodvolatelnost však musí mít základ v právním poměru, který je jejím základem. Neodvolatelná plná moc může být odvolána v případě hrubých porušení povinností zástupce.⁴⁰

11. ZÁNÍK PLNÉ MOCI

Smluvní zastoupení zaniká především zánikem pověření, tedy zmocněním obsaženého v plné moci. Ve zkratce tedy lze říci, že zánikem plné moci zaniká i zastoupení. I když pozitivněprávní úpravy uvádějí, a to dokonce taxativním způsobem důvody zániku plné moci, činí tak obvykle způsobem, který nevyčerpává všechny možnosti, jež plynou z autonomie vůle stran. Tak tomu je i v případě platného občanského zákoníku a jeho návrhu. Proto je třeba se jednotlivými možnostmi ukončení plné moci ve stručnosti zabývat blíže.

a) Uplynutí doby

Stranám nelze zakázat, aby existenci plné moci časově omezily. Uplynutím doby, na kterou byla plná moc udělena, zaniká zmocnění.

b) Dosažení účelu

Jestliže byla plná moc formulována tak, že jednání zástupce bylo směřováno pro dosažení určitého cíle, pak se jedná o omezení existence plné moci dosažením předvídaného účelu.

c) Splnění rozvazovací podmínky

Obdobně jako v případě jiných právních úkonů lze existenci plné moci vázat na splnění rozvazovací podmínky.

d) Výpovědi zastoupeného

V teorii není nesporné,⁴¹ zda zástupce může kdykoliv ukončit existenci svého zmocnění, a tedy plné moci jejím vypovězením. Za výpověď lze považovat i jiné výpovědi se bližící projevy vůle, jakým je např. vzdání se plné moci.

e) Odvolání zmocnitelem

Nesporné je, že zmocnitel může kdykoliv plnou moc odvolat.

f) Zánikem právního poměru, kterým je založen.

Okamžikem zániku zmocnění, resp. mandátu, tedy základu plné moci zaniká i plná moc.

g) Uskutečněním právního úkonu, na který je omezena.

Obdobně jako omezení na určitý časový úsek může být i plná moc omezena takřikajíc věcně, tj. na provedení určitého právního úkonu.

36 Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 793.

37 Viz např. § 31 odst. 4 OZ.

38 Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1722.

39 Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 884.

40 Flume, W., op. cit. v pozn. 7, str. 762.

41 Srov. Schramm, K.-H., op. cit. v pozn. 7, str. 1720.

Viz např. Larenz, K., Wolf, M., op. cit. v pozn. 7, str. 886.

h) Smrtí a vznikem nezpůsobilosti k právním úkonům.

Smrt zástupce a vznik jeho nezpůsobilosti k právním úkonům taktéž znamenají okamžité skončení plné moci.

Z abstraktní teorie a teorie reprezentace plyne, že jednostranné právní úkony, které znamenají zánik plné moci, musí být notifikovány i třetím osobám. Obdobně to platí i pro jiné skutečnosti způsobující zánik plné moci. Na ochranu zastoupeného, resp. třetích osob stanoví právo obvykle určité výjimky z okamžiků zániku plné moci. V těchto výjimečných případech má jednání zástupce po určitou dobu právní účinky, i když zástupčí poměr zanikl. Zástupce má v takovýchto případech jenom omezenou možnost jednání a jsou mu uloženy zvláštní povinnosti nad rámec smluvního zmocnění. Úkony takto činěné podléhají i zvláštnímu režimu z hlediska právní ochrany zastoupeného i třetí osoby.

12. ZDÁNĹIVÁ PLNÁ MOC

Například v ustanovení § 1027 a násl. ABGB jsou upraveny zvláštní případy vzniku zástupčího oprávnění, které jsou nazvány mlčenlivá (tacitní) zmocnění. Zmocnění spočívá v určitém jednání, aniž by se v konkrétním případě muselo zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady takového stavu. Jde o mlčky učiněný projev vůle. S existencí vůle můžeme souhlasit jenom tehdy, jestliže neexistuje pochybnost, že subjekt, kterému budou přičítány následky, mohl v okamžiku prohlášení svoji vůli projevit. Dále je rozhodující dobrá víra třetí strany. V souladu s tím lze podle § 863 ABGB např. akceptovat mlčenlivé udělení plné moci jenom tehdy, jestliže třetí osoba může z jednání zastoupeného dovodit, že chtěl vyjádřit, že tím udílí plnou moc.⁴²

Je třeba chránit důvěru ve vnější stav. Ochrana důvěry předpokládá okolnosti, které jsou způsobilé vzbudit ve třetí osobě odůvodněnou víru, že zástupce je oprávněn k uzavření, resp. realizaci určitého úkonu.⁴³ Třetímu musí být jednání zastoupeného známo a takovéto jednání musí být základem pro uzavření smlouvy. Jestliže by třetí musel rozpoznat nedostatek, či neexistenci plné moci anebo měl-li dokonce o tom znalost, pak není prostor pro důvěru hodnou ochrany, neboť chybí předpoklady zdánlivé plné moci.⁴⁴

VII. HODNOCENÍ NÁVRHU, ŘEŠENÍ**1. KONCEPČNÍ OTÁZKY**

Z důvodové zprávy není zcela zřejmá koncepce zastoupení. Jasné nejsou ani důvody odchylek od platné úpravy, kte-

ré nejsou nijak podstatné. Neznámé jsou důvody inspirační zdroje návrhu.⁴⁵

Návrh v hlavě III nazvané „Zastoupení“ upravuje dva druhy zastoupení, a to smluvní a zákonné (viz díl 2 a díl 3) a navíc v dílu 1 obsahuje všeobecná ustanovení. Všeobecná ustanovení však jsou obsažena i v dílu 2, který kromě nich obsahuje ještě speciální ustanovení o prokuře (viz oddíl 1 § 414-421 a oddíl 2 § 422-428). Taková struktura má celou řadu nevýhod a trpí určitou nesrozumitelností, což je důsledek složitosti problematiky smluvního zastoupení (viz I.). Jak o tom bude ještě dále řeč, v dílu 1 hlavy III, tedy ve všeobecných ustanoveních jsou pravidla, která evidentně lze aplikovat pouze na vlastní smluvní zastoupení (dosud v platné úpravě nazývané na základě plné moci). Přitom vlastní smluvní zastoupení není výslovně upraveno.

Hlava III o zastoupení by tedy měla mít krátké obecné ustanovení o druzích zastoupení, jejich charakteristiku a vymezení základu, resp. vzniku zastoupení. Vlastní úprava zastoupení by měla být tedy obsažena v jediném oddílu, přičemž úprava prokury, resp. zákonného zastoupení by mohly na tuto úpravu odkazovat s tím, že ji lze analogicky použít. Vlastní úprava smluvního zastoupení by měla obsahovat podmínky jeho vzniku a formální náležitosti, úpravu tzv. falešného zástupce (prokurátora), otázky, kdy zástupce jedná vlastním jménem, úpravu jednání bez zmocnění, včetně překročení zmocnění, úpravu střetu zájmů zástupce a zastoupeného, případy substituce a více zástupců, jakož i úpravu skončení zastoupení, resp. plné moci.

2. FALEŠNÝ ZÁSTUPCE

Za falešného zástupce považuje návrh případ, kdy „neplyne-li z právního jednání, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná vlastním jménem“ (§ 410 odst. 1 NOZ). Takovéto vymezení je příliš úzké. Existence falešného zástupce může plynout nejen z jeho samotného právního jednání, ale i z dalších okolností, které jsou jenom s jeho jednáním spojeny. Proto se doporučuje první část souvětí („neplyne-li z právního jednání“) nahradit větou „je-li zřejmé“.

„Faktické jednání“ falešného zástupce může totiž daleko snáze vést k závěru, že nejde o případ, kdy jedná za někoho jiného, než jeho vlastní právní jednání.

3. NEZPŮSOBILOST ZÁSTUPCE

Důležitým ustanovením je § 411 NOZ,⁴⁶ jež zavádí relativně novou kategorii: způsobilost zástupce. Podle tohoto ustanovení pak způsobilost být zástupcem nemá ten, kdo není způsobilý právně jednat v příslušné záležitosti, a ten, jehož zájem odporuje zájmům zastoupeného (§ 14 odst. 1 NOZ).

Úprava prvního případu nezpůsobilosti je věru ojedinělá. Na tuto situaci lze totiž aplikovat obecná ustanovení o způsobilosti, resp. o neplatnosti právních úkonů. O to víc překvapuje ustanovení § 411 odst. 2 NOZ. Ačkoliv z obecných ustanovení o právních úkonech obecně a zejména s konkrétní navrhovanou právní úpravou (§ 527 NOZ) vyplynulo, že úkony osoby právně nezpůsobilé jsou absolutně neplatné, stanoví § 411 odst. 2 evidentně výjimku z tohoto základního pravidla.

42 Craushaar, G. v.: Die Bedeutung der Rechtsgeschäftslehre für die Problematik der Scheinvollmacht, ACP 1974, str. 3 a násl.

43 Welser, R.: Vertretung ohne Vollmacht, Vídeň 1970.

44 Viz Schmidt, K., op. cit. v pozn. 43, str. 442, Salač, J.: Uzavírání smlouvy zástupcem se sebou samým, Právní rozhledy 1999, str. 385 a násl.

45 Rozhodné je znění NOZ uveřejněné v roce 2009 ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2009.

46 Viz § 411 odst. 1 NOZ: Způsobilost být zástupcem nemá, kdo sám není způsobilý právně jednat v příslušné záležitosti, ani ten, jehož zájem odporuje zájmům zastoupeného. odst. 2: Jednala-li jako zástupce osoba k tomu nezpůsobilá, nelze se toho dovolat vůči straně, která o této skutečnosti nevěděla, ani vědět nemohla.

I když tento základní význam je snad způsobilým výkladem § 411 odst. 1, jeho konstrukce zaráží. Protože v obecné části NOZ neobsahuje úpravu relativně neplatných právních úkonů, pak dovolání se jako možný prostředek k relativní neplatnosti nemá v daném případě místo.

4. NEZPŮSOBILOST ZÁSTUPCE A STŘET ZÁJMŮ

Ještě komplikovanější je situace nezpůsobilosti z důvodu střetu zájmů zástupce a zastoupeného. O nedostatečnosti tohoto institutu platí, co bylo řečeno shora o nezpůsobilosti být zástupcem z obecné nezpůsobilosti.

Významnější je však okolnost, že pro tuto relativně velmi komplexní kategorii (konflikt zájmů) nemá návrh podrobnější úpravu ustanovení. Nedefinuje konflikt zájmů, nepřipouští možnost schválení, především subjektivní měřítko na straně třetí osoby je příliš přísné. Navrhovaná úprava tedy navíc neodpovídá vývoji a určitým modelovým řešením.

Případ konfliktu zájmů by bylo možné popsat jako jednání zástupce ve prospěch třetí strany či zainteresovanost zástupce v příslušném právním jednání.

Kvůli ochraně třetí osoby by bylo třeba vyloučit jakékoliv námítky ze strany zástupce tehdy, jestliže se jakkoliv účastnil či věděl o jednání zmocněnce. Právo vyloučit následky jednání zástupce by mohl zastoupený tehdy, jestliže třetí strana věděla či mohla vědět o existenci konfliktu.

5. SUBSTITUT ZÁSTUPCE

Otázka substituta zástupce je dalším stěžejním problémem. Podmínky určení substituta v § 412 odst. 1⁴⁷ jsou velmi přísné, neboť jejich rámec je úzký. Ve smyslu zkušeností a na základě určitých modelových řešení je třeba připustit volbu určení substituta nejen v případech dohody se zastoupeným či existence nutné potřeby. Určení substituta by bylo možné připustit v těch případech, kdy není nutné, aby je prováděl přímo zástupce osobně. Jinak řečeno, je třeba vyjít z opačného principu, než který je základem ustanovení § 412 odst. 1 NOZ.

6. PLURALITA ZÁSTUPCŮ

Otázka plurality zástupců je běžným jevem. Otázkou však je, jak upravit způsob jednání vůči třetí osobě. Způsob úpravy obsažený v § 412 odst. 2 a § 414 odst. 1,⁴⁸ tj. nutnost společného jednání, odporuje vývojovým tendencím a zejména účelu plurality zástupců. Ti fungují zejména tehdy, jestliže je třeba vykonat celou řadu speciálních úkonů, vyžadujících různou specializaci. Už z tohoto důvodu je nerozumné, aby jednali společně. Obecně však individuální možnost jednání odpovídá právě tomuto institutu pluralitě zástupců. Naopak nutnost společného jednání tento účel popírá.

7. EXCES ZÁSTUPCE

Exces zástupce je složitou problematikou, která není upravena uspokojivým způsobem. § 413⁴⁹ vychází z principu přiči-

tání jednání zástupce této osobě, ledaže zastoupený bez zbytečného odkladu takovéto jednání schválí.

§ 418 vychází z opačného principu. Exces zmocněnce zavazuje zastoupeného, ledaže svůj nesouhlas s tímto jednáním oznámí zmocnitel třetí osobě bez zbytečného odkladu poté, co se o právním jednání dozvěděl.

Tomuto ustanovení lze rozumět tak, že pro vlastní smluvní zastoupení platí § 418⁵⁰ a pro prokuru a zákonné zastoupení pak § 413. Pokud je výklad správný, lze v zásadě s navrhovaným řešením souhlasit. Rozlišují se totiž možnosti pravého smluvního zastoupení na straně jedné, a prokury a zákonného zastoupení na straně druhé. Výklad však ztěžuje několik okolností. Jednak § 418 navozuje možnost uplatnění i v obecném smluvním zastoupení § 413, neboť používá slovo „zástupce“ i v případech, že se jedná o zmocněnce. V § 413 odst. 1 pak chybí ustanovení o časovém úda-ji, od kterého se předpokládá schválení excesu bez zbytečného odkladu.

8. NEODVOLATELNÁ PLNÁ MOC

Měla by být připuštěna neodvolatelná plná moc, pokud to není v rozporu s dobrými mravy, jak to odpovídá potřebám praxe a vývojovým tendencím. V tomto smyslu by mělo být upraveno ustanovení § 415.⁵¹

Příspěvek je přepracovanou verzí studie uveřejněné ve Sborníku statí z diskuzních fór o rekodifikaci občanského práva (eds. J. Švestka, J. Dvořák, L. Tichý), Praha 2008, 63 an.

✿ Autor je vedoucím Centra právní komparatistiky PF UK, členem Studijní skupiny pro Evropský občanský zákoník a Evropské skupiny pro deliktivní právo.

47 § 412 odst. 1: Zástupce jedná osobně. Dalšího zástupce může pověřit, je-li to se zastoupeným ujednáno, nebo vyžaduje-li to nutná potřeba, odpovídá však za řádný výběr jeho osoby.

48 § 412 odst. 2: Má-li zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, vyžaduje se, aby jednali společně, není-li ujednáno nebo zákonem stanoveno něco jiného. § 412 odst. 1: Věta druhá: Zmocní-li zmocnitel společně více zmocněnců a neurčí-li nic jiného, vyžaduje se, aby všichni zmocněnci jednali společně; vůči třetí osobě se toho lze dovolat, jen muselo-li jí to být známo.

49 § 413 odst. 1: Překročili zástupce zástupčí oprávnění, zavazuje právní jednání zastoupeného právní oprávnění, pokud překročení schválil bez zbytečného odkladu. To platí i v případech, kdy za jiného jedná osoba, která k tomu není oprávněna. Odst. 2: Není-li právní jednání bez zbytečného odkladu schváleno, je osoba, která právně jednala za jiného, zavázána sama. Osoba, se kterou bylo jednáno a která byla v dobré víře, může na zástupci požadovat, aby plnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu.

50 § 418: Překročil-li zmocněnc zástupčí oprávnění a nesouhlasil-li s tím zmocnitel, oznámí to osobě, se kterou zmocněnc právně jednal, bez zbytečného odkladu poté, co se o právním jednání dozvěděl. Neučinil-li to, platí, že překročení schválil; to neplatí, pokud osoba, s níž zástupce právně jednal, měla a mohla z okolností bez pochyby poznat, že zmocněnc zástupčí oprávnění překračuje.

51 § 415: Zmocnitel se nemůže vzdát práva odvolat zmocnění, ujednají-li si však strany pro jeho odvolání určité důvody, nelze zmocnění odvolat z jiného důvodu. To neplatí, má-li zmocnitel pro odvolání zmocnění zvlášť závažný důvod.

Smluvní zastoupení v novém občanském zákoníku

Mgr. FRANTIŠEK KORBEL, Ph.D.

I. ÚVOD

Príspevek na téma smluvního zastoupení jsem si zvolil záměrně jako bývalý advokát, neboť jde o problematiku pro advokáty neustále aktuální, představující nejdůležitější prvek jejich profesionální činnosti. Vzhledem k tomu, že text prof. JUDr. Luboše Tichého na téma „Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku“ obsahuje prakticky vyčerpávající teoretickou stať popisující jednotlivé instituty a problémy smluvního zastoupení, zaměřím se spíše na srovnání současné a navrhované právní úpravy a představení nejdůležitějších změn. V závěru uvedu, jakým způsobem se rekodifikační komise vypořádala s konkrétními připomínkami prof. Tichého a jak je případně zapracovala do návrhu nového občanského zákoníku (dále jen „NOZ“).¹

II. ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ ZASTOUPENÍ

1. ZÁKLADNÍ RÁMEC ZMĚN

Obecná právní úprava zastoupení při právním jednání **fyzických osob** není v návrhu NOZ zrovna pasáží, k níž by se upírala největší pozornost z hlediska provedených změn oproti stávající právní úpravě. To neznamená, že by k dílčím změnám právní úpravy nedošlo, nicméně jde o změny a doplňky, které navazují na současnou právní úpravu zastoupení provedenou v § 22 – 33b OZ a pouze ji evolučním způsobem rozvíjejí, zpřesňují a doplňují. Tato ustanovení přesto zaslouží naši pozornost, neboť změn je celá řada.

Jinak je tomu u **právnických osob**, kde se zcela opouští současná koncepce přímého jednání právnických osob prostřednictvím jejich statutárních orgánů a nahrazuje se německou koncepcí zastoupení (*organschaftliche Vertretung*), která **nerozlišuje jednání statutárních orgánů a smluvního zástupce a hovoří**

vždy o „zastoupení“ **právníké osoby**. Ostatně tak je tomu v představách veřejnosti navzdory současné právní úpravě i u nás; vzpomeňme si na označování jednajících stran v laicky sepsaných smlouvách i běžné řeči, kde se u právních úkonů běžně hovoří o tom, že právníká osoba je „zastoupena“ jednatelem společnosti, předsedou představenstva, předsedou sdružení apod.

Podstatou zastoupení je jednání zástupce za jinou osobu jejím jménem a s tím, že z jednání zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. V tomto smyslu hovoříme o **přímém zastoupení**.² Aby tyto důsledky nastaly, musí je právo připustit. Institut přímého zastoupení je teprve novodobou záležitostí, jejíž právní úprava se objevila až v souvislosti s rozvojem společenských vztahů a růstem abstrakce v právním myšlení ve velkých kodifikacích soukromého práva 19. a 20. století.³ Římské právo jej nepřipouštělo a stálo na zásadě *alteri stipulari nemo potest* (nikdo si nesmí dát něco slíbit pro jiného). Pokud někdo chtěl obstarat svou záležitost prostřednictvím jiné osoby, mohl využít pouze instituty, které v teorii označujeme jako **nepřímé zastoupení**, nebo tzv. „náhradnictví“. V takových případech jedná zástupce sice v zájmu zastoupené osoby a v dohodě s ní, ale práva a povinnosti z jednání vznikají pouze jemu a k jejich přenosu na zastoupenou osobu je třeba učinit další právní úkony. Nepřímé zastoupení není obecně upraveno ani v dnešním OZ, ani v návrhu NOZ, ale projevuje se v některých smluvních typech, jako např. ve smlouvě příkazní (§ 724 – 732 OZ), smlouvě o obstarání věci (§ 733 – 736 OZ), smlouvě o obstarání prodeje věci (§ 737 – 741 OZ) či smlouvě mandátní (§ 566 – 576 obchodního zákoníku), resp. nově v závazcích ze smluv příkazního typu (§ 2383 a násl. NOZ), s výjimkou smlouvy o obchodním zastoupení (§ 2436 – 2473 NOZ), která představuje nový smluvní typ vycházející z přímého zastoupení. Tento text se bude týkat pouze přímého zastoupení.

2. STÁVAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZASTOUPENÍ V OZ, JEJÍ VÝKLAD A NEDOSTATKY

Stávající úprava zastoupení v současném OZ čítá **pouhých 13 paragrafů** a obsahuje velmi kusou úpravu základních otázek vznikajících v souvislosti se zastoupením. Systematicky je řazena v části první OZ (obecná ustanovení), hlavně třetí (zastoupení), hned za úpravou účastníků občanskoprávních vztahů (v NOZ nově „osob“). Právní úprava není dnes více strukturována a pouze z obsahu a marginálních rubrik lze dovodit, že se vnitřně člení na tři obecná ustanovení (§ 22 – 24 OZ), pět ustanovení o zákonném zastoupení (§ 26 – 30 OZ) a pět ustanovení o smluvním zastoupení (§ 31 – 33b OZ).

Obecná ustanovení definují podstatu přímého zastoupení (jednání za jiného jeho jménem se vznikem práv a povinností přímo zastoupenému), podávají výčet druhů zastoupení

1 Návrh nového občanského zákoníku popisují dle verze předložené dne 11. 4. 2011 vládě, přístupné v elektronické knihovně vládní legislativy (<http://eklep.vlada.cz>) nebo na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti, v sekci „občanský zákoník“ (<http://obcanskyzakonik.justice.cz>). Oproti verzi pro připomínkové řízení z konce minulého roku obsahuje množství změn a došlo též k přečíslování paragrafů. Text prof. Tichého popisuje ještě starší verzi, která byla předložena parlamentu v pátém volebním období Poslanecké sněmovny dne 7. 5. 2009 a je dostupná jako sněmovní tisk č. 835 na stránkách Poslanecké sněmovny (www.psp.cz).

2 Krčmář, J.: Právo občanské. I. Výklady úvodní a část všeobecná, 3. doplněné vydání, Všehrad, Praha 1936, str. 203 a násl.

3 Francouzský Code civil, čl. 1984 a násl.; rakouský ABGB, § 1002 a násl.; německý BGB, § 164 a násl.; italský Codice civile, čl. 1387 a násl.

(na základě zákona, rozhodnutí, nebo smlouvy) a kladou základní požadavky na osobu zástupce, u níž se vyžaduje způsobilost k právním úkonům, absence střetu zájmů a osobní výkon zastoupení. Substituta si může zástupce ustanovit, jen jestliže je to právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto.

Ustanovení o zákonném zastoupení upravují souhrnně zastoupení vzniklá ex lege (zákonný zástupce) a zastoupení vzniklá na základě rozhodnutí soudu (opatrovník a zvláštní zástupce). Tato ustanovení nejsou předmětem tohoto textu.

Ustanovení o smluvním zastoupení, nazvaná dosti nevhodnou rubrikou „**zastoupení na základě plné moci**“ podávají základní úpravu přímého zastoupení na základě dohody. Institut dohody je zde však zcela potlačen a předpokládá se pouze implícite. Výslovné znění § 31 odst. 1 OZ rozvíjí nevhodné znění rubriky a znovu implikuje jednostranný charakter zastoupení („je možné dát se zastoupit“ ... „zmocnitel udělí za tímto účelem plnou moc“...). V plné moci se vyžaduje uvedení rozsahu zastoupení, pod sankcí absolutní neplatnosti.

Plná moc je však pouze důsledkem zastoupení, nikoli jeho základem. Plnou moc vystavuje jednostranně zmocnitel pro zmocněnce, aby s ní zmocněnec prokazoval zastoupení vůči třetím osobám, s nimiž jedná jménem zastoupeného. Základem zastoupení není plná moc, ale dohoda mezi zmocnitelem a zmocněncem.⁴ Vzhledem k tomu, že stávající OZ neupravuje žádný smluvní typ pro přímé zastoupení, půjde v praxi o různé inomínatní smlouvy, jako např. smlouva o právním zastoupení, smlouva o poskytování právních služeb (což je termín používaný zákonem o advokacii, jehož součástí je sice zastoupení, ale jehož rozsah je obvykle širší), dohoda o plné moci apod.

Rozdíl mezi dohodou a plnou mocí popsal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5429/2007: „*Při zastoupení na základě plné moci je třeba rozlišovat mezi dohodou o plné moci a mezi samotnou plnou mocí. Dohoda o plné moci (zastoupení či zmocnění) je smlouva mezi zmocnitelem a zmocněncem, kterou se zmocněnec zavazuje zastupovat zmocnitele v dohodnutém rozsahu, popřípadě za dohodnutých podmínek; uzavřením této dohody vzniká právní vztah zastoupení mezi zmocnitelem a zmocněncem. Plná moc je jednostranný právní úkon zmocnitele, určený (adresovaný) třetí osobě (třetím osobám), v němž zmocnitel prohlašuje, že si zvolil zmocněnce, aby ho zastupoval v rozsahu uvedeném v této plné moci; plná moc z hlediska obsahu právního úkonu představuje osvědčení (průkaz) o zastoupení, vzniklém na základě dohody o plné moci (zastoupení či zmocnění). Udělení plné moci není samo o sobě smlouvou, ale jednostranným právním úkonem.*“

Plná moc je platná vždy, pokud je určitá a srozumitelná a vyplývá z ní jednoznačně vůle zmocnitele nechat se zastupovat zmocněncem (viz obecná ustanovení o právních úkonech, § 37 odst. 1 OZ). Tento přirozený princip vyjádřil velmi pěkně Nejvyšší soud Slovenskej republiky rozhodnutím ze dne 27. 6. 1968, sp. zn. 2 Cz 2/68 (Rc 56/69): „*Plnomocenstvom udeleným pre konanie pred súdom môže byť každá listina účastníkom vlastnoručne podpísaná, ak je z nej vidieť vôľu účastníka, aby bol určitou osobou zastupovaný.*“

Zastoupit je možno se nechat nejen fyzickou, ale i právníkou osobou.⁵ Při **zastoupení právníkou osobou** jedná za zmocnitele statutární orgán právníkové osoby nebo jiná osoba, které tento orgán udělil plnou moc. Jde o jeden ze zákonných

případů, kdy může zmocněnec i bez dohody se zmocnitelem pověřit dalšího substituta. Tuto koncepci přebírá i NOZ, pouze s tím rozdílem, že nevyžaduje udělení další (substituční) plné moci, ale dává statutárnímu orgánu možnost určit další jednající osobu, což bude praktické zejména u zaměstnanců právníkové osoby (§ 420 NOZ).

Zastoupení je možno sjednat paralelně i pro **více zástupců**. Není-li v plné moci udělené několika zmocněncům určeno jinak, musí **jednat všichni společně**. Osobně souhlasím s kritickou připomínkou prof. Tichého, že požadavek plurality jednání zástupců odporuje vývojovým trendům, a podporuji proto opačný princip, který je již v návrhu NOZ (zatím variantně) vyjádřen.

Požadavek **písemné formy plné moci** je stanoven pro zastoupení při písemných úkonech a při zastupování, které se netýká jen konkrétního právního úkonu, tj. v případech generálních plných mocí nebo v případech plných mocí k zastupování při více úkonech. Požadavky případných jiných forem právních úkonů ve vztahu k požadavkům na formu plné moci OZ neřeší.

Případná **omezení plné moci** či pokyny zmocnitele dané zmocněnci jsou primárně součástí smluvního vztahu mezi zmocnitelem a zmocněncem. Pokud nejsou uvedeny v plné moci, nemají vliv na právní účinky jednání zmocněnce vůči třetím osobám, ledaže by byly těmto osobám známé i jinak. Zmocněnec přebírá vědomosti a dobrou/špatnou víru od zmocnitele, neprokáže-li se, že jde o okolnosti, o nichž věděl již před udělením plné moci. Příslušné ustanovení současného OZ je vyjádřeno velmi obtížně srozumitelným způsobem.

Ustanovení § 33 OZ řeší problematiku **excesu**. Jde jednak o překročení zmocnění, a jednak o jednání za jiného zcela bez zmocnění. Zákon pro tyto případy konstruuje dvě alternativy. Z jednání zmocněnce bude zavázán zmocnitel (*ex tunc*), pokud překročení plné moci buď dodatečně schválí, nebo pokud se o překročení oprávnění dozví a zůstane pasivní (bez zbytečného odkladu neoznámí třetí osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas). V opačném případě zůstane ze svého jednání zavázán sám zmocněnec, který své zmocnění překročil. V takovém případě bude odpovídat třetí osobě, s níž jednal, za splnění závazku nebo náhradu škody. To neplatí, pokud třetí osoba o nedostatku plné moci věděla.

Ustanovení § 33a OZ, doplněné velkou novelou občanského zákoníku č. 509/1991 Sb. říká prakticky totéž, co § 24 OZ o substitučním zástupci a § 31 odst. 2 OZ o dalším zástupci v případě zmocnění právníkové osoby. Toto ustanovení je nadbytečné.

Naopak důležité, byť ne zcela úplně, je poslední ustanovení o smluvním zastoupení v § 33b OZ, které stanoví **důvody zániku plné moci** a důsledky s tím spojené. Plná moc zanikne:

- a) provedením úkonu, na který byla omezena,
- b) odvoláním ze strany zmocnitele,
- c) výpovědí ze strany zmocněnce,
- d) smrtí zmocněnce,
- e) smrtí zmocnitele, nevyplývá-li z jejího obsahu nebo ze zákona jinak.

4 Eliáš, K. a kol.: Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Linde Praha, a. s., Praha 2008, str. 223-226.

5 Jinak je tomu v některých řízeních, v nichž se zastoupení právníkou osobou na rozdíl od obecné hmotněprávní úpravy nepřipouští, viz např. § 24 odst. 1 OSŘ nebo § 35 odst. 1 TrŘ.

Práva odvolat plnou moc se zmocnitel nemůže vzdát. K účinkům odvolání plné moci dochází až dojitím odvolání zmocněnci. Pokud však třetí osoba věděla, že došlo k odvolání plné moci, nebude zmocnitel ve vztahu k ní z jednání zmocněnce zavázán. Zákon ani komentářová literatura neřeší otázku, jaké budou důsledky jednání zmocněnce, který objektivně překročil odvolané zmocnění, ale nebyl si toho vědom, na rozdíl od třetí osoby, která s ním jednala a této skutečnosti si vědoma byla. Ustanovení § 33 odst. 3 OZ říká pouze tolik, že ustanovení o odpovědnosti zmocněnce v těchto případech neplatí. Podle mého názoru zde práva a povinnosti z jednání zmocněnce nevzniknou ani zmocněnci, ani zmocniteli, neboť objektivně již nejde o projev vůle směřující ke vzniku práv a povinností, čehož si třetí jednající osoba byla vědoma. Zákon výslovně neřeší, jaké důsledky má odvolání plné moci na smluvní vztah mezi zmocnitelem a zmocněncem. Zákon rovněž neuvádí, že k zániku plné moci může dojít v důsledku dohody zmocnitele se zmocněncem či v důsledku uplynutí času, na který byla omezena, ale to vyplývá z povahy věci a ani NOZ tím normativní text nezatežuje. Prof. Tichý uvádí správně i další možnosti zániku plné moci.

V případě smrti zmocnitele nebo výpovědi plné moci ze strany zmocněnce je zmocněnec povinen učinit ještě vše, co nesnese odkladu, aby zmocnitel nebo jeho právní nástupce neutrpěl újmu na svých právech. Úkony takto učiněné mají stejné právní účinky, jako kdyby zastoupení ještě trvalo, pokud neodporují tomu, co zařídil zmocnitel nebo jeho právní nástupce.

3. NÁVRH PRÁVNÍ ÚPRAVY ZASTOUPENÍ V NOZ

V návrhu nového občanského zákoníku se přímé zastoupení objevuje na více místech. **Obecná úprava zastoupení** je tak jako dnes upravena ve třetí hlavě části první, ovšem v důsledku řádově podrobnější úpravy osob v hlavě druhé se posunula až k § 412 – 465 NOZ. Vedle toho návrh NOZ upravuje podrobnosti přímého zastoupení též pro některé zvláštní případy. Jedním z nich je **zastoupení členem domácnosti** (§ 49 – 54 NOZ) v právní úpravě fyzických osob v oddíle 2 hlavy druhé (podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat). Dalším je **zastupování při jednání právnických osob** (§ 157 – 163 NOZ). Specifickou úpravu má ještě **zastoupení podnikatele** v ustanoveních o spotřebiteli (díl 4 hlavy druhé, § 406 – 407 NOZ). Další úpravy zastoupení jsou obsaženy v části druhé o rodinném právu, z nichž některé jsou dnes upraveny zákonem o rodině. Konkrétně jde o **vzájemné zastupování manželů** (§ 607 NOZ), **zastoupení dítěte** (§ 868 – 871 NOZ) a **opatrovnictví dítěte** (§ 919 – 928 NOZ). Určité důsledky institutu zastoupení se projevují též v oblasti věcných práv v právní úpravě nabytí vlastnického práva vydržením (§ 1064, § 1069 NOZ). Novinkou je též výslovná a relativně podrobná úprava přímého zastoupení v oblasti závazkových vztahů, a to ve **smlouvě o obchodním zastoupení** (§ 2436 – 2473 NOZ).

3.1 Obecná úprava zastoupení

Obecná úprava zastoupení v § 412 – 465 NOZ je oproti stávající úpravě podrobnější a podstatně propracovanější zejména v oblasti zákonného zastoupení. Příslušná hlava je strukturována na tři díly:

- všeobecná ustanovení se šesti paragrafy (§ 412 – 417 NOZ),
- smluvní zastoupení s 15 paragrafy a s oddílem o obecných ustanoveních (§ 418 – 425 NOZ) a prokuře (§ 426 – 432 NOZ),
- zákonné zastoupení s 33 paragrafy a s oddíly o základních ustanoveních (§ 433 – 440 NOZ), opatrovnictví člověka (§ 441 – 461 NOZ) a opatrovnictví právnické osoby (§ 462 – 464 NOZ).

V rámci těchto dílů došlo oproti stávajícímu OZ k revizi ustanovení, která představují obecný základ pro jakékoli zastoupení a která jsou specifická pouze pro smluvní či zákonné zastoupení.

3.1.1 Všeobecná ustanovení

Do všeobecných ustanovení se tak nově dostalo pravidlo, že **není-li zřejmé, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná vlastním jménem**. Obdobné ustanovení je v současném OZ řazeno nevhodně v ustanoveních o smluvním zastoupení (§ 32 odst. 1 OZ), přestože zjevně dopadá na jakékoli zastoupení. Navíc stávající znění zbytečně omezuje hypotézu této normy pouze na to, co vyplývá z právního úkonu jednajícího, zatímco návrh NOZ používá pojem „není-li zřejmé“, což umožňuje zohlednit i širší okolnosti jednání. Zařazení do všeobecných ustanovení se týká též **ochrany dobré víry** ve vztazích zástupce, zastoupeného a třetí osoby, která je formulována, na rozdíl od § 32 odst. 3 OZ, v novém § 412 odst. 2 NOZ podstatně jasněji. Dobrá víra se hodnotí u toho, kdo jedná, čili u zástupce, a dovozují se z ní důsledky pro zastoupeného, zatímco dnes je tomu naopak. Není-li však sám zastoupený apriori v dobré víře, nemůže se dovolat dobré víry zástupce.

Projevem celkové liberalizace a posilování autonomie vůle v NOZ je ustanovení o **střetu zájmů**. Současný OZ kategoricky zakazuje zastoupení tomu, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. V NOZ platí toto pravidlo bez výjimek pouze v případě zákonného zastoupení, ale ve smluvním zastoupení jej lze prolomit, pokud zastoupený o takovém střetu věděl nebo musel vědět, a přesto si zastoupení sjednal. Proč ne?

Problematika střetu zájmů je ovšem složitější, v praxi může dojít např. k tomu, že střet zájmů není identifikován při sjednání zastoupení, ale vznikne až v jeho průběhu v konkrétní situaci při konkrétním jednání. Pro tyto případy se doplňuje výslovné ustanovení, které chrání zastoupeného a třetí osoby podle toho, zda třetí osoba o střetu zájmů věděla, příp. musela vědět. Pokud třetí osoba o střetu zájmů zástupce věděla, je chráněn zastoupený; pokud nevěděla, je chráněna její dobrá víra. NOZ stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že o rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného jde tehdy, pokud zástupce jedná v konkrétní situaci i za třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti.

Institut **dalšího (substitučního) zástupce** je oproti stávající právní úpravě doplněn a zpřesněn ve dvou směrech. Připouští možnost pověření dalšího zástupce primárním zástupcem i pro případy, vyžaduje-li to nutná potřeba (dnes to lze pouze v případech, je-li to stanoveno zákonem nebo dohodnuto). Doplnuje se dispozitivní ustanovení o tom, že za řádný výběr osoby dalšího zástupce odpovídá zástupce, čímž je zdůrazněn princip ochrany práv zastoupeného. Aniž by to musel zákon výslovně zdůrazňovat, platí pro substitučního zástup-

ce obdobně ustanovení o zástupci, včetně možnosti pověření dalšího (a dalšího) substitučního zástupce.

K podstatné změně dochází v úpravě jednání v případě **pluralit** zástupců. Současný OZ upravuje tuto situaci nesprávně pouze pro účely smluvního zastoupení, ale jde o obecný jev. Dnešní stav je takový, že není-li v plné moci udělené několika zmocněncům určeno jinak, musí jednat všichni společně. S tím původně počítal i návrh NOZ ve verzi předložené Poslanecké sněmovně před dvěma lety. Osobně se domnívám ve shodě s prof. Tichým, že základem by měl být princip opačný. Považuji za podstatně operativnější, aby v případě pluralit zástupců mohl jednat každý samostatně. Podle mého názoru se to ničemu nepříčí a nic zásadního to neohrožuje. V případě smluvního zastoupení si strany mohou ujednat jinak. Návrh předložený vládě proto již počítá s variantním řešením a podle předběžných konzultací se členy rekonfigurační komise se kloním k závěru, že většina z nich se na Legislativní radě vlády přikloní k tomuto řešení.

Dalším institutem, který má obecný základ, ale dnes je nevhodně řazen pouze u smluvního zastoupení, je problematika **excesu**, čili **překročení oprávnění zástupce**. NOZ zde v obecné rovině více chrání zastoupeného, než je tomu v právní úpravě excesu při smluvním zastoupení. Stávající znění § 33 odst. 1 OZ klade na zastoupeného požadavek aktivního nesouhlasu s excesem („*Neoznámí-li však zmocnitel osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení oprávnění dozvěděl, platí, že překročení schválil.*“). Tento požadavek se v obecné úpravě vypouští a vázanost zastoupeného excesivním jednáním zástupce se konstruuje pouze pro případy, kdy zastoupení jednání bez zbytečného odkladu schválí. Ve specifické úpravě excesu při smluvním zastoupení se však přejímá dosavadní stav (viz dále).

Novinkou je též ustanovení, které umožňuje osobě, za kterou bylo jednáno zcela bez oprávnění, takové jednání schválit s přímými účinky pro sebe, jako by šlo o exces existujícího zástupce. Dnes to není možné a taková situace je řešitelná pouze institutem nepřímého zastoupení prostřednictvím jednatelství bez příkazu (§ 742 – 746 OZ). Obdobný institut nepřímého zastoupení obsahuje i § 2958 – 2962 NOZ, pod klasickým názvem „**nepříkázané jednatelství**“. To však podle mého názoru nebrání paralelní konstrukci přímého zastoupení ex post, pokud si to osoba, za kterou bylo jednáno, přeje a pokud jednání neoprávněné osoby schválí s účinky vzniku práv a povinností z tohoto jednání přímo pro sebe.

Nedojde-li bez zbytečného odkladu ke schválení excesu zástupce či nepřikázaného jednatelství, bude osoba, která jednala za jiného, zavázána sama. Osoba, se kterou bylo jednáno a která byla v dobré víře, může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu. Pokud nebyla v dobré víře, závazek nevznikne.

3.1.2 Smluvní zastoupení

U smluvního zastoupení nehovoříme již v obecných termínech zastoupený – zástupce, ale **zmocnitel – zmocněnec**. NOZ výslovně stanoví, že vznik i rozsah zmocnění vyplývá z dohody stran, nikoli z plné moci. Institut plné moci jako takový samozřejmě zůstává, ale ve shodě s teorií jej zákon vnímá jako jednostranný úkon zmocnitel, kterým prokazuje existenci

a rozsah zastoupení pro účely jednání zmocněnce se třetími osobami. Požadavek formy plné moci stanoví NOZ obdobně jako dosavadní právní úprava, ale dává navíc prostor ještě pro jiné formy právních úkonů než jen písemné a ústní. Stručně řečeno, forma plné moci má odpovídat formě vyžadované pro jednání, ať již je jakákoli (vedle ústní či písemné může dnes uvažovat např. o obrázkové, audiovizuální apod.).

Pro účely smluvního zastoupení se doplňují některá **specifika excesu** za účelem ochrany dobré víry třetích osob, které dnešní OZ neupravuje. NOZ stanoví pravidlo, že kdo vlastní vinou vyvolá u třetí osoby domněnku, že zmocnil jiného k právnímu jednání, nemůže se dovolat nedostatku zmocnění, byla-li třetí osoba v dobré víře a mohla-li rozumně předpokládat, že zmocnění bylo uděleno. Dal-li zmocnitel jiné osobě najevo, že zmocněnce zmocnil k určitým jednáním, může se vůči ní dovolat zániku zmocnění, jen pokud jí to před zmocněncovým jednáním oznámil, nebo pokud tato osoba při zmocněncově jednání o zániku věděla.

Při excesu zmocněnce v případech smluvního zastoupení platí stávající princip, že zmocnitel je povinen vyjádřit aktivní nesouhlas s jednáním zmocněnce bez zbytečného odkladu poté, co se o právním jednání dozví. Neučiní-li to, platí nevyvratitelná domněnka, že překročení schválil. I přesto však bude zmocnitel chráněn více než dnes, neboť nevyvratitelná domněnka schválení se vylučuje nejen pro případy, kdy třetí osoba o excesu prokazatelně věděla, ale též pro situace, kdy měla a mohla z okolností bez pochybnosti poznat, že zmocněnec zástupčí oprávnění zjevně překračuje. O takovou situaci půjde mimo jiné v případech, jsou-li pokyny zmocnitel obsaženy přímo v plné moci, kterou se zmocněnec při jednání prokázal.

K některým změnám dochází též u **zániku plné moci**. Základní výčet důvodů zániku plné moci zůstává stejný (vykonáním právního jednání, na které byla plná moc omezena, odvoláním ze strany zmocnitel, výpovědí ze strany zmocněnce a smrtí na straně zmocnitel i zmocněnce). V případě smrti zmocněnce se v souladu s principem autonomie vůle připouští odchýlné ujednání. V případě smrti zmocnitel nebo výpovědi plné moci zmocněncem platí pro zmocněnce povinnost učinit ještě vše, co nesnese odkladu, aby zmocnitel nebo jeho právní nástupce neutrpěl újmu, neodporuje-li to výslovnému příkazu zmocnitel či jeho právního nástupce.

Otázkou, o níž se hojně diskutovalo a kterou zmiňuje i prof. Tichý, je **neodvolatelná plná moc**. Současný OZ ji zakazuje kogentním způsobem. NOZ sice rovněž vychází z principu, že zmocnitel může zmocnění kdykoliv odvolat, ale připouští sjednání důvodů k odvolání. Ujednají-li si strany pro odvolání zmocnění určité důvody, nelze zmocnění odvolat z jiného důvodu. I v takovém případě však bude moci zmocnitel odvolat zmocnění, bude-li k tomu mít jiný, zvláště závažný důvod. Jde o velmi citlivé vyvažování vzájemných práv, povinností a ochrany zmocnitel, zmocněnce i třetích osob.

3.1.3 Prokura

V důsledku sjednocení obecné úpravy osob, včetně ustanovení o podnikatelích, i všech závazkových vztahů do nového občanského zákoníku, dochází k přenesení právní úpravy prokury ze stávajícího obchodního zákoníku do NOZ. Návrh vychází z dnešního § 14 obchodního zákoníku s určitými změ-

nami a doplňky; díky tomu se také rozšiřuje právní úprava z jednoho paragrafu na sedm paragrafů, byť se dodržuje legislativně technická zásada NOZ, že jeden paragraf nemá mít více než dva odstavce (§ 14 obč. zák. má odstavců sedm).

Prokura je konstruována jako **zvláštní plná moc** a takto je i systematicky řazena ve zvláštních ustanoveních o smluvním zastoupení. Díky tomu se na prokuru použijí všeobecná ustanovení o zastoupení i všechny instituty smluvního zastoupení, není-li stanoveno jinak. Z nich vyplývá automaticky kupříkladu to, že základem prokury není samotné udělení prokury, ale dohoda mezi podnikatelem (zmocnitelem) a prokuristou (zmocněncem), forma prokury apod. Použitelná ustanovení nejsou zbytečně opakována.

NOZ zachovává standardní pravidlo, že prokuru může udělit jen **podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku** a že prokurista může jménem podnikatele právně jednat ve všech záležitostech, k nimž při provozu obchodního závodu běžně dochází, vyjma zcizování nebo zatěžování nemovitých věcí. Novinkou je umožnění udělení prokury pouze pro určitou pobočku závodu nebo pouze pro některý z několika závodů, což je možnost v jiných právních řádech běžná a využívaná i u nás do r. 1964.

U prokuristy se vyžaduje **osobní výkon funkce**, neboť se u něj předpokládá profesionalita a osobní odpovědnost za výkon prokury s péčí řádného hospodáře. Ustanovení o odpovědnosti se do zákona doplňuje výslovně (§ 430 NOZ), v dnešním obchodním zákoníku přímo v právní úpravě prokury chybí. Zastoupení prokuristy dalším zástupcem se nepředpokládá. Jde však o pravidlo dotýkající se výlučně vzájemných oprávnění a povinností podnikatele a prokuristy, tudíž je dispozitivní. Ujednání-li si podnikatel s prokuristou tuto možnost, může prokurista přenést prokuru na jiného či udělit další prokuru. Dispozitivní je i ustanovení o tom, že dojde-li k udělení více prokur, jedná každý prokurista samostatně. Naopak jedním z mála kogentních ustanovení je výslovný zákaz udělení prokury právnické osobě (§ 428 odst. 1 NOZ).

Oproti současnému pojetí prokury se **opouští deformované pojetí prokury podmíněné zápisem do obchodního rejstříku** (§ 14 odst. 6 obč. zák.). K takovéto veřejnoprávní povinnosti není v oblasti soukromého práva důvod. Prokura nabývá účinnosti inter partes již udělením, stejně jako plná moc. Následná povinnost jejího zápisu do obchodního rejstříku je sice zachována, ale pouze ve vztahu k účinkům publicity, nikoli jako podmínka účinnosti jako taková. Dokud nebude prokura do obchodního rejstříku zapsána, je ochrana třetích osob dostatečně zabezpečena ustanoveními o ochraně dobré víry. Jde o standardní řešení, které uchoval ještě občanský zákoník z r. 1950, zatímco obchodní zákoník převzal úpravu prokury z někdejšího zákoníku mezinárodního obchodu z roku 1963, deformovanou administrativními přístupy k institucím soukromého práva.

3.2 Zastoupení členem domácnosti

Ustanovení o zastoupení členem domácnosti byla inspirována rakouskou úpravou zástupčího oprávnění dalším čle-

nem domácnosti (*Vertretungsbefugnis nächster Angehöriger*).⁶ Návrh vychází též z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a doporučení Rady Evropy č. R (99)4 ohledně zásad právní ochrany nezpůsobilých dospělých osob.

Podstatou tohoto institutu je **zastoupení dospělé osoby, které brání duševní porucha samostatně právně jednat**, členem její domácnosti. Takovým zástupcem může být potomek, předeek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila alespoň tři roky před vznikem zastoupení ve společné domácnosti. Zástupců může být více a každý jedná za zastoupeného samostatně.

Zastoupení členem domácnosti je na pomezí smluvního zastoupení, zastoupení na základě zákona a na základě rozhodnutí. Zastoupení vzniká z iniciativy člena domácnosti, který dá zastoupenému na vědomí, že ho chce zastupovat. Zastoupení vznikne schválením soudu. Odmítne-li to postižený, zastoupení nevznikne, případně již vzniklé zastoupení zanikne. K odmítnutí postačí schopnost projevit přání.

Zástupce dbá o ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv. Zastoupení se vztahuje na obvyklé záležitosti zastoupeného, včetně možnosti nakládat s jeho příjmy. Zástupce není oprávněn udělit souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity zastoupeného s trvalými následky.

3.3 Zastupování při jednání právnických osob

NOZ je jednotným základem právní úpravy soukromoprávních právnických osob v českém právu, čímž odstraňuje stávající roztržistou úpravu. Návrh vychází z převažující **fikční teorie právnických osob**, podle níž nejsou právnické osoby reálně existující osoby, ale jen umělé výtvořiny právního řádu.⁷ Takové osoby nemohou mít vlastní vůli a je jim přičítána vůle fyzických osob, které ji zastupují (srov. § 147 NOZ). Právnické osoby mají právní osobnost (způsobilost k právům a povinnostem), ale nemají vlastní svéprávnost (způsobilost samostatně právně jednat).

Z těchto východisek vychází navrhovaná úprava jednání za právnickou osobu v § 157 – 163 NOZ. Již znění rubriky „*jednání za právnickou osobu*“ napovídá, že dochází k podstatné změně oproti stávajícímu stavu, neboť **nejde o jednání právnické osoby, ale o její zastupování**. Zastupovat právnickou osobu může člen jejího statutárního orgánu, nebo její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci.

3.4 Zastoupení podnikatele

Návrh NOZ stanoví v § 406 a 407 obecná pravidla pro zastoupení podnikatelů v právním styku. Jde o smluvní zastoupení se zvýšenou ochranou třetích osob. Pověří-li podnikatel někoho při provozu závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Podnikatele zavazuje jednání pověřené osoby, i pokud překročila své zmocnění, pokud o tom třetí osoba nevěděla. Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednáající osoba je k jednání oprávněna.

III. ZÁVĚR

Jak bylo popsáno, tak i navrhovaná právní úprava zastoupení, přestože nepředstavuje radikální systémovou změnu (alespoň u převažujícího zastoupení fyzických osob), přiná-

6 § 284b – 284e des Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuches (ABGB), ve znění od 1. července 2007.

7 Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci C-81/87 (Daily Mail), ze dne 27. 9. 1988.

ší celou řadu novinek a změn oproti stávající právní úpravě. Tyto změny jsou založeny na evolučním rozpracování stávající právní úpravy podle poznatků doktríny a reálných potřeb praxe. V případě zastoupení právnických osob vychází NOZ z německé koncepce zastoupení (*organschaftliche Vertretung*), která nerozlišuje jednání statutárních orgánů a smluvního zástupce a hovoří vždy o „zastoupení“ právnické osoby.

Hlavní výhodou navrhované právní úpravy je integrace celého institutu zastoupení do textu NOZ, díky čemuž lze lépe propojit obecnou a zvláštní úpravu jednotlivých pasáží. Národně je to provedeno v celé hlavě třetí, části první NOZ, která postupuje od všeobecných ustanovení o zastoupení bez ohledu na jeho původ, přes úpravu smluvního zastoupení (zmocnění) až po specifika prokury. Řazení některých institutů bylo přehodnoceno a došla-li rekodifikační komise k závěru, že mají obecné využití, zařadila je k obecnějším ustanovením (z dnešní marginální rubriky o smluvním zastoupení proto byly převedeny do všeobecných ustanovení základní pravidla excesu či ochrany dobré víry).

Ohledně struktury a řazení textu lze zajisté navrhovat i kolik jiného, zejména by bylo stejně tak možné postupovat i opačným způsobem, který popisuje prof. Tichý. Všeobecná ustanovení by bylo možno vypustit či zkrátit a obecný základ právní úpravy konstruovat v úpravě smluvního zastoupení, na niž by se z jiných dílů (např. zákonného zastoupení či prokury) odkazovalo. Takovéto řešení však považovala rekodifikační komise za méně vhodné a osobně se s jejím závěrem ztotožňuji. Ostatně, žádné větší výhrady k systematickému zastoupení nezazněly ani v opakovaných připomínkových řízeních.

Oproti současnému znění občanského zákoníku došlo k celkovému posílení právní úpravy a řešení některých aspektů, které doposud nebyly upraveny vůbec, nebo nedostatečně (např. vznik zastoupení, specifika excesu, další zastoupení na základě nutné potřeby, odpovědnost za výběr substitučního zástupce, jiné formy plné moci než jen písemná a ústní, nové výslovné úpravy zastoupení právnických osob a podnikatelů, smluvní typ přímého zastoupení ve smlouvě o obchodním zastoupení apod.).

Připomínka prof. Tichého k základnímu rozlišení zástupce a „falešného zástupce“ byla akceptována a zapracována do úvodního ustanovení o zastoupení v § 412 odst. 1 NOZ. Na existenci zastoupení lze skutečně usuzovat nejen z právního jednání, ale i z jiných okolností. Je-li proto zřejmé, že někdo jedná za jiného, půjde o jednání zástupce. Naopak připomínka směřující k dalšímu rozvolnění možností pro ustanovení substitučního zástupce bez dohody se zastoupeným akceptována nebyla, neboť již zavedení této možnosti pro případ nutné potřeby v § 415 odst. 1 NOZ je oproti současnému stavu výraznou a plně dostačující změnou.

Akceptována nebyla též připomínka týkající se jednání nezpůsobilého zástupce, které se připouští v zájmu ochrany dobré víry třetí osoby, která o této záležitosti nevěděla a ani nemohla vědět. Důvody tohoto řešení chápu, nicméně ve shodě s prof. Tichým mám jisté pochybnosti o tom, zda jimi lze prolomit obecná ustanovení o způsobilosti, resp. o neplatnosti právních úkonů, která podle mého názoru dopadají na zástupce stejně jako na jakoukoli jinou osobu. Na druhou stranu je relevantní argument prof. Eliáše, že zde nejde o ochranu práv zástupce, který je pouze prostředníkem, ale o odpověd-

nost za výběr zástupce na straně zastoupeného a ochranu dobré víry na straně třetí osoby. Pokud tomu tak je, mělo by být toto ustanovení přeřazeno ze všeobecných ustanovení do dílu o smluvním zastoupení, neboť za výběr zákonného zástupce nelze vyvozovat odpovědnost zastoupeného.

V souladu s liberální koncepcí svobody a autonomie smluvní volnosti stran se navrhuje umožnit na základě dohody odchylně od zákona některá jednání, která současná právní úprava bezpádných důvodů zakazuje. Příkladem může být umožnění zastoupení osobou, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, pokud zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět. Jde typicky o problém soukromoprávní povahy, který nevyžaduje kogentní právní úpravu, neboť se nedotýká ochrany slabšího, třetích osob ani společnosti. I v tomto ohledu bylo vyhověno tomu, co ve svém textu uvádí prof. Tichý. Střet zájmů je definován rozparem mezi zájmy zástupce a zastoupeného, navíc je doplněn o vyvratitelnou domněnku, jedná-li zástupce za třetí osobu nebo ve vlastní věci. Možnost schválení (ratihabice) jednání učiněného ve střetu zájmů vyplývá podle mého názoru přímo z dispozitivní konstrukce § 413 odst. 1 NOZ a není třeba ji speciálně popisovat.

Obdobný základ v liberalizaci právní úpravy má nově zavedená **možnost dodatečného schválení jednání bez příkazu**, která ovšem vyžaduje výslovnou úpravu ratihabice, neboť o zastoupení vůbec nešlo. Projevem autonomie smluvní volnosti je též **vázanost účinků prokury již okamžikem jejího udělení**, a nikoli až zápisem do obchodního rejstříku, či nově zavedená **možnost sjednat důvody pro odvolání plné moci**. Touto možností se částečně akceptuje připomínka prof. Tichého směřující k zavedení institutu neodvolatelné plné moci, ale k ochraně zmocnitele se zachovává právo odvolání zmocnění i pro jiný zvlášť závažný důvod.

Některé změny jsou do jisté míry arbitrární a vycházejí z posunu vnímání praxe a potřeb společnosti. Za příklad takovéto změny lze považovat rozhodnutí o tom, zda mají v případě plurality zástupců jednat za zastoupeného všichni společně (jako je tomu dnes), nebo každý zvlášť. Ve shodě s doporučením týmu prof. Tichého se komise nakonec rozhodla pro změnu stávajícího pojetí a **zavedení dispozitivního pravidla individuálního jednání každého zmocněnce**.

Navrhovaná právní úprava respektuje i doktrinální kritické požadavky vůči stávajícímu znění občanského zákoníku a odstraňuje proto například pojetí jednostranného „zastoupení na základě plné moci“ a nahrazuje jej teoreticky správnou koncepcí „smluvního zastoupení“ s důsledným promítnutím do terminologie i obsahu normativního textu.

Dovolují si uzavřít, že navrhovaná právní úprava zastoupení v celé třetí hlavě části první NOZ je dobře propracovaná, zahrnuje všechny většinové požadavky změn, včetně akceptace některých připomínek týmu prof. Tichého a snaží se bez zbytečně radikálních zásahů citlivě vyvažovat práva, povinnosti a ochranu zastoupených, zástupců i třetích osob, což je nakonec jejím základním smyslem. S výjimkou vypuštění či přeřazení ustanovení § 414 NOZ o nezpůsobilém zástupci nemám vůči návrhu připomínek.

✿ Autor je náměstkem ministra spravedlnosti pro legislativu a informatiku a místopředsedou Legislativní rady vlády.

Splnění části dluhu, příslušenství pohledávky

Jestliže plnění nestačí na vyrovnání celého dluhu (jistiny a příslušenství) a dlužník při plnění neurčí, zda chce vyrovnat jistinu nebo příslušenství, popř. v jakém poměru, je na místě použít zásadu, podle níž je přednostně vyrovnáno příslušenství dluhu.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. října 2010, sp. zn. 33 Cdo 1598/2009

Z odůvodnění:

Odvolací soud „změnil“ rozsudek soudu prvního stupně ze dne 22. 7. 2008, č. j. 5 C 10/2006-297, kterým Okresní soud v Prachaticích zamítl žalobu o zaplacení 275 609 Kč s příslušenstvím, tak, že žalované uložil povinnost do tří dnů od právní moci rozsudku zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně 98 252,80 Kč s úroky z prodlení z částky 14 967,55 Kč od 6. 7. 2005 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a., z částky 5523,50 Kč od 2. 10. 2005 do 31. 12. 2005 ve výši 8,75 % p.a., od 1. 1. 2006 do 31. 12. 2006 ve výši 9 % p.a., od 1. 1. 2007 do 30. 6. 2007 ve výši 9,5 % p.a., od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007 ve výši 9,75 % p.a., od 1. 1. 2008 do 28. 11. 2008 ve výši 10,5 % p.a. a dále do zaplacení ročně ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou zvýšené o 7 procentních bodů, z částky 15 000 Kč od 6. 10. 2005 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a., z částky 15 000 Kč od 6. 1. 2006 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a., z částky 2761,75 Kč od 2. 4. 2006 do 31. 12. 2006 ve výši 9 % p.a., od 1. 1. 2007 do 30. 6. 2007 ve výši 9,5 % p.a., od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007 ve výši 9,75 % p.a., od 1. 1. 2008 do 28. 11. 2008 ve výši 10,5 % p.a., a dále do zaplacení ročně ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou zvýšené o 7 procentních bodů, z částky 15 000 Kč od 6. 4. 2006 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a., z částky 15 000 Kč od 6. 7. 2006 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a. a z částky 15 000 Kč od 6. 10. 2006 do zaplacení ve výši 36,5 % p.a., „ve zbytku žalované částky s příslušenstvím“ žalobu zamítl. Na rozdíl od soudu prvního stupně odvolací soud jinak posoudil promlčení příslušenství (úroků z prodlení) pohledávky, kterou PharmDr. K. K. postoupil žalované a kterou žalovaná následně započítala proti pohledávkám uplatněným žalobou; úroky z prodlení se promlčely jako celek ke dni, kdy se setkaly s žalovanými pohledávkami. Právní předchůdce žalobců uznal dluh před jeho splatností, takže pro úroky z prodlení neplatí desetiletá, nýbrž tříletá promlčecí doba (§ 110 odst. 3 obč. zák.). Započtení úroků z prodlení postoupené pohledávky tudíž vylučovalo ustanovení § 581 odst. 2 obč. zák. Se soudem prvního stupně se odvolací soud ztotožnil v tom, že plněním poskytnutým Mgr. B. H. na vyrovnání dluhu se nejdříve uhrazovalo příslušenství jistiny (úroky z prodlení) a teprve poté jistina; pokud by platby uhrazovaly nejdříve jistinu, zůstaly by dlužné úroky z prodlení bez sankce stí-

hající jejich nezaplacení (úroky z prodlení již nelze úročit). Všechny pohledávky žalobců, které žalovaná nepopřela a jejichž splatnost předcházela pohledávce 15 000 Kč splatné 5. 7. 2005, se střetly se vzájemnou pohledávkou žalované (jistinou ve výši 178 356,20 Kč) a zanikly ve dnech svých splatností. Důvodná je – podle odvolacího soudu – žaloba jen v rozsahu těch pohledávek, které započtením nezanikly; jejich celková výše činí 98 252,80 Kč se specifikovaným příslušenstvím.

Rozhodnutí odvolacího soudu v plném rozsahu věci samé napadli žalobci dovoláním, jímž zpochybnili řešení právní otázky pořadí uspokojování příslušenství peněžitého dluhu ve vztahu k jistině. Za nesprávné považují započítávání došlého plnění nejdříve na úroky z prodlení a teprve pak na jistinu dluhu, tedy princip, který od novelizace občanského zákoníku provedené zákonem č. 509/1991 Sb. „nemá žádné logické ani právní opodstatnění.“ Přednostní započítávání dlužníkovy plnění nejdříve na jistinu a teprve pak na příslušenství (stejně jako zásada přednostního započítávání plnění na nejstarší dospělý závazek téhož dlužníka) odpovídá podle dovolatelů „přirozenoprávnímu pojetí, a tedy i základním zásadám českého ústavního a občanského práva.“

Dovolání, jímž žalobci napadli potvrzující výrok o věci samé, je přípustné, protože směřuje proti rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř.]. Ten je dán řešením otázky pořadí uspokojení jistiny dluhu a příslušenství, konkrétně tím, zda je – nestačí-li dlužníkem poskytnuté (částečné) plnění na splnění jistiny i jejího příslušenství (úroků z prodlení) – v občanskoprávních vztazích přednostně vyrovnáno příslušenství za situace, kdy dlužník při plnění neprohlásil, na co je plnění určeno.

Podle ustanovení § 559 obč. zák. splněním dluh zanikne [odstavec 1)]. Dluh musí být splněn řádně a včas [odstavec 2)].

Podle ustanovení § 566 obč. zák. je věřitel povinen přimnout i částečné plnění, neodporuje-li to dohodě nebo povaze pohledávky.

Podle ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. jsou příslušenstvím pohledávky úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

V projednávané věci vyšel odvolací soud z následujícího skutkového stavu věci.

Žalobci – dědici Mgr. B. H. – uplatnili žalobou peněžité plnění v celkové výši 275 609 Kč s příslušenstvím (22 094 Kč dlužné nájemné za pronájem zemědělských pozemků, 225 000 Kč dluh nájmu ovčína, 16 838 Kč za užívání kanceláře a 11 677 Kč dluh nájmu za užívání osobního vozidla). Vznik a výši uvedených pohledávek žalovaná nepopřela, bránila se však námitkou započtení své pohledávky proti pohledávkám žalobců (§ 98, věta druhá, o. s. ř.). Právnímu předchůdci žalobců půjčil 28. 8. 1995 PharmDr. K. K. částku 2 400 000 Kč se splatností 31. 12. 1995 a dlužník (Mgr. B. H.) uznal dluh co do důvodu i výše ve stejný den, kdy byla půjčka poskytnuta. Nesporné mezi účastníky bylo i to, že Mgr. B. H. uhradil věřiteli z titulu uvedené půjčky po její splatnosti 991 000 Kč (7. 10. 1996), 720 000 Kč

(9. 10. 1996) a 1 044 295 Kč (10. 9. 1997). Smlouvou ze dne 6. 1. 2006 postoupil PharmDr. K. K. žalované část pohledávky za právním předchůdcem žalobců, a to ve výši 178 356,20 Kč.

Pokud jde o rozsah postoupené pohledávky ke dni uzavření postupní smlouvy (6. 1. 2006), odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně v tom, že plněním dluhu z půjčky se nejdříve uhrazovaly úroky z prodlení. První platba 991 000 Kč vyrovnala úroky z prodlení k 7. 10. 1996 z jistiny (2 400 000 Kč), tj. 349 808,20 Kč za 280 dnů prodlení dlužníka, a zbytek ve výši 641 191,80 Kč uhradil dluh, jehož výše se snížila na 1 758 808,20 Kč. Druhá platba 720 000 Kč vyrovnala úroky z prodlení k 9. 10. 1996 z jistiny (1 758 808,20 Kč), tj. 1831 Kč za dva dny prodlení dlužníka, a zbytek ve výši 718 169 Kč uhradil dluh, jehož výše se snížila na 1 040 639,20 Kč. Třetí platba 1 044 295 Kč vyrovnala úroky z prodlení k 10. 9. 1997 z jistiny (1 040 639,20 Kč), tj. 182 012 Kč za 336 dnů prodlení dlužníka, a zbytek ve výši 862 283 Kč uhradil dluh, jehož výše se snížila na 178 356,20 Kč.

Splnění dluhu (soluce) nastává na základě jednostranného právního úkonu účastníka občanskoprávního vztahu (dlužníka), kterým poskytuje druhému účastníkovi tohoto vztahu (věřiteli) předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu. Vyžaduje-li to povaha předmětu plnění (zejména spočívá-li v povinnosti něco dát), dochází ke splnění dluhu, jen jestliže druhý účastník občanskoprávního vztahu (věřitel) plnění svým jednostranným právním úkonem přijme nebo jestliže bude složeno v souladu se zákonem do úřední (soudní) úschovy.

Na rozdíl od obchodních závazků, u nichž je ve vztahu jistiny a příslušenství pořadí splnění závazku (dluhu) upraveno v zákoně (srov. § 330 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „obch. zák.“), občanský zákoník jakožto právní předpis upravující občanskoprávní vztahy výslovnou úpravu neobsahuje; právní úprava původně uvedená v ustanovení § 73 občanského zákoníku (*Má-li splnit témuž věřiteli dlužník několik dluhů a plnění nestačí na vyrovnání všech, je vyrovnán dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí, že jej chce splnit; jinak je plněním uhrazen dluh nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství*) byla dnem 31. 12. 1991 zrušena (srov. čl. I bod 43 zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník), aniž byla nahrazena jinou, shodnou či odlišnou úpravou.

Z uvedeného nelze dovozovat, že by otázka pořadí uspokojení jistiny dluhu a jejího příslušenství v případě, kdy plnění nestačí na vyrovnání obojího a dlužník při plnění neprojevil vůli v tom, zda je jeho úmyslem splnit jistinu nebo příslušenství (popřípadě v jaké části), nebyla v právu řešena. Způsob řešení obdobné otázky vyložil již Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 7. 7. 2004, sp. zn. 21 Cdo 326/2004, jímž se vyjádřil k situaci, kdy dlužník má vůči věřiteli více dluhů a poskytnuté plnění nestačí na (úhradu) vyrovnání všech závazků. Jestliže nelze vycházet z ustanovení § 330 obch. zák. a je-li vyloučena analogie ve smyslu ustanovení § 853 obč. zák., musí soud své rozhodnutí založit na základ-

ních principech českého právního řádu, jimiž se řídí úprava občanskoprávních vztahů.

Z toho, že splnění dluhu je jednostranným právním úkonem dlužníka, kterým poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu, vyplývá, že rozhodující je prohlášení (určení) dlužníka při plnění, zda chce splnit jistinu nebo její příslušenství, popř. v jakém poměru, nestačí-li plnění na úhradu celého dluhu (jistiny a příslušenství).

Jestliže plnění nestačí na vyrovnání celého dluhu (jistiny a příslušenství) a dlužník při plnění neurčí, zda chce vyrovnat jistinu nebo příslušenství, popř. v jakém poměru, ačkoliv tuto možnost měl, je – s přihlédnutím k principu jednoty soukromého práva – na místě použít zásadu, podle níž je přednostně vyrovnáno příslušenství dluhu ke dni plnění.

Odvolací soud, který při řešení otázky úhrady dluhu právním předchůdcem žalobců vyšel z toho, co je uvedeno výše, posoudil věc po právní stránce správně.

Poznámka:

Pro soudní praxi velmi významné rozhodnutí tzv. závazkového senátu Nejvyššího soudu si činilo ambice zaplnit jednu z mezer v současné právní úpravě závazkového práva v občanském zákoníku, který od 1. 1. 1992 výslovně neřeší (po zrušení § 73 obč. zák.), jakým způsobem postupovat při úhradě dluhu s příslušenstvím, kdy plnění nestačí na vyrovnání celého dluhu (jistiny a příslušenství), přičemž dlužník neurčí, který dluh chce splnit. Okolnost, že dlužník plní na dluh, který je již úročen, a při poskytnutí plnění výslovně neuvede, zda chce vyrovnat jistinu nebo příslušenství, jsou bez jakýchkoliv pochybností v praxi velmi časté a je pozoruhodné, že dovolací soud až téměř po dvaceti letech od zrušení výše uvedeného ustanovení dostal příležitost se k problému vyjádřit výslovně. Proti rozhodnutí dovolacího soudu byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud České republiky usnesením ze dne 17. ledna 2011, sp. zn. I. ÚS 39/11, odmítl pro zjevnou neopodstatněnost, když uzavřel, že „neshledal, že by napadená rozhodnutí porušila ústavně garantovaná práva stěžovatelky, ale naopak je považuje za logicky odůvodněná, přesvědčivá a z hlediska ústavnosti přijatelná“. Na únorovém zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu však rozhodnutí, i přes většinové přesvědčení kolegia o jeho správnosti, nezískalo potřebnou hlasovací většinu, a ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek tedy nebude uveřejněno.

Otázek s naznačeným problémem spojených se však dovolací soud dotkl již vícekrát:

a) k otázce, který z více občanskoprávních závazků dlužníka vůči témuž věřiteli zanikl splněním, jestliže dlužník neurčil, na který z nich a v jaké části plnil, srovnej usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. července 2004, sp. zn. 21 Cdo 326/2004, uveřejněné v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 2905 – *Nestačí-li plnění dlužníka vůči věřiteli na splnění všech jeho dluhů u tohoto věřitele, vzniklých z občanskoprávních vztahů, a neurčil-li dlužník při plnění, který*

z více dluhů, případně v jaké části chce splnit, není věřitel oprávněn určit, na který z více dluhů bude plnění započteno. Při úvaze, který z dluhů byl za této situace splněn, je nutno vycházet ze zásady priority (přednostního splnění některého z dluhů), nebo – nemůže-li se tato zásada uplatnit – ze zásady proporcionality (poměrného splnění všech dluhů). Uvedené rozhodnutí neřeší všechny sporné otázky, které se v této souvislosti mohou objevit, např. nestanoví přesná kritéria zásady priority, nicméně představuje judikatorní posun při řešení nastolené otázky v občanskoprávních vztazích. Lze pro úplnost jen doplnit, že princip proporcionality v daném směru není nový; na jeho potřebu v obchodněprávních vztazích poukazovala již dříve při výkladu obchodního zákoníku I. Pelikánová,¹

b) k započtení peněžitého plnění v obchodněprávních vztazích srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. prosince 2004, sp. zn. 29 Odo 511/2004, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy, 2006, č. 7, str. 264 (a mou redakční poznámku k tomuto rozhodnutí tam uvedenou) – *Má-li dlužník plnit věřiteli více svých peněžitých závazků, je v prvé řadě na vůli dlužníka, na který ze závazků plnění poskytne, nestačí-li toto plnění pokrýt všechny závazky. Není-li dlužníkem nejpozději při plnění určeno, na který závazek plnění poskytuje, je dlužník tohoto oprávnění zbaven a nastupuje zásada, že placení se týká závazku, jehož splnění není zajištěno nebo je nejméně zajištěno, jinak závazku nejdříve splatného.* Uvedené rozhodnutí představuje pro oblast obchodněprávních vztahů vyjádření již ustálené soudní praxe, neboť vedle jeho publikace v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu² bylo předmětné rozhodnutí uveřejněno i ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.³

Z předválečné judikatury lze v této souvislosti zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1925, Rv II 395/255, které bylo publikováno s právní větou: „V tom, že věřitel přijal splátku, určenou dlužníkem výslovně na určitou položku (§ 1415 obč. zák.), jest spatřovati souhlas věřitelův (§ 863 obč. zák.) s dlužníkovým určením.“⁴ Uvedený právní závěr je pak odrazem argumentace rozhodnutí, podle které „neboť, dluhuje-li někdo několik položek a zpraví-li dluh jen částečně, rozhoduje především dohoda stran o tom, nač má splátka býti účtována. V tom směru pokládá se za to, že věřitel mlčky souhlasí s prohlášením dlužníkovým (§ 863 obč. zák.), přijme-li bez výhrady splátku, určenou dlužníkem výslovně na určitou položku.“ Z období předcházejícího přijetí obchodního zákoníku pak lze poukázat na rozhodnutí uveřejněné v Hospodářském právu, 1990, č. 10, s. 756, podle kterého „bude-li mezi podnikateli uzavřena dohoda o za-

počítávání dodávek, musí být tato dohoda dodržena. Není-li dohody, může dodavatel nejpozději při splnění jednostranně určit, na který dospělý závazek se splnění počítá. Není-li dohody a dodavatel neurčil započtení jednostranným úkonem, počítá se plnění na nejdříve dospělý závazek.“⁵

c) k úhradě nájemného za více splatných období srovnej usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. června 2005, sp. zn. 26 Cdo 1649/2004, uveřejněné v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 3461 – *Neuvede-li nájemce bytu při plnění dlužného nájemného, který z více dluhů hodlá plnit, uhradí se tím dlužné nájemné nejdříve splatné,*

d) k určení, za jaké časové období je poskytováno plnění, v případě smlouvy o půjčce, v níž bylo dohodnuto vrácení dluhu v pravidelných splátkách, srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 33 Odo 1112/2003, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 3907 – *Bylo-li ve smlouvě o půjčce dohodnuto vrácení dluhu ve splátkách splatných v pravidelných časových intervalech, je právem dlužníka při plnění označit, kterou z dohodnutých splátek věřiteli poskytuje. Věřiteli nepřisluší právo určit o své vůli, na kterou z dosud neuhrazených splátek bude plnění započteno. Neoznačil-li dlužník, kterou splátku chce poskytnutým plněním uhradit, je nutno plnění v souladu s obsahem smlouvy považovat za splátku za ten časový interval, ve kterém bylo věřiteli poskytnuto.*

e) oblast exekučního řízení – zde srovnej usnesení ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 20 Cdo 1594/2008, uveřejněné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky (též v ASPI) – *Ve vykonávacím řízení, jehož účelem je vymožení již přisouzené (judikátní) pohledávky, je pro posouzení, zda (při nedostatku určení účelu plateb, tedy určení, zda dlužník plnil na jistinu dluhu či naopak na jeho příslušenství) aplikovat zásadu přednosti či zásadu poměrnosti, rozhodne jedině to, jak splatnost jistiny dluhu a splatnost jeho příslušenství stanovil exekuční titul; při stejné splatnosti – např. splatnosti jistiny i úroků z prodlení – je třeba aplikovat zásadu poměrnosti (proporcionality).* Pro úplnost snad lze ještě dodat, že v současné době probíhá u dovolacího soudu řízení, v němž bude pro rozhodnutí věci podstatné posouzení, jakým způsobem nahlížet na řešení naznačených problémů v právních vztazích regulovaných ještě hospodářským zákoníkem.

De lege ferenda je vhodné zmínit, že navrhovaná úprava v novém občanském zákoníku s výslovným řešením počítá. Ustanovení § 1854 odst. 1, 2 normuje, že „*má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli. Určí-li dlužník, že plní nejprve na jistinu, úročí se náklady i úroky.*“ Ustanovení § 1855 odst. 1 návrhu občanského zákoníku⁶ stanoví, že „*je-li dlužník dlužen z několika závazků k plnění stejného druhu, a neurčí-li dlužník při plnění, na který dluh plní, započte se plnění nejprve na závazek, o jehož splnění věřitel dlužníka již upomenul, jinak na závazek nejméně za-*

1 K tomu srov. Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 3. díl, 2. upravené vydání, Linde, Praha 1998, str. 286.

2 C 3169.

3 R 35/2005.

4 K uvedenému rozhodnutí srov.: Sbírka rozhodnutí NS (1919–1948) – Vážný, číslo sešitu VII/1925, pod č. 5136.

5 Rozhodnutí je citováno z: Eliáš, K.: Obchodní zákoník – praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 3. upravené a doplněné vydání: Linde, Praha 1999, str. 629.

6 http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Navrh%20obcanskeho%20zakoniku_ver_2010.pdf.

jištěný. Při stejné míře zajištění několika závazků se plnění započte nejprve na závazek nejdříve splatný.“ Zakotvení tohoto ustanovení je autory návrhu v důvodové zprávě odůvodněno poukazem na skutečnost, že „důsledná úprava pravidel o započítávání plnění na příslušenství pohledávky a na jistinu, a stejně tak i úprava o započítávání plnění při dospělosti několika pohledávek, vztahujících se k plnění stejného druhu, na obecné úrovni v našem soukromém právu chybí a řada důležitých otázek se dovozuje výkladem, který není plně ustálen. Proto se navrhuje zavést v tom směru standardně uznaná pravidla.“⁷ V případě přijetí návrhu občanského zákoníku pak bude uvedená otázka řešena výslov-

nou zákonnou úpravou, v případě nepřijetí tohoto návrhu (nebo do jeho přijetí) lze předpokládat, že právní a soudní praxe bude ovlivněna východisky a principy zakotvenými ve shora uvedených rozhodnutích Nejvyššího soudu České republiky.

✦ Rozhodnutí zaslal, právní větou a poznámkou opatřil
Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., předseda senátu
Nejvyššího soudu ČR.

⁷ http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova%20zprava%20Z_ver_2010.pdf.

Z judikatury ESLP

Článek 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života)

GILLAN a QUINTON proti Spojenému království
Rozsudek z 12. ledna 2010

Oprávnění zastavit a ohledat osoby bez rozumného podezření o nezákonné činnosti.

Podle ustanovení článků 44-47 zákona o terorismu z roku 2000 byli starší policejní důstojníci oprávněni vydat povolení opravňující kteréhokoli policejního důstojníka nacházejícího se ve svém okrsku zastavit a ohledat chodce a vozidla a osoby, které se v nich nacházely, pokud se domnívali, že „je to prospěšné k prevenci teroristických činů“. Povolení muselo být potvrzeno ministrem do 48 hodin, jinak pozbylo platnosti. Zároveň nemohlo být vydáno na dobu delší než 28 dní, ale jeho platnost mohla být prodloužena. Osobní prohlídky mohly být vedeny pouze za účelem hledání „předmětů, které by mohly být použity v souvislosti s terorismem“, ale dotčený důstojník nebyl žádán uvést důvody „pro podezření o přítomnosti takových předmětů“. Důstojník byl oprávněn požádat dotčenou osobu, aby sňala pokrývku hlavy, zula se, sundala svrchní oděv a rukavice, a pokud to bylo nezbytné, dala ruce do kapes, obrátila límec u košile, ponožky a boty a prohrábla si vlasy. Prohlídky se konaly vždy na veřejném místě, kde byl dotčený zastaven. Neuposlechnutí žádosti bylo trestným činem postížitelným trestem odnětí svobody či pokutou nebo obojím. Parlamentu je každoročně předkládána zpráva o fungování zákona.

Zákon nabyl účinnosti v únoru 2001 pro obvod „velkého Londýna“. V letech 2004 až 2008 byl počet prohlídek každoročně zaznamenáván ministerstvem spravedlnosti a postupně stoupal od 33 177 na 117 278.

Stěžovatelé byli zastaveni a prohledáni policií, když mířili na demonstraci organizovanou na protest proti místnímu trhu se zbraněmi. Pan Gillan jel na kole a na zádech měl batoh. Paní Quinton, novinářka, byla zastavena a prohledána přesto, že předložila svou novinářskou kartu. Prohlídky trvaly v obou případech maximálně půl hodiny. Sněmovna lordů (*House of Lords*) jako poslední instance projednávající stížnosti stěžova-

telů vyjádřila pochybnosti o tom, že běžná osobní prohlídka mohla být pokládána za nerespektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy a i kdyby ano, byla zákonná a policejní důstojníci nemohli jednat svévolně.

Podle názoru Soudu šlo o zásah do práva na respektování soukromého života opírající se o články 44-47 zákona o terorismu. Otázkou však bylo, zda dotčená ustanovení přiznávala policii přehnanou volnost jak při udělování povolení, tak při vedení osobních prohlídek. Podle názoru Soudu zákon neposkytoval dostatečné záruky proti svévolným zásahům.

Porušení článku 8 Úmluvy (jednomyslně).

NEULINGER a SHURUK proti Švýcarsku
Rozsudek velkého senátu z 6. července 2010

Nařízení o vrácení dítěte žijícího s matkou do země pobytu otce, odkud bylo neprávem odvezeno.

První stěžovatelka je švýcarská občanka žijící v Izraeli, kde se vdala a porodila syna, druhého stěžovatele. Když cítila, že dítě by mohlo být odvedeno svým otcem do přísně ortodoxní komunity v zahraničí, známé pro svoje horlivé novověrectví, soud pro rodinné záležitosti zakázal odvézt dítě z Izraele, než nabude plnoletosti. První stěžovatelka získala dítě do zatímni péče a rodičovská práva měla být vykonávána oběma rodiči společně. Přístup otce k dítěti byl posléze omezen v důsledku jeho ohrožujícího chování. Rodiče se rozvedli a první stěžovatelka tajně odvezla svého syna do Švýcarska. Federální soud jí nařídil vrátit dítě do Izraele.

Soud uvedl, že dítě mělo švýcarské občanství a žilo ve Švýcarsku čtyři roky. I když jako sedmileté bylo ve věku, kdy se mohlo snadněji adaptovat, skutečnost, že by bylo znovu vykořeněno, by pro něj mohla mít vážné důsledky, které by nebyly vyvážené pozitivním aspektem. V tomto ohledu stálo za pozornost, že přístup otce k dítěti byl omezen i před jeho odjezdem do Švýcarska. Navíc se otec od té doby dvakrát oženil a měl další dítě, na které neplatil výživné. Tyto okolnosti by jen těžko prospěly pohodě a vývinu dítěte. Pokud šlo o první stěžovatelku, návrat do Izraele by ji vystavil riziku trestního stíhání a odsouzení, což by jistě nebylo ku prospěchu dítěte, pro které byla jedinou blízkou osobou, když otec by jen těžko mohl zajistit jeho výchovu a vývoj.

Soud došel k závěru, že by došlo k porušení článku 8 Úmluvy, kdyby nařízení o vrácení dítěte do Izraele bylo vykonáno.

Porušení článku 8 Úmluvy (16 hlasů proti 1).

DEÉS proti Maďarsku
Rozsudek z 9. listopadu 2010

Neodpovídající ochrana státu proti dopravnímu hluku.

Aby se řidiči vyhnuli nově zavedenému dálničnímu poplatku, začali používat vedlejší silnici, ve které bydlel stěžovatel. Podle jeho tvrzení hluk a znečištění vzduchu učinilo jeho dům téměř neobyvatelným. Když zjistil, že se ve vnějších zdech objevily trhliny, požádal úřad údržby silnic o finanční náhradu. Znalec stanovený soudem naměřil hladinu hluku vyšší než předepsaný limit, ale konstatoval, že otrěsy nebyly tak velké, aby způsobily ve zdi trhliny. S odvoláním na znalecký posudek a konstataci, že příslušné orgány přijaly řadu opatření ke snížení množství projíždějících aut vybudováním objezdů a příkázáním snížení rychlosti, vnitrostátní soudy žalobu stěžovatele odmítly.

Podle názoru Soudu byl stát povinen zachovat rovnováhu mezi zájmy uživatelů silnice a místních obyvatel. Připustil, že vybudování a udržování infrastruktury stojí stát nemalé náklady a mnoho času. Avšak konstatoval, že opatření, které v této oblasti stát přijal, byly stále nedostatečné, když vystavily stěžovatele po dlouhou dobu zvýšenému hluku. I když vibrace nebo hluk způsobený dopravou nebyly příčinou škody na stěžovatelově domě, podle znalce překročily zákonnou hranici o 12 až 15 %, čímž zasáhly do každodenního života stěžovatele.

Článek 8 Úmluvy byl porušen (jednomyslně).

MILEVA A DALŠÍ proti Bulharsku
Rozsudek z 25. listopadu 2010

Nezabránění nelegálního provozování počítačového klubu působícího hluk a obtěžování v obytném domě.

Stěžovatelé žijí v bytech nacházejících se v jednom obytném domě v centru Sofie. V květnu 2001 si soukromá společnost pronajala volný byt v přízemí a bez povolení začala provozovat počítačový klub, v němž bylo k dispozici 46 počítačů a dva výdejní automaty. Klub fungoval nepřetržitě. Jeho návštěvníci, zejména mládež, se často shromažďovali před budovou, kde křičeli, pili alkohol a občas rozbili vchodové dveře a dopouštěli výtržností na chodbě. Stěžovatelé nesčetněkrát podali stížnosti na policii a městském úřadě. V červenci 2002 krajský kontrolní bytový úřad zakázal využívat přízemní byt pro účely provozování klubu, ale jeho rozhodnutí nebylo vykonáno, částečně proto, že příslušný soud dvakrát přerušil exekuční řízení na žádost majitele klubu, který jej provozoval do listopadu 2004.

Soud judikoval, že způsob, jakým byl klub provozován, provozní doba a hluk, který způsobovali jeho návštěvníci, zasáhl do obydlí stěžovatelů, jakož i do jejich soukromého a rodinného života. Přes množství stížností a s vědomím, že je klub provozován bez povolení, policie a městský úřad nečinily nic na ochranu pohodlí stěžovatelů. Ačkoli krajský kontrolní bytový úřad zakázal v červnu 2002 využívat byt pro účely provozování počítačového klubu, jeho rozhodnutí nebylo vykonáno, částečně v důsledku dvojího přerušování exekučního řízení a jeho nepřiměřeného prodloužení. Navíc až v listopadu 2003, tedy po dvou a půl letech fungování klubu, městský úřad nařídil majiteli klubu, aby klienty pouštěl zadním vchodem, což však majitel nerespektoval, protože to konstrukčně nebylo možné.

Soud došel k závěru, že se stát danou náležitostí nezabýval náležitě a nezajistil respektování obydlí stěžovatelů a jejich soukromého a rodinného života.

Článek 8 Úmluvy byl porušen.

HAJDUKOVÁ proti Slovensku
Rozsudek z 30. listopadu 2010

Nedostatečná ochrana manželky ze strany státu proti násilnickému manželovi.

V srpnu 2001 bývalý manžel A. stěžovatelku na veřejnosti slovně a fyzicky napadl. Ačkoli jí způsobil jen malá zranění, která neohrozila její život a bezpečnost, stěžovatelka se rozhodla s dětmi společnou domácnost opustit a ubytovala se v areálu nevládní organizace. O týden později jí A. opakovaně hrozil smrtí. Bylo proti němu zahájeno trestní řízení a byl vzat do vazby. V průběhu řízení soud nařídil vypracování znaleckého posudku, který stanovil, že A. byl vážně psychicky nemocný. V lednu 2002 ho okresní soud shledal vinným a nařídil psychiatrickou ústavní léčbu. A. byl převezen do nemocnice, kde nebyl léčen a odkud byl propuštěn o týden později. Po svém propuštění hrozil jak stěžovatelce, tak jejímu právnímu zástupci. Byl znovu zatčen a okresní soud posléze zajistil jeho ústavní léčbu.

Podle názoru Soudu i když A. své výhrůžky nikdy nerealizoval, stačily k tomu, aby zasáhly do stěžovatelčiny psychické integrity a pohodlí, kterou měl stát jako svou pozitivní povinnost zajistit. Přestože byl A. shledán vinným a byla mu nařízena ústavní léčba, okresní soud nemocnici nenařídil, aby ho nepropustila a poskytla mu léčbu. Tímto pochybením mohl tak A. pokračovat v ohrožování stěžovatelky. Až po podání nového trestního oznámení policie zasáhla. Soud dovodil, že stát nesplnil svou pozitivní povinnost ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Článek 8 Úmluvy byl porušen (jednomyslně).

MIKOLAJOVÁ proti Slovensku
Rozsudek z 18. ledna 2011

Prozrazení policejního rozhodnutí uvádějící, že se stěžovatelka dopustila trestného činu, ačkoli nebylo zahájeno trestní řízení.

V roce 2000 stěžovatelčin manžel podal trestní oznámení, že její stěžovatelka zbilá a způsobila poranění. O mnoho dní později policie trestní stíhání na žádost manžela zastavila. Ve svém rozhodnutí, které nikdy nebylo stěžovatelce doručeno, policie uvedla, že šetřením bylo zjištěno, že se stěžovatelka dopustila trestného činu ublížení na zdraví. Po roce a půl pojišťovna s odvoláním na toto rozhodnutí vyzvala stěžovatelku, aby zaplatila náklady spojené s léčením svého manžela. Stěžovatelka se proti rozhodnutí policie ohradila a podala ústavní stížnost, avšak bezúspěšně.

Podle názoru Soudu vzhledem k vážnosti závěru obsaženého v rozhodnutí policie, zejména že se dopustila spáchání násilného trestného činu spolu se skutečností, že jí disponovala pojišťovna, došlo k zásahu do stěžovatelčinych práv zaručených článkem 8 Úmluvy. Policejní rozhodnutí bylo formulováno jako tvrzení skutečností, že policie považovala stěžovatelku vinnou ze spáchání daného trestného činu. I když nikdy nebyla obviněna, byl učiněn do jejího trestního rejstříku záznam, že byla pachatelkou trestného činu, možná na neurčitou do-

bu, což muselo poškodit její pověst. Mimoto Soud konstatoval, že stěžovatelka neměla žádný účinný prostředek, jak se nastalé situaci bránit. Vnitrostátní orgány tak nezachovaly spravedlivou rovnováhu mezi právy stěžovatelky zaručenými jí článkem 8 Úmluvy, a zájmy, které uváděla vláda, aby odůvodnila obsah policejního rozhodnutí a jeho zpřístupnění třetí straně.

Článek 8 Úmluvy byl porušen.

HAAS proti Švýcarsku
Rozsudek z 20. ledna 2011

Odmítnutí poskytnout lékařské prostředky nezbytné ke spáchání sebevraždy osoby trpící vážnými psychickými problémy.

Stěžovatel trpí již dvacet let oboustrannou citovou poruchou. Domníval se, že jeho nemoc jej zbavila možnosti žít důstojně, a požádal proto soukromé sdružení, které poskytovalo pomoc při asistované sebevraždě, pomoci mu při tomto činu. Stěžovatel se obrátil na několik lékařů, aby mu předepsali smrtící látku (pentobarbital sodný), ale marně. Požádal proto různé federální a kantonální orgány o povolení získat látku bez lékařského předpisu, ale jeho snaha nebyla korunována úspěchem. Federální soud se jeho věcí zabýval jako poslední instance. Svým rozsudkem z 3. listopadu 2006 stěžovatelovo podání odmítl s názorem, že právo rozhodnout o vlastní smrti je třeba odlišovat od práva na asistovanou pomoc při sebevraždě ze strany státních orgánů nebo třetí osoby, které nebylo možno z Úmluvy vydedukovat.

Soud judikoval, že právo jednotlivce rozhodnout jak a kdy jeho život má skončit pod podmínkou, že půjde o svobodné rozhodnutí, je jeden z aspektů práva na život. V daném případě však byla sporná jiná otázka: bylo třeba určit, zda z pohledu článku 8 Úmluvy má stát „pozitivní povinnost“ zajistit, aby stěžovatel mohl bez lékařského receptu získat látku, která mu způsobí bezbolestnou smrt.

Pokud Soud připustil, že stěžovatel si mohl přát zemřít jistým způsobem, důstojně a bez zbytečné bolesti, neměl nejmenší pochybnost, že podmínka lékařského předpisu podle švýcarského práva pro získání dotčené látky sledovala legitimní cíl, totiž ochránit každou osobu, aby se nerozhodla unáhleně, jakož i zabránit zneužití. Soud se ztotožnil s názorem federálního soudu, že právo na život zavazuje státy zajistit podmínky, aby se dotčená osoba rozhodla skutečně svobodně. Požadavek lékařského receptu, vydaného na základě úplného psychiatrického vyšetření, umožňuje tuto povinnost splnit. Pokud šlo o otázku, zda stěžovatel měl možnost podrobit se psychiatrickému vyšetření, na základě kterého by mohl získat pentobarbital sodný, nebyl Soud přesvědčen, že nebylo možné najít specialistu, který by ho vyšetřil.

Článek 8 Úmluvy nebyl porušen (jednomyslně).

✿ JUDr. EVA HUBÁLKOVÁ, Ph.D., vedoucí
česko-estonsko-ukrajinského oddělení Kanceláře ESLP

Informace o dalších vybraných rozsudcích a rozhodnutích ESLP najdete na webu ČAK www.cak.cz/Mezinárodní_vztahy/Mezinárodní_instituce/Rada_Evropy/Judikatura_ESLP_pro_advokáty.

inzerce

Ke každému bytu čistý vzduch zdarma.

25 min.
od centra
Ostravy

Robert Pelikán:

Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář

Nakladatelství Leges, s. r. o.,
Praha 2010, 1. díl 288 stran,
380 Kč, 2. díl 256 stran, 360 Kč.

Dvoudílný Komentář JUDr. R. Pelikána k zákonu č. 125/2008 Sb. (ve znění zákona č. 215/2009 Sb.) se svým pojetím sympaticky odlišuje od většiny obdobných prací. Nelze na něj vztáhnout zažité úsloví, že „komentáře končí tam, kde začínají problémy“. Je to snad dáno tím, že autor hledá v pozitivní právní úpravě jako v uceleném systému norem, jak by právo co nejpřesněji mělo odrážet a reagovat na situace v praxi. Při výkladu jednotlivých ustanovení tohoto zákona se autor zabývá jejich podstatou, a to z hlediska jejich opodstatněnosti a účelu. Vše vysvětluje i z pohledu praktického dopadu do ekonomických procesů společností. Nejde o „technický“ výklad jednotlivých ustanovení zákona, ale o výklad k pochopení skutečného průběhu dějů, které mohou přeměny ve společnostech vyvolat, odůvodnit, resp. k nim dojít, jako k zamýšleným účinkům přeměny.

Autor nad rámec odkazu na související ustanovení zákona o přeměnách poukazuje (alespoň odkazem) na další ustanovení platné právní úpravy, která je třeba zohlednit či mohou mít význam při aplikaci komentovaného paragrafu. V případech, kdy dle autorova názoru není stávající úprava s ohledem na praktické využití dokonalá a případně umožňuje více výkladů, předkládá vždy dostatek argumentů umožňujících přijmout výklad praxi nejbližší a současně i s právem konformní. Zároveň však upozorňuje na již přijaté judikaturní závěry, či výklady s ohledem na stávající přístup soudů očekávatelné, které se s jeho názorem neshodují. Každému tak dává možnost si včas řešit věc jinak, aby se případnému problému jiného posouzení soudem sám předem vyhnul jiným řešením.

Rozsahem tento komentář není velký, celkem 389 paragrafů je vykládáno na cca 510 stránkách. Avšak zatím jsem, alespoň na první pohled, nenalezl, že by autor něco podstatného snad opomenul.

Pokud se nevrací k dnes již neplatné předchozí právní úpravě, je to při práci nad aktuálním problémem pouze ku prospěchu věci. Ustanovení zákona nevykládá pouze jiným slovním spojením, než činí zákon. Autorova znalost praxe se projevuje v tom, že se zaměřuje spíše na ty otázky, které mohou v praxi činit při aplikaci obtížné.

Obecně je známo, že autor „nasával znalosti práva s mateřským mlékem“, a z komentáře je patrné, že tyto znalosti napříč právními oblastmi opravdu má. Při zodpovídání stěžejních otázek argumentuje výstižně, přesvědčivě a při zohlednění všech podstatných souvislostí k samotné podstatě komentovaných ustanovení. To, že komentář JUDr. Pelikána neobsahuje seznam souvisejících vnitrostátních a komunitárních předpisů a literatury výčetovou formou u každého ustanovení zvláště, citace z důvodové zprávy, není podstatné a naopak to ukazuje na vlastní samostatný přístup k jejich výkladu. K dalšímu případnému vydání v budoucnu by však bylo vhodné doplnit komentář i o věcný rejstřík a úplná znění souvisejících předpisů a příslušných směrnic a zvýšit tak uživatelský komfort. Nicméně odkazy na související ustanovení dalších právních předpisů, kdy je to opravdu třeba, jsou v textu komentáře obsaženy. Pro nás, starší generaci je dobře, že nám rovněž připomíná nutnost komunitárně konformního výkladu a v některých případech tak i svůj výklad provádí.

Komentář tedy nepochybně využijí jak právníci, kteří se teprve seznamují s právní i ekonomickou podstatou přeměn společností, tak i ti zkušení.

Mohu pouze přivítat tento vydavatel-

ský počin nakladatelství Leges, a to, vyjma toho, že komentář je dobrý, minimálně i ze tří dalších důvodů. Za první cena této monografie je opravdu příznivá a dostupná i pro studenty a koncipienty. Za druhé jde o příspěvek k různorodosti komentářové literatury, a tedy vyšší akademické konfrontaci právních názorů často dříve, než nás pak judikatura překvapí, což vede ke zvyšování právní úrovně a zejména právní jistoty. Za třetí mám důvodný pocit, že se nám v Robertu Pelikánovi rýsuje významná právní autorita.

♣ JUDr. VLADIMÍR ZOUFALÝ, advokát v Praze

Martin Maisner a kolektiv:

Základy softwarového práva

Wolters Kluwer ČR, a. s.,
Praha 2011, 356 stran, 499 Kč.

Publikace *Základy softwarového práva* od Martina Maisnera a kolektivu vyplňuje v odborné literatuře velkou mezeru v oboru softwarového práva, který není dosud jako samostatný obor práva konstituován na žádném akademickém pracovišti v ČR, a ani název a obsah tohoto oboru nejsou v praxi ustáleny. V této souvislosti přináší do přetrvávající pojmové nejednotnosti určitý posun reforma předpisového rámce elektronických komunikací Evropské unie z roku 2009, která by v evropském i našem vnitrostátním právním prostředí měla vést k tomu, že podnikání, byť opožděně, seriózně, politicky nepodbarvenou, odbornou a fundovanou diskusí o vzniku a o dobrém fungování regulace elektronických komunikací a v právní vědě konsekventně přispěje k diskusi, zda nejsme svědky formování *nového právního odvětví*, které integrálně propojuje dosud oddělené a ke škodě věci roztržité právní předpisy pro oblasti informačních a komunikačních systémů, informačních technologií a zpracování dat, sítí a služeb elektronických komunikací a obsahu těchto služeb, audiovizuálních mediálních služeb, služeb

informační společnosti a elektronického obchodu a internetu jako globálního informačního a komunikačního systému.

Matení pojmů a nesystematické členění těchto oborů (ve skutečnosti již ale jednotného, neboť již konvergovaného odvětví) vede k podobně nesystematické definiční výbavě jednotlivých právních předpisů jak práva evropského, tak logicky i práva vnitrostátního. Tato publikace se optimálně a potřebným způsobem snaží populární cestou řešit důkladnou metodou to, čemu se odborná univerzitní a vysokoškolská pracoviště dosud vyhýbají a na co by měla navázat vnitrostátní legislativa. Ta je ovšem (a v žádném případě nechci na tomto místě rozebírat, zda je to správně či nikoliv) svázána s *acquis* a povinnostmi České republiky jako členského státu evropského jednotného trhu.

Kromě již zmíněného předpisového rámce pro elektronické komunikace a dalších grandiózních, a proto nereálných plánů (jako byla v uplynulém desetiletí například tzv. Lisabonská agenda z března 2000) se v současnosti musí zabývat dalšími dokumenty, jako je Digitální agenda pro Evropu,¹ jejímž cílem je „zajistit udržitelný hospodářský a sociální přínos jednotného digitálního trhu, založeného na rychlém a superrychlém internetu a interoperabilních aplikacích“. Tento obecný cíl je razidlem činnosti v navýsost citlivém a prudce se vyvíjejícím odvětví, v němž je i z hlediska logické systematiky, vědeckého posuzování a především praktické užitečnosti a odborné potřeby nutné bez větších prodlev učinit pořádek.

¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů KOM (2010) 245 v konečném znění/2, Brusel, 26. 8. 2009.

Publikace v tom šťastným způsobem činí rázný krok vpřed. Její systematika podává možný návod pro tvorbu osnovy tohoto odvětví a poskytuje základ pro další práce a výzkum, který by jistě měl následovat. Současnou předností je také forma zpracování publikace, neboť není vysloveně textem jenom pro právníky, ale bude rovnocenně využitelná i pro odborníky v IT prostředí s neprávnickým vzděláním. JUDr. Martin Maisner, sám prominentní právník a uznávaný znalec v oboru informačních a komunikačních systémů, shromáždil kolektiv autorů, kteří v tomto oboru vynikají a podávají srozumitelný a přesný výklad tohoto jinak složitějšího oboru. Autoři tak společně předkládají podnětné a průlomové dílo, které nejen zvýrazňuje potřebu nového pohledu na koncepci právního seřazení přenosu signálu a přenášeného obsahu v digitálním světě, jeho důsledné ochrany a právní odpovědnosti, ale také poskytuje zevrubné a precizní odpovědi na nejnaléhavější otázky digitálního světa, jehož jsme již – aniž si to často uvědomujeme – integrální součástí. Publikace *Základy softwarového práva* představuje vynikající dílo, které si pro své kvality a obsah rychle najde cestu k odborníkům i uživatelům s právnickým, technickým a ekonomickým vzděláním, jimž není software jen vzdáleným a akademickým pojmem bez hlubšího významu.

✦ JUDr. ZDENĚK VANIČEK, prezident České asociace elektronických komunikací

Bronislava Pavelková:

Zákon o rodině. Komentář

C. H. Beck, Praha 2010, 655 stran,
cena 1320 Kč.

Pražská pobočka německého nakladatelství C. H. Beck před časem „otevřela dveře“ také pro slovenské autory. V nové řadě tak začalo vycházet mnoho významných publikací, mezi nimiž budí zaslouženou pozornost také komentář k novému slovenskému zákonu o rodině z roku 2005¹ – dílo Bronislavy Pavelkové.

¹ Dodejme, že o přijetí nového slovenského zákona o rodině autorka této recenze aktuálně a podrobně na stránkách Bulletinu advokacie již referovala (BA č. 7-8/2005).

Úvodem předznamenejme, že se nejedná o první či jediný komentář k novému slovenskému zákonu o rodině. Autorka, bratislavská advokátka a pedagožka, navazuje u nového nakladatele na předchozí komentář, který vznikl záhy po přijetí nového slovenského zákona o rodině pod jejím vedením. Tentokrát však čtenářům předkládá dílo nikoli spoluautorské. Podnětem jí byla především nedávná, poměrně významná novela slovenského zákona o rodině, která do kodexu vtělila střídavou výchovu. U příležitosti vzniku nového díla se také zamyslela nad možností zprostředkovat odborné veřejnosti širší dimenzi rodinného práva, zejména prostřednictvím analýzy judikatury slovenské i českého Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Komentář

tak představuje kvalitní výsledek dlouhodobé a pečlivé přípravné práce.

Komentář k zákonu o rodině uvozuje předmluva, ve které autorka nastiňuje nedávný vývoj slovenského rodinného práva a volá po odlišném přístupu k interpretaci a aplikaci nového rodinného kodexu tak, aby soudy napomáhaly rychlému a účinnému obnovení řádného fungování rodiny. Autorka ve vazbě na štrasburskou judikaturu konstatuje, že státy mají také pozitivní povinnost chránit rodinný a soukromý život. Poukazuje dále na lidsko-právní dimenzi rodinného práva, jeho spjatost s hodnotami a morálkou. Jde-li o soudy, apeluje na potlačování přílišného formalismu a volá po lidskosti a spravedlnosti, právě s odkazem na nálezy slovenského i českého Ústavního soudu, které označuje za ko-

ordinátory výkladu rodinněprávních ustanovení. S autorkou lze souhlasit v mnohém, zejména však s konstatováním, že starší judikaturu je třeba přehodnocovat a rodinné právo nahlížet z nových úhlů pohledu.

Je škoda, že autorka neopatřila výkladem základní zásady, kterými je nový slovenský zákon o rodině uveden. Jedná se nepochybně o další širší interpretační a aplikační pravidla, která byla slovenským zákonodárcem, nikoli snad ze setrvačnosti, vtělena formou „preambule“ do nového rodinného kodexu. Tato drobná výtky může být autorce inspirací pro další vydání. Nicméně, hodnotu díla nesnižuje. Je třeba zdůraznit, že autorka na základní zásady v rámci pojednání k mnohým ustanovením zákona o rodině odkazuje. Jmenovitě jde např. o výklad k institutu manželství, právům a povinnostem mezi rodiči a dětmi, majetkovým nárokům neprovdané matky.

Jen na okraj: je všeobecně známo, že po rozpadu Československa se sice začalo slovenské a české rodinné právo pozvolna vzdalovat, mnohé instituty jsou si však stále velmi podobné, ne-li totožné. Komentář tak může být inspirativní i pro české familiaristy a pro všechny, kteří s rodinným právem přichází do styku.

Nicméně, některé instituty nového slovenského rodinného kodexu jsou poznamenány specifiky slovenského vývoje, např. jde o minimální výživné a fond náhradního výživného, širší koncepcí výchovných opatření, výslovné právo dítěte popřít otcovství atd. Posuzované dílo proto může posloužit také českým advokátům, kteří se v praxi setkávají se slovenskými povinnými a oprávněnými, rodiči a dětmi, manžely atd.

V obecné rovině lze konstatovat, že nový komentář ke slovenskému rodinnému kodexu představuje komplexní, přehledné a také kritické dílo, které se nevyhýbá kontroverzním tématům v duchu hesla „tam, kde začíná problém, končí komentář.“ Jmenujme např. otázku svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče v souvislosti s rozvodem (str. 104), kontroverzní materii spojenou se střídavou péčí proti vůli jednoho z rodičů (str. 107), model uspořádání rodičovské péče vyjádřený jako „223223“ v rámci 14 dnů (str. 111), problematiku práva dítěte znát svůj původ versus tradovanou anonymitu osvo-

jení (str. 610) a otázku právního postavení dítěte a jeho participačních práv (str. 240 a násl.).

Dodejme, že autorka se nezaměřuje jen na soukromoprávní otázky, ale zkoumá i vazby na civilní proces, sociálně-právní ochranu dětí, medicínské právo, jde-li např. o asistovanou reprodukci či utajené porody (str. 503) atd. Do výkladu začleňuje také úvahy *de lege ferenda*, např. co se týče v zahraničí existujících lhůt pro uzavření manželství jako garance prevalence vysoké rozvodovosti (str. 5). Dílo uzavírá věcný rejstřík.

Závěrem konstatujeme, že zájem slovenské autorky o české rodinné právo, český zákon o rodině, jeho interpretaci a aplikaci, zejména Ústavním soudem, o českou familiaristiku vůbec, ale i o praktické věci, např. doporučující tabulky pro stanovování výživného iniciované bývalou ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou, je z posuzovaného díla patrný, což je potěšující.

❖ doc. JUDr. ZDEŇKA KRÁLÍČKOVÁ, Ph.D.,
Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Bulletin slovenskej advokácie prináša...

č. 3/2011

JUDr. Tomáš Bardelčík: Premlčanie a preklúzia vybraných práv v daňovom konaní

Autor se v článku zabývá problematikou promlčení a prekluze vybraných práv v daňovém řízení, s částečným akcentem na určitá praktická specifika související se zástavním právem zřízeným na majetek daňového dlužníka a jeho existenci. V současnosti účinná právní úprava vyvolává v naznačeném směru nemálo pochybností. Předmětem článku jsou zejména úvahy autora nad zvláštnostmi promlčení práva vybrat a vymáhat daňový nedoplatek a jejich souvislosti se zrušením rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva k majetku daňového dlužníka, nevyjímaje porovnání s právní úpravou daňového procesu, která by se měla stát účinná v blízké budoucnosti.

Bc. Mgr. Andrea Horniaková: Komparácia predbežných opatrení nariadovaných v Slovenskej republike a v Európskej únii

Autorka článku konfrontuje i porovnává předběžné opatření nařizované v EU s předběžnými opatřeními nařizovanými v SR. Článek se nesnaží zachytit každý možný rozdíl či shodu mezi jmenovanými předběžnými opatřeními, a taktéž si nenárokují komplexnost a ucelenost závěrů dané problematiky. Článek se zaměřuje jen na některé rozdíly a shody mezi předběžnými opatřeními v SR a EU.

prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.: Výnimky zo zákazu diskriminácie z dôvodu veku (podľa najnovšej judikatury Súdneho dvora EU)

Zákaz diskriminace podle věku upravený v Rámcové směrnici měl rozšířit ochranu zaměstnanců v rámci pracovněprávních vztahů, ale i v rámci *předmluvních* vztahů. Navzdory tomu, že Rámcová směrnice byla přijata už v r. 2000, judikatura Soudního dvora EU až před pár lety začala dynamičtěji reagovat na problémy diskriminace z důvodu věku. Až dosud proto právo EU *neposkytlo* všechny závazné odpovědi o uplatňování Rámcové směrnice v aplikační praxi. Navzdory tomu, že Rámcová směrnice měla za cíl chránit především starší zaměstnance na trhu práce, současná aplikační praxe celkem jednoznačně ukazuje, že i dnes jsou starší zaměstnanci na trhu práce nejvíce ohroženi a znevýhodňováni.

Široce koncipované výjimky ze zákazu diskriminace z důvodu věku v Rámcové směrnici budou mít v nejbližších letech vývoje národních právních úprav členských států dalekosáhlé právní následky. V konečném důsledku umožní nahrazovat starší zaměstnance v důchodovém věku zabezpečených starobním důchodem mladšími zájemci o zaměstnání. V tomto směru si je třeba pečlivě povšimnout vývoje judikatury Soudního dvora EU, který připouští skončení pracovního poměru z důvodu dosažení důchodového věku nejen na základě zákona, ale i na základě kolektivních smluv.

z advokacie

SLOUPEK KARLA ČERMÁKA 62

Z ČESKÉ ADVOKACIE

Z kárné praxe 63

Z jednání představenstva ČAK 66

6. ročník Prezidentského poháru v tenise 66

Z EVROPY

Akademie evropského práva má novou budovu 67

Novinky z Evropy 68

Reformní propedeutika

Jsme ve stadiu, kdy bez návodu k životu jsme ve světě ztraceni, jako mravenčkové v hustém lese. Tisk nám v rozsáhlých přílohách každý den vysvětluje, jak postupovat při přijetí do mateřinky, jak se dostat na gympl, kde výhodně nakoupit bakalářský diplom, jak išopovat, jak bojovat proti klíšťatům a rotvajlerům a jak proniknout do chudobinky neboli do domova důchodců.

Náš život se zkomplikoval kvůli reformnímu úsilí. Dřív vám uklížečka večer vysypala odpadkový koš, dnes to řeší reformní tým v analytickém materiálu a je na to vypsán tendr za 120 miliard. V to nepočítám právní, ekonomický a personální audit, ani náklady na další mimořádné forenzní audity po podání trestních oznámení.

Reformní týmy existovaly už v raných obdobích výskytu živočišného druhu homo erectus a dějinné zvraty působené jejich činností se nazývaly milníky nebo mezníky. Významným milníkem byla např. reforma čurání, po níž až dosud kluci čurají ve stoje, holky vsedě a psi na milníky. V novějších dobách býval dějinným mylníkem (sic!) každý sjezd KSČ a KSSS, a taky jsme se z toho nepotento, nýbrž přímo jsme se těšili na další reformní tým a nový mylník.

Současné reformní týmy nestavějí ani mylníky, ani mezníky. Dnes musí každá reforma stát na pilířích, což se píše s měkkým „i“, neboť jest to odvozeno od latinského slova pila, ae, f. Přitom „pylír“ by nám brabenečkům zněl o hodně mužněji, tvrději a odhodlaněji, a ještě víc by se tak dalo ušetřit. Místo pylíře by šel česky taky sloup, jenomže na všech sloupích jsou jména hloupých, kdežto na pilířích jsou jména chytrých. Kterápak to asi jsou? Hádejte, smíte třikrát!

Na pilířích se bude tyčit kromě jiných reforem i ta důchodová. Na kolika pilířích bude, nikdo neví, jistě však je, že šplhem po pilířích se důchodci rychle, bezpečně a levně dostanou na onen lepší svět, kde burza nepadá a inflace nehodá, kde netřeba zimního obutí, ani stále nových autolékárniček od kámošů reformátorů. No, a pilíře budou taky stavět kámové, bude na ně vysoké vstupné a budoucí důchodci se na nich budou tužit od mateřinky až po chudobinku.

Konec nejapnému žertování a k věci.

Otcem všech důchodových reforem byl Mojžíš, který z hory Sinaj přinesl čtvrté boží přikázání „cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi“.

Tím byla založena právní ochrana důchodců proti nezbedným dětem, přičemž dětem žádná právní ochrana v Desateru poskytnuta nebyla. Vycházelo se z toho, že mláďata dostatečně chrání rodičovský rozmazlovací pud, kdežto potomstvo žádnými

rozmazlovacími pudy vůči důchodcům vybaveno není. Mojžíšův důchodový pilíř mládeži sliboval dlouhý věk, neboť i ona bude jednoho dne účastna nejvyšších výhod slušného zacházení, a navíc i dobré bydlo, protože z dědka a báby může třeba ještě něco kápnout, a když nic jiného, tak aspoň ta historická paměť, kterou se lze tu a tam třeba i řídit.

Takhle to tedy mezigeneračně celkem slušně fungovalo asi 25 století. Výjimky ovšem byly na obou stranách. O ty se staraly náboženské společnosti a církve. Ty odvážně nazývaly věci pravými jmény, takže tu bylo plno sirotčinců, chudobinců a starobinců, hospiců, špitálů a blázinců. Aspoň se vědělo, oč jde, tedy o zařízení krizová s omezeným rozpočtem, a to se netajilo ani před chovanci a personálem. Ten ostatně sdílel osud chovanců, takže když byl k večeri oukrop, měli ho všichni. Každý si byl realisticky vědom svého postavení, tedy že je chudý a případně ještě starý a nemocný. Bylo to výchovnější než zájezdy k moři.

S tímto efektivním systémem zamávalo osvícenství. Osvícené hlavy se zamilovaly do svého rozumu, sekularizovaly kdeco, od školství přes zdravotnictví až po sociální péči, a jako vrchol vymyslely peníze pro každého a při každé příležitosti. Všechno to hodily na krk svému absolutně osvícenému státu a reformátoři teď nevědí, jak mu ten chomout sundat. Rozum je v koncích s rozumem. Tak kámové stavějí pylíře.

Vladaři se pochopitelně odjakživa starali o své vlastní služebníky, vojáky a úředníky, ale o každého? Na to mohla přijít jen osvícená skopová hlava pruského císaře. Se sekularizací si zkrátka osvícenci pěkně naběhli a církve, reformované i nereformované, se teď jejich reformnímu úsilí chechtají a zahrnují je do svých děkovaných modliteb. Není lehké hodit chomout na krk někomu jinému, ať už obcím (pastoušky), zaměstnavatelům (ratejny) nebo samotným pracujícím (privatizace penzí). Státy se potácejí od mylníku k mylníku.

Mateřinky, mravenčci, úlečky a včeličky, kočky a myšičky, klokánci a paviánci, chudobky a sedmikrásky, elděenky a senilníky. Samá poezie a žádná ekonomie, jako vždy. Ať to šéfklokanka všechno odpíská a místo na pilíř mě strčí do poctivého starobince. Dáme si tam spolu brambory na loupáčku a až něco přížebrá, tak třeba i nudle s mákem.

Aha, chybí vám tabulky budoucích důchodů. Tak na to zapomeňte. Důchody budou každý měsíc jiné podle toho, kolik bude mít vrchní státní křeček zrovna v kase. Budou i měsíce, v nichž nárok bude vznikat až od 90 let. A z pylířů zbudou po padesáti letech jen jména hloupých. Já budu ovšem ve starobinci za vodou.

Je ještě jedna možnost. Reformní úsilí je průhledná mystifika-ce a noviny to baští. Fuj, to se mi ulevilo!

Duben 2011

✿ KAREL ČERMÁK

Z kárné praxe

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže při sepišiu žaloby chybně provede výpočet odstupného, jestliže neinformuje klienta o doručení rozsudku a možnosti odvolání, jestliže neoznámí klientovi inkaso přisouzeného odstupného a náhrady nákladů řízení, jestliže neprovede závěrečné vyúčtování včetně vyúčtování zálohy, jestliže neoznámí ČAK do jednoho týdne změnu svého sídla.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 26. 11. 2010, sp. zn. K 42/2010

Kárně obviněný JUDr. Z. V., advokát,

se dopustil kárného provinění tím, že

1. poté, co v přesně nezjištěný den v roce 2008 uzavřel s N. N. smlouvu o poskytování právních služeb, jejímž předmětem bylo zastupování N. N. jako žalobkyně proti žalované společnosti M., s. r. o., v řízení vedeném u obvodního soudu o zaplacení odstupného, N. N. sepsal a podal k tomuto soudu žalobu, ve které provedl chybně výpočet odstupného, které stanovil částkou 39 234 Kč namísto 49 044 Kč, v důsledku čehož bylo rozsudkem tohoto soudu ze dne 14. 7. 2009 přiznáno N. N. odstupné pouze ve výši 39 234 Kč,

2. poté, co v souvislosti se zastupováním N. N. v řízení vedeném u obvodního soudu o zaplacení odstupného proti společnosti M., s. r. o., přijal dne 6. 11. 2008 od N. N. zálohu na odměnu za poskytnuté právní služby ve výši nejméně 3000 Kč a částku 1600 Kč na zaplacení soudního poplatku, a poté, co věc byla dne 9. 9. 2009 pravomocně skončena a protistrana poukázala na jeho účet částku 55 974 Kč představující soudem přiznané odstupné pro jeho klientku ve výši 39 234 Kč a náhradu nákladů řízení ve výši 16 740 Kč, nejméně do 14. 1. 2010 nepředložil N. N. závěrečné vyúčtování odměny za poskytnuté právní služby a přiznané odstupné jí nevydal,

3. jako právní zástupce N. N. v řízení vedeném u obvodního soudu o zaplacení odstupného neinformoval N. N. o tom, že mu nejpozději dne 25. 8. 2009 byl doručen rozsudek tohoto soudu ze dne 14. 7. 2009, dále o možnosti podat proti němu odvolání a posléze o tom, že tento rozsudek nabyl právní moci dne 9. 9. 2009 a že protistrana poukázala na jeho účet soudem přiznané odstupné ve výši 39 234 Kč a náklady řízení ve výši 16 740 Kč,

4. poté, co v přesně nezjištěný den změnil sídlo své advokátní kanceláře a adresu svého bydliště, tyto skutečnosti neoznámil Komoře do jednoho týdne poté, co nastaly, přičemž na konkrétní adrese dosud deklarované jako sídlo jeho advokátní kanceláře a bydliště nepřebírá písemnosti zasílané mu Českou advokátní komorou,

tedy

ad 1.

- nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,

- při výkonu advokacie nejednal svědomitě a nevyužil důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci neuplatnil v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládal za prospěšné,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,

ad 2.

- nechránil práva a oprávněné zájmy klienta,
- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
 - povinnost plnit převzaté závazky,
 - povinnost peníze a jiné hodnoty, které převzal ke stanovenému účelu, opatřovat s péčí řádného hospodáře, a nepoužít je jinak, nežli ke stanovenému účelu,
 - povinnost o svých výkonech pro klienta vést přiměřené záznamy, jejichž obsah na požádání klientovi poskytne s úplným vysvětlením,

ad 3.

- nechránil práva a oprávněné zájmy klienta,
- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
 - povinnost klienta řádně informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje, a poskytnout mu včas vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů,

ad 4.

- neoznámil České advokátní komoře bez odkladu změny skutečností nezbytných pro vedení seznamu advokátů, a to ani do jednoho týdne poté, co nastaly,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržel pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
 - povinnost vykonávat advokacii především ve svém sídle,
 - povinnost být ve svém sídle zpravidla osobně přítomen v pravidelné době, kterou předem stanoví, a pro případ, že by mu v osobní přítomnosti bránily vážné důvody, umožnit zanechání vzkazu,

čímž

ad 1.

porušil ust. § 16 odst. 1, 2 a § 17 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění (dále již jen jako „zákon o advokacii“), ve spojení s čl. 4 odst. 1 usnesení Představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věst. ČAK, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), (dále již jen „Pravidla profesionální etiky“),

ad 2.

porušil ust. § 16 odst. 1, 2 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, 2, čl. 9 odst. 2 a čl. 10 odst. 4 Pravidel profesionální etiky,

ad 3.

porušil ust. § 16 odst. 1, 2 a § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 a čl. 9 odst. 1 Pravidel profesionální etiky,

ad 4.

porušil ust. § 29 odst. 1 zákona o advokacii a ust. § 17 zákona o advokacii s čl. 4 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 3 Pravidel profesionální etiky.

Tím závažným způsobem porušil povinnosti stanovené advokátovi zákonem o advokacii a stavovskými předpisy, a tak se dopustil kárného provinění podle ust. § 32 odst. 2 zákona o advokacii.

Za to se mu podle ust. § 32 odst. 3 písm. c) zákona o advokacii ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 30 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře náhradu nákladů kárného řízení ve výši 3000 Kč. Náklady jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto kárného rozhodnutí na účet České advokátní komory.

Z odůvodnění:

Předseda kontrolní rady České advokátní komory podal dne 6. 4. 2010 na kárně obviněného kárnou žalobu, a to pro skutky popsané a právně kvalifikované tak, jak jsou uvedeny ve výroku tohoto rozhodnutí.

K podané kárné žalobě se kárně obviněný podrobně vyjádřil, a to písemným podáním ze dne 21. 4. 2010, k němuž přiložil též listinné důkazy, na něž se ve svém vyjádření odvolává. Podstatný obsah tohoto vyjádření kárně obviněného, jakož i listinných důkazů jím předložených, bude uveden dále.

Předseda kárného senátu, v souladu s ust. § 13 odst. 1 vyhl. č. 244/1996 Sb., advokátního kárného řádu, v platném znění (dále již jen jako „advokátní kárný řád“), nařídil jednání k projednání věci, ke kterému se kárně obviněný osobně dostavil.

K důkazu byl vyslechnut kárně obviněný, byl čten výpis z matriky ze dne 18. 1. 2010, stížnost N. N. ze dne 14. 1. 2010, doplnění stížnosti ze dne 29. 1. 2010, rozsudek obvodního sou-

du ze dne 14. 7. 2009, dopis vedoucí kontrolního oddělení ze dne 27. 1. 2010 včetně obálky, záznam ze dne 11. 2. 2010, výpis z matriky ze dne 19. 2. 2010, výpis z matriky ze dne 31. 3. 2010, kopie žaloby adresované obvodnímu soudu ze dne 6. 11. 2008 s podacím razítkem soudu, kopie totožná s originálem plné moci udělené kárně obviněnému stěžovatelkou dne 15. 10. 2008, vyjádření kárně obviněného ke kárné žalobě ze dne 21. 4. 2010 včetně příloh, výpis z matriky ze dne 26. 11. 2010.

Výslechem kárně obviněného bylo zjištěno, že kárně obviněný v celém rozsahu setrvává na svém vyjádření ke kárné žalobě ze dne 21. 4. 2010, na něž v podrobnostech odkazuje. Nad rámec tohoto svého vyjádření kárně obviněný dále uvedl, že ke konkrétní částce odstupného dospěl nikoli vlastním výpočtem, ale spoléhal na sdělení N. N., přičemž skutečnost, že výpočet odstupného je chybný, zjistil až v okamžiku, kdy obdržel výzvu obvodního soudu k doplnění žaloby, kterou na základě údajů v dokumentech, jež mu N. N. poskytla, doplnil, a zároveň zjistil uvedený chybný původní výpočet výše odstupného, o čemž N. N. informoval, avšak záznam o této skutečnosti si neučinil. K dotazu kárně obviněný dále uvedl, že neměl s N. N. uzavřenou písemnou smlouvu o poskytování právních služeb a plná moc byla generální, v níž nebyla uvedena výše žalovaného odstupného. Dále kárně obviněný též uvedl, že text žaloby vlastnoručně podepsala N. N., k dotazu, proč v textu žaloby není vyplněna konkrétní částka průměrného měsíčního výdělku, kárně obviněný uvedl, že tuto otázku při podpisu žaloby s N. N. výslovně neřešil a že žaloba byla poté, kdy ji N. N. podepsala, podána v této podobě.

Z výpisu z matriky ze dne 18. 1. 2010 bylo zjištěno, že kárně obviněný byl zapsán do seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou dne 2. 3. 1994, advokacii vykonává samostatně a ke dni 18. 1. 2010 byla sídlem advokátní kanceláře kárně obviněného konkrétní adresa.

Ze stížnosti N. N. ze dne 14. 1. 2010 bylo zjištěno, že kárně obviněný vypočetl výši odstupného na částku 39 234 Kč, přičemž tato částka měla být o 9810 Kč vyšší. Dále bylo zjištěno, že kárně obviněný nekontaktoval N. N., jakmile mu byl doručen rozsudek, a to ani ve chvíli, kdy tento rozsudek nabyl právní moci a poté vykonatelnosti a bylo kárně obviněnému na jeho účet zasláno odstupné ve výši 39 234 Kč a náhrada nákladů řízení ve výši 16 740 Kč. Dále bylo zjištěno, že se v lednu 2010 N. N. osobně dostavila na soud, kde při nahlédnutí do příslušného spisu zjistila, že proti rozsudku nebyl podán opravný prostředek, tudíž je v právní moci. Na základě takto zjištěných informací se N. N. 13. 1. 2010 telefonicky spojila s kárně obviněným, který jí teprve v tuto chvíli oznámil, že rozsudek je v právní moci a dále že mu odstupné a náhrada nákladů řízení byly převedeny na jeho účet.

Z doplnění stížnosti ze dne 29. 1. 2010 bylo zjištěno, že N. N. nemá doklad o zaplacení zálohy za poskytnuté právní služby ve výši 5000 Kč kárně obviněnému.

Z rozsudku obvodního soudu ze dne 14. 7. 2010 bylo zjištěno, že obvodní soud rozhodl ve věci žalobkyně N. N. a žalované M., s r. o., o zaplacení odstupného ve výši 39 234 Kč tak, že uložil žalované povinnost zaplatit N. N. částku 39 234 Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, a dále povinnost zaplatit N. N. na náhradu nákladů řízení částku 16 740 Kč, taktéž do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám

právního zástupce N. N., tj. kárně obviněného. Dále bylo zjištěno, že tento rozsudek nabyl právní moci dne 9. 9. 2009 a vykonatelnosti dne 15. 9. 2009.

Z dopisu vedoucí kontrolního oddělení ze dne 27. 1. 2010 včetně obálky bylo zjištěno, že kárně obviněnému byl ze strany vedoucí kontrolního oddělení České advokátní komory zaslán dopis ze dne 27. 1. 2010, kterým byl kárně obviněný vyzván k vyjádření ke stížnosti N. N. ze dne 14. 1. 2010, jenž byla kárně obviněnému zaslána přílohou tohoto dopisu, a dále k předložení dokladů a písemností, které jsou důležité pro prošetření věci.

Ze záznamu ze dne 11. 2. 2010 bylo zjištěno, že dle sdělení odboru matriky České advokátní komory nebyl na kárně obviněného ani ve spisu, ani v archivu nalezen žádný jiný kontakt.

Z výpisu z matriky ze dne 19. 2. 2010 bylo zjištěno, že sídlo je zapsáno stejně jako 18. 1. 2010.

Z výpisu z matriky ze dne 31. 3. 2010 bylo zjištěno, že sídlo je zapsáno stejně jako 18. 1. 2010.

Z kopie žaloby adresované obvodnímu soudu ze dne 6. 11. 2008 s podacím razítkem soudu bylo zjištěno, že se N. N. domáhala po žalované M., s r. o., žalobou ze dne 6. 11. 2008, která byla obvodnímu soudu doručena dne 7. 11. 2008, zaplacení odstupného ve výši 39 234 Kč, přičemž podrobný výpočet tohoto odstupného žaloba neobsahuje.

Z kopie totožné s originálem plné moci udělené kárně obviněnému stěžovatelkou dne 15. 10. 2008 bylo zjištěno, že byl kárně obviněný dne 15. 10. 2008 zmocněn N. N. k zastupování, vykonávání veškerých právních úkonů, přijímání písemností a rozhodnutí, uzavírání smírů, uznávání a vzdávání se uplatněných nároků, podávání a vzdávání se opravných prostředků, vymáhání a přijímání nároků a zastupování ve věci.

Z vyjádření kárně obviněného ke kárně žalobě ze dne 21. 4. 2010 včetně příloh bylo zjištěno, že dne 15. 10. 2008 uzavřel kárně obviněný s N. N. smlouvu o poskytování právních služeb, v souvislosti s čímž sepsal a podal u obvodního soudu žalobu na zaplacení odstupného ve výši 39 324 Kč, přičemž takto žalovaná výše odstupného byla vypočtena N. N. a nikoli kárně obviněným, když ten pro své přesvědčení o tom, že má N. N. velmi dobrou znalost problematiky pracovního práva, výši odstupného sám nevypočetl a spoléhal se pouze na výpočet provedený N. N., N. N. žalobu před jejím podáním soudu odsouhlasila, což stvrdila svým vlastnoručním podpisem na této žalobě a zároveň předala kárně obviněnému odměnu za poskytnutí služeb advokáta ve výši 3000 Kč a soudní poplatek ve výši 1600 Kč. Dále bylo zjištěno, že po podání žaloby vyzval soud N. N. prostřednictvím kárně obviněného k doplnění skutkových tvrzení a k označení důkazů, kdy tuto skutečnost kárně obviněný N. N. oznámil a ta mu doručila výplatní pásky a zápočtový list, na jejichž základě kárně obviněný žalobu doplnil a provedl také vlastní výpočet výše odstupného, kdy zjistil, že má N. N. nárok na odstupné ve výši 45 120 Kč, o čemž ji informoval sám kárně obviněný a následně také před vyhlášením rozsudku soud. Dále bylo zjištěno, že kárně obviněný přiznává, že N. N. po tom, co mu byl zaslán rozsudek výše uvedeného soudu a připsáno předmětné odstupné a náklady řízení na jeho účet, sám nekontaktoval a neinformoval ji o dalších krocích, ale že nesouhlasí s tím, že by zaslání peněz N. N. záměrně oddaloval. Dále bylo z vyjádření kárně obviněného ke kárně žalobě zjištěno, že kárně

obviněný uznává, že České advokátní komoře doposud nenahlásil změnu sídla své advokátní kanceláře.

Z výpisu z matriky ze dne 26. 11. 2010 bylo zjištěno, že sídlo je zapsáno stejně jako 18. 1. 2010.

Po takto provedeném dokazování dospěl kárný senát k závěru, že bylo bez důvodných pochybností prokázáno, že se kárně obviněný dopustil jednání, které mu je kladeno za vinu kárnou žalobou.

Jak již bylo řečeno, tento skutkový stav byl z provedených listinných důkazů zjištěn bez důvodných pochybností, když tyto důkazy je možné k náležitému objasnění a prokázání skutkového stavu považovat za postačující. Další důkazní návrhy nebyly již ani kárným žalobcem, ani kárně obviněným navrženy.

Výše uvedeným jednáním kárně obviněný porušil citovaná ustanovení zákona o advokacii a Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů; toto porušení lze přitom považovat za závažné porušení ve smyslu ust. § 32 odst. 2 zákona o advokacii, neboť nedostatečné chránění a prosazování práv a oprávněných zájmů klientů, opožděné informování klientů o tom, jak vyřizování jejich věci postupuje, nevedení přiměřených záznamů o výkonech pro klienty a neopatrování převzatých peněz s péčí řádného hospodáře ve svém důsledku vede k narušení vztahů mezi advokátem a jeho klienty, ohrožení práv a oprávněných zájmů klientů kárně obviněného, což podstatným způsobem snižuje důstojnost advokátního stavu. Dále neoznámení změny sídla advokátní kanceláře České advokátní komoře a nepřebírání písemností zasílaných Českou advokátní komorou ve svém důsledku vede k faktickému přerušení kontaktů mezi kárně obviněným advokátem na straně jedné a Českou advokátní komorou, soudy a veškerými dalšími orgány či institucemi, jakož i celou širší veřejností jako takovou na straně druhé a znemožnění výkonu jakéhokoli dohledu nad plněním povinností kárně obviněného ze strany České advokátní komory a také ohrožení práv a oprávněných zájmů klientů kárně obviněného.

Jde-li o způsob zavinění, má kárný senát za to, že předmětného jednání se kárně obviněný dopustil formou úmyslu, a to alespoň úmyslu nepřímého (eventuálního).

Dospěl-li kárný senát k jednoznačnému závěru o vině kárně obviněného, musel se následně zabývat úvahami o volbě druhu a výměry kárného opatření. Zde kárný senát přihlédl na jedné straně k samotné závažnosti kárného provinění, kterou obecně vyhodnotil jako vysokou, na druhé straně kárný senát přihlédl ke skutečnosti, že kárně obviněný, ač advokacii vykonává již od roku 1994, nebyl dosud kárným opatřením postižen. Při stanovení druhu a výměry kárného opatření vycházel kárný senát z osobních poměrů kárně obviněného tak, jak je kárně obviněný uvedl ve svém vyjádření ze dne 21. 4. 2010, tedy že je ženatý, má dvě zletilé děti, které studují, společně s manželkou má ve společném jmění manželů rodinný dům, ve kterém společně s dětmi žijí a dále bytový dům. Za této situace kárný senát shledal naplnění podmínek pro uložení kárného opatření ve formě pokuty ve smyslu § 32 odst. 3 písm. c) zákona o advokacii, s tím, že za přiměřenou kárný senát považuje pokutu ve výši 30 000 Kč.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Z jednání představenstva ČAK

Představenstvo ČAK se ve dnech **11. - 12. dubna 2011** sešlo na své 17. schůzi v tomto volebním období v sídle ČAK (Kaňkově paláci) v Praze. Jako pravidelně projednali členové představenstva nejprve pozastavení výkonu advokacie některým kolegům-advokátům či vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň informoval, že **místopředseda ČAK JUDr. Aleš Pejchal se stal novým členem Legislativní rady vlády ČR**, což znamená významné posílení pozice advokacie v této instituci.

Místopředseda ČAK JUDr. Antonín Mokřý informoval představenstvo ČAK o výzvě CCBE směrem k ČAK - na koordinaci a součinnost při školení zástupců albánské advokacie při budování jejich systému vzdělávání. Představenstvo považuje za vhodné, aby ČAK uspořádala pro několik zástupců Albánské advokátní komory seminář-workshop v Praze a nesla náklady s tím spojené.

Členové představenstva ČAK diskutovali rozsáhle o **problematice trvale spolupracujícího advokáta**. Dle současného stavu není např. vůbec zjištělné z veřejné evidence, tedy ze seznamu advokátů, kdo je trvale spolupracujícím advokátem, což může mít dopad do vztahů mezi advokátem a klientem. Ve všech případech nemusí být zcela zřejmé, zda klienta zastupuje advokátní kancelář, s níž advokát trvale spolupracuje, nebo sám trvale spolupracující advokát. Obě tyto možnosti přitom zákon o advokacii připouští. Po diskusi se představenstvo jednomyslně shodlo na tom, že ze zápisu v matrice [s odvoláním na ustanovení § 15 písm. e) ZA a ustanovení čl. 46 odst. 1 písm. j) organizačního řádu ČAK] by mělo být zřejmé, zda a s kým advokát uzavřel smlouvu o trvalé spolupráci. Představenstvo ČAK pověřilo tajemníka a předsedu ČAK, aby ve spolupráci s vedoucí odboru matriky připravili materiál s návrhem způsobu zapra-

cování této změny do matriky s tím, že bude žádoucí, aby povinnost oznámit smlouvu o trvalé spolupráci byla advokátům oznámena v dostatečném časovém předstihu.

Předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň informoval členy představenstva ČAK o sdělení Úřadu na ochranu hospodářské soutěže ze dne 29. 3. 2011 ve věci šetření podnětu, který se týkal stanovení dodavatele advokátních talárů. V souladu se stanoviskem uvedeným ve sdělení uložilo představenstvo ČAK legislativnímu odboru předložit návrh stavovského předpisu pro úpravu a zpoplatnění případně schváleného licenčního řízení.

V souvislosti s tímto rozhodnutím představenstvo ČAK zatím nemůže pro absenci zákonné i stavovské úpravy rozhodovat o žádostech o udělení licence, dvěma žadatelům bude tato skutečnost písemně oznámena s tím, že v přechodném období lze využít i rezervních talárů. Tento závěr koresponduje i se závěry ÚOHS, který bude o tomto postupu ve lhůtě informován.

Předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň předložil představenstvu návrh advokáta Jana Boučka na pozastavení platnosti usnesení představenstva ČAK z 8. 7. 2010 ve smyslu ustanovení § 46 odst. 6 ZA. Po diskusi představenstvo rozhodlo tak, že platnost tohoto usnesení nepozastavuje.

Předseda ČAK JUDr. Martin Vychopeň informoval o výsledku jednání se zástupci ministerstva spravedlnosti ve věci duplicitního doručování do datových schránek. Problém bude řešen společnou přípravou (ČAK a MS ČR) metodického pokynu pro soudní administrativu.

Podrobný zápis ze 17. schůze představenstva ČAK (stejně jako všechny ostatní) jsou všem advokátům a advokátním konci-pientům k dispozici na www.cak.cz/rubrika/Orgány_Komory/Představenstvo/Zápis_z_jednání.

✿ icha

6. ročník Prezidentského poháru v tenise

Již v tradičním termínu posledního březnového vikendu se konal v Ostravě další ročník **halového tenisového turnaje advokátů ve čtyřhrách**, kterého se tentokrát zúčastnilo 17 dvojic, přičemž jsme opětovně přivítali zástupce slovenské advokacie a účast obohatily i dvě kolegyně advokátky. Ve dvou hracích dnech byla odehrána pořádná porce 64 utkání ve dvou výkonnostních skupinách.

Ve skupině označované jako „ligová“ získala vítězství dvojice **Mgr. Jaromír Parobek - Mgr. Petr Vaněk**, druhé místo obsadila dvojice **JUDr. Radana Sedlářová - JUDr. Jan Vyjádák** a bronz získala nestárnoucí dvojice **JUDr. Vladimír Jirousek - JUDr. Tomáš Sokol**.

V „elitní“ skupině se na třetím místě umístila dvojice **JUDr. Petr Matoušek - JUDr. Evžen Zörkler**, stříbro získala dvojice **Mgr. Jaroslav Brož - Mgr. Roman Smetana** a vítězství obhájila dvojice **JUDr. Karel Jandus - JUDr. Norbert Hink**.

Dva tenisem naplněné dny byly proloženy příjemným společenským večerem a již ne tolik příjemným společným sledováním kvalifikačního fotbalového utkání Španělsko - Česká republika.

Závěrečná společná fotografie účastníků pak byla završením a potvrzením příjemně stráveného času a také příslibem pro ročník následující.

✿ Pozoroval a zapsal JUDr. RADIM MIKETA.

Akademie evropského práva má novou budovu

V Trevíru se 25. března 2011 konala velmi slavnostní akce: **otevřela se další budova Akademie evropského práva (ERA), která byla do r. 2009 budovou Německé banky.** Když ta si našla jiné sídlo, zakoupila ERA budovu pro svoje účely, rekonstruovala a rozšířila ji velmi moderním způsobem nejen o prostory pro rostoucí množství seminářů a konferencí, ale i pro rozšiřující se počet zaměstnanců. Mohla to učinit proto, že dlouhodobé úsilí vedení ERA, opřené o podporu nejvýznamnějších evropských osobností z oblasti politiky (institucí EU i národních vlád, stejně jako všech právnických profesí a soudů v Lucemburku), přineslo i významné zlepšení finančních prostředků ERA. K nim, právě vzhledem k posílení její prestiže a zapojení do vzdělávacích akcí např. i pro zaměstnance Evropské komise, přibývaly i různé finanční podpory a dary.

Respekt k této instituci byl při zmíněné slavnostní příležitosti nepřímo potvrzen přítomností plejády osobností jak z řad členů německé vlády a parlamentu (ministryně spravedlnosti Německa, předseda ústavně-právního výboru Bundestagu), tak z EU (komisařka Diana Wallis). Evropský soudní dvůr zastupoval jeho předseda, místní vládu Severního Porýní-Westfálska ministr spravedlnosti. Opakovaně bylo zdůrazněno, že ERA má a bude mít výsostnou pozici v justičním vzdělávání v rámci EU. Navíc se naplňuje záměr, že ERA a Evropská justiční vzdělávací síť společně vytvoří Evropskou justiční akademii, sloužící ke vzdělávání profesí nezbytných k řádnému chodu každého justičního systému.

Na tomto setkání byl také oficiálně potvrzen odchod Johna Toulmina, vysokého britského soudce a svého času i prezidenta CCBE, z funkce předsedy Board of Trustees, kterou zastával 14 let. Jeho silná osobnost a moudré, prozíravé vedení nepochybně velmi přispělo k postupnému posilování postavení a působnosti ERA v EU i mimo ni.

Na jakém měnicím se institucionálním a právním pozadí se ERA vyvíjí od svého založení v roce 1992 bylo možné odhadnout z projevů shora uvedených představitelů. Zaznělo např., že vstupem Lisabonské smlouvy v platnost 1. 12. 2009 má EU výslovné pověření institucionalizovat podporu vzdělávání v justici v členských státech, pokud jde o evropské právo. To vytváří právní základnu pro snahu Parlamentu EU vytvořit „Evropskou justiční akademii“, sestávající z Evropské justiční sítě a ERA. Stockholmský program, přijatý Evropskou radou 10.-11. prosince 2009, má rovněž ambiciózní cíle pro další rozšíření justičního vzdělávání na evropské úrovni. Výslovně zmiňuje, že významný počet soudců, státních

zástupců a exekutorů by měl profitovat z evropských vzdělávacích schémat. Jde zejména o ty, kdo jsou zapojeni v justiční spolupráci.

Nejde pouze o soudce, státní zástupce a exekutory. Nové trendy v rámci EU – zahrnout do vzdělávacích projektů i další profese, zejména advokáty, jsou opřeny o dvě základní myšlenky: jednak o to, aby celá justice fungovala harmonicky – to nelze dosáhnout bez současného vzdělávání všech právnických profesí (bez kvalifikovaných soudců, ale i advokátů nelze zajistit kvalitní a funkční justici), jednak o to, že se více a více očekává účast advokátů téměř ve všech projektech Evropské komise, zejména pokud jde o e-Justice, přeshraniční právní pomoc, bezplatnou právní pomoc atd.

Česká advokátní komora významně přispěla k tomu, že se Česká republika stala po letech členem ERA a její zásluhy našly svůj výraz mj. i ve faktu, že s ní ERA uzavřela zatím jedinou smlouvu, kterou kdy měla a má s jinou než vládní institucí. **Smlouva zaručuje českým advokátům 25% slevy na akcích ERA**, pokud jde o svobodné právní profese.

Ze statistik ERA je zřejmé, že se účast českých advokátů a koncipientů na akcích ERA rok od roku zvyšuje. Česká advokátní komora vede jednání o možnosti obnovení této smlouvy i na další období.

ERA pořádá i **pravidelné každoroční letní semináře s intenzivní výukou evropského práva** v různých oborech, např. přeshraničních sporech, daňo-

vých věcech, trestním soudnictvím, souěžním a pracovním právem a dalších. Přehled všech seminářů ERA, včetně těch prázdninových naleznete na www.era.int.

Témata seminářů, konferencí a školení ERA jsou i dobrým zdrojem pro sledování vývoje evropského práva a mohou se stát i vhodnou inspirací pro organizátory vzdělávání na ČAK. Místem, které selekci témat provádí a jenž rozhoduje, které z nich, kdy, kde a jakou formou bude součástí nabídky ERA pro další rok, je Board of Trustees ERA (sbor poradců pro její správní radu). Ten se schází jednou ročně v Trieru. Letošní, již 20. zasedání Board of Trustees ERA, jež se koná 28. května, se bude zabývat těmito tématy a „subtématy“:

1. Soudní spolupráce ve věcech civilních, ochrana spotřebitele, pojišťovací právo, pracovní právo, sociální právo, anti-diskriminace a genderová rovnost.
2. Anti-trustové právo, státní pomoc, veřejné zakázky, duševní vlastnictví, farmaceutické právo.
3. Vnitřní a vnější dimenze trestního soudnictví EU.
4. Ústavní a institucionální právo, soudní prostředky a základní práva.
5. Právo společností, bankovní a finanční služby, daňové právo, obchodní právo, celní právo.

♣ JUDr. JANA WURSTOVÁ,
členka Board of Trustees ERA,
odbor mezinárodních vztahů ČAK

Novinky z Evropy

Soutěžní právo

Evropská komise publikovala tři dokumenty nastiňující řízení a nejlepší praktiky v oblasti **antitrustového řízení**, které se týkají vedení antitrustového řízení obecně, procedury u vyslychajících úředníků v takovém řízení a předkládání ekonomických důkazů a údajů. Dokumenty nově formulovaly názor na některé aspekty, jako je „sestkání ke stavu věci“, „triangulační sestkání“ mezi DG Competition a všemi zainteresovanými stranami a zavedly praxi nabízející stranám možnost sestkání se staršími úředníky nebo komisařem, kde je to vhodné.

Daně

EU se zabývá výměnou informací a příjmy z úspor. Rada ministrů 19. ledna 2011 schválila **Směrnici týkající se vzájemné pomoci při vymáhání nároků týkajících se daní, úředních povinností a jiných opatření**. Návrh je důkladnou revizí Směrnice 76/308, rozšiřující její rozsah tak, aby pokrýval všechny daně a úřední povinnosti a zavazoval národní autority poskytnout na žádost jiného členského státu EU jakékoli informace, jež by mohly být důležité pro dožadující autoritu, která chce znovu získat své nároky.

Očekávalo se, že bude dosaženo politické shody o revizi Saving Tax Directive (2003/48). Rakousko a Lucembursko nicméně oponovaly návrhu automatické výměny informací mezi daňovými místy. 26. ledna 2011 ale v Evropském parlamentu, resp. jeho ekonomickém a měnovém výboru hlasovala většina pro mezinárodní automatickou výměnu informací mezi daňovými autoritami států. Bylo to vítězství těch, kdo se chtějí oprostít od bankovního tajemství. Návrh směrnice potřebuje už pouze formální potvrzení členskými státy EU.

Trestní právo

Opožďuje se reforma trestního práva. Podle nové smlouvy o fungování EU bu-

dou existující, ještě neschválené návrhy nyní stornovány a znovu představeny podle nového legislativního režimu. Tyto návrhy jsou obsaženy v návrzích Rámcových rozhodnutí o využití záznamů jmen cestujících pro účely uplatnění práv, o postihu sexuálního zneužívání dětí a dětské pornografie, o prevenci a boji proti obchodu s lidmi, o ochraně obětí a také právu na tlumočení a překlady v trestním řízení.

♣ J. W.

**Zdroj: „Brussels Agenda“,
elektronický měsíčník
„Law Societies“, vydávaný
v Bruselu, únor 2011**

Informace

a zajímavosti

MĚLI BYSTE VĚDĚT

3. práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2010	70
Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK....	73
Pozvánka na CODEXIS GOLF TOUR 2011	75
Nový občanský zákoník v Senátu	76

Z PRÁVNICKÉ SPOLEČNOSTI

Za JUDr. Josefem Haškem	78
-------------------------------	----

NAKONEC	79 – 80
---------------	---------

3. oceněná práce kategorie Talent roku soutěže Právník roku 2010

Účinky exekučního řízení a dispozitivní oprávnění dědice

Mgr. DAVID HOZMAN

Místo úvodu

Dosáhnout uspokojení pohledávky věřitele je účelem exekučního řízení. Tohoto účelu musí být dosaženo třeba i proti vůli samotného dlužníka, neboť garance nuceného výkonu kvalifikovaným způsobem přiznaného práva je součástí práva na soudní ochranu. Sama vynutitelnost zákonem stanovených nebo na základě zákona přijatých povinností je jedním ze znaků normativního systému práva.

Nabude-li osoba v postavení dlužníka dědictví, je pouze věci jejího rozhodnutí, zda takto získané majetkové hodnoty použije na úhradu svých dluhů. Učini-li tak, je jistě takové jednání chvályhodné, pokud nikoliv, je zde reálná možnost, že takto nabytý majetek bude nuceně zpeněžen třeba v rámci exekučního řízení. V průběhu dědického řízení se také může tato osoba rozhodnout, že vůbec nenabude majetek zůstavitele. Uvedené jednání však povede k oslabení právní pozice věřitele, neboť nedojde ke zvětšení majetku jeho dlužníka, ze kterého by mohl být zapraven dluh.

Pokud je pro splnění dlužníkovy závazku vedeno exekuční řízení, je třeba zvážit, zda dlužníkovi v dědickém řízení zachovat možnost dohodnout se s ostatními dědici na vypořádání dědictví či se jej vzdát, nebo toto oprávnění omezit a upřednostnit tak právo jeho věřitele na uspokojení pohledávky. Tato polemika mezi autonomií vůle dědice – dlužníka a zásadou pacta sunt servanda se nese celou prací, jejímž cílem je pomocí standardních výkladových prostředků dospět k závěru, že **účinky nařízené exekuce by se měly projevit i v omezení dispozitivních oprávnění dlužníka v postavení dědice.**

Neplatnost právního jednání

Způsobilost vykonávat práva a vlastním jednáním se zavazovat k povinnostem svědčí pouze osobám. Pouze subjekty práv mohou svým jednáním způsobit vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, které jsou obsahem právního vztahu jejich jednáním založeného. Tato možnost svobodně se pohybovat v zákonných mezích je odrazem ústavní zásady legální licence, dle níž „každý může činit vše, co není zákonem zakázáno“.

Zákon nicméně každému jednání nepřiznává předpokládané právní následky, ať již je tomu z důvodu vad vůle jednatelky osoby a jejího projevu, z důvodu, že vůle projevila osoba nedostatečně mentálně vyspělá či omezená ve svých rozpo-

znávacích schopnostech, nebo z důvodu, že se jednání osoby týkalo nemožného plnění. Ustanovení § 39 občanského zákoníku dále stanoví požadavek, aby právní jednání nebylo v rozporu se zákazy a příkazy obsaženými v kogentních normách nebo aby se nevymykalo dobrým mravům či bezdůvodně nezasahovalo do oprávněných zájmů jiných osob. Nejčastějším důsledkem výše vyjmenovaných nedostatků je neplatnost následků takového jednání. Na takové jednání se tedy hledí, jakoby vůbec nebylo vykonáno, respektive jím způsobené následky musí být bez dalšího odčiněny.

Neplatnost jednání daná porušením zákonného zákazu se objevuje i v procesních předpisech, například v exekučním řádu nebo v insolvenčním zákoně, jejichž hlavním cílem je narovnaní věřitelsko-dlužnických vztahů. Důvodem takto stanovené sankce k tíži dlužníka je zamezit zmenšení jeho majetku, neboť hodnoty získané zpeněžením tohoto majetku budou použity k uspokojení pohledávek věřitelů. Neplatnost jednání dlužníka, který by disponoval se svým majetkem, je pro exekuční řízení založena ustanovením § 44a odst. 1 exekučního řádu.

Generální inhibitorium

Procesní institut, jenž omezuje dlužníka v právu nakládat se svým majetkem, který se stal na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci předmětem exekučního postihu, se označuje jako inhibitorium. Tento zákaz se uplatňuje ve všech vykonávacích řízeních, ať již se jedná o výkon rozhodnutí dle

občanského soudního řádu, nebo o exekuci dle exekučního řádu. V exekučním řízení dochází navíc k modifikaci tohoto obecného institutu, kdy se zákaz dispozice týká, pomineme-li zákonné výluky,¹ veškerého majetku dlužníka, nejen majetku postiženého konkrétním exekučním příkazem.

Účinky generálního inhibitoria působí od okamžiku doručení usnesení o nařízení exekuce dlužníkovi. Jejich trvání je závislé na dalším procesním vývoji v exekučním řízení. K zániku účinků generálního inhibitoria vždy dojde nejpozději k okamžiku skončení exekuce, tedy ke dni vymožení dlužné částky včetně nákladů exekuce, nebo vydání usnesení o zastavení exekuce. Ke zrušení účinků generálního inhibitoria může dojít i v průběhu exekučního řízení. Soudní exekutor rozhodne k návrhu dlužníka o zrušení generálního inhibitoria, pokud exekučně postižený majetek bezpečně postačuje k úhradě dlužné částky. V tomto případě se účinky inhibitoria vztahují jen na konkrétní majetek dlužníka postižený vydanými exekučními příkazy. Druhým případem, kdy soudní exekutor rozhoduje o zrušení generálního inhibitoria, je úhrada tzv. jistoty, tedy částky odpovídající exekučně vymáhané pohledávce oprávněného a nákladům exekuce, za situace, kdy exekuční řízení nemůže být z důvodu podaného odvolání či návrhu na zastavení skončeno.

Jak bylo uvedeno výše, ustanovení § 44a odst. 1 exekučního řádu stíhá neplatností jakýkoliv právní úkon učiněný v rozporu s generálním inhibitoriem. Původně byly veškeré takto dlužníkem učiněné úkony stiženy absolutní neplatností, tudíž soudní exekutor přihlížel k neplatnosti dispozičního úkonu z úřední povinnosti. Novela exekučního řádu provedená zákonem č. 286/2009 Sb. zavedla s účinností od 1. listopadu 2010 neplatnost relativní. Úkony dlužníka provedené v rozporu s generálním inhibitoriem se považují za platné, dokud se neplatností úkonu nedovolá exekutor nebo věřitel dlužníka vystupující v exekučním řízení. Na rozdíl od klasické konstrukce relativní neplatnosti v tomto případě nastávají účinky dovolání se neplatností zpětně ke dni provedení neplatného úkonu.

Úkony dlužníka činěné v rámci dědického řízení

V rámci dědického řízení přicházejí v úvahu dva úkony dlužníka jakožto povolání dědice, které ve svém důsledku mohou vést ke zkrácení práva věřitele na uspokojení jeho pohledávky, a to **odmítnutí dědictví** ve smyslu ustanovení § 463 odst. 1 občanského zákoníku a **uzavření dohody o vypořádání dědictví** dle ustanovení § 482 odst. 1 občanského zákoníku.

Pro pochopení účinků generálního inhibitoria na dispoziční volnost dlužníka v rámci dědického řízení je klíčovým pojem „právního úkonu“, neboť právě s projevem vůle, pomůžeme-li si ustanovením § 34 občanského zákoníku, směřujícím ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, exekuční řád spojuje neplatnost jednání dlužníka. Exekuční řád tedy umožňuje prohlásit za neplatné jen vědomé konání nebo opomenutí dlužníka.

Účinky generálního inhibitoria stíhající právní úkon neplatností musejí trvat k okamžiku projevu vůle dlužníka, nikoliv

snad ke dni úmrtí zůstavitele. Uvedený závěr je dán tím, že generální inhibitorium zasahuje jen do smluvní volnosti samotného dlužníka, a tudíž nemůže ovlivnit následky vyvolané právní událostí. V této souvislosti je nutné ještě uvést, že **generální inhibitorium nemůže ovlivnit následky projevu vůle zůstavitele**, a to i v případě vydání dlužníka, neboť tato osoba v exekučním řízení vedeném proti dědicovi vůbec nefigurovala jako účastník.

Generální inhibitorium nemůže nahradit nečinnost dlužníka jakožto pravého dědice ve smyslu ustanovení § 485 občanského zákoníku nebo neopomenutelného dědice, na něhož nepamatuje závěť zůstavitele; v uvedených případech totiž není s nekonáním dlužníka spojen zánik subjektivního práva ve smyslu citovaného ustanovení § 34 občanského zákoníku. V těchto případech je jediným důsledkem nečinnosti dlužníka možnost promlčení nároku domáhat se neplatnosti závěti nebo vydání dědictví.

Neplatností může být stižena dohoda o vypořádání dědictví, neboť se jedná o dvoustranný nebo vícestranný právní úkon všech dědiců, kterého může být dosaženo jen na základě jejich shodného projevu vůle. K tomuto konsensu mezi všemi dědici však nemůže dojít v důsledku účinků generálního inhibitoria, které zabraňují dědici – dlužníkovi v exekučním řízení volným rozhodnutím učinit svůj majetek předmětem právního vztahu (opět s výjimkou zákonných výluk).

Nedostatek smluvní volnosti povinného dědice má zamezit uzavření takové dohody, na základě níž by dlužník nabyt majetek v menší hodnotě, než jaký by měl nabyt dle vůle zůstavitele nebo dle zákona, nebo takové dohody, na základě níž by sice dlužník nabyt majetek v obdobné hodnotě, avšak v jiném poměru, než stanoví zákon.

Za neplatný by měl být považován takový projev vůle dlužníka v exekučním řízení, kterým odmítá přijmout dědictví. V tomto případě jde o jednostranný právní úkon dlužníka, který musí být učiněn vůči soudnímu komisaři v předepsané formě. Naopak k přijetí dědictví není ze strany dlužníka třeba žádného projevu vůle. Je-li tedy dlužník povolán jako dědic, nabývá majetek zůstavitele ke dni jeho úmrtí, a veškeré majetkové hodnoty, které dlužníkovi z pozůstalosti svědčí, náleží s odkazem na ustanovení § 460 občanského zákoníku do jeho majetkové sféry. Uvedený závěr nelze učinit pouze tehdy, pokud je dlužník nezpůsobilým dědicem v souladu s ustanovením § 469 občanského zákoníku.

Neplatnost projevu vůle směřující k odmítnutí dědictví může být sporná za situace, kdy je dědictví předloženo. V takovém případě by účinky generálního inhibitoria „donutily“ dlužníka ujmout se předloženo dědictví, což nutno považovat minimálně za nespravedlivé. Tento závěr nelze odbýt ani argumentem, že za převzaté dluhy odpovídá dědic pouze do výše nabytého majetku.

Komparace s řízením řešícím úpadek dlužníka

Insolvenční řízení má shodný účel jako řízení exekuční, tedy dospět k nucenému uspokojení věřitelů dlužníka, a to za situace, kdy se dlužník ocitl v platební neschopnosti nebo je předlužen. Dosažený výsledek zpeněžení majetku dlužníka je však mezi věřitele (jejichž pluralita se předpokládá) rozdělován poměrně. I v tomto řízení dochází k omezení smluvní volnosti

¹ Generální inhibitorium se nevztahuje na dispoziční úkony dlužníka učiněné v rámci jeho běžné obchodní a provozní činnosti, učiněné při uspokojování základních životních potřeb a udržování a správy jeho majetku.

dlužníka v nakládání s jeho majetkem, a to daleko výraznějším způsobem než v řízení exekucím. Dlužník je od okamžiku zveřejnění usnesení o zahájení řízení v insolvenčním rejstříku povinen se zdržet veškerého nakládání s majetkem spadajícím do majetkové podstaty. Je-li rozhodnuto o řešení úpadku zpeněžením majetkové podstaty, přechází oprávnění nakládat s majetkem dlužníka na insolvenčního správce. Pokud dlužník zákaz smluvní dispozice nerespektuje, jsou následky jeho právních jednání vůči přihlášeným věřitelům neúčinné.

Projev vůle dlužníka směřující k odmítnutí dědictví v rámci konkurzu výslovně podmiňuje insolvenční zákon ve svém ustanovení § 246 odst. 4 souhlasem insolvenčního správce. Identickou povinnost obsahuje ustanovení § 412 odst. 3 insolvenčního zákona pro případ řešení úpadku oddlužením. Pokud by dlužník takto svoji vůli projevil bez souhlasu insolvenčního správce, jednalo by se o vadný právní úkon. V uvedených případech by se měl insolvenční správce zabývat očekávanou hodnotou dědictví a souhlas s odmítnutím dědictví vyslovit pouze tehdy, pokud bude čistá hodnota dědictví záporná. Při uplatňování své pravomoci musí insolvenční správce zvážit budoucí právní postavení dlužníka, aby svou nečinností nezatížil dlužníka dalšími povinnostmi.

Oporu pro tento názor lze nalézt v případě souhlasu insolvenčního správce s uzavřením dohody o vypořádání dědictví. Insolvenční zákon podmiňuje uzavření této dohody souhlasem insolvenčního správce za situace, kdy na základě uzavřené dohody nabude dlužník do vlastnictví menší podíl na pozůstalosti, než který by mu náležel na základě vůle zůstavitele nebo zákonné posloupnosti. Z uvedeného lze dovodit, že pokud dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, na základě níž nabude majetek větší hodnoty nebo jiný majetek hodnoty obdobné, nebude se jednat o neplatný právní úkon dědice – dlužníka.

Závěry učiněné v předchozím odstavci by měly být aplikovány na projev vůle dlužníka, směřující k uzavření dohody o přenechání předluženého dědictví věřitelům zůstavitele v souladu s ustanovením § 471 odst. 1 občanského zákoníku. Ani v tomto případě absence souhlasu insolvenčního správce nemůže způsobit neplatnost této dohody, neboť jejím smyslem je zprostit dědice povinnosti k úhradě zůstavitelových dluhů. Dohoda o přenechání předluženého dědictví musí být schválena soudem, který tak učiní pouze v případě, že je dědictví na základě provedení soupisu aktiv a pasiv skutečně předlužené. Uzavření dohody o přenechání předluženého dědictví ve svém důsledku vede k zamezení rozšíření okruhu věřitelů dlužníka a nikoliv ke zmenšení jeho majetku.

Ustanovení obdobného významu se v exekucím řádu nenacházejí.

Soudní výkon rozhodnutí prováděný dle občanského soudního řádu potřebu takové právní úpravy nemá, neboť pro postih konkrétních majetkových hodnot je zpravidla rozhodující stav ke dni vydání usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Soudní výkon rozhodnutí se tedy vztahuje jen na ty majetkové hodnoty, které dlužník vlastní ke dni vydání usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Pokud dojde ke zmenšení majetku dlužníka, pro který není veden soudní výkon rozhodnutí, může se tomuto jednání věřitel bránit podáním odpůrčí žaloby.

Ve vztahu k exekucím řízením by právě insolvenční zákon

měl sloužit minimálně jako vodítko pro dovolání se relativní neplatnosti úkonu dlužníka. Jak již bylo argumentováno, exekucím a insolvenčním řízením mají obdobný účel, a proto i důvody omezení dlužníka v nakládání s jeho majetkem sledují shodný ekonomický cíl – zamezit zmenšení majetkových hodnot dlužníka. Z uvedeného důvodu by se soudní exekutor neměl domáhat neplatnosti jen takového úkonu, která by ve svém důsledku zhoršila právní postavení dlužníka. Neplatnosti všech ostatních úkonů dědice – dlužníka se soudní exekutor musí domoci. Předmětem zpeněžení v exekucím řízení mohou být jakékoliv majetkové hodnoty dlužníka a exekucím příkazem lze postihnout i takový majetek, který dlužník nabyt až v průběhu exekucím řízení.

Exekucím postih majetku dědice

Předmětem exekucím postihu může být jen taková majetková hodnota ve vlastnictví dlužníka, která je převoditelná a jejíž prodej není vyloučen zákonnou úpravou. Zdědí-li dlužník jakýkoliv majetek splňující uvedené požadavky, může soudní exekutor přistoupit ke dni vydání rozhodnutí soudu o dědictví² k exekucím postihu dědicem nabytého majetku.

Pokud povinný učinil v rámci dědicím řízení některý z vyjmenovaných úkonů, které jsou sankcionovány neplatností, je na místě, aby se jí dovolal exekutor nebo oprávněný či jiný přihlášený věřitel. Soudní exekutor tak učiní vydáním exekucím příkazu, kterým postihne majetek, jenž by jinak dlužník nabyt na základě závěti zůstavitele nebo jako zákonný podíl. Soudní exekutor při formulaci výrokové části exekucím příkazu tedy nebude přihlížet k obsahu dědicím dohody nebo k projevu vůle dlužníka, kterým odmítl nabyt dědictví. Majetek postižený tímto příkazem soudní exekutor následně zpeněží předepsaným způsobem provedení exekuce.

Obdobná situace nastává v případě, kdy dlužník úkon stížený neplatností učinil před citovanou novelou exekucím řádu provedenou zákonem č. 286/2009 Sb. V takovém případě je tento úkon neplatný bez dalšího. Pokud se tak stalo, soudní exekutor k absolutní neplatnosti takového úkonu musí přihlídnout z úřední povinnosti a majetek, který na základě takového úkonu ušel z majetkové sféry dlužníka, postihnout příslušným exekucím příkazem.

Resumé

Systematickým výkladem příslušných ustanovení občanského zákoníku a exekucím řádu lze dospět k závěru, že účinky nařízení exekuce se nutně musejí projevit v omezení dispozicím oprávnění dědice, proti kterému je vedeno exekucím řízení. Domnívám se, že uvedený závěr byl potvrzen srovnáním příslušných ustanovení insolvenčního zákona. Omezení dlužníka ve smluvní volnosti za situace, kdy je na něm vynucováno legální cestou splnění jeho smluvní nebo zákonné povinnosti, je nutno v uvedených souvislostech považovat za spravedlivé a společensky žádoucí. Zajištění efektivního výkonu kvalifikovaným způsobem přiznaných subjektivních práv je jednou z funkcí právního státu.

✿ Autor je exekutorským koncipientem v Praze.

2 Není-li majetek zůstavitele zajištěn do právní moci usnesení vydaného dle § 175g občanského soudního řádu.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Školicím a vzdělávacím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

• ve čtvrtek 26. května 2011

ASPI – systém právních informací

v prostorách společnosti Wolters Kluwer ČR na adrese:
U nákladového nádraží 6, Praha 3

Lektor: Mgr. Marcel Bumbalík, zástupce Wolters Kluwer ČR, a. s.

Každý účastník má k dispozici vlastní PC.

Číslo semináře: 41121

Poplatek za seminář: ZDARMA

Uzávěrka přihlášek: 19. května 2011

• ve čtvrtek 2. června 2011

Advokát před Tribunálem EU a před Soudním dvorem EU

Lektoři: prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., soudkyně Tribunálu EU
JUDr. Jan Převrátíl, asistent soudkyně Tribunálu EU
JUDr. David Petrlik, asistent soudce Soudního dvora EU prof. JUDr. Jiřího Malenovského, CSc.

Moderátor: Mgr. Robert Pelikán, advokát

Číslo semináře: 41118

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 26. května 2011

• ve čtvrtek 9. června 2011

Právní aspekty mediace

Lektorky: JUDr. Martina Doležalová, advokátka, zastupující vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK

PhDr. Dana Potočková, MDR., mediátorka, expert pro conflict-management

Číslo semináře: 41123

Poplatek za seminář: 500 Kč

Uzávěrka přihlášek: 2. června 2011

• ve čtvrtek 8. září 2011

Codexis advokacie® Advokátní spis®

Lektor: Ing. Martin Macháček, Atlas Software, a. s.

Číslo semináře: 41124

Poplatek za seminář: ZDARMA

Uzávěrka přihlášek: 5. září 2011

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA VE SPOLUPRÁCI S MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMOROU (ICC ČESKÁ REPUBLIKA) POŘÁDÁ VZDĚLÁVACÍ CYKLUS ICC RULES A SOUVISEJÍCÍCH TÉMAT:

• ve čtvrtek 15. září 2011

Mezinárodní přeprava a zasilatelství, dopravní a zasilatelské dokumenty

Lektoři: Tomáš Kopřiva, manažer vzdělávání a předseda komise pro dopravu, logistiku a pojištění v mezinárodním obchodě ICC ČR, dlouholetý expert v oboru mezinárodní dopravy a logistiky, dosavadní aktivní praxe v oboru 18 let
JUDr. Miroslav Šubert, expert pro oblast techniky zahraničního obchodu a mezinárodní dopravy a zasilatelství, odborný a právní poradce Svazu spedice a logistiky, lektor Institutu mezinárodního obchodu, dopravy a spedice, o. p. s., Czechtrade a ICC ČR

Číslo semináře: 41128

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 8. září 2011

• ve čtvrtek 22. září 2011

Ochrana osobnosti v řízení před soudem

Lektor: JUDr. Tomáš Novosad, soudce Městského soudu v Praze

Číslo semináře: 41125

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 15. září 2011

ZVEME VÁS NA KONFERENCI K PROBLEMATICE PRACOVNÍHO PRÁVA

• v úterý 27. září 2011

Jaké změny čekají pracovní právo v roce 2012

Řečníci: Dominik Brůha, AK Brůha
 Petra Sochorová, Havel, Holásek & Partners
 Marie Janšová, Glatzová & Co.
 Ladislav Smejkal, White and Case
 Tereza Erenyi, PRK Partners
 Nataša Randlová, Randl Partners
 Markéta Schormová, Jasanská & Co.
 Klára Valentová, Ambruz & Dark
 Tomáš Procházka, Dvořák & spol.
 Eva Svobodová, Weinhold Legal
 Veronika Bočanová, Vych & Partners
 Ivana Zbořilová, AK Zbořilová

Číslo semináře: 41126

Poplatek za seminář: 1000 Kč

Uzávěrka přihlášek: 20. září 2011

Upozornění: Advokátní koncipienti budou zařazeni na konferenci pouze v případě, že nebude kapacita sálu vyčerpána!

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA VE SPOLUPRÁCI S MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMOROU (ICC ČESKÁ REPUBLIKA) POŘÁDÁ VZDĚLÁVACÍ CYKLUS ICC RULES A SOUVISEJÍCÍCH TÉMAT:

• ve středu 5. října 2011

Řešení poruch a sporů v mezinárodním obchodě a Rozhodčí řízení ICC

Lektor: JUDr. Miroslav Šubert, expert pro oblast techniky zahraničního obchodu a mezinárodní dopravy a zasilatelství, odborný a právní poradce Svazu spedice a logistiky, lektor Institutu mezinárodního obchodu, dopravy a spedice, o. p. s., Czechtrade a ICC ČR

Číslo semináře: 41129

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 28. září 2011

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA VE SPOLUPRÁCI S MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMOROU (ICC ČESKÁ REPUBLIKA) POŘÁDÁ VZDĚLÁVACÍ CYKLUS ICC RULES A SOUVISEJÍCÍCH TÉMAT:

• ve čtvrtek 20. října 2011

Pojištění mezinárodní přepravy, pojištění odpovědnosti za výrobek, proti platební nevůli a pojištění teritoriální a obchodně-politických rizik

Lektoři: Ing. Martina Kollingerová – dlouholetý expert v oblasti pojištění mezinárodní přepravy, mezinárodního obchodu a souvisejících rizik
 JUDr. Miroslav Šubert, expert pro oblast techniky zahraničního obchodu a mezinárodní dopravy a zasilatelství, odborný a právní poradce Svazu spedice a logistiky, lektor Institutu mezinárodního obchodu, dopravy a spedice, o. p. s., Czechtrade a ICC ČR
 Tomáš Kopřiva, manažer vzdělávání a předseda komise pro dopravu, logistiku a pojištění v mezinárodním obchodě ICC ČR, dlouholetý expert v oboru mezinárodní dopravy a logistiky, dosavadní aktivní praxe v oboru 18 let

Číslo semináře: 41130

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 13. října 2011

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA VE SPOLUPRÁCI S MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMOROU (ICC ČESKÁ REPUBLIKA) POŘÁDÁ
VZDĚLÁVACÍ CYKLUS ICC RULES A SOUVISEJÍCÍCH TÉMAT:

• ve čtvrtek 1. prosince 2011

Sjednání a realizace kupní smlouvy v mezinárodním obchodě

Lektoři: JUDr. Miroslav Šubert, expert pro oblast techniky zahraničního obchodu a mezinárodní dopravy a zasilatelství, odborný a právní poradce Svazu spedice a logistiky, lektor Institutu mezinárodního obchodu, dopravy a spedice, o. p. s., Czechtrade a ICC ČR

Tomáš Kopřiva, manažer vzdělávání a předseda komise pro dopravu, logistiku a pojištění v mezinárodním obchodě ICC ČR, dlouholetý expert v oboru mezinárodní dopravy a logistiky, dosavadní aktivní praxe v oboru 18 let

Číslo semináře: 41131

Poplatek za seminář: 750 Kč

Uzávěrka přihlášek: 24. listopadu 2011

Semináře probíhají v Praze 1 v paláci Dunaj, Národní 10 (vchod z Voršilské ul. č. 14), pokud není uvedeno jiné místo konání, obvykle od 9.00 do 16.00 hodin s polední pauzou od 12 do 13 hod. Zájemci o účast na těchto akcích vyplní přihlášku, kterou naleznou na internetových stránkách ČAK, www.cak.cz vlevo pod odkazem Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK, a zašlou ji e-mailem na adresu: seminare@cak.cz. Po potvrzení příjmu přihlášky odborem výchovy a vzdělávání ČAK uhradí přihlášení účastníci příslušný účastnický příspěvek (vložené), který je včetně 20% DPH, na účet č. 6724361001/2700 konstantní symbol: 0308, variabilní symbol: desetimístné číslo složené z pětimístného čísla semináře (viz výše) a pětimístného evidenčního čísla advokáta u ČAK (objednatele) bez pomlčky či lomítka (např. 4110100333). Kopii dokladu o úhradě účastníci vezmou s sebou na seminář, daňový doklad obdrží při prezenci semináře, popřípadě poštou nebo do datové schránky. Účastnické příspěvky se bez vážné omluvy tři dny předem nevracejí. Sál je klimatizován. K dispozici je automat na kávu a minerální voda. Žádáme účastníky o včasný příchod, pozdní příchody ruší lektory i posluchače – 15 minut po začátku přednášky je již vstup do sálu omezen.

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Vzdělávání advokátů, Vzdělávací akce ČAK. Telefonické informace na tel. č. 224 951 778 – pí Marie Knížová. Těšíme se na setkání s vámi.

✿ Ing. LENKA PONDĚLÍČKOVÁ, vedoucí odboru výchovy a vzdělávání ČAK

Partneři

NOVA VOICE[®]
PŘEVOD ŘEČI DO TEXTU

Best of British cars
www.jaguar-citroen.cz
JAGUAR

CODEXIS[®] GOLF TOUR 2011

Mediaální partneři

vz24.cz

eLAW.cz

Lobby
List pro podnikatele a manažery

komora.cz
MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ KOMORA

epravo.cz

be the Best

Brands@Stories

CODEXIS[®]
PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Srdečně vás zveme na sérii golfových turnajů
pro účastníky z řad právníků, advokátů a soudců.

Kontakt: golfcup@atlasconsulting.cz
Více informací a přihláška na www.atlasconsulting.cz/golfcup

Nový občanský zákoník v Senátu

DNE 24. BŘEZNA 2011 SE KONAL V HLAVNÍM SÁLE VALDŠTEJNSKÉHO PALÁCE, SÍDLE SENÁTU ČR, SEMINÁŘ NA TÉMA „ZMĚNY OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU“, POŘÁDANÝ SENÁTORSKÝM KLUBEM ODS. CÍLEM SEMINÁŘE BYLO PŘEDSTAVIT ČLENŮM ZÁKONODÁRNÉHO SBORU V KRÁTKÝCH VYSTOUPENÍCH ODBORNÍKŮ, KTERÍ SE NA NOVÉ KODIFIKACI SOUKROMÉHO PRÁVA V ČR PODÍLELI, HLAVNÍ ZÁSADY MNOHO LET PŘIPRAVOVANÉHO CIVILNÍHO KODEXU.

Seminář moderovali předseda senátorského klubu ODS PhDr. Richard Svoboda, MBA, pod jehož záštitou se seminář konal, a dlouholetý předseda ústavněprávního výboru Senátu a nynější předseda senátního výboru mandátového a imunitního Jaroslav Kubera.

Seminář zahájil ministr spravedlnosti za ODS JUDr. Jirí Pospíšil, podle něhož nemůžeme být poslední zemí v Evropě, která nemá obsahem i rozsahem standardní evropský občanský zákoník. „Chci pro naše občany stejný právní komfort jako mají jinde,“ řekl ministr. Zdůraznil, že nový občanský zákoník, jehož přijetí je součástí programového prohlášení vlády a který prošel desetiletou pregnantní odbornou debatou jako žádný jiný zákon, chce prosadit s minimálními změnami. Je však připraven o návrhu celou dobu debatovat, a protože Senát má ze zákona na projednání i takového rozsáhlého kodexu jen krátkou dobu, zahajuje diskusi o něm právě na senátní půdě.

Hned po ministrovi spravedlnosti vystoupil bývalý předseda České advokátní komory JUDr. Vladimír Jirousek s příspěvkem „Je změna nutná, čili nic?“ Podle doktora Jirouska, advokáta s více než třicetiletou praxí, je nejvyšší čas nový civilní kodex přijmout, protože přináší respekt k člověku jako svéprávné bytosti, respekt k jeho vůli, chrání dobrou víru, spravedlivé právo na odškodnění a odstraní duplicitu občanského a obchodního zákoníku.

Jak Jirousek dále řekl, pokládá návrh nového občanského zákoníku za dobrý, byť o některých institutech bude ještě třeba diskutovat; návrh je ale podle něj srovnatelný s evropskými kodexy. Řada jeho odpůrců se podle něj obává diskontinuity judikatury, jež navodí právní nejistotu. „Jaká je ale úroveň právní jistoty dnes?“, otázal se Jirousek a položil přítomným i dvě další otázky: pokud nebude tento návrh občanského zákoníku přijat, kdy bude přijat návrh jiný a kdo jej napíše. „Kolik

má naše republika Eliášů?“, uzavřel expředseda ČAK a upřel přitom oči na přítomného hlavního autora nového kodexu prof. JUDr. Karla Eliáše, Dr.

Ten vystoupil na semináři hned vzápětí a tématem jeho příspěvku byla **obecná část nového občanského zákoníku**. Jak profesor Eliáš vysvětlil, většina civilních kodexů si ce obecnou část nemá, na tom, že český civilní kodex ji obsahovat bude, ale zavládla obecná shoda. Těchto prvních čtrnáct paragrafů NOZ pak tvoří jeho nejdůležitější východiska. Hlavním tématem NOZ je podle Eliáše respekt k lidské svobodě, proto klade důraz na **autonomii vůle, zásadu odpovědnosti za vlastní činy a rozhodné ochrany slabší strany**. Zakotvuje proto presumpci a ochranu dobré víry a zároveň zásadu poctivého chování a zákaz zneužití práva. Zavádí zásadu, že **projev svobodné vůle je spíš platný než neplatný**, proto

je v NOZ zásadou neplatnost relativní, absolutní neplatnost je jen v případě porušení dobrých mravů, veřejného pořádku a právních pravidel týkajících se statusu osob.

Nová je **definice věci**, věc v právním smyslu by do budoucna měla být jak hmotná, tak nehmotná (informace, licence), a vrací se zásada, že **povrch vstupuje k pozemku**. Při počítání času NOZ důsledně **rozlišuje lhůtu a dobu**, kdy jako lhůta je označen čas k projevení vůle a prosazení si práva, a jako doba je označen čas, po jehož uplynutí zaniká právo. **Promlčení nově nebude kogentní**, pokud to není na újmu slabší strany, mohou si podle NOZ strany dohodnout jinou lhůtu.

Na Eliášovo vystoupení navázal **prof. JUDr. Jan Dědič z VŠE v Praze** pojednáním o **úpravě právnických osob v NOZ**.

Jak uvedl, NOZ přináší **systematickou a obecnou úpravu** právnických osob, což znamená zásadní pozitivní změnu, protože dnes žádná taková koncepce neexistuje a systematicky stejné věci jsou pak u různých právnických osob upraveny různě, nebo se stejné věci opakují. Nový kodex vychází z **fikčního pojetí právnických osob**, tedy že statutární orgány jsou zástupcem právníké osoby, upravuje i postavení a zodpovědnost členů těchto statutárních orgánů. Jak profesor Dědič dále zmínil, NOZ znovu zavádí ústav jako právníkou osobu, na druhou stranu ruší obecně prospěšné společnosti. Zavádí též zásadu, že cizí společnost musí při přesídlení do ČR přijmout naši právní formu.

K **rodinnému právu** se vyjádřila děkanka Právnické fakulty UP v Olomouci prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc. Jak poznamenala, „rodina je konzervativní a velmi odolná právním úpravám“; rodinné právo tak je více než jiné oblasti práva limitováno sociální skutečností, ve které navíc dochází ke střetu s náboženskými a politickými aspekty. Hlavní zásadní změnou je tak podle Hrušákové fakt, se zruší zákon o rodině a rodinné právo se znovu stane součástí občanského zákoníku, přičemž součástí hlavy o rodině bude i manželské majetkové právo.

K zásadním věcným změnám pak **patří možnost dohody manželů o odděleném majetku** s tím, že je posílena ochrana slabšího manžela a vzájemná vyživovací povinnost, na druhé straně pak **omezení možnosti disponovat v manželství majetkem, pokud slouží potřebám celé rodiny**, dále institut **rodinného závodu**, inspirovaný italským zákoníkem, a **možnost osvojení zletilých osob**. Na základě nálezu Ústavního soudu se také **prodlužuje popěrná doba otcovství pro manžela**.

Závěrem profesorka Hrušáková připomněla, že bude třeba novelizovat i matriční zákon a zákon o sociálně právní ochraně dětí, přičemž se kriticky vyjádřila na adresu ministerstva práce a sociálních věcí, které v posledních měsících připravuje v jejich očích nekoncepční změny pěstounské péče i ústavní výchovy.

Následující vystoupení **advokáta a pedagoga Právnické fakulty UP v Olomouci JUDr. Petra Tégla, Ph.D.** se věnovalo oblasti **věcných práv**. Podle Téglova shrnutí NOZ přináší narovnání dosavadní nesprávné systematiky věcných práv, odstranění věcných chyb a nedostatků, dále podrobnější a hlubší úpravu institutů věcných práv a návrat ke starší právní terminologii. Jak doktor Těgl uvedl, největší změna je v **nažívání od nevlastníka**, kde je chráněna dobrá víra nabyvatele, přičemž míra ochrany této dobré víry je věcí k debatě. Mezi dalšími novinkami zmínil též fakt, že živé zvíře už podle NOZ není věcí.

Další dva příspěvky se týkaly vlastnického a nájemního bydlení. Několik poznámek k **vlastnickému bydlení** učinil **profesor Eliáš** – podle NOZ by společenství vlastníků jednotek vzniklo až zápisem do rejstříku, dále vlastníci by měli získat právo zjistit od správce, kdo jsou ostatní vlastníci, a správce by měl za určitých situací (např. havárie) právo přístupu do bytu.

Nájemnímu bydlení se věnovala **doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.**, z **Právnické fakulty UK v Praze**. I když cílem úpravy v NOZ je podle ní upravit nájemní bydlení dispozitivněji, přesto je tato dispozitivita omezena – nelze si domluvit něco

na újmu nájemníka, co zhorší jeho zákonné postavení a nelze sjednat s nájemníkem smluvní pokutu a také nic zjevně nepřiměřeného.

Zavádí se **dočasnost nájmu**, i když může být uzavřen i nájem na dobu neurčitou: jako takový se chápe i nájem uzavřený na dobu delší než 50 let. Odlišuje se soukromoprávní a veřejnoprávní určení bytu, takže právní úprava nájemního bydlení se bude vztahovat i na bydlení v prostorech, které nebyly kolaudovány jako byt. Pokud byl byt užíván v dobré víře bez právního důvodu, po třech letech se bude mít za řádně užívaný. NOZ řeší také situaci, kdy je odevzdáván do nájmu byt nezpůsobilý k obývání.

Z dalších novinek v NOZ uváděných docentkou Zuklínovou bych ještě jmenovala: výslovné zakotvení **práva nájemníka chovat zvíře** (to ale nesmí obtěžovat ostatní nájemníky a majitel je povinen uhradit případné škody), **nájemník může mít v bytě sídlo podnikání**, kauce bude moci být až do výše šesti měsíčních nájmu, ale jen z holého nájemného, **pravidla zvyšování nájemného při zvýšení kvality bydlení**. K těm nejzávažnějším změnám ale patří především **konec „dědění“ nájemních smluv a konec výměny bytů** a dále **možnost výpovědi z nájmu bez výpovědní doby** při splnění jedné z těchto podmínek: nezaplacení nájmu za tři měsíce, vážné poškození bytu či užívání bytu k jinému než sjednanému účelu. Jak docentka Zuklínová poznamenala na závěr, předmětem dalšího jednání jsou ještě ustanovení týkající se služebních bytů.

Další diskutující, **náměstek ministra spravedlnosti a člen rekodifikační komise ministerstva spravedlnosti JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.**, se soustředil především na **náhradu škody a bezdůvodné obohacení**. Jak shrnul, u náhrady škody ze zákona má platit objektivní odpovědnost, u náhrady škody ze smlouvy odpovědnost subjektivní. Připouští se i náhrada nemajetkové újmy, specificky se stanoví náhrada škody způsobená zvířetem, odlišně je upravena i škoda na zdraví. U bezdůvodného obohacení NOZ akcentuje ochranu dobré víry, a to jak u koupě, tak i dědění, protože se snaží stejné situace řešit stejně.

Velmi podstatně se v NOZ rozšiřuje úprava **dědického práva (ze 43 na 250 ustanovení)**, o které hovořil **JUDr. Václav Bednář, Ph.D.**, z **Fakulty právníké ZČU v Plzni**. Z řady novinek doktor Bednář zmínil zejména **dědickou smlouvu, odkaz, možnost zřeknutí se dědictví již za života zůstavitele ve prospěch jiné osoby, možnost podmínek, příkazů a doložení času v závěti a rozšíření dědické posloupnosti na šest tříd**. Jak Bednář zdůraznil, NOZ staví na hlavní pozici vůle zůstavitele, přičemž se zjemňují příliš formální dosavadní pravidla pro platnost závěti a rozšiřují se i možnosti formy závěti.

Obecná ustanovení o závazcích v NOZ shrnul Bednářův kolega doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., tak, že rozhodující má být vůle stran, ale „pro případ, že si nic nesjednájí, budou mít NOZ“. Z novinek zmínil např. globální cessi, převzetí majetku, postoupení smlouvy, podrobnou úpravu zajištění závazku. Závěrečné vystoupení jeho dalšího kolegy, **JUDr. Milana Hulmáka, Ph.D.**, se pak týkalo **závazků z právních jednání**.

✿ PhDr. IVANA CIHLÁŘOVÁ

✿ Foto LUDĚK KRUIŠINSKÝ

Za JUDr. Josefem Haškem

**DNE 11. 1. 2011, KRÁTCE PO SVÉM
ODCHODU DO DŮCHODU, ZEMŘEL
VE VĚKU 81 LET JUDr. JOSEF HAŠEK,
ADVOKÁT V NYMBURCE.**

Dnešní doba si libuje v nadužívání superlativů. Psalo-li se však o JUDr. Haškovi v nekrolozích jako o nymburské a právnické legendě, pak určitě nešlo o nadsázku. Ti, kteří ho poznali blíže, vědí, že šlo o člověka vysoce vzdělaného, s mimořádným rozhledem. Zároveň ale měl velmi přátelské a srdečné vystupování, pro které byl vyhledávaným společníkem a kamarádem.

JUDr. Hašek strávil v právní službě více než půl století, z toho v advokacii 40 let. V 70. a 80. letech vykonával advokacii v Mladé Boleslavi, po obnovení svobodné advokacie přesídlil do Nymburka, svého bydliště. Jak v Mladé Boleslavi, tak v Nymburce byl mimořádně oblíben mezi kolegy advokáty i soudci. Vykonával generální praxi, výborný byl jak ve věcech trestních, tak v občanskoprávních, kde ho zajímala zejména problematika majetkových vztahů manželů. Při soudních jednáních byl vždy perfektně připraven, velmi přesvědčivý, ne nadarmo o něm jedna ze soudkyň hovořila jako o „jediném americkém advokátovi“, kterého zná. To však samozřejmě neznamená, že by se JUDr. Hašek uchýloval k nějakým podpásovým trikům, naopak, jednal vždy slušně, korektně, co se s ním dohodlo, to také platilo.

Na prvním sněmu české advokacie v roce 1990 se stal předsedou kárné komise ČAK, tuto funkci vykonával i v dalším funkčním období. Angažoval se i na místní úrovni, po několika volebních obdobích byl nymburským radním.

JUDr. Hašek byl zapáleným sportovcem. Závodně hrál dlouhá léta nohejbal a stolní tenis, rekreačně až do konce života tenis. Byl oddaným fanouškem nymburského basketbalu. Že jablko nepadá daleko od stromu, potvrdil jeho syn Ivan, nynější předseda českého fotbalového svazu.

Léta ubíhala, ale JUDr. Hašek se neměnil. Na právnickém umu nic neztrácel, byl stále neuvěřitelně aktivní, do poslední doby studoval velké množství odborné literatury. Ještě před několika lety si udržoval svou franštinu soukromými lekcemi, nebál se dalekých cest za synem Ivanem. Stále hrál rekreačně tenis, a to i přes zimu. Stal se v životě svých kolegů takovou neměnnou konstantou, že ani po dovršení 80 let věku mnozí nevěřili, že chce s výkonem advokacie opravdu skončit. Ale Josef se rozhodl a ke konci minulého roku opravdu pověsil advokacii na hřebík. Až osudově se jeví, že právě na Silvestra, v den ukončení výkonu advokacie, jej postihla mozková příhoda a za několik dní zemřel.

Za své kolegy advokáty, jeho přátele i kamarády chci na závěr říci: Josefe, chybíš nám.

✿ JIŘÍ SOBOTKA, advokát v Nymburce

Z právníkova zápisníku

Tomáš Sedláček ve své knize „Ekonomie dobra a zla“ (v roce 2009 vydalo v Praze Nakladatelství „65. pole“) na str. 26 cituje dopis filozofa L. Wittgensteina. Ten psal svému nakladateli: *Moje dílo se skládá ze dvou částí - z té, kterou zde předkládám, a ze všeho toho, co jsem nenapsal. A je to právě ta druhá část, která je tou důležitou.... Věřím, že tam, kde mnozí jiní dnes jenom žvaní, mně se podařilo umístit vše tam, kam to patří, tím, že jsem o tom mlčel.*“ Téměř bych řekl, že advokáti by právě takto měli pojímat svá podání k soudům. Chápu však, že by to klientům stěžejí dokázali odůvodnit slovy filozofovými.

Rozhodnutí odvolacích soudů a správních orgánů často vytýkají prvním instancím, že učinily nesprávné právní závěry ze správně zjištěných skutečností. Takovou myšlenku lze vztáhnout nejen na soudní a správní rozhodnutí, ale často již na samotný zákonodárný proces. V něm se navíc zhusta činí závěry ze skutečností, které ani nebyly řádně zjišťovány.

Příloha deníku MF Dnes položila před časem otázku, kdo že umí lépe lhát - zda muži, nebo ženy. Advokátská zkušenost naznačuje, že v právních sporech si úspěšněji vymyslejí ti či ty, pro něž je lhaní druhá přirozenost. Když lidé jinak pravdomluvně hodlají upravit skutečnost, komplikovaně kombinují; právě tím činí své výpovědi nevěrohodnými. Někdo zase vzbudí dojem lháře dokonce tím, že je příliš upřímný.

Násilí lze páchat i na nevinném právním textu tím, že určitá jeho interpretace otevírá branku zvrácenému jednání.

Určité označení nabude jiný význam, jednou víc kladný, jindy zápornější a po třetí neutrální, pokud místo slov z běžné řeči použijeme výrazy cizojazyčného původu, nejlépe pak latinské. Například ti, kdo slyšeli o „nemoci šílených krav“, pocítovali prý větší obavy a přestávali jíst hovězí častěji než jiní, kteří se zatím setkali jen s názvem „bovinní spongiformní encefalopatie - ve zkratce „BSE“.

Nabokov ve své Lolitě napsal, že některá slova bez uvozovek neznamenaají nic. Spíš bych řekl, že některá slova s uvozovkami znamenají něco jiného než bez nich. Kdyby lidé častěji používali uvozovky, možná bychom byli ušetřeni některých sporů o ochranu osobnosti. Existuje dokonce i gesto, s jehož pomocí bývají i v mluvené řeči naznačovány uvozovky.

Woody Allen v jednom z mnoha svých provokativních výroků prohlásil, že *nejdražší sex je bezplatný sex*. Obávám se, že by to někdy mohlo platit i pro bezplatnou právní pomoc.

Měli jsme v Brně konferenci o právu na soukromí. Kolega profesor Filip ve svém úvodním vystoupení prezentoval vzornou ukázkou anglického humoru. G. Robertson prý tvrdí, že záahy do soukromí omezily vyděračství jako trestnou činnost, neboť je daleko výnosnější prodat takovou informaci bulváru. Věci bývají ovšem složitější. Jistá cizí herečka prý vykládala kamarádce své životní příhody. Přítelkyně ji pak přesvědčovala, aby své osudy zveřejnila a získala tak obrovské honoráře. Dostalo se jí odpovědi: „Vydělala jsem podstatně víc na tom, že jsem své zkušenosti nepublikovala“.

Úsporná opatření se obtížně odůvodňují. I v tomto ohledu může státní moc čerpat poučení z historie. Například římský císař Tiberius zakázal předkládat na hostinách celého kance s odůvodněním, že půl kance nechutná hůře než kanec celý.

Profesor Paul Durac, zakladatel kvantové elektrodynamiky a nositel Nobelovy ceny, je hrdinou následující historky. Při vysokoškolské přednášce prý na tabuli napsal rozsáhlou soustavu rovnic. Jeden ze studentů se pak přihlásil a uvedl, že mu není jasné, jak poslední rovnici vyvodil z té předcházející. Než pan profesor odpověděl, okamžik uvažoval a pak pravil: „To není otázka, ale tvrzení“, a nevzrušen, pokračoval ve výkladu. Zajisté inspirující pro advokáta, když se jím vedený svědek má vyjádřit k zapeklité okolnosti.

Podle znění zákona se v soudním řízení musí nejdříve co si tvrdit a pak to dokazovat. Při přípravě na spor bychom si však nejdříve měli klást otázku, zda ono „cosí“ dokážeme, abychom to vůbec mohli tvrdit.

V sérii knížek označených za xenofobní průvodce vyšlo i pojednání „Angličané“ (charakteristika, humor, předsudky). Napsali je A. Miall a D. Milsted, přeložil Petr Šťastný, vydalo v Praze nakladatelství XYZ v roce 2009. Na straně 103 se tam píše: *„Stejným způsobem, jak Angličan dbá na zákon v případě, že mu vyhovuje, plní pouze ty příkazy, které si sám vybere. Příkazy proto musejí být vydávány s dávkou zdvořilosti a neurčitosti, což pro mnoho jiných národů může být těžko srozumitelné. Vyjádříte-li něco jako příkaz, bez jakéhokoliv náznaku možnosti osobního výběru, zjistíte, že v Anglii právě začala pauza na čaj.“*

Obávám se, že našinec si i z velmi určitých příkazů a zákazů vybere jen to, co mu vyhovuje, a dovede z uzavřených právních výčtů učinit výčty otevřené.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

DĚLEJTE, KOLEGYNE, OBŽALOVANÝ JE UŽ NETRPELIVÝ-

Víte, že ...

- polský básník Adam Mickiewicz se narodil v rodině advokáta? Mickiewiczův otec Nikolaj byl nižším šlechticem, zároveň vykonával advokacii v městě Nowogródek na pomezí dnešní Litvy a Běloruska. Adam Mickiewicz (1798-1855) sice sám práva nevystudoval, ale po čas působení v Kovnu je však vedle dalších oborů vyučoval. Pro účast na spiknutí byl v r. 1823 uvězněn, později žil v Rusku a od r. 1829 v emigraci, kde neustal v politické činnosti. Zemřel v Istanbulu, aniž by se dočkal obnovení samostatného polského státu.

- vztahy soudců a advokátů byly předmětem zájmu i v období prvé republiky? „Poměr soudců k advokátům má a musí být co nejpřátelštější a nejkonciliantnější. Vyžaduje toho nejen jejich každodenní úřední styk, ale i vědomí, že oba jsou vlastními nositeli právní elity a ochránci právního řádu a v četných směrech jsou na sebe odborně a společensky odkázáni. Soudcové si nadto musí být vědomi, že přízeň stavu advokátského a notářského je pro ně i stavovsky důležitá a cenná. Proto nelibě se nás dotýkají tu a tam vyskytující se zprávy o napjatém poměru mezi některými soudci a právními zástupci a o zbytečně brskním a soudců nedůstojným tónu vůči advokátům. Prosíme kolegy, aby se své strany snažili se nezadávati k podobným stížnostem příčiny. Je to v zájmu jejich i celého soudcovského stavu,“ psalo se v Soudcovských listech č. 2/1928. Časopis Česká advokacie tuto výzvu okamžitě kvitoval s povděkem.

- v r. 1936 vyšla kniha Žena v právním řádu československém? Autorkou byla pražská advokátka Marie Mikulová, která

tuto práci o 256 stranách vydala vlastním nákladem. Ve třech částech bylo pojednáno o právním postavení ženy v právu občanském, ve druhé v právu trestním a ve třetí v oblasti práva veřejného. Podle recenze z pera Evžena Tarabrina v časopise Česká advokacie z r. 1936 „kniha skutečně poskytuje čtenáři celkový a zevrubný přehled norem, upravující právní postavení žen jak podle práva platného v zemích historických, tak i na Slovensku a Podkarpatské Rusi.“

- advokátem byl i cestovatel, politik a publicista Charles Wentworth Dilke (1843-1911)? Znalec britských kolonií, které v 60. letech 19. století procestoval, se stal posléze poslancem, poprvé se však musel kvůli odhalené nevěře vzdát mandátu, podruhé byl zvolen až v r. 1892. Z jeho četných spisů jsou známé např. Problémy Velké Británie z r. 1890 či Británie se všemi svými koloniemi z let 1866-1867.

- i v meziválečném časopise Česká advokacie vycházely reklamní inzeráty všeho druhu? „Kvalitní orig. anglické pláště impregnované, waterproofy, trenchcoaty, gumáky atd. vedoucích světových značek MacIntosh a Dunlop obdržíte velmi výhodně u generál. zástupce pro ČSR J. O. Jech Praha I., Ulice Karoliny Světlé č. 8. Telefon 32041, 32042. Přijďte si nezávazně prohlédnouti!“, zněla například zcela nepravnická nabídka v podzimním výtisku časopisu z r. 1936.

✦ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Radim Miketa: Mehr Rechtsanwaltschaft bei Rechtsanwaltsprüfungen	3
---	---

Aktuelles

Änderung des Anmeldungssystems bei Seminaren und Eintrittsschulungen der Tschechischen Rechtsanwaltskammer für Rechtsanwaltskonzipienten	5
Studienaufenthalt für Rechtsanwälte in Paris 2011	7
Aktualitäten bzgl. des Entwurfes des Zivilgesetzbuches František Korbel	9
XIX. Karlsbader Juristentage	10
Ausschreibung des 7. Jahrgangs des Wettbewerbs „Jurist des Jahres 2011“	12

Aus Rechtstheorie und Praxis**Artikel**

Zusammenfassung	14
Ungerechtfertigte Bereicherung, Grundbegriffe und Entwurf des Zivilgesetzbuches Luboš Tichý	15
Ungerechtfertigte Bereicherung im neuen Zivilgesetzbuch: Reaktion auf den Beitrag des Prof. Tichý Jan Petrov	27
Schadenersatz – Verbindlichkeiten aus Delikten Jaroslav Svejkský	34
Grundfragen der vertraglichen Vertretung und Entwurf des Zivilgesetzbuches Luboš Tichý	37
Vertragliche Vertretung im neuen Zivilgesetzbuch František Korbel	46

Aus der Judikatur

Bezahlung eines Teils der Schuld, mit der Forderung verbundene Kosten	52
Aus der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte	55

Aus der Fachliteratur

Robert Pelikán: Gesetz über Umwandlungen der Handelsgesellschaften und Genossenschaften. Kommentar (Vladimír Zoufalý)	58
Martin Maisner und Team: Grundlagen des Software-Rechtes (Zdeněk Vaniček)	58
Bronislava Pavelková: Familiengesetz. Kommentar (Zdeňka Králíčková)	59
Aus dem Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft...	60

Aus der Rechtsanwaltschaft**Kolumne von Karel Čermák**

Reformpropädeutik	62
--------------------------------	----

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka	63
Aus der Sitzung des Vorstands der Tschechischen Rechtsanwaltskammer icha	66
Der 6. Jahrgang des Präsidenten-Pokals im Tennis Radim Miketa	66

Aus Europa

Die Akademie des Europäischen Rechts hat ein neues Gebäude Jana Wurstová	67
Neuigkeiten aus Europa J. W.	68

Informationen und Wissenswertes**Was Sie wissen sollten**

Die drittbeste Arbeit in der Kategorie Das Talent des Jahres des Wettbewerbs „Jurist des Jahres 2010“ David Hozman	70
Vorlesungen und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltskonzipienten in den Schulungs- und Ausbildungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	73
Einladung zum CODEXIS GOLF TOUR 2011	75
Seminar über den Entwurf des Zivilgesetzbuches im Senat der Tschechischen Republik Ivana Cihlářová	76

Aus der juristischen Gesellschaft

Zu JUDr. Josef Hašek Jiří Sobotka	78
--	----

Zum Schluss

Aus dem Tagebuch des Juristen Petr Hajn	79
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	80
Wussten Sie, dass... Stanislav Balík	80

Inhaltsverzeichnis	81
Zusammenfassung/Summary	82
Table of Contents	83

Luboš Tichý: Ungerechtfertigte Bereicherung, Grundbegriffe und Entwurf des Zivilgesetzbuches

Der Autor analysiert das Institut der ungerechtfertigten Bereicherung als solches, wobei er von den europäischen Entwicklungstendenzen ausgeht. Das Ergebnis der Analyse sind Anregungen des Autors zur Verbesserung der entworfenen Fassung des neuen Zivilgesetzbuches. Der Autor beschäftigt sich ebenfalls mit der Entwicklung der Rechtsregelung der ungerechtfertigten Bereicherung sowie mit dem Beitrag der übernationalen Projekte zu diesem Institut (PECL, CISG, PICC, DCFR).

Jan Petrov: Ungerechtfertigte Bereicherung im neuen Zivilgesetzbuch: Reaktion auf den Beitrag des Prof. Tichý

Der Autor reagiert ausführlich auf den Beitrag des Prof. Tichý, konkret auf den Teil, der Bemerkungen zur Regelung der ungerechtfertigten Bereicherung im neuen Zivilgesetzbuch beinhaltet. Der Autor befürwortet einige Einwände des Autors (das Grundkriterium sollte nicht die Abwesenheit eines gerechten Grundes sein, die Bestimmung über Subsidiarität der Regelung sollte weggelassen werden), er erklärt, warum er einige von ihnen nicht als begründet ansieht, und führt einige weitere Vorschläge zur Verbesserung des Wortlautes des neuen Zivilgesetzbuches auf.

Jaroslav Svejkovský: Schadenersatz – Verbindlichkeiten aus Delikten

Der Autor knüpft an die Artikel von Prof. Irena Pelikánová „Schadenhaftung – Trends und Fragen, eine kleine Einsicht in die Vorlage des neuen Zivilgesetzbuches“ und von JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D. „Corpus delicti respektive Verteidigung der Regelung des Deliktsrechts im Entwurf des Zivilgesetzbuches“, veröffentlicht in der Nummer 3/2011 des Bulletins der Anwaltschaft, indirekt an, wobei er sich im Gegensatz zu diesen Artikeln, die doktrinmäßig ausgerichtet sind, mit dem Entwurf des neuen Zivilgesetzbuches aus einer wichtigen Sicht der Vergleichung der Anwendung der entworfenen Regelung mit der bisherigen Regelung beschäftigt. Er präsentiert die neue Regelung als übersichtlicher, vollständiger und verständlicher im Gegensatz zu der Gegenwärtigen. Nun sind zum Beispiel die Verantwortung für den Schaden, der durch ein Tier zugefügt wurde, ferner die spezielle Verantwortung der Experte, die Verantwortung für einen Ratschlag geregelt. Verstärkt wurde die Autonomie des Willens, Eingriffe in die natürlichen Rechte, übersichtlich geregelt sind die einzelnen Tatbestände usw. Die neue Regelung ist eine naturrechtliche Regelung, und auch mit Rücksicht auf deren Vollständigkeit und Verständlichkeit schafft sie nach der Meinung des Autors Anwendungs- und Auslegungsschwierigkeiten ab, welche die gegenwärtige Regelung geprägt haben.

Luboš Tichý: Grundfragen der vertraglichen Vertretung und Entwurf des Zivilgesetzbuches

Der Beitrag klärt vor allem einige Grundcharakteristiken der vertraglichen Vertretung als in der An-

waltschaftspraxis außerordentlich wichtigen, aber gleichzeitig komplizierten Rechtsinstituts auf. Die Vertretung, im Gegensatz z. B. zum Mandatsvertrag, ist das Verhältnis zwischen dem Vertreter und dem Vertretenen gegenüber dritten Personen. Der Artikel behandelt ferner das Wesentliche des Vertretungsverhältnisses inklusive der Vollmacht und weiter die Erscheinungen, die der Vertretung ähnlich sind, und schließlich die Institute, die keine Vertretung mehr sind. Schließlich führt er eine positive Kritik durch und schlägt eine unterschiedliche Lösung der positiven Regelung im vorgesehenen Zivilgesetzbuch vor.

František Korbel: Vertragliche Vertretung im neuen Zivilgesetzbuch

Der Artikel ist eine Reaktion auf den Beitrag von Prof. Tichý „Grundfragen der vertraglichen Vertretung“. Der Autor vergleicht zuerst die gegenwärtige Rechtsregelung, die sehr kurz gefasst und unvollständig ist, mit der im neuen Zivilgesetzbuch enthaltenen Rechtsregelung, die ausführlicher und gründlicher durchgearbeitet ist. Dies gilt insbesondere für vertragliche Regelung, Interessenkonflikt, für den substitutiven Vertreter, Pluralität der Vertreter, Exzesse usw. Jetzt befindet sich im neuem Zivilgesetzbuch auch die Prokura. Der Vorteil der neuen Regelung ist die Integrierung des ganzen Instituts der Vertretung in das neue Zivilgesetzbuch. Im weiteren Teil des Artikels führt der Autor auf, worin die Bemerkungen des Prof. Tichý akzeptiert und in das neue Zivilgesetzbuch aufgenommen wurden, sodass ein Gleichgewicht der Rechte und Pflichten des Vertretenen, des Vertreters und der dritten Personen aufrechterhalten wird.

Luboš Tichý: Unjust enrichment, basic terms and the draft Civil Code

The author analyses the institute of unjust enrichment as such, whereas he bases his analysis on European development trends. The result of the analysis are author's suggestions for improvement of the draft wording of the new Civil Code. The author also deals with development of the legal regulation of unjust enrichment and contribution of supranational projects to this institute (PECL, CISG, PICC, DCFR).

Jan Petrov: Unjust enrichment in the new Civil Code: reaction to the article of Prof. Tichý

The author in detail reacts to the article of Prof. Tichý, specifically to the part containing comments on regulation of unjust enrichment in the new Civil Code. The author agrees with certain author's comments (absence of just reason should not be the basic criterion, the provision on subsidiarity of the regulation should be deleted), he explains why he considers some of them to be unreasonable, and he offers some other proposals to improve the wording of the new Civil Code.

Jaroslav Svejkovský: Damage compensation – obligations from wrongs

The author indirectly follows up the articles of Prof. Irena Pelikánová "Liability for damage – trends

and questions, little insight into the new Civil Code synopsis" and of JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D. "Corpus delicti or defence of regulation of Law of Criminal and Administrative Wrongs in the draft Civil Code" published in the Bulletin of Legal Profession No. 3/2011; contrary to these doctrine-focused articles, it deals with the draft new Civil Code from the important point of view of comparison of the application of the proposed regulation with the hitherto valid regulation. The author introduces the new regulation as a more transparent, complete and comprehensible one than the hitherto existing regulation. For instance, liability for damage caused by an animal, special liability of experts and liability for providing an advice are newly regulated, autonomy of will and interference with natural rights are strengthened and individual merits of case are regulated transparently, etc. New regulation has natural justice character and in view of its completeness and comprehensibility it eliminates, according to the author's opinion, application and interpretation difficulties accompanying the current regulation.

Luboš Tichý: Basic issues concerning contractual representation and the draft Civil Code

The article mainly clarifies some basic characteristics of contractual representation being exceptionally important however concurrently difficult legal institute within practising the legal profession. Representation, contrary, e.g., to the mandate contract, is the relationship between a representative and a represented person vis-a-vis third persons. The article further deals with the subject-matter of the representation relationship, including the power of attorney, and further with phenomena similar to representation, and finally also with institutes not being considered representation. Finally, he provides positive criticism and proposal for different solution of the positive regulation in the anticipated Civil Code.

František Korbel: Contractual representation in the new Civil Code

The article represents the reaction to the article of Prof. Tichý "Basic issues concerning contractual representation". In the first part of the article, the author compares the current legal regulation being very brief and succinct, with the legal regulation included in the new Civil Code, being more detailed and elaborated. It applies in particular to the legal representation, conflict of interests, substitute representative, plurality of representatives, excesses, etc. Procurator is newly included in the new Civil Code as well. The advantage of new legislation consists in the integration of the entire institute of representation in the new Civil Code. In another part of his article, the author states to what extent comments of Prof. Tichý should be accepted and included in the new Civil Code so that balance of rights and obligations of a represented person, a representative and third persons would be preserved.

Leading Article	
Radim Miketa: More about the legal profession at bar examinations	3
Current News	
Change in the system of signing up for Czech Bar Association's seminars and entry training for legal trainees	5
Traineeship for lawyers in Paris in 2011	7
News about the draft Civil Code František Korbel	9
7 th annual competition Lawyer of the Year 2011	10
XIX Karlovy Vary Law Days.....	12
Legal Theory and Practice	
Articles	
Summary.....	14
Unjust enrichment, basic terms and the draft Civil Code Luboš Tichý	15
Unjust enrichment in the new Civil Code: reaction to the article of Prof. Tichý Jan Petrov	27
Damage compensation – obligations from wrongs Jaroslav Svejkský.....	34
Basic issues concerning contractual representation and the draft Civil Code Luboš Tichý.....	37
Contractual representation in new Civil Code František Korbel.....	46
Judicial Decisions	
Satisfaction of a part of a debt, appurtenances of receivables	52
Judicial decisions of the ECHR	55
Professional Literature	
Robert Pelikán: Act on Transformation of Commercial Companies and Cooperatives. Commentary (Vladimír Zoufalý)	58
Martin Maisner and coll.: Principles of the software law (Zdeněk Vaniček)	58
Bronislava Pavelková: Family Act. Commentary (Zdeňka Králíčková)	59
Bulletin of the Slovak Legal Profession brings	60
Legal Profession	
Karel Čermák's Column	
Reform propaedeutics	62
Czech Legal Profession	
Disciplinary practice Jan Syka	63
Meeting of the Czech Bar Association Board of Directors icha	66
6 th annual Presidential Tennis Cup Radim Miketa.....	66
Europe	
European Law Academy has a new building Jana Wurstová	67
News from Europe J. W.	68
Information and Points of Interest	
You should know	
3 rd winning paper of the Talent of the year category of the Lawyer of 2010 competition David Hozman.....	70
Lectures and seminars for lawyers and legal trainees in educational and training centres of the Czech Bar Association.....	73
Invitation to the CODEXIS GOLF TOUR 2011	75
Seminar on the draft Civil Code in the Senate of the Czech Republic Ivana Cihlářová.....	76
Legal Community	
In memory of JUDr. Josef Hašek Jiří Sobotka.....	78
Finally	
Lawyer's diary Petr Hajn.....	79
Drawing by Lubomír Lichý	80
Do you know that... Stanislav Balík.....	80
Inhaltsverzeichnis	81
Zusammenfassung/Summary	82
Table of Contents	83

Mezinárodní advokátní kancelář se sídlem v centru Prahy rozšiřuje svůj tým a přijme:

Advokáta a advokátního koncipienta

Požadujeme:

- výbornou znalost angličtiny (znalost dalšího cizího jazyka výhodou)
- schopnost týmové práce a komunikace v mezinárodním kolektivu
- vysoké pracovní nasazení a flexibilitu
- profesionální vystupování

Nabízíme:

- zajímavou práci v mezinárodní právní firmě s kanceláři v Evropě, Asii, na Blízkém východě a v Severní a Jižní Americe
- odpovídající platové ohodnocení
- práci v mladém kolektivu pražské kanceláře
- možnost dalšího vzdělávání a profesního růstu

Nabídky se stručným životopisem v českém a anglickém jazyce zasílejte prosím faxem na číslo +420 224 210 004 nebo e-mailem k rukám Michaely Kádnerové (michaela.kadnerova@hoganlovells.com), případně poštou na adresu Hogan Lovells, Na Příkopě 22, 110 00 Praha 1.

www.hoganlovells.com

Hogan Lovells ("firma") představuje mezinárodní právní praxi, která zahrnuje Hogan Lovells International LLP, Hogan Lovells US LLP, Hogan Lovells Worldwide Group (Swiss Verein) a k nim přidružené entity, přičemž každá z nich je samostatnou právní osobou. Hogan Lovells International LLP je veřejnou obchodní společností s ručením omezeným registrovanou v Anglii a Walesu, číslo společnosti OC323639. Sídlo a hlavní místo podnikání: Atlantic House, Holborn Viaduct, Londýn EC1A 2FG. Hogan Lovells US LLP je veřejnou obchodní společností s ručením omezeným registrovanou v District of Columbia. Výraz "partner" se používá pro označení společníka Hogan Lovells International LLP nebo partnera Hogan Lovells US LLP, nebo jejich zaměstnance či konzultanta na obdobné pozici a s odpovídající kvalifikací, a pro označení partnera, společníka, zaměstnance či konzultanta v některé z jejich přidružených entit na obdobné pozici. Hodnocení a citace z publikací sledujících vývoj trhu právních služeb a dalších zdrojů se mohou vztahovat k původním společnostem Hogan & Hartson LLP a Lovells LLP. Pokud jsou uvedeny studie jednotlivých případů, jejich závěry nemusí být aplikovatelné v podobných kauzách. Poznámka podle práva státu New York: reklama advokátů.

© Hogan Lovells 2010. Všechna práva vyhrazena.

HRUDKA & PARTNEŘI

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Advokátní kancelář HRUDKA & partneři

přijme

advokátního koncipienta/koncipientku

Požadujeme:

- vysokou úroveň odborných znalostí
- výbornou znalost anglického jazyka
- odpovědnost a samostatnost
- flexibilitu

Nabízíme:

- zajímavou práci v přátelském kolektivu
- motivující ohodnocení
- možnost odborného růstu

Nabídky s životopisem v českém a anglickém jazyce zasílejte na e-mail info@akhrudka.cz.

Vodičkova 30, Dům U Nováků, 110 00 Praha 1
tel. +420 224 166 000, fax +420 224 166 001

Dynamicky rostoucí advokátní kancelář hledá pro posílení svého pražského týmu

ADVOKÁTY a ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY

Nabízíme:

- zajímavou a různorodou odbornou práci pro firemní i privátní klientelu
- odpovídající finanční ohodnocení
- dlouhodobou osobní perspektivu
- mladý a přátelský pracovní kolektiv

Požadujeme:

- u advokátních koncipientů min. 1 rok odborné praxe
- u advokátů min. 3 roky právní praxe, samostatnost při řešení komplexní právní agendy a zkušenost s vedením týmu
- schopnost týmové spolupráce, profesionální vystupování a flexibilitu
- znalost anglického či německého jazyka výhodou

Smolíková Mikuláš Hendrich
advokáti

www.smh.cz

V případě Vašeho zájmu prosím zašlete svůj životopis paní Zuzaně Vavreinové na e-mail: zuzana.vavreinova@smh.cz.

**ŠACHTA &
PARTNERS**

Advokátní kancelář Šachta & Partners, v.o.s.
přijme do svého týmu koncipienta/ku s praxí.

Požadujeme

Požadujeme aktivní přístup k řešení problémů, vysoké pracovní nasazení, samostatnost, flexibilitu, organizační schopnost, schopnost týmové spolupráce. Podmínkou je znalost anglického jazyka a praxe na pozici advokátního koncipienta minimálně jeden rok.

Nabízíme

Nabízíme zajímavou a různorodou práci, motivující finanční ohodnocení, perspektivu dlouhodobé spolupráce a profesního růstu.

Své životopisy zasílejte na e-mail: HR@jurista.cz a to v českém a anglickém jazyce a uveďte prosím označení pozice „advokátní koncipient“. Kontaktní osoba Kateřina Lišková, tel. 251 566 005.

ŠACHTA & PARTNERS, v.o.s., advokátní kancelář
Radlická 28/663, 150 00 Praha 5, tel.: +420 251 566 005, fax: +420 251 566 006

Weil, Gotshal & Manges s.r.o. advokátní kancelář

nabízí pracovní příležitosti pro

advokáty a advokátní koncipienty

Kandidát by měl splňovat následující požadavky:

- velmi dobrá znalost platného práva
- motivace k vysokému pracovnímu nasazení
- výborná znalost anglického jazyka
- předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Chcete-li získat praktické zkušenosti v oboru, stát se členem týmu renomované mezinárodní advokátní kanceláře a získat nadstandardní finanční ohodnocení, zašlete nám, prosím: průvodní dopis a curriculum vitae v českém a anglickém jazyce.

Písemné nabídky s uvedením své kontaktní adresy a telefonního čísla zasílejte na adresu:

WEIL, GOTSHAL & MANGES s.r.o. advokátní kancelář

k rukám Kláry Koppové

Křižovnické nám. 193/2, 110 00 Praha 1, tel.: 221 407 300, fax: 221 407 310

e-mail: klara.koppova@weil.com, martina.krizkova@weil.com

nejúspěšnější advokátní kancelář v České republice
(International Financial Law Review/Euromoney 2011, 2006, 2004)

právnícká firma roku 2010 v kategoriích Fúze a akvizice a Řešení sporů a arbitráže
(epravo.cz)

právnícká firma roku 2008 v kategorii Telekomunikace a média
(epravo.cz)

nejúspěšnější mezinárodní advokátní kancelář působící v České republice
(Chambers Europe 2009, 2008)

nejlepší advokátní kancelář v České republice dle výběru klientů
(International Law Office 2008)

nejúspěšnější advokátní kancelář střední a východní Evropy v oblasti M&A
(Financial Times/Mergermarket 2007)

HEYNINGCK & PARTNERS

ADVOCATEN - ADVOKÁTI - ADVOCATES

Heyninck & partners je dynamickou a rychle rostoucí mezinárodní advokátní kancelář. Poskytujeme plný právní servis zejména v oblasti korporátního, obchodního, finančního, pracovního a insolvenčního práva. Našimi klienty jsou převážně nadnárodní firmy a instituce se sídlem nebo blízkým vztahem k Belgii či Nizozemí. Pro projekty v oblasti M&A a obchodního práva

hledáme právníka na pozici

Senior Associate

Budete poskytovat profesionální poradenství v záležitostech týkajících se širokého spektra oblastí obchodního práva, a to v českém nebo anglickém jazyce, jakož i hrát důležitou roli v M&A a jiných obchodních transakcích středního rozsahu.

Očekáváme:

- aktivní přístup a zájem o další rozvoj kanceláře
- právní kvalifikaci v ČR a zaměření na obchodní právo (poradenské i transakční)
- relevantní praxi získanou v renomované české nebo zahraniční advokátní kanceláři
- velmi dobrou znalost angličtiny, další jazyk výhodou

Nabízíme:

- možnost seberealizace a kariérního růstu
- příležitost podílet se na zajímavých projektech s mezinárodním přesahem
- práci v obchodně orientovaném, talentovaném a cílevědomém týmu právníků
- příjemné pracovní prostředí v Praze 6 s dobrou dopravní dostupností

Oslovila Vás naše nabídka?

Kontaktujte Evelien Esbach - e-mail: evelien.esbach@heyininck.cz, tel.: 257 314 111

Advokátní kancelář Profous Legal přijme do svého týmu:

- **začínajícího advokáta/ku**
- **koncipienta/ku s minimálně roční praxí**

Požadujeme:

aktivní přístup k řešení problémů, aktivní nasazení, samostatnost, flexibilitu, schopnost týmové spolupráce, profesionální vystupování, znalost anglického jazyka

Nabízíme:

zajímavou a různorodou práci, perspektivu dlouhodobé spolupráce a profesního růstu, finanční ohodnocení odpovídající schopnostem, příjemné pracovní prostředí v centru Prahy

Své životopisy zasílejte na e-mail: bartova@profouslegal.com

Česko-slovenská advokátní kancelář s mezinárodním dosahem

Advokátní kancelář Havel, Holásek & Partners s.r.o.

- Hledá do svého rychle se rozšiřujícího týmu, (více než 130 právníků, několik desítek studentů právnických fakult a celkem více než 300 spolupracovníků) nové kolegy.
- Mezinárodní rankingové agentury *Thomson Reuters*, *Practical Law Company* či *European Legal 500* a další řadí kancelář mezi vedoucí na českém právním trhu.
- Kancelář je jediným českým členem prestižní mezinárodní sítě *State Capital Group*, která sdružuje 140 advokátních kanceláří s více než 10 000 právníky po celém světě.
- Nabízíme:**
 - možnost rychlého profesního růstu
 - vynikající finanční ohodnocení
 - mladý kolektiv rychle se rozvíjející advokátní kanceláře
 - možnost spolupráce s odborníky z partnerských poradenských společností či prestižních zahraničních právnických firem
 - studijní a pracovní pobyty v zahraničí
- Očekáváme:**
 - výbornou znalost platného práva
 - zkušenosti v mezinárodní nebo přední české či slovenské právníkové firmě
 - výbornou znalost anglického, případně dalšího světového jazyka
 - flexibilitu a vysoké pracovní nasazení
 - schopnost týmové práce
 - loajalitu a zájem o trvalý profesní růst v rámci kanceláře

Profesní životopis v českém, slovenském či anglickém jazyce prosím zašlete na adresu:

Havel, Holásek & Partners s.r.o., advokátní kancelář
Týn 1049/3, 110 00 Praha 1
kariera@havelholasek.cz

Více informací o nabízených pozicích: www.havelholasek.cz

PRAHA

Advokáty / Advokátky:

- Bankovníctví, finance a kapitálové trhy
- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Nemovitosti a výstavba
- Farmacie a zdravotnictví
- Telekomunikace, IT, IP a mediální právo
- Energetické právo
- Daňové právo
- Mezinárodní transakce
- Právo v oblasti sportu
- Německá právní deska
- Ruská právní deska
- Francouzská právní deska

Konciipienty / Konciipientky

- Bankovníctví, finance a kapitálové trhy
- Telekomunikace, IT, IP a mediální právo
- Farmacie a zdravotnictví
- Nemovitosti a výstavba
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek
- Pracovní právo
- Ruská právní deska
- Francouzská právní deska

Právník / Právníčka

- Professional support lawyer

BRNO

Advokát / Advokátka:

- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Nemovitosti a výstavba
- Právo obchodních společností

OSTRAVA

Konciipient / Konciipientka

- Fúze, akvizice a prodeje podniků
- Nemovitosti a výstavba
- Řešení sporů a vymáhání pohledávek

BRATISLAVA

Advokáty / Advokátky / Konciipienty / Konciipientky i celé týmy právníků:

- Všechny oblasti právních služeb

Právníková firma roku 2010
v kategoriích:
- Největší právníková firma v ČR
- Telekomunikace a média

Klienty nejlépe hodnocená
právníková kancelář v České
republice.

1. místo v počtu realizovaných
fuzí a akvizic v České
a Slovenské republice
a ve střední Evropě.
(2009)

THOMSON REUTERS

1. místo v počtu
realizovaných fuzí a akvizic
v České republice.
(2010)

PRACTICAL LAW COMPANY

1. místo mezi domácími
právníckými firmami.
(2010)